

קובץ גליונות

פרשת חקת

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א בהכנסת
פרשיות לתפילין לבן נכדו חביבו הר"ר אריה שליט"א לרגל הבר מצווה לבנו נ"י

אם אני שואף בהשגת קרקעות במדינה
מוקד 'וציית את ברכת'
1-800-300-544

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:12	8:30	9:04
בני ברק	7:27	8:32	9:01
קרית ספר	7:21	8:30	9:03
בית שמש	7:11	8:30	9:03
אופקים	7:19	8:30	9:01
חיפה	7:22	8:34	9:04

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לע"נ הרב שמעון הכהן ב"ר יהושע אליקים ז"ל

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונו

לעילוי נשמת מרת **תקוה לוטה**

בת ר' **שמואל** ע"ה

נלב"ע ד' תמוז תשס"ג, תנצב"ה

הוקדש ע"י ידידינו עו"ד ערן פלס הי"ו

לע"נ הר"ר **שמואל הלוי**

בן ר' שלמה הלוי **הורביץ** ז"ל

נלב"ע ז' תמוז תשנ"ז, תנצב"ה

לע"נ הרבנית **שולמית אדלשטיין** ע"ה

בת הגאון רבי מרדכי שמואל קרול זצ"ל

נלב"ע ט"ו תמוז, תנצב"ה

לזכות החתן **שמואל הכהן** נ"י כץ

לרגל שמחת נישואיו

עב"ג הכלה **דבורה** תחי'

שיזכו להקים בית נאמן בישראל

על אדני התורה והיראה

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,

ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• ט"ז תמוז בלק	• ח' אב דברים	• כ' אלול כי תבא
• כ"ג תמוז פינחס	• ו' אלול שופטים	• כ"ז אלול נצבים ר"ה
• א' אב מטו"מ	• י"ג אלול כי תצא	• ה' תשרי וילך יו"כ

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד

הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -

ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

יר"ל
לעילוי נשמתם של
מ"ה הרד"ג
האסון במירון
מוקדש השבוע לע"נ
הרב משה
ברגמן ז"ל

גליון מס. 7 | תמוז תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

המחפשים אותי, שיואל נא להודיעני, ועל כך נסובו דבריו אלו, באמרו קיינער האט אייך נישט גערופן... [באידיש: אף אחד לא טלפן אליכם...]

(צור איתן)

ברדי הוי עוכדא

היה בית כנסת בבני ברק שסבל מתופעה שהוציאו ספרים מבית המדרש בלי רשות, ויום אחד באמצע שיעור דף היומי נכנס אברך צעיר ומניח ספר על השולחן הקרוב לכניסה וממחר לצאת, המגיד שיעור עוצר אותו ושואל: "זה שלנו?" האברך משיב "כן". הוא שואל "מי הוציא את הספר?" האברך משיב "אני", והוא שואל "למה אתה מוציא ספרים?" האברך משיב "כדי לזכות הרבים..."

אני זכיתי בס"ד להוציא ספר "לחיות כהלכה" ואני משתדל להפיץ אותו בין היתר דרך תרומה לבתי כנסיות, ופעם בחלוקת הספרים לבתי כנסיות נכנסתי לבית הכנסת באמצע שיעור וכמוכן שהשתדלתי לא להפריע לכן הנחתי הספר על השולחן הראשון ומיד פניתי לצאת, אבל אז המגיד שיעור שואל אותי לפני כולם "זה שלנו?" עניתי שכן שהרי תרמתי את זה לבית הכנסת, והוא שואל "מי הוציא את זה?" וכמוכן שעניתי "אני" שהרי אני הדפסתי את הספר... לזיכוי הרבים ולא למטרת רווח, ואז הוא התחיל לומר לי בלשון תוכחה "למה אתה מוציא ספרים?" ועמדתי נבוכ כי חשבתי שכונסתי שיש כבר כל כך הרבה ספרים ולמה כל אחד מדפיס עוד ספרים, עד שמישהו ממשתתפי השיעור הציל את המצב והסביר בקול את האי הכנה והמגיד שיעור התנצל בפני.

המוסר השכל הוא שזה קרה אפילו אחרי שהמגיד שיעור היה זורק לשאול את כל השאלות שאפשר כדי להיות בטוח שאין פה מה לזכר לכף זכות, ונלמד מזה שגם כאשר מישהו הורה באשמה, עדיין שייך לדוננו לכף זכות.

הפסק ולבסוף חותם, גם כאן ירשום את צדדי הזכות שיש עליי, ורש"י כבר המציא לנו כמה סברות זכות הנ"ל כמו אנוס הי' לטובה נתכרין, וכהנה וכי"ב: הוא הי' מדומיין, הי' לו פעם סיפור דומה וע"כ חשב שגם כאן הוא כך וכך, ואפשר להפעיל את הראש למצוא טענת זכות, וזה מאד מפתח... וראשו שמחמת שנצטוו לדון לכף זכות הרי הוא קובע שכך הי'. [אין חובה להאמין בודאות שכך הי' אלא שזהו המצוה לדוננו לזכות]. ואח"כ יחתום ע"ז. ויכול גם אח"כ לקרוא הדברים בפיו ובכל תיבה מקיים מ"ע דאורייתא. ואח"כ המחשבות יכולות להשתלל ואין זה סתירה כי כבר חתם על פסק. ויש בזה הרבה מתיקות, והוא דבר נפלא, ומביא שלום.

(נשלח ע"י אברך ת"ח וייש"כ על הדברים המחזקים)

אף אחד לא קרא לכם

בארה"ב ישנו עסקן מפורסם לשם ולתחילה, ה"ה הרד"צ רבי אליעזר וואלף האגער שליט"א בנו של האדמו"ר מוויזשניץ מאנסי [כהיום האדמו"ר מוויזשניץ ירושלים שליט"א]. אשר ביום מן הימים הופיע לשמחת נישואין בארה"ב, וכאשר ניגש לאחל ברכת מזל טוב למחותן, נענה אליו בהאי לישנא "קיינער האט אייך נישט גערופן" [אף אחד לא קרא לכם...]. במקום נכחו כמה אברכים מחסידי וויזניץ שהכחינו בדבר, וראו בכך פגיעה בכבוד רבם, והחליטו למחות על כך, ותחילה ניגשו אל הרב האגער להביע בפניהם את כאבם על מה שפגעו בו, והיה כשמעו את דבריהם עלה בת שחוק על פניו, ואמר להם, אספר לפניכם דברים כהווייתן.

הנה מחותן זה מתגורר בארה"ק, וכאשר הופיע כאן בארה"ב להגל שמחת הנישואין ביקש למצוא איזה פלאפון שיוכל לסדר ע"ז את צרכי החתונה בימים אשר הוא שוהה כאן, והיות שהגני ידוע כעסקן, ביקש ממני אם יש לי פלאפון מיוחד עבורו, ונעניתי לו ברצון, אך ביקשתי ממנו, שמאחר וישנם אנשים

נביא השבוע הנהגות מעשיות בענין לדון לכף זכות וכן כמה עובדות מיוחדות שנשלחו מהקוראים החשובים

ויש דבר שכדאי לשמוע. ישנה מצוה של "בצדק תשפוט עמיתך". ובפשוטו הוא ציווי על הדיין, ורש"י הביא והוא בגמ' שבועות ל' א' דדרשין ג"כ הוי דן את חברך לכף זכות. וכבר הביא הח"ח בפתיחה לעשיין מהראשונים [רמב"ם בסה"מ וסמ"ג וסמ"ק ודכיני יונה והחנינך] שהעתיקו חיוב זה, ושהוא דאורייתא. ואכמ"ל בפרטי הדין [ויש גם מתני' באבות פ"א מ"ו והרמב"ם ודכיני יונה שם דיברו בפרטי הדין וכן בשערי תשובה הובא בח"ח הנ"ל ואכ"מ]. ויש לעודד דכשהדבר נוגע לעצמו שייך יותר חיוב כזה, והיינו שכשסתם רואה אצל חברו דבר שלא נוגע לו כתב רש"י בשבועות הנ"ל הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה, אבל יכול ג"כ להתעלם ולא לשפטו כלל, אבל כשהגיע לו פגיעה ועוולה ע"י חברו וממילא יש לו קפיצא וטינא הרי ממילא הוא דן אותו, ונצטוו לדוננו לכף זכות. ודואים כך מפורש בגמ' שבת קכ"ז א' שר' יוחנן שם מונה כמה דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקין קיימת לעוה"ב וא' מהם הדין את חברו לכף זכות, ומקשה שהרי במתני' של אלו דברים וכו' לא נזכר דבר זה, ומשני שבכלל הבאת שלום בין אדם לחברו הוא. וברש"י שם שמתוך שהוא מכריע לזכות ואומר לא חטא לי בזאת, אנוס הידי, או לטובה נתכרין, יש שלום ביניהן ע"כ. ודואים שיש חיוב ביותר כזה שמתקיים בכך הבאת שלום.

ויש עצה גדולה לקיים מצוה זו בהידור, וכשם שמחזירים להדר במצות לולב ושאר מצוות. כי באמת כשהדבר נוגע לו אף אם לרגע יחשוב צד זכות על חברו שוב תתגבר המחשבה אצלו שודאי הלה מושחת הוא וכו'. והעצה לזה היא שאשר את הדברים בכתב, וכשם שבעיקר משמעות הכתוב של בצדק תשפוט עמיתך שהולך על דיין, הרי כשהוא מוציא פסק דין הוא כותב על הדין את הנימוקים של

א"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com
כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

גיליון מס' 434 פרשת חקת
תשפ"א שנה תשיעית

גליון זה יוצא לזכות ידידינו החשוב
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

להקדשות ע"ג הגליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

זאת התורה אדם כי ימות באהל (י"ט י"ד)

ספר רבנו כמה פעמים:

כשלמדתי בצעירותי בשיבת תפארת ציון בבני ברק, שמענו שעורים מהגאון הצדיק רבי אברהם יצחק גרשנוביץ זצ"ל. הוא היה רב עוד בחוץ לארץ וקראו לו הז'בינקער רב. ספרו עליו שבבחרותו למד בטלז אצל הגאון רבי אליעזר טעלזר, ובאותם תקופות לא היתה הפרוטה מצויה בכיס של הבחורים, ואם היו צריכים לנסע לאיזה מקום, היו מבקשים דמי נסיעה מהראש-ישיבה. הראש ישיבה אכן היה נותן את הכסף, אך תנאי היה לו: אני רוצה לשמע מקדם איזה 'דבר תורה'. פעם הוצרך הבחור גרשנוביץ לנסע למקום, ובקש מעות לנסיעה. ענה לו רבי אליעזר: תאמר לי איזה דבר תורה. הבחור השנון ענה: הרי עני חשוב כמת (נדרים ס"ד ב) ומצוה לקים דברי המת (תענית כ"א א'), ואני מבקש מעות... הגיב רבי אליעזר: מצוה לקיים דברי המת רק אחרי שהוא מת, אבל לא בעודו חי והוא אומר אני חשוב כמת... ומכל מקום הראש ישיבה נהנה משנינותו של הבחור ונתן לו כסף. פעם הגיע אל רבנו יהודי ובקש שיתן לו את כל עשרות ספריו שחבר, במתנה חנם אין כסף... רבנו כנראה הבין שהלה חפץ במתנות. הביט בו ומיד אמר: איתא בגמרא (ערובין פ"א ב'): 'דבר תורה מעות קונות'. אתה רוצה דבר תורה? על ידי מעות הקונות...

(שבענו מטובך)

ש"ת בעיני הפרשה

עובדות והוראות בענין:

אין הנחש ממית אלא החטא - ואין המקום גורם

וצווה הקדוש ברוך הוא למשה לעשות דמות שרף הממית אותם ואז יתרפאו, להודיע כי אין הנחש ממית אלא החטא, וכמו שאמרו: בברכות לג א' אין ערוד ממית אלא החטא (רבנו בחי).

מקרים תמוהים מתגלגלים על אנשים, והדעת נוטה לפעמים לחשוש מנסתרות או מגלולים או משדים ורוחות, והשאלות הרבות מגיעות לפתחו של רבנו. איש איש ושאלותיו.

יש דירה בעיירת ירוחם שבי בא להתגורר שם, אחרי קצת זמן צריך לעזוב מירוחם, האם יש דברים בגו? בקידושין ל"ט: דש מקומות שמיועדין להזיק בהיהא בי בני דכי עיילי בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי וגמ' חולין צ"ה: בית וכו' יש סימן, אע"פ שרש"י פירש קצת באופן אחר דקאי שבנה בית עי"ש. שיסיידו את הדירה ועל ידי זה יהיה כעין דבר חדש. [על חולין צ"ו] יש לסייד את הבית מחדש, והוי כמו בית חדש. האם לסייד כל מקום ומקום בקפידא כמו אחורי ארון ספרים וכדו'? אין צורך כל כך, אבל לעשות איך שרגילים.

אמרתי. לפני כחודש נכנסנו עם אברך לברכה לזש"ק, הוא אמר כי הוא כבר נשוי 4 שנים, ונודע להם שהם מתגוררים בדירה שהדיירים הראשונים - אם ובת, האם חלתה במחלה ל"ע, וגם הדיירים שבאו אחריהם התגוררו 5 שנים ולא נפקדו, ועתה, הם מתגוררים בדירה הזו כבר 4 שנים ולא נפקדו. הרב אמר להם לבדוק את המזוזות כעצת החזו"א, ועשו כן ונמצאו כשרות, מה לעשות כעת? על פי דין אין צורך לעשות כלום. ומה לעשות למעשה? שיסיידו את הבית. האם את כל הבית או רק את חדר שינה? קודם חדר שינה, אחר כך נראה.

הציעו לאחייניתו משרה של מורה שנהרגה בתאונת דרכים, וליבה נוקפה. אין בזה שום שאלה.

זוג שהתגרש, מהו להשתמש במיטותם? ת: אין בזה שום בעיה. לסבא קראו אברהם, והוא חלה והוסיפו חיים וחי, ועתה רוצים לקרות לנכדו אברהם בלבד כי יש סבא חיים, והרי אברהם היה חולה שלכן הוסיפו חיים, האם לנו יש קפידא לא לתת אברהם.

לא השם אברהם היה הגורם למחלה, המחלה לא שייכת לשמו, רק יש סגולה של שינוי שם. ויכולים לתת אברהם. יהודי ששמו גרשון ויש לו צרות רבות, והוא אומר כי חושש שהשם לא טוב, ומעוניין לשנות את שמו.

לא משנים שם רק על חולה מסוכן, ותגיד לו שלא השם גורם.

אשה שיש לה את המחלה הידועה, והיא מתגוררת בבית בשכירות, שממש על מקום חדר השינה הקבלן חתך שם עץ פרי, וחוששים שזה הטעם, כיון שכריתת עץ פרי זו סכנה.

וכי הבית נאסר בהנאה, מה זה שייך להם [שהם לא כרתו] זה כלום.

(כל משאלותיך)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

כינוס מיוחד במעונו של מרן רבינו שליט"א לחיזוק לימוד הלכות שמיטה במסגרת ארגון 'דרשו'.

ביום שלישי האחרון נערך בחדרו של רבינו שליט"א, כנס יחודי על ידי הארגון לחיזוק לימוד ההלכה ושינון הש"ס "דרשו" בשיתוף עם מכון "שיח אמונה" להאדרת ספרי רבינו שליט"א.

במהלך הכינוס הכריזו ראשי 'דרשו' על מסלול לימודים חדש "קנין שביעית", במהלכו ילמדו האברכים ובני התורה, על פי סדר תוכנית מיוחדת את הרמב"ם הלכות שמיטה בשילוב דברי הדרך אמונה ופוסקי זמנינו, כשמילגה נאה תהיה בצידה.

הגאון רבי יצחק שאול שליט"א בן מרן שליט"א נשא דברים בשם אביו שליט"א על חשיבות לימוד השביעית שמקרב את הגאולה, והתייחס גם לנושא המבחנים שנערכים במסגרות הארגון ואמר כי "בגמ' מבואר הרבה פעמים שחז"ל היו עושים מבחנים לתלמידים כדי לזרז אותם, כגון 'היה בדיק לן רבא' וכו', ועי' רש"י בעירובין י"ג לחדד התלמידים שישימו לבם לתורה ויאמרו פלפול מלבם" וסיים בברכה שיזכו להגדיל שם שמים ולהאדירה.

כמו כן נשאו דברים גם ראב"ד בד"ץ בני ברק הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א, הגאון רבי חזקיהו אברהם ברוידא שליט"א רב שכונת גני איילון, ונשיא 'דרשו' רבי דוד הופשטטר שליט"א.

רבינו שליט"א בראש המעמד, ולצידו הרבנים הגאונים, מימין לכיון השעון: רבי חזקיהו אברהם ברוידא שליט"א רב 'גני איילון' אחיסמך, רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א אב"ד שערי הוראה, רבי יהודה אריה דינר רב מרכז העיר ב"ב, רבי ברוך דב דיסקין שליט"א ראש ישיבת ארחות תורה, רבי יצחק לוקסנבורג שליט"א רב שכונת נאות שמחה מו"ע, רבי יהושע ברכץ שליט"א רב קהילת יוצאי צרפת, רבי איתמר גרבוז שליט"א ראש ישיבת ארחות תורה, נשיא 'דרשו' רבי דוד הופשטטר, רבי שריאל רוזנברג ראב"ד בד"ץ בני ברק.

הערות הקוראים

בגיליון 'דברי שי"ח' השבוע נכתב כך:
"בשנת תש"ה הודיעו רבינו שליט"א לקבוע 'חפץ חיים', שם היו מספר חקלאים שהקפידו על מצות שמיטה, והוא ראה צורך לחזק את רוחם. לנסיעה זו הצטרף גם מרן הרב מפוניבז' זצ"ל". סוף ציטוט.
מאחר ואתם משתדלים לכתוב את האמת ומכבדים את עצמכם, ראיתי לנכון לתקן כדלהלן:

א. קיבוץ חפץ חיים היה כולו שומר שמיטה ולא מספר חקלאים. הם שמרו שמיטה כבר בשמיטה תרח"צ, כשאת השאלות הפנו למרן הגר"ע ביולנא באמצעות הרב קלמן כהנא, והגר"ע הפנה אותם למרן החזו"א ששמו טרם התפרסם אז בארץ.

ב. הקשר בין מרן החזו"א לקיבוץ חפץ חיים היה לא רק בעידוד רוחם אלא הם היו הראשונים ששמרו שמיטה על פי פסקיו כפי שהורה להם באמצעות הרב קלמן כהנא שכבר בשנת ת"ש ערך את הלכות המצוות התלויות בארץ עפ"י פסקי החזו"א.

"אז ישיר ישראל את השירה הזאת על באר ענו לה" (מתוך ההפטר)

באחת השנים, כאשר נתכבד רבינו בעלית שירת הבאר, אחרי התפילה פתח ואמר:
כתוב במגילה (ט"ז): כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבנה ולבנה על גביאריח (דהיינו שהרוח כפול מן הכתב, בשורה אחת הרוח באמצע והכתב מהצדדים, ובשורה שניה הרוח מהצדדים והכתב באמצע, וכן בכולם. וכמו שכותבים את שירת הים).
והתקשתי, מדוע שירת הבאר לא נוהגים לכתוב אריח על גבי לבנה. וחפש רבינו ב'מנחת שי' ולא מצא כלום (והראה שבמסכת סופרים פ"ב ה"ד איתא שמברכים על השירה לפניו ולאחריה), וצריך עיון.
(נשמח לקבל מהקוראים החשובים תשובה לשאלה זו)

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ולפי זה העירו שיש לדון גם במצות עיניו ביום כיפור, שהוא גם כן קיום מצות עשה בשב ואל תעשה, ולפי מה שנתבאר לכאורה גם בזה קיום המצוה הוא דווקא בזמן שיש לו צורך לאכול ומחמת המצוה נמנע ואינו אוכל, אבל כשאינו אוכל סתם מפני שהוא שבע, וכן בכל החמישה העניינים, רחיצה וסיכה וכו', כשנמנע רק מחמת שאין לו צורך בזה, לכאורה אין כאן קיום מצוה, והרי אמרה תורה "ועיניתם", דהיינו שהמצוה היא הצער והעינוי, וצריך עיון.

מצות שביתת הארץ בשמיטה

ונראה עוד, שכך גם במצות שביעית, שאמרה תורה (ויקרא כה, ב) "ושבתה הארץ שבת להשם" [ובפסוקים האחרים בעבודה זרה דף טו: נראה שהעשה של שביעית הארץ בשביעית, הוא כמו שביעית בהמתו בשבת, שאם השדה נעבדת בשביעית אפילו על ידי אחרים, בעל השדה עובר באיסור], ולכאורה גם בזה קיום המצוה הוא רק כאשר יש צורך לעשות מלאכה, שיש צורך לזרוע ולחרוש ואכלול השביעית הוא היה עושה זאת, ורק מחמת האיסור נמנע ואינו עושה, אז יש בזה קיום העשה של "ושבתה הארץ", אבל כשאינו עושה מלאכה סתם מפני שאין לו צורך בזה, לכאורה אינו קיום מצוה.

ולפי זה יש לעיין במה שיש נוהגים לקנות חתיכת אדמה באיזה מקום כדי לקיים בה מצות שמיטה, ולכאורה כיון שגם בשנה השישית לא היה עובד בה ואין לו צורך בזה, אינו מקיים מצות ושבתה הארץ, ורק במה שיש לו צורך, שאם לא היה שביעית הוא היה עובד ומחמת המצוה הוא נמנע ואינו עובד, אז קיים המצוה, אבל כשקונה סתם חלקת קרקע ואינו מתעניין בה ואין לו צורך בעבודתה וגם לולי השמיטה לא היה טורח להתעסק בה, מדוע שתהיה מצוה בזה, וצריך עיון מה המקור להנהיגה זו.

אכן העירו לדון בזה, במקום שיש חקלאים שעובדים בשישית, ועתה שהוא קונה הקרקע הוא גורם להם לשבות, שבה לכאורה יקיים מצות ושבתה הארץ, ואמנם הרי הוא עצמו לא היה עובד שם ורק מונע אחרים מלעבוד שם, ונראה שזה תלוי בגדר מצות שביתת הארץ, אם היא כמו שביעית בהמתו, שמצוה גם שלא יעבדו אחרים בשדהו [וזה תלוי בפירושי הראשונים בגמרא בע"ז שם]. לפי פירוש הריטב"א והתוספות ר"ד ותוספות רבינו אלחנן מבואר בגמרא שם שביעית הארץ הוא כמו שביעית בהמתו, אך לפי פירוש התוספות אין ראיה משם, ובחזון איש שביעית סימן י"ז ס"ק כ"ה דייק גם מדברי הרמב"ם שאינו כמו שביעית בהמתו ואם הוא כמו שביעית בהמתו אזי אכן יש קיום מצוה גם כשמונע אחרים מלעבוד בשדהו ומשבית אותם ממלאכה.

והעירו עוד לדון בזה, במי שקונה אילן עם פירות ומפקירו, ובזה נראה שאכן קיים מצוה בהפקר, אבל אינו מקיים מצוה במה שאינו עובד, כי גם לולי השביעית הוא לא היה עובד וכו', ורק ההפקר הוא הקיום בזה, כמו שכתוב (שמות כג, יא) "תשמטנה ונטשתה".

*

דברים שנשא השבוע רבינו שליט"א בסיום מסכת כלים

שנלמדה במשך ג' שנים לעילוי נשמת בנו רבי שמעון יוסף זללה"ה

סיום של מסכתא, וכפי שלמדו עכשיו כל מסכת כלים עם מפרשים, זה דבר גדול מאד, ואמרו חז"ל במדרש (במדבר רבה יח, כא) על הפסוק "ששים המה מלכות" – אלו ששים מסכתות, ולא נאמר 'מלכים' אלא 'מלכות', דהיינו שהמסכתות הן מלכות, וכל מסכת היא מלכה, והאדם שלומד את המסכת הוא המלך, ומי שגומר ששים מסכתות הוא ששים פעמים מלך.

ומהו ענין 'מלך', וכי זה סתם כבוד שנקרא מלך? הפירוש בזה כי תואר מלך בא להורות על דרגה רוחנית, שהמלך הוא מנהיג ומחנך ומשפיע, כמו שמצינו ברמב"ם (הלכות מלכים ג, ה) שהמלך הוא לב העם, ומשפיע ומנהיג את העם. וכך גם אדם שמסיים מסכת, נעשה מלך עם כוח השפעה והנהיגה, ועל מי הוא משפיע ואת מי הוא מנהיג? את עצמו! כי יש יצר הרע חזק מאד וצריך להילחם בו, ועל ידי כוח התורה של מסכת שלמה מקבלים כוח של מלך להילחם עם היצר הרע ולהנהיג את כל המעשים על פי התורה.

וזהו המעלה של מסכת שלמה, גם אם היא קטנה ולא ארוכה, ובפרט מסכת כלים שיש בה שלושים פרקים, ואמרו במשנה שם בסוף המסכת "אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה", והיינו כי המסכת מתחילה עם דיני אבות הטומאות, ומסיימת בטהרה כפי שמתחיל הפרק האחרון כלי וזוכית טהורין וכו', וזו מדרגה גדולה מאד לסיים את כל המסכת.

ועכשיו מתחילים ללמוד עוד מסכת, בעזרת השם כמו שזכו כבר לקבל מדרגה של מלך עם כוח שליטה והנהיגה של מלך נגד היצר הרע, כך בעזרת השם ימשיכו

קיום מצות עשה בשב ואל תעשה*

הנה בשבת יש מצות עשה "תשבות", לשבות ממלאכה, והיא מצות עשה שמקיימים אותה בשב ואל תעשה, שלא עושים כלום, ולכאורה לפי זה בכל רגע בשבת האדם מקיים מצות עשה, בזה ששוכן ממלאכה.

ויש לעיין אם כן היאך יהיה במי שהוא מחלל שבת, רחמנא ליצלן, אך יש זמנים שאינו עושה כלום בשבת, האם גם הוא בזמנים שאינו עושה כלום מקיים עשה של תשבות? הרי זה לא מסתבר, ומה שאמרו (סנהדרין לו, א) שאפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון, היינו 'מצוות' שעושים מעשים טובים, אבל מי שעושה מלאכה בשבת, ורק יש זמנים שאינו עושה כלום מחמת שאין לו מה לעשות, לא מסתבר שמקיים מצוה בזה.

והנה כתבו התוספות (ב"ק נו, ב) שאדם שיש לו מזוזה בפתחו, נקרא בזה עוסק במצוה, למרות שאינו עושה שום מעשה. ומה שאינו נפטר באותו הזמן ממצוות אחרות כדן העוסק במצוה, פירשו התוספות דהיינו משום שאפשר לקיים שניהם, אך על כל פנים זה נקרא עוסק במצוה, ומקיים מצוה עם המזוזה בפתחו, והוא גם כן קיום בשב ואל תעשה.

והר"ן (סוכה יא. מדפי הר"ף) חולק על תוספות וסובר שהעוסק במצוה פטור מן המצוה גם כשאפשר לקיים שניהם, ומה שאדם שיש לו מזוזה בפתחו אינו נפטר מכל המצוות, היינו מטעם אחר, כי הוא רק 'מקיים' מצוה ולא 'עוסק' במצוה, כיון שהוא רק בשב ואל תעשה, ובה לא נפטר מן המצוה, ורק העוסק במצוה בקום ועשה פטור מן המצוה.

ומבואר שגם הר"ן סובר שיש בזה קיום מצוה אף בשב ואל תעשה שאינו עושה כלום, ורק שאינו נקרא 'עוסק' להיפטר ממצוה אחרת, אך יש כאן קיום מצוה בכל רגע, וכעין מה שאמרנו לכאורה במצוות תשבות בשבת, שמקיים מצות עשה בכל רגע, בשב ואל תעשה.

אבל נראה שאינו דומה לעשה דתשבות, שהרי במזוזה יש חיוב, כי מזוזה חובת הדר היא, והדירה מחייבתו במזוזה, וממילא כשיש מזוזה זהו קיום המצוה, ואין זה סתם שב ואל תעשה, אלא בכל רגע יש סיבה המחייבת אותו והוא מקיים את חובתו בזה, אבל בשבת כשאינו עושה כלום רק מחמת שאין לו מה לעשות, לא מסתבר שמקיים העשה של תשבות.

קיום המצוה בעמידה בניסיון

ונראה שהכלל בזה הוא כמו שאמרו חז"ל (קידושין לט, ב) שאם ישב אדם לא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, כגון שבא דבר עבירה לידו וניצל ממנה, ובשערי תשובה לרבינו יונה (ג, ט) הביא עוד שלמדו כן מהפסוק "ליראי השם ולחושבי שמו" זה הבא דבר עבירה לידו וניצל ממנו.

וביאר רבינו יונה שם שכל זה הוא רק בזמן שיש ניסיון, וכמו שאמרו 'שבא דבר עבירה לידו, והיינו שיש דבר שהוא רוצה לעשות אך הוא כובש את יצרו מחמת יראת שמים, ובה נותנים לו שכר כעושה מצוה, משום שאין זה רק 'שב ואל תעשה' שאינו עושה עבירה, אלא יש כאן 'קום ועשה' של יראת שמים, כי יש לו ניסיון לעבור את העבירה וכנגד זה הוא מתעורר ומתחזק ביראת שמים, וההתעוררות של יראת בקום ועשה מונעת מן העבירה.

ואם כן השכר אינו על השב ואל תעשה בכל רגע שאינו עושה כלום, אלא השכר הוא עבור מצות היראה, ודווקא בזמן שיש לו ניסיון, ונמנע מחמת היראה, אז יש קיום מצוה של יראת שמים, אבל אם אין שום ניסיון ורק סתם אינו עושה כלום, אין בזה קיום של מצוה.

ולפי זה נראה שכך גם בקיום העשה של תשבות, דווקא בזמן שיש לאדם ניסיון לחלל שבת והוא נמנע מחמת האיסור, אז הוא מקיים מצות עשה בזה, אבל כשאינו עושה מלאכה סתם מחמת שלא נזדמנה לו מלאכה, אין בזה קיום מצוה של תשבות. ויש להוסיף בזה שהרי בשבת כתוב (שמות כ, י) "שבת להשם" ופירש רש"י בריש פרשת בהר דהיינו לשם השם, ואם כן, כשאנו עושה מלאכה סתם מחמת שאין לו מה לעשות, הרי אין זה 'לשם השם', ורק כשיש סיבה מיוחדת וניסיון לעשות מלאכה והוא מתגבר ונמנע מחמת האיסור, אז זה לשם השם ומקיים מצוה בזה.

מצוות נוספות בשב ואל תעשה

וכך גם ביום טוב שיש מצות עשה "שבתון", וכשאדם נמנע ממלאכה ביום טוב הוא מקיים בזה מצות עשה, נראה דהיינו דווקא בזמן שיש ניסיון שצריך לעשות מלאכה ומחמת היראה הוא מתגבר ואינו עושה, כמו שכתב רבינו יונה, ולא סתם שאינו עושה מחמת שלא נזדמנה לו מלאכה [ונראה מה שנתבאר עוד בזה בספר אסיפת שמעונו לרבינו שליט"א, תשרי סוף סימן ב].

* מתוך שיעור רבינו שליט"א בביתו ביום ראשון השבוע.

בהצלחה הלאה, שיתחילו עוד מסכת וגם יסיימו אותה בעזרת השם, ויזכו לעוד דרגות של מלכות נגד היצר הרע.

*

דברים נוספים שנשא רבינו יבלחט"א בסיומים שהתקיימו בעבר לעילוי נשמת בנו רבי שמעון יוסף זללה"ה – לרגל היאריצייט ל' סיון

הנה אמרו חז"ל (סנהדרין קד, א) ברא מזכי אבא, והיינו שאם הבן עושה מעשים טובים, זה מזכה את האב, ואפילו שהאב כבר בעולם האמת ואינו יכול לעשות כלום, אבל אם הבן עושה, זה כמו שהאב עושה, והאב זוכה לגן עדן ומקבל עוד עולם הבא על ידי מה שהבן עושה.

ולאו דווקא אם הבן עושה, אלא כל אחד משפיע על אחרים, וכגון שיש לו תלמיד והוא לימד אותו ללמוד, ונתן לו חינוך שצריך ללמוד וזהו דבר חשוב מאד ללמוד, והתלמיד לומד מכוחו, אזי כל מה שהתלמיד לומד מכוח השפעתו, אפילו שהשפיע כבר אינו חי בעולם הזה, אבל המושפע חי ועושה מעשים טובים, יש גם למשפיע את זכות המעשים הטובים שנעשו מכוחו.

ונספר בזה שני מעשים שהיו, ונתחיל מן המאוחר שבהם, מעשה שהיה באדם שנפטר והשאיר עיזבון בשביל החזקת תורה, וקנו מן העיזבון ארון עם ספרים לשיבת פניבז', ובאותו הזמן למדו בשיבה מסכת גיטין, ובין הספרים קנו גם חידושי הרשב"א על גיטין, ואחר כך הנפטר הגיע בחלום להגה"צ רבי בן ציון במברג זצ"ל שהשתדל בענין העיזבון, ואמר לו בעל פה לשון הרשב"א בגיטין, ואותו הנפטר לא למד בחייו רשב"א, וגם רבי בן ציון לא זכר את הלשון בעל פה, אבל כיון שבישיבה למדו רשב"א מכספי העיזבון, זכה הנפטר בעולם האמת לדעת רשב"א, ובא בחלום לספר על כך.

ועוד מעשה כעין זה, שמי משפיע יודע את התורה שלומדים מכוחו, מעשה באדם שנהרג בתאונת דרכים באמריקה, והשאיר אשה ושני בנים כמדומני, והאשה לאחר פטירתו התחזקה ובאה לארץ, והכניסה את הילדים לחידור שילמדו גמרא, והם מעודם לא למדו גמרא, והתקשו בלימודיהם, ופעם אחת אמר הילד לאמו: מחר יש מבחן בגמרא ואיני מוכן למבחן. והלך לישון בצער, ולמחרת בבוקר קם משנתו ואמר: אני מוכן למבחן! וסיפר כי אביו בא אליו בחלום והכין אותו למבחן, שידע את הגמרא. ואותו האב לא למד בחייו גמרא, אבל כיון שהבן למד גמרא, זכה גם האב ללמוד את הגמרא בגן עדן, כי ברא מזכי אבא, וכשהבן לומד גמרא, גם האב לומד אותה בגן עדן, וגם כשהבן אינו מבין, אבל האב מבין, ובא בחלום להסביר לבן את הגמרא.

ופה ברור השם יש צאצאים מחונכים שקיבלו חינוך, בנים חתנים ונכדים, וכל מה שממשיכים ועושים מעשים טובים, הרי ברא מזכי אבא! וכשהם לומדים פה הם מלמדים אותו, ומה שהם מבינים עם ההבנה שלהם הוא מבין עם ההבנה כמו בגן עדן! לכן צריכים לדעת שכל אחד מהצאצאים במה שהוא לומד הוא מלמד את האבא ואת הסבא, ולא דווקא הבנים, אלא כל אלו שהיו מושפעים ממנו. זהו הדבר הגדול שבידינו לעשות, חסד עם המתים, חסד של אמת.

והנה זהו בנוגע לזכות את הנפטר, אבל יש עוד ענין של חסד עם עצמו, כל אחד עם עצמו, שהרי אדם נולד עם מספר שנים קצוב, ונתנו לו חיים עם כישירונו בשביל מה? שיעסוק בתורה! שזה העיקר, תורה ומעשים טובים, והוא יכול להיות בקי בש"ס, אם ינצל את הזמן ולא יתבטל, ואפשר גם בלימוד גמרא עם רש"י בפשטות, על כל פנים להיות בקי בש"ס, כל אחד לפי טבעו, ולא צריך כישירונו מיוחדים לזה, ופה הרי יש בעלי כישירונו, ואם כן מדוע לא? להיות בקי בש"ס, גמרא עם רש"י לכל החיות, ובפרט צעירים שיש להם יותר זמן, כל אחד יכול להיות בקי בש"ס, לאט-לאט, בניצול הזמן שלא להתבטל.

יש בטלה של סקרנות, ובעבר עשו מחקר וראו שאדם מבזבז הרבה זמן על סקרנות, כגון כשהולך ברחוב ויש מודעה ומסתכל, או שקורא בעיתון, וצריך לחשוב: מה זה משנה לך ומה אתה מרוויח מזה, וכי נוגע לך מה שנעשה באמריקה, מה הרווח מזה, ומה זה נוגע לך? אם יש לך זמן פנוי – תלמד! ותהיה

בקי בש"ס! ומי שאינו עושה כן צריך תשובה, ועיקר התשובה הוא עזיבת החטא מכאן ולהבא, והחטא עם צער ויגון זה עוד מדרגה, אבל עזיבת החטא זה העיקר, ולכן למעשה כדאי לכל אחד מאיתנו מכאן ולהבא שהזמן יהיה מנוצל, בלי סקרנות לדברים בטלים, כי הסקרנות היא בטלה, ואין שום תועלת ורווח מזה, ובלי הסקרנות יהיה הזמן מנוצל מאה אחוז.

והכי טוב לעשות שעבוד, כמו שידוע גם על אנשים גדולים שעשו שעבודים, ומרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל כשהוא היה רב ולא היה ראש ישיבה, ביקש לעשות לעצמו שעבוד, ולקח את התוספתא, ללמוד ולכתוב על כל התוספתא, ושעבד את עצמו לזה, ואמנם לא הספיק לכתוב על הכל, אבל כתב הרבה, פירוש גדול עם חידושים, וחידוש הרבה חידושים נפלאים על התוספתא, וזהו יזכור הרבים עם שעבודו, שעל ידי זה הראש שקוע בתורה.

וכן אמר לי פעם מרן הגאון"מ שך זצ"ל כי השעבוד לתורה זה דבר חשוב מאד, והוא עצה טובה לשקיעות בתורה, לשעבד את עצמו עם מחייבים שאי אפשר להשתחרר מהם, וכך לא יהיה היסח הדעת מתורה.

(סיום מסכת ככלות השלושים, אב תשע"ה)

*

כבר סיפרנו את המעשה באדם שנפטר ובא בחלום לבנו להסביר לו את הגמרא, והיינו מפני שברא מזכי אבא, וכל מה שהבן לומד בעולם הזה גם האב לומד במתיבתא דרקיעא, וכן כל מי משפיע על אחרים שילמדו, הוא יודע את התורה שלומדים מכוחו, והתורה הזו נכנסת בנשמתו, אך כל זמן שהוא חי הגוף מפריע, אבל כשהוא כבר נשמה בלי גוף אזי רואים שהנשמה יודעת את כל התורה שלמדו מכוחו, עם הבנה של נשמה בלי גוף! ובא בחלום ללמד את הבן, וזהו מעשה שהיה כאן בארץ, ואני יודע מי הם בעלי המעשה.

ונמצא שכל דבר שעושים מחמת הנפטר, אם בגללו עושים את הדבר, הרי זה שייך לו ונוקף לזכותו, ואם בגללו לומדים תורה אזי התורה שייכת לו והוא יודע את התורה במתיבתא דרקיעא, ואם למדו ש"ס בגללו, הוא בקי בש"ס! ורק שאין לנו הזכות שיבוא בחלום, וזהו מקרה נדיר שתבוא הנשמה בחלום לספר על כך, אבל זו המציאות, שכל הש"ס שלמדו בגללו, בגלל פטירתו, שייך לו, ועתה הוא בעולם האמת בקי בכל הש"ס, בגלל שלמדו בזכותו.

לכן שמחה גדולה היא שזכו לסיים את הש"ס, ומלבד מה שזו זכות גדולה ללומדים עצמם, הם גם מזכים את הנפטר בש"ס, כל אחד בחלק שהוא למד, וביחד יש את כל הש"ס, שכולל את כל התורה כולה, וזו זכות עצומה מאד, ובדאי יזכו מידה כנגד מידה, מי שמזכה אחרים בתורה זוכה להצלחה בתורה מידה כנגד מידה, וכל אלו שלמדו את הש"ס וזיכו את הנפטר בזה, יזכו גם הם להצלחה בש"ס ובכל התורה מידה כנגד מידה.

ואין גבול להצלחה בתורה, וההצלחה בתורה לא תלויה בכישירונו, כפי שידוע מהרבה מעשים שהיו, וכן סיפר לי הרב שלמה לורץ ז"ל ששמע מפי מרן החזון איש זצ"ל מעשה בבור אחד שהיה בעל כישרון חלש מאד, ולא הבין אף את הדברים הפשוטים ביותר, אבל במשך הזמן הוא נהיה למדן גדול ונהיה רב בחוץ לארץ, בזמנו של החזון איש.

ואמר החזון איש בזכות מה הוא זכה לזה? בזכות הדמעות של הסבתא, שהתפללה וביקשה בדמעות בהדלקת הנרות על הצאצאים שיצליחו בתורה, ובזכות שביקשה מכל הלב זכתה לזה, ולא רצה החזון איש לומר מי הוא אותו הרב, וכעבור כמה שנים כשנשאל שוב מי הוא, אמר כי עכשיו הוא כבר נפטר ובדאי שאינו יכול לומר, אבל כך המציאות, שאפשר לזכות עם התפילות של ההורים, וכמו שברא מזכי אבא, כך יש גם הפוך, שגם הצאצאים זוכים בזכות ההורים, וקל וחומר אם הבן בעצמו מתפלל, תפילה מעומק הלב, ודאי שאפשר לזכות, ואין גבול ושיעור להצלחה.

(סיום הש"ס ככלות י"ב חודש, סיון תשע"ט)

מתוך משא רבינו שליט"א השבוע לכינוס כוללי טהרות

הגאון הצדיק רבי מיכל יהודה זכרוננו לברכה זכה בזכות גדולה מאד, שאברכים ילמדו סדר טהרות, ושיחדשו חידושים בזה, יש כמה מאות אברכים שלומדים סדר טהרות, ומחדשים חידושי תורה וגם מדפיסים אותם לתועלת לכל הציבור, וזה יזכור הרבים עצום וזכות עצומה מאד של רבי מיכל יהודה, וגם זכות לאלו שלומדים, כמובן.

וזו גם זכות למי שמחזיק את זה, אין לשער את הזכות של החזקת תורה, ומי שמחזיק תורה כל התורה שנלמדת בזכותו נכנסת לנשמתו, ואמנם כאן בעולם הזה לא מתגלה, אבל בגן עדן זה מתגלה, ושם רואים שהוא יודע את כל התורה שלמדו מכוחו. אם כן כל התורה שלמדו התלמידי חכמים בסדר טהרות, ועתה גם סיימו את הש"ס בין כולם, הרי זה בזכותו של התורה, וכל התורה הנלמדת נזקפת לזכותו ונכנסת בנשמתו.

יזכו לברכה והצלחה כל אלו העוסקים בתורה ואלו שמחזיקים את התורה עם בני משפחותיהם, שהקב"ה ימלא משאלות לבם לטובה בכל מה שהם צריכים, בכל העניינים הנצרכים, ויזכו לחיים טובים ומאושרים עם בריאות ונחת מהמשפחה ואריכות ימים ושנים בעזרת השם.

לע"נ מרת מאטיל לאה
בת ר' יוסף אלימלך ע"ה
נלב"ע ג' תמוז תש"פ - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרת לאה ע"ה
בת ר' חיים אפרים ז"ל
נלב"ע ל' סיון תשס"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב אהרן ז"ל
בן הרה"ג שלום יצחק הלוי זצ"ל
נלב"ע ה' תמוז תשנ"ז - תנצב"ה

לע"נ הרה"ג רבי שמעון יוסף
אדלשטיין זצ"ל בן יבלחט"א רבינו
יחמיאל גרשון שליט"א
נלב"ע ל' סיון תשע"ח - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר”ג אדלשטיין שליט”א

פרשת חוקת תשפ”א (שנה ב’) לפ”ק * גליון 73 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

‘זאת התורה אדם כי ימות באהל’

‘המה מי מריבה...ויקדש בם’

אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא

דרשו חז”ל (מדרש אגדה כאן, וכ”ה בזה”ק בכ”מ) זאת התורה וגו’. אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ופירוש ‘ממית עצמו’ הוא שימית את העולם הזה, ויתנתק מתענוגותיו והנאותיו, כי בעל הנאות עוה”ז לא תוכל לשכון בו התורה ולהתקיים בו.

וכמו שאמרו בסנהדרין (כו.) על שבנא הסופר – אמר רבי אלעזר שבנא בעל הנאה היה, וביאר מהרש”א שם, ז”ל – לפי שהיה שבנא ת”ח ומלמד תורה ברבים כמסופר ממנו שהיה דריש בתליסר רבוותא וע”כ נקרא שבנא הסופר כמו עזרא הסופר, ואמר שאל תתמה מה שהקדיח תבשילו כל כך ברבים, שהרי כבר העיד עליו הכתוב לך בא אל הסוכן וגו’ ע”ש שהיה בעל הנאה, ואמר במי התורה מתקיימת במי שממית עצמו עליה ולא בבעלי הנאות, עכ”ל, מבואר כי מאחר שבעל הנאה היה ונמשך אחר התענוגות, לא השפיע עליו כח התורה לשנות מהותו, ולכך נשאר ברשעו ונכשל בו.

וכתב בחובת הלבבות (שער חשבון הנפש פ”ג חשבון כ”ה) כי אהבת העולם הזה ואהבת העולם הבא הם כשתי נשים צרות זו לזו, שאם יש בלב האדם אהבת העולם הבא, לא שייך אצלו אהבת העולם הזה, וכן להיפך אדם שיש לו אהבת העולם הזה, לא שייך שיהיה לו אהבת העולם הבא.

ואמנם כי כן, יש דברים בעולם הזה שמרגישים בהם את טעם העולם הבא, דוגמת “אשריך בעולם הזה” של לימוד התורה, או דוגמת שבת שהיא תענוג רוחני מעין עולם הבא, ובעלי מדרגה שמרגישים את התענוגים האלה, אצלם אין כלל ניסיון של אהבת העולם הזה, שכאשר יש שאלה אם להעדיף את אהבת העולם הזה או אהבת העולם הבא, יודעים הם כי בודאי שחיי נצח עדיף, שאז אשריהם בעולם הזה, ומה שייך שיהיה ניסיון בזה, הרי אין מה שישחד יותר מהתענוג האמיתי של מעין עולם הבא, ורק אנשים שאינם יודעים מה זה עולם הבא, אהבת העולם הזה משחדת אותם נגד אהבת העולם הבא.

נמצא א”כ, שכל תכלית עבודת האדם בימי חייו היא, להגביר את אהבת העולם הבא והאשריך בעולם הזה, ואת כל תענוגי העולם הבא בעולם הזה, כדי למעט מחשיבות הנאות העולם הזה ואהבת העולם הזה, ומה היא הדרך לזה? הרי זה מן הדברים הצריכים חיזוק, והעצה היחידה היא להתחזק בהבנת וידיעת האמונה, על ידי שינון והתמדה כמו שכתב בהקדמת ספר מסילת ישרים, אין עצה אחרת זולת לחזור ולחזור על הדברים האלה, מה הם החיים והתענוגים האמיתיים.

הנשמה אינה רוצה את הגשמיות ופיתויי היצר הרע אלא רוצה רק רוחניות, וידוע כי כשם שהגוף ניזון ממזון גשמי, כך גם הנשמה זקוקה למזון רוחני, ובמשנה ברורה בהקדמה האריך כי מזון הנשמה הוא עסק התורה, וכן מצינו אצל משה רבינו שעלה למרום ארבעים יום לקבל את התורה, וכתוב שם (שמות לד, כח) “לחם לא אכל ומים לא שתה”, ואמרו חז”ל (שמות רבה מז, ה) לחם לא אכל אבל מלחמה של תורה אכל, ומים לא שתה אבל מימיה של תורה שתה, והיינו כי התורה נמשלה ללחם ולמים, והנשמה ניזונת ממזון רוחני של תורה ולא ממזון גשמי.

(לקט משיחות מרן שליט”א)

דקדוק הקב”ה עם הצדיקים

כבר האריכו המפרשים לבאר, מהו עומק חטאם של קדושי עליון, משה ואהרן, במי מריבה, עד כדי שנענשו על כך שלא להיכנס לארץ ישראל.

והבאנו כבר בעבר (פרשת בשלח תש”פ) מדברי מרן שליט”א בענין עונשי הצדיקים על חטאיהם, כי עם הצדיקים יש הנהגה מיוחדת, שהקב”ה מדקדק עמם כחוט השערה (יבמות קכא, ב) שאם יש בהם איזה פגם קטן מיד מעוררים אותם מן השמים כדי להעמידם על מדרגתם.

כמו שמצינו אצל משה רבינו במלחמת עמלק שכתוב (שמות יז, יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וגו’, ופירש רש”י למה היו ידיו כבדים? “בשביל שנתעצל במצוה ומינה אחר תחתיו, נתייקר ידיו”, והיינו מפני ששלח את יהושע להילחם בעמלק ולא יצא הוא בעצמו להילחם, זה נחשב שנתעצל במצוה, ואמנם זה דבר שאינו מובן כל כך, אבל מכל מקום מבואר שהיה פה איזה משהו דקות של עצלות, ומיד מן השמים עוררוהו לזה, שנעשו ידיו כבדים, ובוודאי משה רבינו הבין מזה שיש איזו התעצלות, ומיד עשה תשובה ותיקן את מה שצריך.

וזוהי השגחה מיוחדת על הצדיקים, שמן השמים מדקדקים עמם כחוט השערה, ואין מניחים להם כלל לזוז ממדרגתם אפילו חוט השערה. וכן שמעתי לפרש הכתוב (תהלים קמה, כ) “שומר ה’ את כל אוהביו”, דהיינו שמירה רוחנית, שהקב”ה שומר על הצדיקים להעמידם על מדרגתם, ולכן הוא מדקדק עמם כחוט השערה, כדי שיהיו בשלמות המדרגה, ואם יהיה בהם איזה פגם מיד יתקנו את מה שצריך וישיארו במדרגתם. זוהי מדרגה של צדיקים, אבל סתם בני אדם, כל יחיד ויחיד אינו במדרגה הזאת, וצריך בעצמו להתחזק.

‘ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל’

‘רודף שלום’- התנאי ל’ומקרבן לתורה’

פירש רש”י כל בית ישראל- האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו.

ושנינו באבות (א, יב) הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, וצריך ביאור מה שייך ציווי על אהבת שלום, שהרי לכאורה זה תלוי במציאות, אם באמת הוא אוהב שלום או לא.

אמנם הביאור בזה, שכל אדם בטבעו הישר הוא אוהב שלום, רק שיש חשבונות ונגיעות המקלקלים את טבעו, ועל זה בא הציווי לסלק הנגיעות ולהחזיר את הטבע הישר.

וביאור מה שאמרו ‘רודף שלום’ היינו שעושה פעולות של שלום ומשפיע שלום על סביבתו, ויש אנשים שגם בלי פעולות משפיעים שלום על סביבתם, כמו שאמרו על מרן הרב מפוניבז’ צ”ל שמלבד שהיה איש שלום, גם לא היה שייך מחלוקת בסביבתו, וזהו ענין רודף שלום.

ואמרו “אוהב את הבריות ומקרבן לתורה”, כי רק על ידי אהבת הבריות ורדיפת שלום אפשר לקרב לתורה, ובמיוחד מי שמשמש בתפקיד של השפעה צריך לדעת כי התנאי הראשון הוא שיהיה לו אהבת הבריות,

לרחם, ועד היום הוא סובל מכך, וכבר אמרו (קהלת רבה) כל המרחם על אכזרים סופו שיתאכזר על רחמנים.

ומה שכתוב 'הלך איתי', הוא על משקל "את האלקים התהלך נח", וכפירוש רש"י שם שנח היה צריך סעד לתומכו, שלא היה כמו אברהם אבינו שנאמר בו "האלוקים אשר התהלכתי לפניו", שאברהם היה מתהלך בצדקו מאילו ולא היה צריך סעד לתומכו, ואילו נח היה צריך סייעתא דשמיא לתומכו. וזהו ענין 'הלך איתי', כי כדי לדעת לשקול היטב מה הגבול, אימתי יש לעשות שלום ואימתי מורה הישרות שלא לעשות כן, צריך לזה סייעתא דשמיא, ורק כאשר יש את כל ההקדמות של תורת אמת כ' אז זוכים לסייעתא דשמיא בזה.

'ורבים השיב מעוון'- כשיש את התורה אמת ובשלום ובמישור הלך איתי, אזי יכול גם להשפיע על אחרים ולהשיב רבים מעוון.

וממשיך הפסוק 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', היינו שעל ידי כל הדברים הנזכרים לעיל זוכה לא רק להשיב רבים מעוון, אלא גם 'ישמרו דעת', והיינו התורה הק' [דעת הוא החלק היותר קשה שבתורה, וכדאיתא בשבת דף ל"א דקאי על סדר טהרות], ותורה יבקשו מפיהו, שזוכה על ידי זה שמבקשים תורה ממנו ומשפיע על אחרים, 'כי מלאך ה' צבקות הוא', כמו שאמרו (חגיגה טו, ב) אם הרב דומה למלאך השם צבקות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.

שרק באופן זה אפשר להשפיע ולקרב התלמידים לתורה, ואם אין אהבת הבריות לא יתכן להשפיע ולקרב כראוי.

וכתיב עוד במלאכי (ב, ז), והוא בהפסדת פרשת תולדות, ע' רש"י שם שהפסוק הולך על אהרן וזרעו) "תורת אמת היתה בפיהו ועוולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך איתי ורבים השיב מעוון, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא". משמע כי מה ש'תורה יבקשו מפיהו' תלוי בכך שעוולה לא נמצא 'בשפתיו', היינו שלא רק שאינו משקר בפיו, אלא אפילו בשפתיו שזה פחות מכך גם לא נמצא עוולה.

וכפי שמזכירים בתפילת שמונה עשרה 'נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה', מרמה זה פחות מרע, ושפתי זה פחות מלשוני, ובתחילה מבקשים נצור לשוני מרע, ואחר כך מבקשים שאפילו בשפתי לא יהא מרמה, דהיינו פחות מרע וכו"ל.

והם תחילת התחנונים בשמ"ע, שלא יהיה מרמה בשפתיו, כי זהו התנאי לזכות לתורת אמת.

וכתוב אחר כך 'בשלום ובמישור הלך איתי', שלום היינו כפשוטו, ומישור היינו ישרות, כי לפעמים ישרות השכל מורה שלא לעשות שלום, ועל זה נאמר 'בשלום ובמישור הלך איתי', שעם כל הצורך בשלום, צריך גם ישרות השכל.

וכמו שסיפר לי אחד שהיה רחום בטבעו, וריחם יותר ממה שצריך

המה מי מריבה

הפרשה הקודמת -פרשת קרח, עוסקת בענין מחלוקת קורח ועדתו, וכן בפרשתנו פרשת חוקת מוזכר ענין מחלוקת ומריבה, במי מריבה.

והנה אמרו חז"ל (יומא ט, ב) שבית המקדש הראשון חרב מחמת שלוש עבירות חמורות, עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים, אבל בבית שני עסקו בתורה ובמצוות, ולא היו עבירות חמורות אלו, ואף על פי כן חרב הבית מפני שהיתה בהם שנאת חינום.

וגם בדורנו עדיין קיימת שנאת חינום, שהרי אמרו חז"ל (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, והיינו שאם היה תיקון החטא של שנאת חינום, כבר היה נבנה בית המקדש, וכל זמן שלא נבנה בית המקדש זה סימן שעדיין יש בנו שנאת חינום, והיא הגורמת להמשך החורבן, לכן זה נחשב כאילו נחרב בימיו, שהדור במעשיו אשם בחורבן.

ידוע שהחפץ חיים רצה מאד לזכות את הרבים ולקרב את הגאולה, ולכן הספר הראשון שחיבר הוא חפץ חיים על הלכות לשון הרע, ואחר כך חיבר גם שמירת הלשון ובו דברי מוסר על לשון הרע, וכתב בהקדמה לספרו כי המטרה בחיבור זה היא לתקן את חטא הלשון הנובע משנאת חינום, ובזה יביא לקירוב הגאולה.

ובאמת השפיע הרבה, אבל לא כפי שחשב, ובפתיחה לספרו כבוד שמים כתב: סבור הייתי בימי נעורי שכאשר יחובר איזה חיבור ויבואר בו כלליו ופרטיו והלכותיו השייכים לענין איסור לשון הרע ורכילות וקבלת לשון הרע יועיל בענין זה, ועזרני הש"ת ועשיתיו והדפסתיו, וב"ה החיבור מצא חן בעיני ישראל ושמו נקרא חפץ חיים, ומכל מקום למעשה עוד לא זכיתי שיועילו דברי הרבה, ע"כ.

ב"ה בדור האחרון יש התעוררות גדולה לשמירת הלשון, ויש ציבור גדול שלומדים חפץ חיים ושמירת הלשון, וחלקם עוסקים בזה עם חברות, ויש אגודות וארגונים שנוסדו לצורך כך, גם בטלפון ניתן לשמוע דברי חיזוק ומוסר בענין שמירת הלשון.

ומצד אלו שמחזקים בשמירת הלשון כבר היה צריך בית המקדש להיבנות, כי אצלם כבר מתקן החטא של שנאת חינום, אבל יש חלק גדול מכלל ישראל שעדיין קיים אצלם חטא החורבן.

וכבר הצעתי שמי שקשה לו להתגבר, יתחיל לכל הפחות משבת, שלא לדבר לשון הרע בשבת, ובמשך הזמן ההרגל נעשה טבע, כפי שאנו מזכירים בברכות השחר "שתרגילנו בתורתך", היינו שאנו מבקשים שמן השמים ירגילו אותנו, אבל אדם צריך תחילה להרגיל את עצמו, ורק אחרי שמשדל כפי כוחו וכבר אינו יכול עוד, אז עוזרים לו מן השמים, אבל אם לא השתדל כפי יכולתו אינו זוכה לסייעתא דשמיא, לכן צריך תחילה להשתדל בעצמו להיזהר מלשון הרע, ואז מן השמים יעזרוהו בזה להתרגל שלא לדבר לשון הרע כלל.

והנה כל אלו שנזהרים מלשון הרע, הרי הם משפיעים בזה גם על אחרים, בני תורה משפיעים בעצם מהותם, כמו שכתב החזון איש (קו"א ג, סב) שבעל תורה אמיתי משפיע על כל סביבתו ואף על הרחוקים, וכל אחד משפיע לפי דרגתו, תלוי עד כמה הוא בעל תורה, ואם היה בדרגה גדולה יותר, היה משפיע יותר.

נמצא שאדם שאינו מחזק כראוי, יש עליו תביעה לא רק על עצם החטא וחסרון המדרגה, אלא גם על מה שמונע השפעה מאחרים, שהרי כל ישראל ערבים זה לזה, ומצד הערבות כל אחד צריך להשפיע, וכיצד להשפיע? אם אדם מתנהג בשלמות כמו שצריך, ממילא הוא משפיע. בלי שום תעמולה, עצם הקדושה משפיעה!

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

למה חכמים קנו פרה אדומה

בזהב מרובה, ולא יצרוה בספר יצירה

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עליה עליה על (יט-כ).

בספר פרדס יוסף (שם) הביא בשם ספר ויקן יוסף (אות י סימן ב מערכת יצירה) שדן האם יוכל אדם לפדות בכור בהמה בשנה שנברא על ידי ספר יצירה, למאן דאמר שאפשר לפדות בשנה בן פקועה, וכתב להביא ראיה מהא דאמרו בירושלמי (פאה פ"א ה"א) שלא מצאו פרה אדומה ושקלה זהב כנגד משקלה, ולמה לא בראו חכמים פרה אדומה, ותירץ שכיון שצריך שחיטה לשמה, ובהמה כזאת לא שייך שחיטה, ועוד שצריך שתהיה בת שנים או בת שלש וארבע, ואם נוצרה כעת, אף שהיא נראית גדולה כבת שלש, מכל מקום אין לה דין אלא כבת שנתה.

האם עגל זה ראוי לעגלה ערופה

בספק זה נסתפק גיסי הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו נחל איתן (סימן ח סק"ה) וכתב שלהפוסלים יוצא דופן ויתום, פשיטא דגם עגל זה פסול, שהרי לא נולד, וגם אינו תחת אמו, אבל להמכשירין יש לעיין אם נקראת עגלה, ובמנחות (דף סט ע"ב) מבואר שחיטין שירדו בעבים על פי נס, כשרים למנחות, אלמא דמקרי חיטין, וא"כ הכא נמי נקראת עגלה, אך אפשר דכאן דכתיב עגלת בקר, וממעטין מינה כלאים משום דלא נולדה מבקר, הכא נמי לא נולדה מבקר ופסולה, וצריך עיון.

הבא על בהמה זו מה דינו

החזון איש (יור"ד מסכת נדה סימן קי סק"ד) כתב שיתכן שבהמה שנבראת על ידי ספר יצירה חייב הרובעה, ודין התורה נאמרה לא רק על המין, אלא על כל אדם שנמצא כזה הדמות, עכ"ד. ולכאורה יש להעיר על זה לפי מה שכתב השל"ה (פרשת וישב) שמה שאמר יוסף לאביהם שחשודים על העריות, היינו שאיתא בגמרא שרביא ברא גברא, על ידי שמות מספר יצירה. והנה יש שמות שמצירופם נברא זכר, ויש שנברא נקבה. ואפשר שהשבטים בצירוף אותיות מספר יצירה, בראו נקבה, והיו מטיילין עמה, ויוסף לא ידע מזה, והיה סובר שהיא נקבה אשה מאב ואם, ובא הוודיע לאביו שהם חשודים בעריות. ולדברי החזון איש שכל שיש לו דמות הרובעה חייב, אם כן גם בריה זו, שיש לה דמות נקבה, אולי יש בה כעין עריות.

[ויעיין בדברי תשובה (סימן ז ס"ק יא) שאם יש לו תורת אדם, איך יתכן שטיילו עמה השבטים]. (חשי"ח סנהדרין סה ע"ב. ע"ש).

מה יברכו על הזאת אפר פרה אדומה

ולקח אזור וטבל במים איש טהור וזהה... (יט-יח).

שאלה: מבואר בשולחן ערוך (אבה"ע סדר החליצה סימן קסט סעיף ה) "מצאתי כתוב בסדר אשכנז, שכשיעמדו יאמר הרב

ברוך וכו' וצונו במצוות וחוקים של אברהם אבינו, והטעם כדאמרין בפרק כיסוי הדם בשכר שאמר אברהם ועד שרוך נעל זכו בניו למנעל של חליצה". ויש לעיין דבמהרה יבנה בית המקדש, ונזכה לאפר פרה אדומה, האם יברכו "בא"י אמ"ה אקב"ו במצוות וחוקים של אברהם אבינו", כיון שגם מצות אפר פרה אדומה קיבלנו בזכות אברהם אבינו?

תשובה

נאמר בתורה "ויען אברהם... ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח כו). ומבואר במסכת חולין (דף פח ע"ב) "אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' זכו בניו לשתי מצוות, אפר פרה ועפר סוטה". ומקשה הגמרא "ויליחשוב נמי עפר כיסוי הדם", ומתרת הגמרא "התם הכשר מצוה איכא, הנאה ליכא". ופרש"י (שם) במצוה זו, דבלאו כיסוי, נמי הוי משתרי בשר, אבל באפר פרה איכא הנאה שמטהרו מטומאתו, דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית.

והנה המאירי במסכת יומא (דף ד ע"א), בהסבר דברי הגמרא "נכנסו מים תחת דם", פירש, עד שלא נשרפה הפרה היו מזין בדם, על דרך הנאמר בפרשת מילואים, משנשרפה הפרה נכנסו מים תחת דם ולא היו מזין בטומאה אלא מי חטאת. ולפי דבריו נראה לתרץ את קושיית המהרש"א, שלולי דברי אברהם, היו מטהרים טמא מת בדם, אבל לאחר שאברהם אמר 'ואנכי עפר ואפר' קיבלו מצוה חדשה של אפר פרה.

ואם כן בנידון שאלתנו, האם יברכו 'מצוות וחוקים של אברהם אבינו', גם על מצות אפר פרה אדומה, לכאורה הדבר תלוי במחלוקת בין רש"י למאירי, שלרש"י לולי דברי אברהם אבינו, אין לטמא מת טהרה עולמית, ואם כן לכאורה יברכו בנוסח זה. ואילו לדברי המאירי, יש לו טהרה, אבל רק בדם, ולדבריו צריך עיון.

והנה המהרש"א (בחולין שם) הקשה על דברי רש"י, שכתב 'דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית', וכי אילו לא אמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' לא היה לטמא מת טהרה עולמית? ותירץ דאי לאו בשכר אברהם, היה הכשר טהרת טמא מת בעניינים רחוקים אשר מציאותם היה קשה. ולדבריו צריך עיון אם יצטרכו לברך ברכה זו כיון שסוף סוף אף לולי אברהם היה טהרה לטמא מת, אך מצד שני הטהרה היתה בדרך רחוקה, וצריך עיון.

(חשי"ח יומא ד ע"ב).

מצינו שצעקו בתפלתם,

וקשה הרי אסור להגביה קול בתפלה

ונצעק אל ה' וישמע קלנו וישלח מלאך... (כ-טז).

שאלה

נאמר במסכת ברכות (דף לא ע"א) אסור להגביה קולו בתפלתו, שנאמר בחנה "וקולה לא ישמע" (שמואל-א א יג)

וגם נאמר בברכות (דף כד ע"ב) המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה. והמגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי השקר, וקשה הרי מצאנו בכמה מקומות שהתורה מציינת שצעקו בתפילה: 'ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים' (שמות ח). 'ויצעקו בני ישראל אל ה' (שמות יד). ונאמר 'ויצעק משה אל ה' לאמר א' נא רפא נא לה' (במדבר יב). 'ונצעק אל ה' וישמע קולנו' (במדבר כ). ובשופטים ד' פעמים ויצעקו בני ישראל אל ה'. וכן בשמואל (שמואל א' טו) 'ויצעק אל ה' כל הלילה'. וכן בכמה מקומות בתהילים זעקתי אליך ה'.

השובה

דן בשאלה זו המבי"ט (בית אלקים שער תפלה פ"ז) ותירץ התפלות הסדורות בכל יום שלא בעת צרה, הוא שאין ראוי לאמרם בקול. כיון שהוא יכול לכיין בלחש, אבל התפלות שמתפללים בעת הצרה והצער, אי אפשר שיתפלל אותם האדם בנחת מצד צערו, ולכן הוא צועק בקול רם. להורות שהוא מכיר ומרגיש הצער אשר בו. ואין מי שיצילנו כי אם הוא יתברך.

וגיסי הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר שאין ראיה ממשה רבינו, על פי המבואר במדרש (ילקוט שמעוני ואתחנן רמז תתיא) שעשר לשונות תפילה הן ואחד מהן מכונה זעקה. וא"כ יתכן שאין הכונה שמרים קולו אלא הוא סוג מסוים של תפילה. וכן הנאמר על שמואל ויצעק אל ה' כל הלילה. וכי יכול אדם לזעוק בקול לילה שלם? אלא שזעקה היא סוג מסוגי התפלה. ונקראת בלשון זעקה כי היא ממעמקי הלב אבל אין כוונתה שנאמרה בהגבהת קול.

(חש"ח ברכות לא ע"א).

כיצד להתפלל לרפואת תינוק ששמו עשו

ויאמר אֱלֹהֵי אָדָם לֹא תַעֲבֹר בִּי... (כ"ה).

שאלה

מעשה באדם המתנדב בעזר מציון לשמור על ילדים בבתי חולים, כשהגיע באחד הימים לשמור על ילד, שאל את אמו איך קוראים לו, תשובת האמא היתה, קוראים לו עשו! כשהאמא ראתה שהאדם מתפלל על השם המזרח, סיפרה לו, שהם שומרים מסורת, ונולדו לה תאומים בפרשת תולדות, ולאבא קוראים 'יצחק', ולי האמא קוראים 'רבקה', ולכן החלטנו שהשמות הכי מתאימים לתאומים האלו, הם 'יעקב ועשו'. אך דא עקא שהילד יעקב מתפתח יפה מאוד, ועשו לא עולה במשקל ולא גדל, ולכן הוא מאושפז כעת בבית חולים. ולכן אני מבקשת ממך שתמסור את שמו לרבנים, שיתפללו עליו שיבריא. ועתה שואל המתנדב היש טעם להתפלל עליו כשהוא נושא שם כזה, או שמא יש לומר לאם להחליף את השם?

השובה

איתא ביומא (דף לח ע"ב) מאי ושם רשעים ירקב? אמר רבי אלעזר רקביבות [פירש"י, חלודה] תעלה בשמותן, דלא מסקינן בשמייהו, ופירש רש"י לא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע. ושם בגמרא מבואר [מעשה בדואג בן יוסף] שיש גם סכנה בדבר. וכן מבואר בתוס' במגילה (דף י ע"ב ד"ה רבה) שאין לקרוא בשמו של עפרון משום שהיה רשע.

ויעוין בספר שיח השדה (סוף קונטרס בשער המלך) שדן אם זה איסור, או שזה זהירות ממדת חסידות, והביא שם

מהמהרש"א (ח"א תענית דף כח ע"ב ד"ה הוא) שכתב דברשעים גם שם עצם שלהם ירקב, שאסור לקרוא אדם בשם כדאמרינן ביומא גבי דואג, משמע דהוה איסור.

ויעוין בשו"ת בשמים ראש (סימן קצ) שדן האיך קורין ישמעאל, כתב ח"ל: אין אנו צריכין לדברי המדרש שעשה תשובה, דכל ששמותיהם נאים ומעשיהם כעורין, השם ניתן מעצמו לקרות, אבל בשם כעור, או שאין לו הוראה נעימה, מתוך שנתלבש בה רשע סימנא מילתא, עכ"ל. וכתב שם בכסא דהרסנא, וראיה לדברי רבינו, דהא המרגלים רשעים היו, ואשכחן במקרא פלטי בן ליש, ועמיאל אביו של מכיר, ושמע על דוד המלך ע"ה, אלא אי קשיא דשם במדרש נראה דעשו יש לו הוראה נעימה, וכן ודאי שהרי יצחק ורבקה קראוהו כך, והכתוב מודיענו זאת, וודאי לסימן דבר הגון הוא.

ויעוין בשו"ת יוסף אומץ (סימן יא) שתירץ את קושייתו ח"ל: דכונת הרב המשיב בשו"ת בשמים ראש היינו דבעינן שהשם יהיה לו הוראה נעימה כמו ישמעאל, אבל עשו אף על גב דיש לפותרו לטובה נעשה ונגמר לטובה, וכן מה שאמרו במדרש רבה פרשת שלח עשו עושה רצון עשיו, ולצד זה נתרצו יצחק ורבקה בשם עשו שקראוהו העולם כשנולד (וכעין זה במדרש תנחומא פרשת שמות), מכל מקום יש לו פתרון רע הא שוא שבראתי וכו', כמו שכתוב בבראשית רבה, ומשום הכי אין לקרות על שמו, עכ"ל. ניעוין עוד מנשי"ב בזה בחשוקי חמד יומא (דף לח ע"ב) בענין האם מותר לקרוא לילד בשם אדם רשע.

ושמעתי ממו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, דמצד הסברא היה מקום לומר דשם רשעים ירקב, נאמר רק על מי שנתן שם זה על שמו של הרשע ולזכרו, אבל מי שקראו לו שם של רשע לא מחמת הזכרון, אלא מחמת הצליל שנראה יפה, בזה לא נאמר דלא מסקו בשמייהו. אך דחה דברים אלו מהא דכתבו התוס' במגילה (דף י ע"ב ד"ה רבה) דגרסינן רבה בר עופרין ולא גרסינן עפרון, דשם רשעים ירקב ולא מסקו בשמייהו. והרי בודאי לא קראו לאביו של האמורא רבה, על שם הרשע עפרון, כי אם מחמת סיבה אחרת, ובכל זאת אמרו התוס' שצריך להגיד בגמ' ולגרס עופרין, שמע מינה דבכל גונא אין מסקי בשמייהו.

ולכן נראה שיש להמליץ להורים להחליף את שם התינוק ולקראו בשם של אדם צדיק. אולם אם אין ההורים רוצים להחליף את השם, והוא חולה ויש להתפלל לרפואתו, ודאי שצריך להתפלל, כי יהודי הוא לכל דבר ונתחייבנו בהצלתו ורפואתו, ובכלל זה להעתיך בעדו בתפילה.

ולכאורה אין זה הגון להתפלל על ילד ולהזכיר את שמו שהוא על שם אדם רשע, והוא כעין מזכרת עון בתפילה, ונראה שיש ב' עצות כיצד להתפלל: א. להזכיר רק את שם האמא 'פלוגית בת פלוגית ובנה הנולד לה'. ב. הרב המקומי יוסיף לילד שם הגון, מבלי ליידע את ההורים, ויתפללו בשם החדש הזה. וזאת על פי מה שמצינו בחז"ל שלמשה רבנו היו כמה שמות, ואחד מהם קראוהו בני ישראל, כמבואר בילקוט שמעוני (שמות רמז קסו) 'ישראל קראו לו שמעיה בן נתנאל כי בימיו שמע אלהים את נאקתם מיד דוחקיהם'. (חש"ח ב"מ קה ע"א).

דברי יחזקאל

משיעורי הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א לבני הישיבות

וישלח ישראל מלאכים אל סיוון מלך האמרי וגו' אעברה בארץ וגו' (כ"א כ"א)

מבואר כאן דגם במלחמת מצוה פותחים לשלוי, וכן בהא דשלח יהושע פרוסדיגמ"א, אבל אין מקבלים אותם בתנאי של למס ועבדוך לחוד, אלא גם בקבלת תשובה שלא יעבדו עבודה זרה, והיינו הא דאיתא בספרי הא עם עשו תשובה אין נהרגים דקאי על ז' עממים כמבואר דקרא דלמען אשר לא ילמדו וגו' קאי על אלו, וכן מותר לחרות להם ברית באופן זה (וצליע אם סגי בעבודה זרה לחוד או דבעינן שיקבלו גם ז' מצוות ע"י לשון הרמב"ן בפסוק י' שאנו עושים משפטים כו' והתשובה הוא כו' כי קבלו עליהם ז' כו'). מיהו יתכן דא"צ להודיעם תיכף תנאי זה, אלא אחרי שיהיו משועבדים לנו נודיעם על משפטים שלנו בעובדי עבודה זרה. וזהו מה שהעלה שלמה את הנותרים למס עובד, אף שאח"כ שהיו עושי מלאכתו הי' יכול להחריםם אלא שקבלו ז' מצוות. ואם אינם מסכימים לשלוי אז הדין הוא דלא תחי כל נשמה.

יאסף אהרן וגו' כי לא יבא אל הארץ וגו' (כ' כ"ד)

משמע שאם הי' צריך לבא לארץ הי' מאריך ימים טפי עד שיגיע הזמן ליכנס לארץ, כי מכיון שצריך ליכנס ולהכניס את ישראל לארץ כדלעיל י"ב עדיין לא הושלם חובתו בעולמו וע"כ שיחיה טפי, (גם לפעמים זוכה אדם להוספת שנים מפני איזה זכות כמעביר על מדותיו כמבואר בגמ' (עי' ר"ה י"ז א' חגיגה ה' א') אבל כאן א"צ לכך וכנ"ל), והנה המיתה המוקדמת מחמת העונש יש בה ענין קידוש ש"ש והיינו דכתיב כי י"ג המה מי מריבה וגו' ויקדש בם ופרש"י שמתו משה ואהרן על ידם שכשהקב"ה עושה דין במקודשיו הוא יראוי ומתקדש על הבריות כו', והאי מתו היינו במוקדם מפני שאין נכנסין לארץ.

ויפשיט משה את אהרן את בגדיו וילבש אתם את אלעזר בנו (כ' כ"ז)

יש לדעת וכי נשאר ערום ועי' רמב"ן, ועי' בפ"י הגאון מלבי"ם ז"ל, גם יש לעי' מה עם קבורה כי רק מצאנו שעלה למטה כפרש"י, וצליע אולי כיון שהי' במערה זוהי הקבורה וצ"ע, והנה בדברים י' ו' שם מת אהרן ויקבר שם, וקשה שהרי עכ"פ מיתתו היתה בהר ההר וכבר העיר בזה רש"י שם ויעווי"ש, ואמנם בפ"י המלבי"ם דרך אחרת לו ושלא קברוהו בהר ההר יעווי"ש בכ"ד.

ויראו כל העדה וגו' (כ" כ"ט)

עי' רש"י שאמר להם (אהרן) מת אמרו אפשר מי סעמד כנגד המלאך וענך את המגפה יסלוט בו מלאך המות מיד בקץ משה רחמים והראוהו מלאכי הקרת להם מוטל במטה ראו והאמינו.

יש לדעת מה התפלאו הרי ע"כ שלא יחיה לנצח, ותו איך זה לא האמינו כשאמר להם מת וכי ח"ו הי' שקר, גם יש לעי' למה אמר, הרי מוציא דבה וגו', והנה כנראה לא ידעו שהיתה כל העליי' על פי השם והי' צריך למות בהר ההר ולהעביר את כתרו לבנו, והי' בעיניהם כמיתה חטופה (אף שאחרי גבורות אינו סימן רע כמבואר בגמ' מו"ק כ"ח א') שפתאום מת ולא דיבר כלום עם העם וכעין שדיבר משה אתם לפני פטירתו בריש פרשת וילך וכעין יעקב בראשית מ"ט כ"ט, וגם לא היתה לו הלויית המת כראוי, והי' נראה כאילו שמלאך המות שלט בו פתאום, והי' ראוי במיתת נשיקה, וכמו שבאמת היה עי' רש"י פסוק כ"ו, ובב"ב י"ז א', וחשבו אולי הי' כמתעלף וישלחו לבקשו, (עי' מלכים ב' ב' ט"ז פן נשאו וגו' וישלכוהו באחד ההרים וגו'), ומכיון שהי' קשה להם הדבר לא האמינו בבירור שהוא כך, ואפשר שלא הי' אפשר לשתוק ולהתעלם מזה כי הי' הדבר מפליא לכל העם והיו גם שולחים לחפשו והי' מוכרח לספר להם, אך ק"ק שלא אמר להם שהי' ע"פ השם ולהלביש את אלעזר כי לכאורה זה הי' סגי ליישב

את לבם, ועיי בפירוש הגאון מלבי"ם ז"ל פסוק כ"ה טעם שלא הי' במיתתו רק משה ואלעזר.

וישילח ישראל מלאכים אל סיוזן מלך האמרי וגו' אעברה בארץ וגו' (כ"א כ"א)

מבואר כאן דגם במלחמת מצוה פותחים לשלוי, וכן בהא דשלח יהושע פרוסדיגמ"א, אבל אין מקבלים אותם בתנאי של למס ועבדוך לחוד, אלא גם בקבלת תשובה שלא יעבדו עבודה זרה, והיינו הא דאיתא בספרי הא עם עשו תשובה אין נהרגים דקאי על ז' עממים כמבואר דקרא דלמען אשר לא ילמדו וגו' קאי על אלו, וכן מותר לחרות להם ברית באופן זה (וצל"ע אם סגי בעבודה זרה לחוד או דבעינן שיקבלו גם ז' מצוות עיי לשון הרמב"ן בפסוק יי שאנו עושים משפטים כו' והתשובה הוא כו' כי קבלו עליהם ז' כו'). מיהו יתכן דאיי"צ להודיעם תיכף תנאי זה, אלא אחרי שיהיו משועבדים לנו נודיעם על משפטים שלנו בעובדי עבודה זרה. וזהו מה שהעלה שלמה את הנותרים למס עובד, אף שאח"כ שהיו עושי מלאכתו הי' יכול להחרימם אלא שקבלו ז' מצוות. ואם אינם מסכימים לשלוי אז הדין הוא דלא תחיי כל נשמה.

מכתב

תוכן השאלה

על דבר מש"כ במשנ"ב סי' ש"ח ס"ק כ"ג דיש מחמירין אפי' בכלים כמו כוסות וקערות וסכין שע"ג שולחן שלא לטלטלם שלא לצורך כלל, והוא דעת הרמב"ם כמו שציין שם בשעה"צ, והשאלה שהרי לעולם אם רצונו עכשיו להתעסק בזה כמו כף ומזלג לדפוק בו וכיו"ב הרי גם זה יחשב צורך ומהו א"כ טלטול שלא לצורך שיהי' אסור.

תשובה

כבר אמרו כד קאי וכו' לא תשיילי' במסכתא אחריתי, ובדרך מו"מ בעלמא ולא למיסמך עלה כלל, הנה כבר העירו כמ"פ בזה כי זה נוגע למעשה כשיושבים ליד השולחן וממתינין ולוקחים איזה כף או מזלג וכיו"ב ביד, ואפשר דבאופן שזה מרגיעו אפי' שהוא אסטניס אולי לא בטלה דעתו וחשיב צורך, ואפי' שזה שימוש משונה בכלי הזה ואינו דומה לצרכים שבגמרא כגופו ומקומו ומחמה לצל, וצ"ב.

וכמדו' דמטו משמי' דמרן החזו"א ז"ל דמילוי רצונו של אדם ג"כ חשיב צורך ולכן כשמטלטל מתוך עצבנות ופיזור חשיב לצורך, ולכאן' משכח"ל שלא לצורך כלל שלפעמים בלי שיחשוב אם צריך כלל מ"מ מזיזו סתם ממקומו שאינו חושב הרבה ואין לו כלום מזה, וצ"ב. [וכ"ז היינו רק לפי הי' מחמירין הנ"ל, או בכלי אחר שמלאכתו להיתר באלו שיש בהם איסור שלא לצורך כלל כבשו"ע שם].

יצא לאור גליון "דברי יושר" בעניני שביעית באיסורי עבודת הארץ משיעורי הגאון שליט"א

מאחר ולא פורסם כרגיל ניתן לקבלו בכתובת ymp8032@gmail.com ולשמוע בקו הרשום מטה

צינור המקלח מים על האדמה

בענין אמירה לעכו"ם בשביעית ושביית הארץ

קציצת אילנות המפריעים להילוך

בעכו"ם העובד בשדה של ישראל

קציצת אילני סרק וסכך בשביעית

השקאת אילנות בשביעית

השלכת גרעיני פרי על אדמה

גיזום בעצי תפוז

איסור זריעה בשביעית להתלמד

הכנת השדה קודם שביעית למנוע עבודה

שפיכת מי רחיצה על האדמה

מלאכה המותרת גם ע"י פועל

לשמיעת השיעורים והשיחות בקו אמרי יושר 04-3760435 ובקול הלשון 03-6171111 - *7 - 904650

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

הדרך לעבור את חשכת העוה"ז ודרכי היצר - רק ע"י 'לימוד המוסר' ו'חשבון הנפש'

וטביעות עין שכבר נכנס בם והגיע אל התכלית שהוא האכסדרה. והנה העומד כבר על האכסדרה הוא רואה כל הדרכים לפניו ומבחין בין האמיתיים והכוזבים, והוא יכול להזהיר את ההולכים בם לומר: זו הדרך לכו בה. והנה מי שירצה להאמין לו יגיע אל המקום המיועד, ומי שלא ירצה להאמין וירצה ללכת אחר עיניו ודאי שישאר אובד ולא יגיע אליו. כן הדבר הזה: מי שעדיין לא משל ביצרו הוא בתוך השבילים לא יוכל להבחין ביניהם, אך המושלים ביצרם שכבר הגיעו אל האכסדרה, שכבר יצאו מן השבילים ורואים כל הדרכים לעיניהם בבירור, הם יכולים ליעץ למי שירצה לשמוע אליהם צריכים אנו להאמין. ואמנם מה היא העצה שהם נותנים לנו: 'בואו חשבון' - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, כי כבר הם ניסו וראו וידעו שזה לבדו הוא הדרך האמיתי להגיע האדם אל הטובה אשר הוא מבקש ולא זולת זה". קיצור יסוד דברי הרמח"ל הם: משל 'גן המבוכה' - הוא 'מבוכ' שיש בו שבילים רבים הדומים אחד לשני ויש מתוכם כמה שבילים שאכן מובילים ל'אכסדרה' שבאמצע הגן, אך חלקם גם נועד להטעות את ההולך בשבילי הגן. ואכן, מי שבאמת רואה ויודע מהם השבילים האמיתיים המביאים את האדם ל'אכסדרה' שבאמצע הגן - זהו רק מי שכבר עבר בשבילים ועומד על האכסדרה, ואז רואה הוא בבירור מהם הדרכים המובילות לאמצע הגן ואיזה מהם נועדו להטעות. ומי שאכן יאמין וישמע אליו אז יגיע הוא אל האכסדרה - אך מי שירצה לסמוך רק על עיניו שלו, הרי ימשיך הוא לטעות בגן המבוכה ולא ימצא את דרכו אל האכסדרה. והנמשל בזה: שכך הדבר בדרכי היצר בעוה"ז - העולם הוא חשוך ומלא במבוכיו של היצה"ר, ומי שעדיין לא משל ביצרו הוא ימשיך ויתעה בשבילי המבוכ מבלי לדעת מהו השביל המוביל ל'אכסדרה'. אכן, הדרך היחידה לצאת מן המבוכ ולהינצל מדרכי היצר הוא: לשמוע אל מי שכבר יצא מן המבוכ והגיע לאכסדרה, ובדרכי היצר אלו הם 'המושלים ביצרם' - מי שהתבונן ועשה חשבון הנפש. והם מיעצים לנו: "בואו חשבון" - שהדרך להינצל מדרכי היצר ולעבור את חשכת העוה"ז הוא רק ע"י 'לימוד המוסר' ו'חשבון הנפש'. כי זוהי הדרך היחידה לעבור את אותו מבוכ, אחרת, אנו נשאר טועים ואבודים בחיינו.

אך יש להעיר מהו הדמיון בין משל 'גן המבוכה' לדרכי היצר, הרי ב'גן המבוכה' מי שהגיע לאכסדרה - נותן ממש עצה ומכוון את

"כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון - על כן יאמרו המושלים בואו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון" [כ"א, כ"ו-כ"ז].

בהבנה הפשוטה של הפסוק כתוב כאן, שהעיר 'חשבון' היתה של מואב - ולכך לא יכלו עם ישראל לכבוש את העיר מפני הציווי "אל תצר את מואב". אך מכיוון שהעיר נכבשה ע"י 'המושלים' - שזה בלעם ובעור אביו ששכרם סיחון לקלל את מואב, ממילא ע"י "תבנה ותכונן עיר סיחון" - העיר נקראה והועמדה ברשות סיחון, וכך יכלו עם ישראל לכבוש את עיר חשבון, מכיוון שכל הציווי שלא לכבוש את חשבון היה: כאשר היתה העיר ברשות מואב.

אך בגמ' בבבא בתרא (עח:) למדו מפסוק זה את היסוד של כל עיקר תורת המוסר, והוא: "על כן יאמרו המושלים - אלו המושלים ביצרם. בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. תבנה ותכונן - אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא". הנלמד מכאן, שעל האדם 'המושל ביצרו' לראות ולחשב בעולם הזה כלפי העולם הבא: האם להפסיד מממונו ומזמנו בעולם הזה בשביל 'מצוה' ושכר העולם הבא, או שמא 'שכר עבירה כנגד הפסדה' - לקבל שכר והנאה רגעית בעבור 'עבירה' בעולם הזה, ואז זה יהיה 'כנגד הפסדה' - כי אכן בעולם הבא הוא רק יענש על זה. ועל 'המושל ביצרו' להעדיף את השכר האמיתי של העולם הבא על פני הנאה רגעית מהעולם הזה בעבור עבירה.

אך לכאורה יש להעיר איך הגמ' לומדת מפסוק זה את אחד מהיסודות העיקריים של תורת המוסר - הרי בפשטות מדובר רק על עיר שהשם שלה "חשבון", ולא מוזכר כלל עניין "חשבון הנפש"!

הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' (פ"ג) ממשיך ומדמה את 'חושד' העולם הזה ודרכי היצר ל'אכסדרה' שבגן המבוכה. וז"ל: "הא למה זה דומה? לגן המבוכה - הוא הגן הנתוע לצחוק הידוע אצל השרים, שהנטיעות עשויות כתלים וביניהם שבילים רבים נבוכים ומעורבים - כולם דומים זה לזה והתכלית בם להגיע אל אכסדרה אחד שבאמצעם. ואמנם, השבילים האלה מהם ישרים ומגיעים באמת אל האכסדרה, ומהם משגים את האדם ומרחיקים אותו ממנה. ואמנם ההולך בין השבילים הוא לא יוכל לראות ולדעת כלל אם הוא בשביל האמיתי או הכוזב וכו' אם לא שידע הדרך בבקאות

עקום!! וביאר הגר"א: שאכן 'ישר' זהו קו ישר, ואין בזה שום מחלוקת. אך מוסיף ומבאר: "כי כל אדם צריך לילך בדרך הצריך לו, כי אין מדות בני אדם שוות זו לזו וכו' ולכן הולך ביושר - בדרך היושר שלו, אע"פ שבעיני הבריות הוא רע", עכ"ל. למדים אנו מכאן את יסודנו, שכל אחד ואחד צריך לדעת שיש לו 'דרך' משלו - דרך חיים ודרכי הבנה היחודיים רק לו. ולמרות שאחרים מסתכלים על זה כ'אל כלום', על האדם עצמו לדעת שזהו 'ההולך בישרו' - הישרות האישית שלו, כי לכל אחד יש את דרכו הייחודית בעבודת הבורא עם תפקידו הייחודי בעולם. ואם לעבודת ה' האישית שלך מפריע דברים מסוימים, אז אל תעשה זאת ואל תתפעל מאחרים! כי רוחניות זה לא כמו הרגילות בדרכי העולם - ומה שישיר לך עקום בשבילו ומה שישיר בשבילו עקום בשבילך. וממילא "הולך ביושרו" - בדרך שבאמת הוא צריך ללכת, הוא הירא ה' האמיתי. אך אם "ונלו דרכיו" - אחד שמעקם את דרכיו כדי למצוא חן בעיני הבריות, 'בוזהו' מבזה את ה'.

הגה"צ רבי חיים זיציק זצ"ל סיפר לי מעשה שהיה מעורב בו, על חתן א' שעמד לסגור שידוך והכל היה כשורה - ואביו של החתן רצה לנסוע קודם סגירת השידוך לקבל את ברכתו של מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין מפוניבז' זצ"ל. וכשהגיע לבקש את ברכתו שאלו המשגיח ר' יחזקאל ז"ל: האם החתן המיועד לומד מוסר? ולאחר שבדקו את הדבר חזרו ואמרו לו: "שהם לא יכולים לענות על כך בחיוב, מפני שהבחור לא לומד מוסר". ואמר המשגיח רבי יחזקאל ז"ל: "אם כך, אינני יכול לתת את ברכתי לכוה שידוך". והשידוך לא יצא אל הפועל! והנה אנו רואים ממעשה זה, דמי שאינו לומד מוסר אי אפשר לסמוך עליו, יהיה מה שיהיה! והדברים מבהילים.

למדים אנו מכאן, כי לימוד המוסר הוא דרכו היחידה של האדם להגיע לעצמיותו וייעודו בעולם - ל'דרך' והתפקיד הייחודיים רק לו ב'גן המבוכה'. ורק ע"י שהאדם יעצור את גלגלי חייו ויתבונן היטב בשבילי האכסדרה של 'גן המבוכה' - בטבעו ודרכו הייחודית שבה הוא עומד במידת 'המכיר את מקומו', אז הוא ימצא את השביל הנכון של 'הולך בישרו' - הישרות האישית שלו, שתוביל אותו אל ה'אכסדרה' - לדרגת 'המושלים ביצרים'. כי רק כך אפשר לעבור את חשכת העוה"ז בדרכי היצר - להצליח לראות בראייה חודרת ומעמיקה את השגחת הבורא ע"י מידת 'בואו חשבון', ולהצליח להתחזק עבור תכלית ייעודו ותפקידו בעולם.

העלון לחודש אב
יציא בעז"ה בשבוע פרשת דברים

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעין החיים':

www.memavan.com

התועים במבוך האם ללכת ישר ימינה או שמאלה, ואילו כאן בדרכי היצר הוא רק מייצג 'בואו חשבון' - הוא לא נותן הדרכה והכוונה מעשית איך לעבור את המבוך? והרי דבר ברור הוא, שאם נגיד לאדם הנמצא ב'גן המבוכה' - 'בואו חשבון!' הוא ישאר תועה בשבילים ולא יגיע אל יעדו, ומהו הדמיון לדרכי היצר?!

אכן הביאור והיסוד בזה ש'בדרכי היצר' ההדרכה והעצה האמיתית הוא רק: 'בואו חשבון'. כי באמת לכל אחד ואחד בעולם יש דרך מיוחדת משלו איך לעבור את חשכת העוה"ז ומכשולות היצה"ר, והדרך שטובה לאחד יכולה להיות רעה מאוד לשני - כי אין הכוונה כללית אחת לכולם, ולכל אחד יש את 'השביל האמיתי שלו'. וזהו הדמיון במשל 'גן המבוכה' לדרכי היצר, וכפי ש'בגן המבוכה' עומד מי שעבר את המבוך ומכוון את האדם לעבר השביל הנכון - כך בדיוק ללא הבדל עומדים 'המושלים ביצרים' ומכוונים אותנו בעצתם לכיוון הנכון, והוא: 'בואו חשבון'. כי ב'דרכי היצר' אין שביל אחד לכולם, וכדי להגיע אל התכלית והמטרה אין לאדם צורך שיגידו לו היכן לפנות והיכן ללכת - אלא עליו להתבונן על עצמו ולחקור בנבכי נפשו כדי להכיר את טבעו ודרכיו, ורק אז מתוך התבוננות פנימית עמוקה - יוכל גם להכיר ולדעת לבדו מהו השביל הנכון עבור תכלית קיומו בעולם.

ומעיון הדברים נראה שדברינו מדויקים גם בלשון ה'מסילת ישרים', שכתב: "ואמנם השבילים האלה מהם ישרים ומגיעים באמת לאכסדרה". כתב דוקא 'מהם' בלשון רבים - כי אכן ישנם כמה דרכים להגיע אל האכסדרה ואין רק דרך אחת, ולכל אחד ואחד יש את הדרך הייחודית הפרטית שלו, ועליו להשתמש במידת 'המכיר את מקומו' שהיא מ-מ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם. ולזה אפשר להגיע רק ע"י 'בואו חשבון' - לימוד תורת המוסר.

אכן עכשיו יבואר מה שדימו חז"ל בין 'בואו חשבון' לעיר חשבון. שבפסוק אמנם לא מדובר ממש על חשבון הנפש ולימוד המוסר, אך ברעיון של כיבוש 'עיר חשבון' אפשר לראות את ההבנה של 'בואו חשבון'. כי יש ב' אפשרויות לראות את המעשה: אפשר לראות רק בהתבוננות פשוטה - שעם ישראל כבש את עיר חשבון מידי סיחון. אך אפשר גם לראות זאת, בראייה והתבוננות עמוקה של 'בואו חשבון' - להבין את כל התהליך שסיבבו מן השמיים שמלך סיחון יכבוש את עיר חשבון מידי מלך מואב, כדי ש'עמון ומואב טיהרו בסיחון' ועם ישראל יוכל לכבוש את עיר חשבון. ועל זה אמרו חז"ל: שרק 'המושלים ביצרים' - רק מי שעושה בקביעות ובתמידות "בואו חשבון", יבין ויראה בהסתכלות הנכונה: שכל כיבוש 'העיר חשבון' ע"י סיחון היה מכוון מן השמיים, כדי שעם ישראל יוכל לכבוש גם את העיר הזאת.

הגר"א אומר במשלי על הפסוק "הולך בישרו ירא ה' ונלו דרכיו בזהו" (יד ב). מדוע כתוב "הולך בישרו" - האם יש 'בישר' כמה דרכים ללכת? והרי ישר משמעותו רק ישר, ומה שלא ישר הרי הוא

נתרם לכבוד מזרחי המשגיח שליט"א

- ולהצלחת התורם ומשפחתו שיתברכו בכל מילי דמיטב אמן! -

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזרחים ניתן לכתוב ל: memavan7@gmail.com

מערכי תורה

חוקת

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה

איתא במסכת פרה דקודם שהיו שורפין את הפרה, היו מביאין אותה להר הבית, ורק אח"כ מוציאין אותה לשורפה בהר המשחה, וכדתנן שם (פ"ג משנה ו') וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה. ומבואר שיש דין להכניס הפרה תחילה להר הבית, ורק אח"כ להוציא אותה אל מחוץ למחנה. וצריך ביאור טעמא דמילתא, מפני מה צריך להכניס הפרה להר הבית בתחילה, ורק אח"כ להוציאה למקום שריפתה, ולמה לא יביאוה מיד למקום שריפתה בהר המשחה.

ונראה לבאר הטעם בזה, דהנה לפרה אדומה יש דין קרבן, כמבואר בכמה דוכתי בגמ', דחטאת קריא רחמנא, וכדכתיב בקרא להלן (פסוק ט') 'חטאת היא', וכן מבואר במסכת פרה פרק ד', שיש בפרה אדומה דיני קרבן שטעונה שחיטה לשמה כקרבן, ושיש בה דין מחשבת פיגול, ועוד לענין כמה מילי, יעויין שם.

מעתה יש לבאר טעם הך הלכתא שצריכין להכניס הפרה אדומה לעזרה תחילה, ורק אח"כ להוציאה אל מחוץ למחנה, משום שעניינו של קרבן הוא להביאו לעזרה שזהו מקומו, וכיון שפרה גם היא קרבן, ממילא תחילת מקומה הוא בעזרה, ועל כן צריך להביאו לעזרה תחילה, ורק אח"כ להוציאו למקום עבודתה.

והנה פרה אדומה אינה כשאר קרבנות שדמן נזרק ע"ג המזבח, ופרה אדומה אין דמה נזרק ע"ג המזבח.

ונראה דהנה את דם הפרה מזין נכח פני אהל מועד, כדכתיב בפסוק ד' 'והזה אל נכח פני אהל מועד', וכדתנן במס' פרה (פרק ג' מ"ט) שהכהן מזה כנגד בית קודש הקדשים. ויש לומר דבהזאה כנגד בית קודש הקדשים, מישך שייכא הך הזאה לבית קודש הקדשים, וחשיב כמו הזאה בפנים.

ויש להוסיף בזה עוד, דמה דההזאה מבחוץ כנגד בית קודש הקדשים, חשיב כמו הזאה בפנים, הוא רק מחמת שהוא קרבן שהובא מקודם אל אהל מועד, על ידי זה נעשה שייך לאהל מועד, וממילא על ידי זה חשיב ההזאה נוכח פני אהל מועד כהזאה בפנים.

אתם קרויין אדם

כתוב (י"ט, י"א - י"ד) 'הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו'. הנה בדין טומאת מגע כתוב 'הנוגע במת לכל נפש אדם', ובדין טומאת אהל כתוב 'אדם כי ימות'.

ונראה לבאר בזה, עפ"י דברי הגמ' ביבמות דף ס"א ע"א, דתניא, וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר, קברי עובדי כוכבים אין מטמאין באהל, משום דאתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם, ומסקנת הגמ' שם, רבינא אמר, נהי דמעטינהו קרא מאטמוי באהל, דכתיב אדם כי ימות באהל, ממגע ומשא לא מעטינהו קרא, הרי דעל אף דנתמעטו עכו"ם מלטמא באהל, מ"מ מטמאין במגע ובמשא. ולפי זה יש לבאר, דלגבי טומאת אוהל כתוב 'אדם כי ימות באהל', דרק אדם מטמא באהל, ולמעוטי עכו"ם שאינן קרויין אדם, שאינן מטמאין באהל, אבל בדין טומאת מגע ומשא, דבזה גם עכו"ם מטמאין, בזה כתוב 'הנוגע במת לכל נפש אדם', דבכל נפש נכללים גם עכו"ם.

סגולת עת צמאו למים על הסלע הך ויצאו מים

הגרי"א שר זצ"ל אמר לאמו"ר הגאון זצ"ל בשם חותנו הסבא מסלבודקה זצ"ל על מה שאומרים בתפילת גשם 'זכור משוי בתיבת גומא מן המים וכו' סגולת עת צמאו למים על הסלע הך ויצאו מים', שלכאורה יפלא שכל סדר תפילה זו בנוי ומיוסד להזכיר זכות אבות ומשה ואהרן, וא"כ למה מזכירין הענין של הכאת הסלע, שזה נחשב לו לחטא. ואמר הסבא מסלבודקה זצ"ל שלמדים מזה שמה שאצל האבות נחשב כחטא, בעבורנו הוא זכות.

ושאל הגרי"א את חותנו מי יימר דהכאת הסלע שמזכירין הכונה להכאת הסלע של מי מריבה שנחשב לו לחטא, ושמה הכונה להכאה שהכה משה רבנו בתחילת הארבעים שנה בחורב ששם היה זה כדינו בהכאה, ושתק הסבא מסלבודקה.

אכן אאמו"ר הגאון זצ"ל הביא ראיה דהמכוון הוא להכאת הסלע של מי מריבה, דהנה במי מריבה כתוב ודברתם אל הסלע, ובחורב כתוב והכית על הצור, הרי דבחורב הוא נקרא צור, ובמי מריבה הוא נקרא סלע, וכיון דבתפלה מזכירין את הכאת הסלע, יש לדקדק מזה דהכונה להכאה של מי מריבה.

והכית בצור - ודברתם על הסלע

קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו וגו'. (כ', ח'). במדרש (ילקוט שמעוני תשס"ד) איתא, מריתם, שאמרתי לכם ודברתם אל הסלע, שנה עליו פרק אחד, ועברתם על דברי. מבואר דהדיבור שהיה צריך משה לדבר אל הסלע, היה פרק אחד של דברי תורה. ונראה שדרשו כן ממה שכתוב 'ודברתם' דמשמע שהוא דיבור של דבר חשוב, ולא סתם דברים, ועל כן דרשינן מזה דהיינו פרק אחד. [ועל דרך זה מבואר גם בתרגום יונתן, שפירש 'ודברתם', דהיינו שישביעו את הסלע שיוציא מים. ופירש כן משום דמשמעות 'ודברתם' הוא דיבור חשוב, ולא סתם דברים]. ואאמו"ר הגאון זצ"ל האריך בזה דמבואר בדברי המדרש יסוד מופלא שהמים יצאו מכח התורה, ולא שמעינן דאם לומדי התורה צריכים למים, אז אפילו סלע מוציא מים, והביא דברי החובת הלבבות דהבריאה היא עבד לתורה, וזהו הענין שעל ידי פרק אחד יצאו מים מן הסלע, שהבריאה והטבע משועבדים הם לתורה, ולהמציא ללומדי התורה כל מה שהם צריכים לקיומם וללימודם. והנה בפרשת בשלח (פרק י"ז פסוק ו') אמר ה' למשה, 'הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם', הרי דשם המים יצאו ע"י הכאה, ולא כמו כאן שנצטוו להוציא המים ע"י דיבור ולא ע"י הכאה. ולפי דברי המדרש יש לבאר החילוק בזה, דשם היה זה קודם מתן תורה, א"כ עדיין לא נתחדש מציאות זו שע"י התורה יוצאים מים מן הסלע, ולכן היה צריך להכות בסלע, אבל כאן שהיה זה לאחר שנתנה תורה, ומציאות העולם תלוי בה, וכמו שאמרו חז"ל במדרש רות עה"פ בתהלים, 'נמוגים ארץ וכל יושביה אנוכי תיכנתי עמודיה סלה', אילולי עמדו ישראל על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע, היה העולם מתמוגג והולך, מי ביסם העולם, אנוכי תיכנתי עמודיה, בזכות אנוכי תכנתי עמודיה סלה, דמבואר בזה דבמתן תורה נתבסס העולם בכח התורה, אז נאמר להוציא מים מן הסלע בכח התורה, ע"י שישנה עליו פרק אחד. ויש להוסיף בזה עוד, דהנה בגמ' בתענית דף ט' ע"א מבואר, דהבאר הראשון היה בזכות מרים, ואחר שמתה חזר הבאר בזכות משה, ולפי זה יש לומר דהבאר שהוא בזכות משה, הוא תלוי בכח התורה, דמשה רבנו הוא כח התורה, וממילא הוא מוציא מים ע"י ששונין עליו פרק אחד, אבל הבאר הראשון שהוא היה בזכותה של מרים, הוא אינו תלוי בכח התורה, ועל כן היה צריך להכאה בשביל שיוציא מים.

עמון ומואב טהרו בסיחון

כתוב (כ"א, כ"ז - ל"א) 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וגו'. כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי במות ארנון. אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פלטים ובנותיו בשבית למלך אמורי סיחון. ונירים אבד חשבון עד דיבון ונשים עד נופח אשר עד מידבא. וישב ישראל בארץ האמורי'. הנה חז"ל כבר דרשו כתובים אלו, אבל פשוטו של מקרא צריך ביאור מה באו כתובים אלו ללמדנו, ומה למדנו מדברי המושלים.

ונראה לבאר בזה, דהנה בפסוק הקודם לזה כתוב 'כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא, והוא נלחם במלך מואב הראשון, ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון', וכתב רש"י, למה הוצרך לכתוב, לפי שנאמר אל תצר את מואב, וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל. והיינו דהכתוב בא ליתן טעם איך יכלו ישראל לישב בארץ חשבון, וע"ז נתן טעם דעמון ומואב טהרו בסיחון.

ולפי"ז נראה דזהו גם המשך הכתובים, וזהו הביאור בדברי המושלים, דהמושלים אמרו דבזה שסיחון נלחם וכבש את ארץ מואב, נאבד המקום ממואב לגמרי, וכבר אינה בכלל ארץ מואב, דהאש והלהבה שיצאה מחשבון ע"י הכיבוש של סיחון, אכלה את ער מואב, ושוב אינה נחשבת של מואב, ולא תאמר דהגם שנכבשה עדיין בשם מואב עומדת, וזהו המשך הכתוב 'אוי לך מואב אבדת עם כמוש', ר"ל שהוא נאבד לגמרי, ובניו ובנותיו גם הם נאבדו, ואבד נירים דהיינו המלכות והעול שהיה להם למואב נאבד והשימוש מכל גבול מואב, ואשמעינן בזה דהכיבוש של סיחון היה כיבוש שעל ידו נאבד ונסתלק שם עמון ומואב מארצם, וזהו דינא דעמון ומואב טהרו בסיחון. וזהו שסיים הכתוב אחר דברי המושלים, וישב ישראל בארץ האמורי, דר"ל דכיון דשמענו מדברי המושלים שעמון ומואב נאבדו לגמרי וטהרו בסיחון, ממילא יכלו והותר להם לישראל לישב שם, כי הוא ארץ האמורי, ולא ארץ עמון ומואב.

ויש להוסיף דלכן נחית הכתוב לפרט את כל גבולות מקום הכיבוש, כמו שכתוב ונירים אבד חשבון עד דיבון, ונשים עד נופח אשר עד מידבא, דכיון דבא לאשמעינן דע"י הכיבוש של סיחון נטהר המקום לישב שם, על כן צריך לפרט גבולות המקום שנכבש, שכל זה הוא בכלל המקום שהותר להם לישב שם.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת 'בית יהודה'

פרשת חקת תשפ"א

עד היום השביעי, אלא שהוא דין בעצם מומאנו שהוא ממה שבעה, ועל כן אף בנוגע בחרב כחלל, דלא בעי הוואת שלישי ושביעי, מכל מקום ממה שבעה, עכ"ד. ולפי זה יתבאר היטב הפסוקים כאן, בפסוק י"א כתיב – 'הנוגע במת לכל נפש אדם וממא שבעת ימים', ואחר כך בפסוק י"ב כתיב – 'הוא יתחמא בו ביום השלישי וביום השביעי', והיינו דשני ענינים חלוקים הם, דבתחילה מיירי הכתוב בעצם מומאנו, וקאמר שהוא 'ממא שבעת ימים', ואחר כך מיירי באופן מהרתו, וקאמר דבעי הוואת שלישי ושביעי למהרתו.

וחמא ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וגו' [י"ט, י"ט]

ב'ספרי' כאן (פסוק קכ"ט) איתא, 'וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב', מה תלמוד לומר, מפני שהייתי אומר אם קדמה מבילה להוואה יצא, תלמוד לומר 'וחמא ביום השביעי', ואחר כך 'וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב', ע"כ.

ובתוס' בכמה דוכתי הקשו, מהא דתנן במסכת פרה (פ"ב מ"א) דהאדם עצמו מובל כלילה ומזה ביום, הרי דאפשר להקדים מבילה להוואה ונעיין בתוס' שבת דף ק"א ע"א (ד"ה לא), ובתוספות ישנים יומא דף ח' ע"א (ד"ה ורבי יוסף), ובפירוש הר"ש בפרה שם, מה שכתבו בזה.

והנה ברמב"ם פ"א מפרה ה"ב חילק בין אם מוין עליו בשביעי, דאז צריך לטבול אחר ההוואה דוקא, לבין אם מוין עליו אחר השביעי, דאז יכול לטבול אפילו קודם ההוואה.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דלשיטת הרמב"ם אתי שפיר קושיית התוס' הנ"ל, דיש לומר דהא דתנן בפרה שם דמובל כלילה ומזה ביום, מיירי בהוואה אחר השביעי, והא דתניא הכא בספרי שאם הקדים מבילה להוואה לא עשה ולא כלום, מיירי בהוואה ביום השביעי.

ובעיקר שיטת הרמב"ם בזה, אמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דיש לבארה על פי דבריו שהבאנו לעיל, דהא דממא מת ממה שבעה ימים, אינו רק משום ההיכי תימצא דבעי הוואת שלישי ושביעי, אלא דהוא דין 'מומא שבעה', והיינו דנאמר דין בעצם המומא דמת דמומאנו הווא 'מומא שבעה', והיינו דמומאנו נמשכת שבעה ימים.

ואשר לפי זה יש לומר, דבאמת ביום השביעי הרי הוא עדיין בתוך ימי מומאנו, והמבילה צריכה להיות אחר ימי מומאנו, אלא דאמרינן 'מקצת היום ככולו' (פסחים דף ד' ע"א), אמנם דינא ד'מקצת היום ככולו' אינו נעשה מעצמו, אלא דבזה שנמחר על ידי המבילה נפסקים ימי המומא, והשיב מקצת היום ככולו, ולזה בעינן שתהא ההוואה קודמת למבילה, דאז מהניא המבילה לטהרו, ומפסקת את ימי המומא, אבל אם מקדים את המבילה להוואה, לא מהניא המבילה לטהרו, ואין בכחה להפסיק את ימי המומא, וכיון שעדיין הוא בתוך ימי מומאנו לא עלתה לו המבילה, וכמו שנתבאר שהמבילה צריכה להיות אחר ימי המומא.

באופן דנמצא, דליכא דין במבילה שתהא לאחר ההוואה, אלא רק בעינן שתהא לאחר ימי המומא, ועל כן אם מוין עליו אחר השביעי, שפיר יכול לטבול אפילו קודם ההוואה, דליכא שום דין סדר בין ההוואה והמבילה, ורק אם מוין עליו בשביעי, אז צריך שתקדם ההוואה למבילה, כדי שהמחרה דמבילה תפקיע את ימי המומא, וממילא תהא המבילה אחר ימי המומא.

ותמת שם מרים וגו' ולא היה מים לעדה וגו' [כ, א'–ב']

עיין בפירוש רש"י, וזה לשונו – 'ולא היה מים לעדה', מכאן שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים, עכ"ל.

והנה בגמ' תענית דף ט' ע"א איתא, דבתחילה היה ה'באר' בזכות מרים, ו'עמוד ענן' בזכות אהרן, ו'ה'מין' בזכות משה. וכשמתה מרים, נסתלק הבאר, והורה בזכות שניהן, וכשמת אהרן, נסתלקו ענני כבוד, והורה שניהם בזכות משה. וכשמת משה, נסתלק כולו, שנאמר 'ואכחד את שלשת הרועים בירח אחד', וכי בירח אחד מתו, והלא מרים מתה בניסן, ואהרן באב, ומשה באדר, אלא מלמד שנתבטלו שלש מתנות טובות שניתנו על ידן, ונסתלקו כולן בירח אחד, ע"ש.

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חוקת התורה אשר ציוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל וגו' [י"ט, א'–ב']

ויש לדקדק, למה נאמר כאן 'דבר אל בני ישראל', בלשון יחיד, הא ציווי זה נאמר גם לאהרן, וכדכתיב 'וידבר השם אל משה ואל אהרן', ואם כן היה צריך להיות כתוב בלשון רבים 'דברו אל בני ישראל', וכמו שכתוב בפרשת בא – 'ויאמר השם אל משה ואל אהרן לאמר וגו' דברו אל כל עדת ישראל לאמר' וגו' (שמות י"ב), ועיין בפירוש הרמב"ן כאן מה שכתב בזה.

ויתכן לומר עוד בזה, על פי מה שכתב בחדושי מרן רי"ז הלוי כאן, דהא דכתיב הכא 'דבר אל בני ישראל', לאו היינו מסירת פרשה אדומה לישראל, אלא דנאמר בזה באופן עשיית הפרה, שצריכה היא להעשות על פי בית דין של שבעים ואחד, וכדאיתא בתוספתא דסנהדרין פ"ג ה"ב, וזהו שנאמר הכא בהכתוב דהוא ידבר אל בני ישראל ויקחו וגו', כי משה במקום שבעים ואחד הוא קאי, כמבואר בסנהדרין דף ט"ז ע"ב, והפרה צריכה להעשות על פיו. והיינו דכתיב 'זאת חוקת התורה', ואחר כך 'דבר אל בני ישראל', דגם זה הוא מחוקת התורה ומדיני הפרה, שהוא ידבר אל בני ישראל, ועל פיו ישרפו את הפרה, ע"ש.

ואם כן הרי מבואר היטב מאי דכתיב הכא 'דבר' בלשון יחיד, שהרי לא נאמר בזה ציווי על משה ואהרן למסור לישראל את הפרשה דפרה אדומה שנאמרה להם, אלא נאמר בזה דין בהלכות הפרה האדומה שהיא צריכה להעשות על פיו של משה, וזה על ידי שהוא ידבר אל בני ישראל, ולכן נאמר ציווי זה בלשון 'דבר', משום דקאי על משה בלבד, שהוא במקום שבעים ואחד.

ויקחו אליך פרה אדומה וגו' [י"ט, ב']

הנה בפרשת פרה אדומה ישנם שני ענינים, א' ענין עשיית הפרה, וזה כולל את שהיטתה של הפרה ואת הוואת דמה ואת שריפתה ואת אסיפת אפרה, ועל ענין זה מסיים הכתוב בפסוק י' – 'והיתה לבני ישראל ולגד הנגר בתוכם לחוקת עולם', ב' ענין טהרת הטמא על ידי מי החטאת, וזה כולל את קידוש מי החטאת ואת הוואתם על הטמא, ועל ענין זה מסיים הכתוב בפסוק כ"א – 'והיתה להם לחוקת עולם'.

והנה ביבמות דף ע"ג ע"א יליף מקרא ד'והזה המהור על הטמא', מהור מכלל שהוא טמא, לימד על טבול יום שכשר בפרה. והקשו התוס' שם, היכי ילפינן מהוואה להכשיר טבול יום בשאר עבודות, הא איכא למיפרך מה להוואה שכן זר כשר בה, ותירצו, דאפילו הכי, כיון דעיקר טהרה בהוואה אתיא, ואכשר בה רחמנא טבול יום, כל שכן בשאר עבודות, ע"ש.

ולאאמר צ"ע בדברי התוס' בזה, דהיה להם להקשות יותר, דהא הוואת מי החטאת על הטמא, מילתא באנפי נפשיה הוא, ואינו שייך כלל לדין עשיית הפרה, וכמו שנתבאר, ואם כן מה שייך ללמוד מדאכשר רחמנא טבול יום בהוואה, דהוא הדין דכשר בעבודות הפרה עצמה. וממילא צ"ע גם בתירוץ התוס', דכיון דאכשר רחמנא טבול יום בהוואה, דעיקר טהרה אתיא בה, כל שכן דאכשר ליה בשאר עבודות, דמה בכך דעיקר טהרה בהוואה אתיא, הא מכל מקום עשיית הפרה וטהרת מי החטאת שני ענינים חלוקים הם, ומה שייך ללמוד זה מזה.

ועיין בחדושי אא"ו הגר"ז זצ"ל בהלכות פרה אדומה (דף ס"ב ע"א מדפי הספר), דמבואר בדבריו שם דנקט, דשריפת הפרה והוואת מי החטאת חד דינא נינהו, דכולהו הוו בכלל 'מעשה הפרה', ועל כן שפיר ילפינן להו מהדדי, ולפי דבריו נמצא דעשיית הפרה וטהרת מי החטאת אינם שני ענינים חלוקים לגמרי, וצ"ע.

הנוגע במת לכל נפש אדם וממא שבעת ימים. הוא יתחמא בו ביום השלישי וביום השביעי וגו' [י"ט, י"א–י"ב]

והנה שיטת הרמב"ן [והלן פסוק ט"ז, ובב"ב דף כ' ע"א] ובעל המאור [בחולין דף ע"א ע"ב], שחרכ הנוגע במת מומא את האדם הנוגע בו מומא שבעה, אבל אינו מצריכו הוואה, ע"ש.

והוכיח אאמו"ר הגאון זצ"ל מזה, דהא דממא מת ממה שבעה ימים, אינו רק מצד ההיכי תימצא דבעי הוואה בשלישי ובשביעי, וממילא אינו נטהר ממומאנו

ישאלוני, דלכאורה אין מובן, היכי דריש הך קרא ד'ואכחיד את שלשת הרועים בירה אחד' על ביטול שלש המתנות המוכות שניתנו על ידי 'שלשת הרועים' שנסתלקו כולן בירה אחד, הא אותן שלש המתנות שנסתלקו בירה אחד היו כולן מתנות דמשה, שהרי המתנה דמרים כבר נסתלקה בניסן, והמתנה דאהרן נסתלקה באב, ואחר כך לא היו הבאר והענן בזכותם, כי אם בזכות משה, ואם כן היכי חשיב סילוק שלש מתנות אלו כסילוק שלשת הרועים.

והנראה מבואר מזה, דאף והועילה זכותן של משה ואהרן להחזיר את הבאר, מכל מקום לא היה זה כדבר חדש שבא בזכותו, אלא שבזכותן חזר הבאר שכבר ניתן בזכות מרים, וכמו כן גבי ענני הכבוד, הועילה זכותו של משה להחזיר לאחר שכבר ניתן בזכות אהרן, אבל מכל מקום לא היה זה כדבר חדש שבא בזכותו, ועל כן גם לאחר שמתו אהרן ומרים, ונסתלקו הבאר והענן, ולא חזרו אלא משום זכותו של משה, מכל מקום אכתי מיהא חשיבי הבאר והענן מתנות דמרים ואהרן, הואיל ועיקר נתינתן היתה על ידם, ומשמשת משה ונסתלקו מתנות אלו לגמרי, הרי זה נחשב כסילוק שלשת הרועים שבאו מתנות אלו על ידם.

המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויִקְדֹּשׁ בם (כ', י"ג)

ופירש רש"י, וזה לשונו – ויִקְדֹּשׁ בם, שמתו משה ואהרן על ידם, כשהקדיש ברוך הוא עושה דין במקדשיו, הוא יִקְדֹּשׁ ומתקדש על הבריות וכו', עכ"ל.

חנה מרהיטת הפסוק כאן, דהעונש של משה ואהרן היה גם מחמת הטאם של בני ישראל שרבו את ה', והטעם שנענשו משה ואהרן על הטאם זה של העם, לפי שהם 'מקדשיו'.

וכן נראה מדברי ה'אבן עזרא' לעיל פסוק ח', ובפירושו על תהלים מזמור ק"ו, שמפרש הכתוב בתהלים שם 'ויקציפו על מי מריבה ויָרַע למשה בעבורם, כי המרו את רוחו ויבטאו בשפתיו', שבני ישראל הקציפו את השם על מי מריבה, ויָרַע למשה בעבורם, כי המרו את רוח השם, ויבטאו השם בשפתיו על משה שלא יכנס לארץ, ע"ש.

וכן הוא לשון הרמב"ן בפרשת וזאת הברכה, על הפסוק 'תריבהו על מי מריבה' (דברים ל"ג) – ומעם 'תריבהו', כמו ריבה השם את יריביו, ששלמת לו משפט הריב שרבו בני ישראל את השם וכו', אבל בשביל ישראל היה העונש עליו וכו', ע"ש. וזהו שכן הוא מפורש בתרגום יונתן בן עוזיאל בפרשת ואתחנן, על הפסוק 'והשם התאנף בי על דברכם' (דברים ד') – ומן קדם השם הוה רגז עלי, על פתגמיכו, דאתרעמתון על מיא, וקיים דלא אעיבר ית יורדנא ודלא איעול לארעא.

אולם בפירוש רש"י בפרשת ואתחנן, על הפסוק 'ויתעבר השם בי למענכם' וגו', כתב וזה לשונו – 'למענכם', בשבילכם, אתם גרמתם לי, וכן הוא אומר 'ויקציפו על מי מריבה ויָרַע למשה בעבורם', עכ"ל.

ומבואר דמפרש דהעונש של משה רבנו היה על החטא של משה רבנו עצמו, אלא שבני ישראל גרמו לו לחטוא בזה.

וכן הוא לשון רש"י בתהלים שם – כי המרו משה ואהרן את רוחו ב'שמעו נא המורים, ויבטאו בשפתיו שבועה' לכן לא תביאו את הקהל הזה' וגו', ע"כ. הרי דמפרש דהעונש ד'לא תביאו את הקהל' הוא על מרים של אהרן ומשה, ולא על הטאם העם, ו'בעבורם' היינו בגרמתם.

וישאל משה מלאכים מִקִּדְשׁ אל מִלֵּךְ אֲדָוֶם וְגו', נעברה נא בארצך וגו', ויאמר אליו אֲדָוֶם לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך וגו', ויצא אֲדָוֶם לקראתו בעם כבד וביד הזקה, וימאן אֲדָוֶם נתן את ישראל עֶבֶר בַּגְּבוּלוֹ וגו' (כ', י"ד–כ"א)

נראה דבקשה זו של עם ישראל ממלך אֲדָוֶם 'נעברה נא בארצך', ותשובת מלך אֲדָוֶם 'לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך', מיישך שייכא לעיקר המלחמה הנמושה מאז בין עשו לעקב.

וכן משמע ממאי דקאמר משה – 'כה אמר אחיך ישראל', ופירש רש"י, שאמר לו, אחים אנחנו, בני אברהם שנאמר לו 'כי גר יהיה זרעך', ועל שנינו היה אותו החוב לפורעו, לפיכך פירש אביכם מעל אבינו, מפני השטר חוב המוטל עליהם והטילו על יעקב. 'נעברה נא בארצך', אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל, כשם שלא פרעת החוב, עשה לנו עָזָר מעט לעבור דרך ארצך, ע"כ.

הרי דמיייר במלחמת עשו ויעקב, וזהו שטענו ישראל כלפי אֲדָוֶם, דמכיון שלא פרע עשו את שטר החוב, אלא הטילו על יעקב לבדו, אין לו לעורר על הירושה של ארץ ישראל.

ובזה יבואר מה דחזכיר משה רבנו בדבריו אל מלך אֲדָוֶם – 'וישמע קולנו', ופירש רש"י, בברכה שברכנו אבינו 'הקול קול יעקב', שאנו צועקים ונענים. והשיב לו מלך אֲדָוֶם 'לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך', ופירש רש"י, אתם מתגאים

בקול שהורישכם אביכם, ואמרתם 'ונצעק אל ה' וישמע קולנו', ואני אצא עליכם במה שהורישני אבי 'ועל חרבך תחיה'. דכיון דמייירי במלחמת עשו עם יעקב, מוזכר כל אחד מהם כוזה במלחמה זו, דכוהו של יעקב הוא בקולו, דכתיב 'הקול קול יעקב' (בראשית כ"ז), וזהו שאמר משה 'וישמע קולנו', וכוהו של עשו הוא בחרבו, דכתיב 'ועל חרבך תחיה' (שם), וזהו שהשיב לו מלך אֲדָוֶם 'פן בחרב אצא לקראתך', ובאמת יצא לקראת ישראל 'ביד הזקה', והיינו כמו שפירש רש"י, בהבטחת זקנו 'זהידים ידי עשו'.

וכן הוא בנבואת עמוס א' 'כה אמר השם על שלשה פשעי אֲדָוֶם, ועל ארבעה לא אישיבנו, על רדפו בחרב אחיו ושחת רחמיו ויטרוף לעד אפו ועברתו שמרה נצח', ופירש רש"י שם, וזה לשונו – 'על רדפו בחרב אחיו', שנאמר 'פן בחרב אצא לקראתך', וגם עודנו טרוף אפו ושמר עברתו ולא חזר בו, עכ"ל. הרי להדיא דתשובת מלך אֲדָוֶם 'פן בחרב אצא לקראתך' הינה מלתא דמלחמת עשו עם אחיו יעקב, והרי הוא ממשיך גם עתה במלחמתו זו, ולא חזר בו.

וזהו שמסיים הכתוב כאן 'וימאן אֲדָוֶם נתון את ישראל עבור בגבולו ויט ישראל מעליו', ובתרגום יונתן בן עוזיאל – 'זמאן ישראל מלוותיה, דהוו מפקדין מן קדם מימרא דשמיא, דלא למסדרא עמהון סדרי קרבא, מטול דעד כדון לא מטא זמנא למתייבא נקמתא דאֲדָוֶם בידיהון', ע"כ.

והיינו דמכיון דמייירי במלחמת עשו עם יעקב, הרי אפשר היה לעשות באותה שעה את הנקמה האחרונה בעשו, דכתיב 'ועלו מושיעים בחר ציון לשפוט את הר עשו' וגו' (עובדיה א'), אלא 'דעד כדון לא מטא זמנא למתייבא נקמתא דאֲדָוֶם בידיהון', ועל כן נטה ישראל מעליו, ולא נלחם עמו.

ולחלן שם כתיב 'ויסעו מחר ההר דרך ים סוף לסבוב את ארץ אֲדָוֶם, ותקצר נפש העם בדרך', והנראה אאמור' הגאון זצ"ל את דברי ה'יבעל המורים' שם – מלמד שראו כל הצרות שיבואו עליהם בגלות אֲדָוֶם, ואיך ימשך גלות אֲדָוֶם, ע"כ. והיינו דמכיון שראו ישראל שלא הגיע זמן הנקמה האחרונה באֲדָוֶם, ומלחמת עשו עם יעקב עתידה להמשך, וכדכתיב בנבואת עמוס שם – 'ויטרוף לעד אפו ועברתו שמרה נצח', על כן קצרה נפשם.

ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה אדרעי, ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו וגו' (כ"א, ל"ג–ל"ד)

עיינ בפירוש רש"י, שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר 'ויבא הפליט', הוא עוג שפלט מן הרפאים וכו', ע"כ. וכן הוא בפירוש רש"י בפרשת דברים, על הפסוק 'ויאמר ה' אלי אל תירא אותו' וגו' (דברים ג'), וזה לשונו – ובסיוחן לא הוצרך לומר 'אל תירא אותו', אלא מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם, שנאמר 'ויבא הפליט', והוא עוג, עכ"ל. ומקורו בגמ' נדה דף ס"א ע"א.

ואשר לכאורה צ"ב בזה, דאמאי חשיבא ביאתו של עוג להגיד לאברהם כי נשבה אחיו, שימוש לאברהם, הרי פעולה זו היתה לזכותו של לוט, ולא לזכותו של אברהם, ומדכתיב תיתי שתעמוד לו זכותו של אברהם בעבור זה (אם לא שנאמר דהצלת קרוביו של אברהם חשיבא נמי שימוש לאברהם).

אכן יש לומר הביאור בזה, על פי מה שהארכנו לבאר במקום אחר, דכל מלחמת ארבעה המלכים היתה מכוונת כנגד אברהם אבינו, וזה היה עיקר הפעם ומגמתם במלחמה זו, וכדאיתא ב'פרקי דרבי אליעזר' פרק כ"ז שהנסיון השישי היה שבאו עליו אמרפל וחבריו להורגו, אמרו 'נתחיל ראשון בבן אחיו ואחר כך נתחיל בו'. וכן הוא לשון רש"י בתהלים ל"ז על הפסוק 'שוב מעט לצדיק מהחזון רשעים רבים' – שאמרפל וחבריו התחילו מלחמה בעולם בשביל לשבות את לוט ולהתגרות באברהם, ע"ש.

ואם כן הרי מבואר היטב מאי דחשיבא ביאתו של עוג להגיד לאברהם כי נשבה אחיו שימוש לאברהם, שהרי כל שבייתו של לוט היתה בשביל להלחם באברהם ובתורתו, והצלת לוט הינה באמת הצלה לאברהם גופיה.

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

קנאת איש מרעהו

ובמידה אחרת הוא בסדר, וגם מידה טובה צריך לשמר את מה שיש ולא ליפול, וקנאה זה מידה שמוכרת לאנשים מאוד, ועל מידות בכללות לא נדבר עכשיו, ונעסוק כעת על קנאה ונחפש עצות להתגבר על הקנאה.

ראינו שקורח נתקנא הוא עשה חשבונות, וזה לא סתם קנאה קורח הוא אדם גדול, הוא לא קינא מאיפה יש למשה כסף, הוא התקנא על כך שמשה רבנו לקח את הנשיאות ממנו, כי הוא חשב שזה היה צריך להיות עבורו, ובזה יש גם קנאה רגילה וגם קנאות, ומה התביעה שהייתה עליו שהרי משה עבד ה' והקב"ה אמר לו מה לעשות הכל על פי הדיבור, א"כ המידה הפנימית הקשה שהייתה לו סנוורה אותו מלראות את החלק הזה שהכל ע"פ הדיבור, ושוב קשה לדבר על קורח אבל זה מה שכתוב, ע"פ סוד האר"י אומר שלעת"ל יהיה תיקון, אבל זה מה שחז"ל מלמדים אותנו.

וגם בך יאמינו לעולם

קשה מאוד להבין את הקנאה של קורח שהיא השפיעה עליו עד כדי כך שהרהר על משה, כי הרי כתוב בפרשת יתרו: ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם (שמות יט, ט) ואומר הרמב"ם ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי וכו' וגם בך יאמינו לעולם. מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה. (פ"ח מיסודי התורה א). וכבר הזכרנו את דברי הרמב"ם על נבואת משה במעמד הר סיני ענינו ראו ולא זר אוזנינו שמעו ולא אחר, ראו איך שהקב"ה מדבר אתו.

פרשה זו יפה נדרשת - אין כמעט אחד שלא מוסיף דרשות על קורח, וזה לא הפשט הפשוט, אבל נהיה מצב שנאמרו הרבה דברים על הפשט בקורח, ואסור ללמוד פרשה זו בצורה רדודה, הרי קורח השפיע על מאתים וחמישים ראשי סנהדראות שרי אלפים שרי מאות וכו' ואותם הוא הצליח לשכנע, כנראה ע"י הקנאה הוא הצליח לשכנע.

הרי קודם שמינו את אליצפן לנשיא לקורח לא היה את כל השאלות על הטלית שכולה תכלת וכו', אלא הפשט שהנגיעה גורמת לשאלות וע"י זה הוא משך את כולם, (כל השנים היה לי קשה שרש"י מביא מה שקורח אמר לעדתו בשבילכם אני דואג, מה הפשט בזה מה הם היו מרווחים מכך שקורח יהיה נשיא, אבל ראיתי באור החיים שהוא אמר להם שהוא יחזיר את עבודת הקודש לבכורים, וע"ז הוא יצר איזה שהוא פיתוי וקנאה גם להם).

הקנאה החריבה את כלל ישראל

תראו מה שהקנאה גרמה היא החריבה את כלל ישראל כמה צרות צרורות סובלים עד היום מהקנאה הזאת, ואם הוא היה בא וטוען מצד הדין שכתוב בפרשת אחרי מות וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו (ויקרא טז לב). יש דין שבן ממלא מקום אביו אדם יכול לבקש את מה שהיה לאביו, אבל קורח בא בטענות, ומשה

הנה ידוע שאחד הדברים היסודיים בחיים זה עבודת המידות, וכבר כתב הגר"א: עיקר חיוב האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לא, למה לו חיים. (אבן שלמה א, ב).

ומילים אלו שעיקר חיוב האדם לתקן את המידות זה ביטוי מאוד חריף, כי הרי על מה מדובר פה, הגאון לא מדבר על שודד לדוגמא, שעל שודד אפשר לומר למה לו חיים חוץ ממעשי שוד מה הוא עושה, הגאון מדבר על אחד שלומד תורה ומקיים מצוות, אבל הוא לא עובד על המידות שלו ועליו נאמר למה לו חיים, למה הוא חי.

הרי כל התכלית בעולם הוא תיקון המידות ואיך עובדים על המידות מה עושים בשביל לתקן מידות רעות, הנה הדבר מחולק, ישנה עבודה כללית ויש עבודה פרטית, כלומר, עבודה כללית היא לעבוד קשה בשביל להיות טוב, בשביל להיות עם מידות מתוקנות, לחפש את הטוב, ויש עבודה פרטית, והיא עבודה על מידה מסוימת שאדם יודע שהוא לקוי במשהו לא טוב, אז הוא צריך להשקיע את הכוחות בדבר הזה.

והצורה להשקיע ולתקן את המידות היא ע"י לימוד המוסר, צריך ללמוד מוסר שנוגע למה שהוא צריך לתקן, ואם אחד לא יודע במה הוא צריך להתחזק ולתקן את מידותיו, שייקח את הספר אורחות צדיקים וכך הוא יידע מה הוא צריך לתקן, ואחרי שאדם מתחיל לעבוד על תיקון מידותיו כבר תהיה לו הסייעתא דשמיא.

מוציאים את האדם מן העולם

אחד הדברים שצריך לעבוד עליהם היא מידת הקנאה, קנאת איש מרעהו, ר' אלעזר הקפר אומר הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם (אבות ד, כא), הקנאה מוציאה את האדם מן העולם, ואמנם טבע האדם שיש לו קנאה וצריך לעבוד על זה.

ומה זה קנאה, בדרך כלל אדם מקנא במה שיש לשני, שיש לו יותר ממנו, בדרך כלל זה מתבטא בכסף או בכבוד, משרה, ובכל מה שהשני מצליח, וזה גורם לחיים קשים גם לאדם עצמו וכן לחברו, עצם הקנאה היא דבר קשה, וכ"ש שזה יכול להביא לתוצאות רעות מאוד של הרס עד כדי חורבן ומהפכה בכלל ישראל.

רש"י בתחילת פרשת קורח כותב, ומה ראה קורח לחלוק עם משה - נתקנא על נשיאותו של אליצפן וכו', מה קרה לקורח הוא התקנא, הרי כמו שיש קנאה אנחנו יודעים שיש גם קנאת ה' - קנאות הבסיס הוא אחד, זה אותו שורש, בוער לו, ומה בער לקורח - אהבת ה'.

טבע העולם שקשה לראות שהשני מצליח, ויש דרגות בזה יש אחד שבכלל קשה לו שיש לשני, ויש אחד שלא אכפת לו שיהיה לשני אבל לא יותר ממני, ויש שלא רוצה שיהיה לשני יותר מיד, וכך זה בכל מידה לכל אדם יש לו מידה שהוא צריך לעבוד עליה, בד"כ אדם לא נופל בכל המידות הרעות והוא גם לא מושלם, יש אחד שיש לו בעיה כזאת

עשה ע"פ דבר ה', ולכן הוא בא לשאול שאלות שלמות כדי למשוך את כולם למלחמה, וזה כבר הקנאה שמושכת למקומות לא טובים, אבל צריך לדעת שאל תדון את חבריך עד שתגיע למקומו יש מקומות שיש מחלוקות ואנשים מבחוץ לועגים צריך להיזהר לא לדון את השני.

בד"כ אדם מקנא בחלק שלו יותר, ולדוגמא אחד שיש לו נגריה ויום אחד הוא רואה שפותחים חנות לידו והוא מברר ומתברר לו שמגיע חייט אז הוא שמח בשבילו, יש אחד שהוא אדם רע שלא מפרגן בכלל סתם רע, אבל בד"כ אנשים מפרגנים למוכר שיצליח ושיבואו לקנות אצלו, אבל אם יום אחד הוא רואה שפותחים עוד נגריה אז הוא כועס למה דווקא פה, הוא לא רוצה שיפריע לו בפרנסה.

והתפקיד הוא לא לכעוס, יש מקרים שאסור לאדם לפתוח חנות סמוך לחנות של השני, ויש מקרים שמותר תלוי איך ומה, ומה היא העבודה במצב כזה, ובמצבים אלו צריך לשאול כיצד לנהוג ישנם מצבים שמותר לתבוע, אבל אם מותר גם לשני לפתוח חנות וכד' אז כבר אסור לכעוס, והדרך להגיע לזה על ידי אמונה שהפרנסה בידי שמים והכל מהקב"ה.

אין אדם נוגע במוכן לחבירו

לפני שלושים וחמש שנה הייתה מחלוקת בארץ בין שתי קבוצות, היה שם אש, כל אחד חשב שהוא מפסיד את מקומו, היה שם מלחמה גדולה לא ימין שמאל או כל מיני מרעין בישין היו שם אנשים בעלי רמה רוחניים, ופגשתי פעם את הגאון האדיר רבי חיים קריסווירט זצ"ל שזכיתי להיות מקורב אליו והוא אמר לי, אני שולח אותך שליח ללכת לפלוני - שהיה אישיות גדולה מאוד בקבוצה אחת - והוא אמר לי לך תגיד לו את הגמ': מכאן אמר בן עזאי בשמך יקראוך ובמקומך יושבוך ומשלך יתנו לך אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא. (יומא לא א.ב.)

והיכן שהדין אומר שצריך לנהוג בצורה מסוימת זה אחרת, אבל צריך לדעת שמה שמגיע לאדם הוא יקבל, רש"י בגמ' שם אומר ומשלך יתנו לך, תגיע השעה ותקבל את שלך ומשלך, אין אדם נוגע בשולחן חברו ורבי חיים קריסווירט אמר לי אם אנשים היו יודעים את הגמ' הזאת היינו חוסכים הרבה הרבה.

אבל לא הלכתי כי הרגשתי מי אני שילך להתערב במחלוקת הזאת, וכנראה שחשכתי שלא הלכתי, אסור לדון את אלו שנמצאים במחלוקת זה ניסיון, אבל חייכתי והמשכתי הלאה, ואח"כ באתי לאבי מורי זצ"ל והוא התעניין איפה אוהזים בלימוד וכו' והוא שמע שפגשתי את רבי חיים אז הוא רצה לשמוע מה היה, וסיפרתי לו מה רבי חיים אמר לי, אז אבי מורי אמר לי אולי אתה חייב ללכת לשמוע בקולו, ורק זה היה חסר לי, עד היום אני חושב שזה נס שלא הלכתי, אבל תראו איך שאדם חי בכאב מהמחלוקת, אצל אבא ראיתי את זה בכל השטחים, וזה יסוד להתגבר על קנאה ולהתחזק באמונה, וכך צריך להתנהג בבית.

והדבר השני שצריך לדעת מלבד האמונה בה', שאמנם יש פעמים שע"פ דין מותר לתבוע ויש מקרים של לפני משורת הדין, אבל המציאות מראה שהיכן שמנסים להסתדר עם השני ולא לבוא למריבות והולכים בטוב לא מפסידים ולהפך מרווחים מזה, וכבר היו כמה סיפורים שאנשים החליטו ללכת ביחד ובסוף האחד הציל במסירות את השני כי הוא רצה להחזיר לו טובה, וזה לא רק בעולם הבא גם בעולם הזה.

וידוע שזה היה עבודת הקודש של הסבא מרן רבי אליעזר יהודה זצ"ל שכידוע לא היה בשנחאי ורצה להביא את הישיבה לירושלים, והישיבה נפתחה במניין תלמידים, בישיבה היה נהוג שכל הרוצה יבוא וילמד, אבל הוא רצה גם את הכוחות את התלמידי חכמים, ובזמן ההוא שהיה רק קומץ בני תורה עוד לא היה את התרחבות גבולות הקדושה והיה עוד אחד שפתח ישיבה ועוד אחד והתחילה תחרות, אבל מי שעושה לשם שמים הוא שמח בכל ישיבה שנפתחת, ובאותה תקופה כבר כולם כיבדו אותו הוא היה מזקני ראשי הישיבות, כולם ידעו שהוא היה ראש ישיבה חשוב בליטא, ומרן רבי אליעזר יהודה היה מגיע לראש ישיבה שפתח ישיבה ואמר לו דע לך ישיבה זה הוצאה גדולה זה לא פשוט, קח כסף שיהיה לך להוצאות, (והוא לא היה כאילו קיר היו דברים מסוימים שכאבו לו, היה איזה אדם חשוב מאוד שלדעתו הוא פגע בישיבה ומאוד כאב לו על זה, אבל אח"כ כשהוא שלח בן ללמוד בישיבה איך שרבי אליעזר יהודה דאג לו לחברותא) זה היה חלק מעבודת ה' שלו.

ועל האמונה צריך לעבוד יחד עם האשה, אנחנו עושים את ההשתדלות והקב"ה יעזור, ואדרבא אפשר להתפלל על השני שאם הוא עושה לא בסדר הקב"ה ישפיע עליו טובה, ורק רווח יש בזה, דיברנו דברים פשוטים אבל תמיד טוב להתבונן בזה ולחזור על זה.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת מינה בת הגאון רבי יצחק אליעזר
הלוי זצ"ל

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת
אסתר גיטל פינקל ע"ה
בת הגאון האדיר
רבי שמואל אהרן יודלביץ זצלה"ה
נלב"ע ה' תמוז תשנ"ב

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמר ב"שיח"ק

"בטל רצון מפני רצונו"

פרק ב' משנה ד'. "הוא היה אומר עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו, בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך".

'עשה רצונו כרצונך'

פירש רבינו יונה ר"ל שלא יהיה לו רצון כי אם דבר שהוא לרצון לפני ה', והיינו שהאדם יעבוד על רצונו שלא לרצות את רצונותיו העצמיים, אלא רק רצונות כאלו שתואמים לרצונו של הקב"ה. "ונתן עצה לבני אדם להתגבר על טבעם לעשות כחפץ ורצון הש"י גם בממונם ובקנינם, כי ה' נתן הכל ופקדון הוא בידם, ובהעלות אל לבו זה עכ"פ יעשה מהפקדון רצון הבעלים שהוא הקדוש ברוך הוא, ובזה לא ידאג בתתו לצדקה ויעשה רצונו כרצון הקדוש ברוך הוא ברצון ובטוב לבב".

הסיבה שמערכת את האדם לעשות את רצון הקב"ה בשלימות ולדאוג לרצונותיו של עצמו, היא מפני שהוא מרגיש את עצמו כאישיות נפרדת כביכול, שיש לה כוח משלה. אם האדם היה מבין את ההבנה הפשוטה שאינו אלא חומר ביד היוצר, וכל מה שניתן לו הוא כלי להשתמש בו על פי הוראות היצרן, לא היה עולה בדעתו להמרות את פי בוראו.

נצייר לעצמנו ציור שבו אדם שחש בעניו תר אחרי רופא שיציל את ראייתו. הלך בדק וחפש בכל העולם ולא מצא אלא רופא אחד, שיכול לרפא את עינו עם הגבלה אחת מסויימת, שמכאן ואילך לא יוכל לראות מראות אסורות. מה תהיה תחושת אותו אדם? האם תחושת טרונת על המראות שנלקחו ממנו, או תחושת הודיה על מה שהוא כן יכול לראות? ברור שלא יעלה על ליבו אפילו צל של תרעומת. הלא כל ראייתו ניתנה לו כמתנת חנם ע"י הרופא, וכיצד יוכל להבין על מה שמעיקרא לא היה אמור להתנן לו.

'בטל רצון מפני רצונו'

לכאן כאשר אומרת המשנה 'בטל רצונך מפני רצונו' היא מדברת על דרגה פחותה מ'עשה רצונו כרצונך', שכן לעיל ראינו שהאדם יכול להפוך את ליבו עצמו שירצה רק את מה שברצונו ה', ואילו כעת נאמר שהאדם יבטל את רצונו ולא יטה אותו לא לכאן ולא לכאן, וצ"ב מדוע לא נותרה המשנה בדרגה הקודמת. והתשובה מתבארת בדברי רבינו הגר"א, אשר כדרכו בקודש כלל הרבה בקוצר אמרים, וז"ל: "כמ"ש בפ"א דגיטין דום לה' וגו', השכם כו'". פירושה של דברים נראה, שכאן אין כוונת המשנה למצוות ולעבירות כמו ברישא, אלא לכל הדברים העוברים על האדם, שגם בהם יש לו להבין שמאחוריהם הקב"ה עומד ואין עוד זולתו.

הקב"ה הוא אבינו אב הרוחמן מלך טוב ומיטיב לכל ומנהיג את העולם כולו במידת הרחמים, ואין דבר שעושה עם האדם שלא יהיה טוב עבורו, וגם אם למראית עין נראה כביכול שהדבר הוא רע – על האדם להאמין בכל ליבו שבאמת זה טוב. על כך הביא הגר"א את דברי הגמ' בגיטין, שדורשת מהפסוק 'דום לה' והתחולל לו' – 'השכם והערב עליהם לביהמ"ד והוא יפילם לך חללים חללים', ללמדך שגם כאשר עומדים על האדם להרחיק ולגדף, אם ימסור את דינו לקב"ה ויבין שהכל הוא מאיתו ית' ואין דבר רע שעובר עליו, יקוים בו 'שיבטל רצון אחרים מפני רצונך' והקב"ה יחוננו ויוציא כאור משפטו.

ומתחדש בדברי המשנה, שלא רק בפיו צריך האדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, אלא גם בתוך מחשבת ליבו לבטל את רצונו ולהאמין שהכל לטובה ורצון הטוב להיטיב, וכך יבטל הקב"ה רצון אחרים מפני רצון האדם.

וכשם שמצינו באהרן, שזכה למה שזכה בזכות שתיקתו במיתת נדב ואביהוא, 'יידום אהרן' ולכאן צ"ב דהרבה עשו כן ולא עלתה בידם, למרות ששתקו ולא ביעטו ביסורים בכל זאת לא זכו שנתייחד עמם הדיבור, אך ברור שלא קרב זה אל זה, אצל אהרן לא היתה זו רק שתיקת הפה אלא בעיקר שתיקת הלב, להאמין בכל מאודו שהוא אמר ויהי ומעיקרא לא להתעורר בשום תחושת טרונת שמא היה כאן רע.

'אם חסד אשירה אם משפט אשירה'

והוא הדבר אשר חייב אדם תמיד לזכור, שמפי עליון לא תצא הרעות, ואף כי הוא נמצא בגיא צלמות בתוך חושך ואפילה גדולה ואין לו שום יכולת לראות את נקודת האור, בכל זאת יש סיבה שעומדת מאחורי הדברים, ולעתיד לבוא אז ימלא שחוק פיו ויבין כיצד הרעה היתה בעצם טובה.

כאן בעולמנו החולף אין לאדם קרוץ חומר להשיג את דרכי הבורא, אך בעולם הבא יבין איך כולו הטוב והמטיב. כאותו יהודי פשוט שבא שבת אחת אל בית הכנסת, וראה כיצד הגבאי קורא לכהן מצד אחד של ההיכל, ללוי מצד שני ולישראל ממקום אחר. ניגש ושאל את הגבאי מדוע הוא מעלה את הקוראים בערוביאי, הלא עדיף להעלות את כולם איש איש לפי מקום ישיבתו. הסביר

'כדי שיעשה רצונך כרצונו'

והשכר למי שעושה רצונו ית' כרצונו 'שיעשה רצונך כרצונו', וכלשון רבינו יונה "ואם תזכה להיות לרצון לפניו יעשה רצונך גם בצרכי עולמך הקטן ויתן פרנסתך, שהוא זה רצונו על כל באי עולם", שכן זוהי הנהגת הקב"ה איתנו, אם מתנהגים בצורה שבה הוא קבע להם ולא משתמשים במתנות שקיבלנו כנגד רצונו, גם הוא מצידו ממלא כל משאלותינו וממשיך להעניק הלאה והלאה.

לו הגבאי, כל שאלתך היא משום שאתה נמצא רק כעת בבית הכנסת, אם היית מגיע בשבתות הקודמות היית מבין שהכל מסודר, הלה קיבל בשבת הקודמת ולכן לא יקבל בשבת זו, והלה עתיד לקבל בשבת הבאה ולכן יישמר תורו לאז. כך הוא האדם, נמצא כמה שנים בעולם הזה וכבר חושב שהוא מבין את הכל, הלא לקב"ה יש חשבונות נישאים מדורי דורות ולא כמחשבותינו מחשבותיו, הוא היה והוא יהיה ולנו אין את הכלים להבין את קצות דרכיו.

אם האדם יבין שמאחורי כל קושי יש את הטעם הטוב שמאחוריו, מעיקרא לא יעלה על ליבו צער, בידעו שכעת מורעף עליו טוב, ורק הוא שאינו יודע. החזו"א כתב באגרת: 'אין שום עצב בעולם כלל למי שמכיר את האורות של האמת'.

דא עקא, שגם אם האדם מאמין בדברים ומשננם בפיו ובשפתו, לא תמיד הוא מרגיש זאת באמת בתוך ליבו. וכמעשה שהיה בבעל החמדת שלמה, שאחד מאנשי עיירתו היה גביר גדול שזכה גם לתורה ונחשב לבר אורוין וירא שכל ויום אחד קיבל החמדת שלמה ידיעה שסחורותיו של אותו יהודי טבעו בים וכל ממונו הלך לאבדון. ולא ידעו כיצד להודיע לו את הבשורה, קרא החמד"ש לגביר אל ביתו ואמר לו שהוא מתקשה במאמר חז"ל 'חייב אדם לברך על הטובה כשם שהוא מברך אל הרעה' כיצד אפשר להודיע על הרעה? אמנם ברור שאין לבעט בה, אולם היאך ניתן להכיר שטובה היא? כששמע הגביר את השאלה פתח את פיו בדברי חיזוק ואמונה שכל מה שעושה ה' הכל לטובה, ושכל רעה שנשלחת לאדם יש בה טוב, וכו'. כשסיים את דבריו ראה החמדת שלמה לנכון לבשר לו את הבשורה, שזה לא מזמן איבד את כל נכסיו. מיד כששמע זאת היהודי נפל

מתעלף... לאחר שהתעורר שאל, שכעת קשה גם לו, מהי באמת התשובה?... גם אנו, איננו במדרגה בה אנו חיים לגמרי שהכל מאיתנו ית' ואין מקרה רע שנגזר על האדם, אולם אף אנשים כערכנו יכולים להאמין כמה שיותר שגם בדברים הקשים העומדים עלינו ישנה יד שלוחה מלמעלה שמסובבת את הכל, ואין עוד מלבדו, כל מה שקורה רק הוא עושה.

מרח הגרא"מ שך היה מתרעם על אותם שבכל צרה שמתרגשת עליהם תולים הכל במזוזות וכיו"ב הרי אין קשר בין הצרה לפתחי הבתים ולא בדיקת המזוזות פותרת את כל הבעיות, הקב"ה גוזר ורק אליו יש לפנות בכדי להחליץ מהצרה. על האדם לבדוק נגעי עצמו ולדעת מה הוא צריך לתקן, לקרוע לבבו ולא בגדו. ובאמת לב יודע מרת נפשו, אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וכו"ש אנו, שודאי אין לנו בעיה במצות התשובה על מה יש לקיימה... ואם כן כל המוסל עלינו הוא לשוב אל ה', ולתלות כל ייחזנו אף ורק בקב"ה.

הועילה מן הדברים (וכך שמעתי ממרן המשגיח הגר"י לוינשטיין), שישנן כמה דרגות בענין האמור, יש את הדרגה שגם אנו יכולים להגיע עכ"פ לחלק ממנה והיא להאמין דכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, אולם יש דרגה למעלה מזו שלא זו בלבד שיש להאמין שהכל טוב, אלא גם אם לו יצייר ובאמת היה עושה הקב"ה רע מכל מקום צריכים לבטל את הרצון לגמרי ולהכניע לרצון הקב"ה, שאנו איננו מאן דאמר כלל אלא מה שהוא קבע זה מה שיהיה, בין לטוב ובין למוטב. וכך פ"י המשגיח את כוונת המשנה 'בטל רצונך מפני רצונו', שרצונו לא יהיה קיים כלל לעומת מה שגזר מלכו של עולם.

ביסוד דרכי לימוד הבקיות ואופני החזרה וסיכום הלימוד

מתוך דברי הדרכה שנאמרו השבוע לבני ו"א בישי"ג בירושלים

ובלב כל חכם לב נתתי חכמה - הרצון והתשובה לדעת

נאמר במלאת המשכן 'ובלב כל חכם לב נתתי חכמה' (שמות לא ו), ומכאן למדו בגמ' 'אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה'. ולכא' מנין מגיעה החכמה הראשונה, דאם החכמה באה מהקב"ה כיצד אפשר לתיתה רק לחכמים. אמנם כוונת הכתוב בתואר 'חכם לב' אינה למי שמוכשר ומבין אלא לליבו של האדם, דהיינו הפנימיות של האדם, התשוקות והרצונות שלו, מי שרוצה את החכמה ואוהב את החכמה הוא 'חכם לב' ולחכם לב הקב"ה נותן את החכמה, מאחר ויש לו כלי קבל החכמה. יש אדם שיש לו כוחות גדולים המדרש כעושה את עצמו כסליל, כמו שאמר המדרש (במדב"ר טז ה) על המרגלים דאע"פ שהיו בני אדם גדולים, עשו עצמן כסילים, ופירוש כסיל במובן הזה שהוא לא מעונין להבין. הוא לא רוצה לחיות בחכמה ובהבנה והוא באמת לא יבין.

ולמאי נפ"מ? פשוט בתכלית. הסיבה שיש שלא מצליחים בלימוד, מפני שיוצאים מנקודת הנחה שהם בגדר 'בהמה', או אולי בגדר 'כסיל' וממילא אין להם תקווה, ואם אין אפשרות ואין תקווה, בשביל מה להתאמץ? אם המשגיח רוצה - שיערה, אבל זה לא קשור אלי. על טענה זו אומר המדרש שמהי שבאמת רוצה והוא חכם לב - נותנים לו חכמה. צריך רק לרצות, והגמ' אומרת (ברכות נ). שההבטחה בפסוק 'הרחב פיך ואמלאהו' נאמרה על דברי תורה, אפשר לבקש בקשות מופלגות, וצריך רק להרחיב את ה'כלי קיבול', וככל שמגדילים אותו יש שפע. המכונה שמרחיבה את הכלי קיבול היא ע"י שרוצים באמת וכן מקבלים.

רצון ללמוד מחייב ללמוד ולדעת את הנלמד

לומדים כעת פרק יש נוחלין, פרק בהחלט לא קל. עם הלימוד בסדר א' עוד מסתדרים, אפשר להגיד בלומדים הרבה דברים בלי כיסוי ואיכשהו שורדים. אבל כשמגיעים לפסוקים קצת יותר לא קל, ועוד מצפים לזכור הכל, אז מעדיפים לישון... נראה לנו שמלימוד כזה לא יצא כלום, אם ישינים לפחות משהו יצא מזה... וזו טענה גדולה שאין עליה תשובה, כי בנודאי עדיף לעשות משהו עם תועלת מאשר לעשות משהו בלי תועלת. אבל באמת היא טענה שאין עליה תשובה כי היא לא טענה כלל, שהרי 'בלב כל חכם לב נתתי חכמה' - זה הרבה יותר קל ממה שחושבים. כשאחד רוצה באמת הוא צריך לעשות פעולות שמוכיחות את הרצון, אין רצון שהוא רק לרצות בלי לעשות. אמר הרב מפוניבז' צ"ל שכולם רוצים ללמוד ש"ס אבל רוצים לעשות זאת בליה אחד ולהספיק גם לישון באותו לילה... זה לא נקרא לרצות, כי אם רוצים משקיעים, ואין הכוונה לסיגופים או למשמר פעמיים בשבוע (הגם שאם בין כך עושים משמר עדיף שיעבור הלילה על לימוד) אלא פשוט ללמוד בסדר ב'. אורכו של הסדר בסך הכל שלוש שעות וזה לא כ"כ הרבה, והלימוד יהיה באופן שרוצים לדעת, וללמוד פירושו ללמוד ולחזור על מה שלומדים. לא די לקרוא את הגמ' הרשב"ם והתוס' פעם אחת וללכת... בלי לחזור על מה שלומדים זה לא נקרא לרצות לדעת, כי דבר שחשוב לאדם לדעת הוא משמר אותו הוא מחשב מה הוא למד ומה יצא לו מהדפים שהוא למד.

אופן החזרה והסיכום

לחזור על שני דפים שלומדים במשך השבוע בסדר ב' של בקיות זה דבר באמת קל מסיבה פשוטה. אפשר ללמוד ולסכם אחרי הלימוד בצורה פשוטה מאד - אחרי שלומדים פעם ופעמיים מסכמים בעל פה את הסוגיא עם החברותא - מה אמר רבא ומה אמר רבא, איך הרשב"ם פשט ומה הוסיפו התוס', בפרט במסכת בבא בתרא יש רשב"ם ארוך על הרבה סוגיות וזה מאד פשוט ולא מסובך [אפשר להתחלק עם החברותא - פעם זה מסכם וזה מקשיב ופעם להפך]. לימוד הבקיות אינו לימוד מקיף כמו העיון וכשמסכמים את מה שלומדים, התמצית של העמוד קצרה, וכמובן כל דף לפי עניינו. אם באים לסדר שני בזמן, לא מאחרים לבוא וממהרים לצאת, אלא ממהרים לבוא ומאחרים לצאת, או אפילו לא ממהרים אלא מאחרים אלא מגיעים בזמן, יש זמן ללמוד את העמוד היומי ואח"כ מסכמים אותו.

וכשולומדים כך העמוד מתומצת אצל כל אחד בשפה שלו ולפי ההבנה שלו וכך זוכרים. וכשהעמוד מסוכם, אפשר למצוא זמן קצר בלילה קודם השינה, לחזור על הדף שוב, זה לא אמור לקחת יותר מחמש דקות ואפשר בהחלט למצוא חמש דקות פנויות בערב לחזרה כזאת.

כמו כן אפשר להקדיש ביום שיש או בשבת עוד כעשרים דקות לחזור על זה הדרך על כל הדפים שלמדו במשך השבוע, מה אמרה הגמ' לפי סדר הדף. כך מראים להקב"ה ולעצמנו שאנחנו באמת רוצים לדעת, וכשרוצים לדעת - יודעים. בדברים האלו אין פטנטים אחרים ולא קיצורי דרך, אין כספומט שמכניסים אליו כרטיס ויוצאים את הלימוד, ומצד שני לא כ"כ מסובך להצליח בלימוד. וככל שחוזרים כך זוכרים יותר ויותר, ואם לא זוכרים בע"פ אפשר לראות בפנים.

מעלת הסיכום בכתביה וצורת הסיכום

בוודאי שאפשר וכדאי לערוך את החזרות עם כתיבה, ומבחינה מסוימת החזרה יותר טובה, כיון שאם יש את הסיכום כתוב אפשר בכל מקום לפתוח ולהיזכר ולחזור בקצרה. כדאי לערוך את הסיכום בכל יום מיד אחר הלימוד והצורה לסכם אינה בפירוט של 'שואלת הגמרא' 'מהגמרא' אלא להוציא את תמצית הדברים מעמוד הגמרא [ואפילו לא צריך את שמות האמוראים] ולדוגמא - בגמ' ב"ב בדף קכח: - יש שטר פרוע העדים אומרים כך, המלוה טוען כך והלוה טוען כך, מה דינו, רשב"ם, תוס', וממשיכים הלאה. וכך כותבים בכל סוגיא - יש ג' שיטות ומה הם וכיו"ב. ואין הכוונה לכתוב פסקי דינים אלא לכתוב ראשי פרקים - תמצית דברי הגמ' - מה למדנו בדף הגמ' ויש ספק שאם יעשו כן תהיה ברכה גדולה מאד, ואף שהכתיבה דורשת יותר מאמץ מן שיש להם להפסיק באמצע הדרך, אבל אפשר לעשות תכנית ולהצליח. הכרתי אברך שמשמש היום כר"מ באחת הישיבות הגדולות שבצעירותו ערך סיכומים על כל הש"ס וע"י הסיכומים הוא ידע ש"ס.

אם לומדים באופן זה, יש סיפוק מהלימוד כי יודעים מה שלומדים, אדם לא נהנה לעשות דברים בלי תכלית ומי שלומד ולא יודע אין לו כלום עם הלימוד ועל זה נאמר לבניא 'המשתכר משתכר אל צורו נקוב' (תנא א', אולם כאשר זכרים את מה שלומדים גם אם לא במאת האחוזים, אפילו רק שמונים אחוז, יש סיפוק בחיים. ובאמת מה שאדם הכי מחפש בחיים זה הסיפוק, וכשמצליחים יש סיפוק וזה מביא עוד סיפוק וכן הלאה. וצריך לדעת שכל שעושים כך, זה הולך ונעשה יותר קל ונהיה חלק מההרגל עד שנעשה מעצמו.

עד סוף הזמן יש מעט יותר מחמשה שבועות ואפשר להספיק עוד עשר דפים, ואם גומרים את הזמן עם ידיעה של עשר דפים, זה מאד מאד יפה. בחור שלומד וחוזר על עשר דפים ויודע אותם אשרי חלקו! אני מעט מבוגר מכך ויכול לומר **שהמצאות מוכיחה שמי שרוצה יודע, רואים בחוש שהידיעה אינה תלויה בכישורים אלא ברצון**, והרצון הוא רק כשלומדים על מנת לדעת וזה מגיעה סיעתא דשמיא, ומתקיים 'ובלב כל חכם לב נתתי חכמה' ומגיעים לידיעה אמיתית. נאמר 'טעמו וראו כי טוב ה' - לא צריך 'לאכול' הרבה אלא מספיק רק טעימה כדי לראות כי טוב ה'.

(א.ה. נביא כאן דברים מתוך הדרכה ללימוד הדף היומי מרבינו - "לומדים פעם ופעמיים כראוי, ואח"כ צריך הולמד לנסות להגיד לעצמו מה כתוב בדף - אביי אמר כך רבא אמר כך, ולסכם את העולה מתוך דבריהם, איך המשנה מתפרשת לפי דברי אביי ואיך לפי דבריו של רבא, מה רש"י אמר ומה תוס' אמר. סיכום כזה אינו בשביל חזרה אלא פשוט להבין את הדף הנלמד. כמובן שבדרך זו מוצאים פרטים שאינם מבוזרים ואפשר להיתקע בהם ובאמת לא נכון להשקיע הרבה בדברים שנתקעים בהם, כי סו"ס אין די זמן לזה, אבל מכל מקום זהו לימוד. לאחר לימוד כזה צריך לנסות ללמוד שוב את הדף דרך הגמרא, דהיינו לקרוא את הגמרא לבד ולשחזר את דברי אביי ורבא, מה הסביר רש"י ומה אמרו התוס' - כמובן שאם לא זוכרים אפילו לראות בפנים, ולעשות כך פעם או פעמיים, חזרה כזאת אינה אורכת זמן רב, אבל מצריכה פרק זמן כלשהו. אחרי שעורכים חזרה כזאת ניתן למצוא זמן נוסף במשך השבוע ביום שיש או בשבת לחזור על שבעת דפי השבוע רק ע"י הגמרא באותו אופן, ללמוד מהירות את הגמרא ובתוך זאת מפרשים ומסדרים את המסקנות העולות מהסוגיא, מה דעת כל תנא או אמורא, ומהן שיטות רש"י ותוס' בסוגיא").

שיחות רבינו רה"י הגרא"ג פשקס שליט"א

ראש ישיבת גבעת שאול ירושלים

ועד ראשון באמונה

נמסר לפני צעירים בישיבה

א. בענייני אמונה ישנם שתי נושאים עיקריים, ראשית שקיים בורא שברא בחכמה רבה את כל העולם שמים וארץ, ודבר נוסף שהבורא כל העולמות גם מנהיג את כל העולם כל רגע ורגע, היום נייחד את הדיבור על החלק הראשון, ועל החלק השני נדבר בעז"ה בועדים הבאים.

ב. ראשית נתחיל עם דברי הגר"א וסרמן זצ"ל שכתב בזה"ל וכתב הרמב"ם בספר המצות, מצוה ראשונה לידע ולהאמין בהקב"ה וכו' ע"ש, וצריך להבין איך שייך מצוה להאמין, בשלמא בחובת האברים שייך מצוה לעשות או שלא לעשות, שזה הוא ביד האדם ותלוי אם ברצונו לעשות או לחדול, אבל האמונה בהש"ת ובתורתו הוא מידי דממילא, וממ"נ אם יש לו האמונה הזאת, אין צורך לצוותו שיאמין, ואם ח"ו נכרתה האמונה מלבנו, אין בידו להשיבה, ולכאורה הוא אונס גמור בזה דליביה אונסיה, וממשפטי התורה אנו רואין דעון הכפירה חמור מאד יותר מעובד ע"ז, שהרי העובד עכו"ם צריך לדונו בב"ד ע"י עדים והתראה [עי' סנהדרין פ' ארבע מיתות] והכופרים מורידין ולא מעלין [ע"ז כ"ו ע"ב] בכל מקום ובכל זמן, ואין צריך התראה ולא דין סנהדרין.

ג. ובהמשך כתב [אות ה'], והנה כאשר נתבונן בזה נמצא, כי האמונה שהקב"ה ברא את העולם היא מוכרחת לכל בן דעת אם רק יצא מכלל שוטה, ואין צורך כלל לשום פילוסופיא להשיג את הידיעה הזאת, וז"ל חובת הלבבות בשער היחוד פרק ו', ויש בני אדם שאמרו שהעולם נהיה במקרה מבלי בורא ח"ו, ותימא בעיני איך תעלה בדעת מחשבה זאת, ואילו אמר אדם בגלגל של מים המתגלגל להשקות שדה כי זה נתקן מבלי כונת אומן, היינו חושבים את האומר זה לסכל ומשתגע וכו', וידוע כי הדברים אשר הם בלי כונת מכוין לא ימצאו בהם סימני חכמה, והלא תראה אם ישפך לאדם דיו פתאום על נייר חלק, אי אפשר שיצטייר ממנו כתב מסודר, ואילו בא לפנינו כתב מסודר ואחד אומר כי נשפך הדיו על הנייר מעצמו ונעשתה צורת הכתב היינו מכזיבים אותו וכו' ע"ש.

ואיך אפשר לבן דעת לומר על הבריאיה כולה שנעשתה מאליה, אחרי שאנו רואים על כל פסיעה סימני חכמה עמוקה עד אין תכלית, וכמה חכמה נפלאה יש במבנה גוף האדם ובסידור אבריו וכחותיו, כאשר יעידו על זה כל חכמי הרפואה והניתוח, ואיך אפשר לומר על מכונה מאשין נפלאה כזאת שנעשית מאליה בלי כונת עושה, ואם יאמר אדם על מורה שעות שנעשה מעצמו, הלא למשוגע יחשב האומר כן, ע"כ.

ד. להתבוננות זו היינו זקוקים לפני היתפתחות הטכנולוגיה אמנם בתקופה האחרונה אחרי הטכנולוגיה אין צורך לאמץ את הראש כדי להבין שיש בורא שברא את העולם, הדברים נראים לעינים.

ב

ה. מרחק כדור הארץ מהשמש הוא מאה ארבעים ותשע מליון וחמש מאות אלף קילומטר, [149,500,000], אילו היה המרחק קצת יותר גדול היתה כל הארץ מתכסה בקרח, ואילו היינו קצת יותר קרובים, היו כל הנוזלים כאן מתאדים, וכל הקרקע מתיבשת, המרחק כפי שהוא מתאים בדיוק נפלא ליצירת תנאי חיים על כדור הארץ.

ו. המדען המפורסם איינשטיין כותב בספרו, שבאותו הזמן שהתברר לו דבר זה, הגיע לאמונה שלמה שיש בורא שברא את העולם ומכוון הכל בדיקנות יתירה.

ז. כדור הארץ הוא אחד מכוכבי לכת היחידים שיש בו אפשרות לחיות מכיון שלא ברא הבורא אור רק בכדור הארץ וכמה ק"מ מעל גביו המיועד להנבראים, האסטרונומים חייבים לקחת איתם חמץ.

ח. בדורנו לאור השינויים הגדולים בעולם כתוצאה מההתפתחות הגדולה של הטכנולוגיה, התעצמה אצל בני האדם התחושה של כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה.

ט. אמנם ברצוני להציג שאלה גדולה, איך יתכן שעל אף ההתפתחות הגדולה של הטכנולוגיה המאפשרת לפעול דברים גדולים ונפלאים לאין ערוך, לא עלה בידי המדע ליצור טיפת דם, וכשזקוקים לעירוי דם נזקקים לדם שנוצר על ידי הבורא עולם, וכן גם ביחס להשתלת אברים, דאין בידי המדע ליצור אבר, תחליף לאבר החולה של האדם, התירוצ האמיתי הוא שלברוא דברים יכול רק הבורא עולם, ולאנושות ניתנה החכמה לבנות על סמך דברים שקיימים כבר בבריאה, ולכן אפילו כנף של זבוב אין באפשרותם של בני אדם ליצור.

י. הבה נתבונן שעל ידי נטיעת גרעין אחד של צמחים באדמה שבסופו נרקב, צומחים כל מיני צמחים, ועל ידי אכילתם נוצרים דם וכל מיני ויטמינים הדרושים לחיי האדם, דבר שנמנע מן המדע ליצור, וזה משום שאין לבני האדם אפשרות לברוא, ורק הבורא יתברך שברא את כל העולם בחכמה רבה שאין בדעת האנושות להשיגה, הוא שיכול לברוא את כל הדברים הנפלאים האלו.

יא. ציטוט מספר פלאי גוף האדם, במשך שבעים שנות חיי אדם התכווץ הלב, שמשקלו בסה"כ 300 גרם, בכל דקה שבעים פעמים, ובסך כל החיים כ- 30 בליונים פעמים, והעביר בכל דקה ודקה בין 3.5 ל 5 ליטרים דם, ובסה"כ כ- 200 מליונים ליטרים דם, שום משאבה העשויה בידי אדם לא תהיה מסוגלת לעשות עבודה חשובה כזאת משך זמן כה רב וביעילות כה רבה. במשך היממה עובד הלב עבודה שבכוחה להרים משקל של ביו 10 ל 15 טונות לגובה שבין 2.5 ל 3 מטרים.

יב. היקום מורכב מגלקסיות [מעל מאה מיליארד]. והגלקסיות מורכבות מכוכבים [מעל מאה מיליארד] כוכבי לכת, ירחים, שביטים וכו'.

המרחק הממוצע בין כוכב לכוכב כ-4 שנות אור, שנת אור הוא טיסת מטוס במהירות אלף ק"מ בלא הפסק במשך מיליון שנה.

יג. אנחנו רואים בעיניים דמה רבו מעשיך ד' וכולם בחכמה עשית, נשאלת השאלה הגדולה איך יש כ"כ הרבה אנשים שטח עיניהם לראות כל זה, וכבר עמד ע"ז הגר"א וסרמן זצ"ל במאמרו.

יד. היוצא מזה כי יסודי האמונה מצד עצמם הם פשוטים ומוכרחים לכל אדם אשר אינו בכלל שוטה, אשר אי אפשר להסתפק באמיתתם, אמנם רק בתנאי שלא יהא האדם משוחד, היינו שיהא חפשי מתאוות העוה"ז ומרצונותיו. וא"כ סיבת המינות והכפירה אין מקורה בקלקול השכל מצד עצמו, כי אם מפני רצונו לתאוותיו, המטה ומעוור את שכלו.

טו. המצווה להאמין היינו שלא יגביר תאוותיו על שכלו וממילא תבוא האמונה בהכרח ואין צורך להשתדל להשיג אמונה, אלא להסיר את הגורמים להפסידה והיא תבוא מאליה, ע"כ.

באבות [פרק ד' משנה כ"א] תנינן, הקנאה והתאוה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם. ופירש הרמב"ם, כי באלה המדות או באחת מהם יפסיד אמונת התורה בהכרח, ולא יגיעו לו לא מעלות שכליות ולא מעלות המדות, ע"כ. הן הן הדברים שכתב מרן הגר"א וסרמן.

של דיין ואדם גדול! זה נגד הטבע. אבל מסביר החזו"א היות ואסתכל קב"ה באורייתא וברא עלמא, ובתורה כתוב שהשד יעור עיני חכמים, אז התורה נתנה כח בשוחד לעוור! וכשושוד מעור - אין מה לבא בטענות, הוא פשוט לא רואה...

סיפר לי הגרמ"מ חדש ר"י אור אלחנן, על אביו המשגיח ר' מאיר זצ"ל, היה זה בזמן שהיו שמועות על בית המשפט העליון שהם לוקחים שוחד. אמר אחד מנשיאי בית המשפט, נניח שזה נכון, אבל אתם לא מבינים שאנשי בית המשפט הם אנשים מורמים מעם ששוחד לא משפיע עליהם!...

(והרבי'ה ר' מאיר חדש היה מזועזע. מה זאת אומרת ששוחד לא משפיע עליך, הרי קיבלת משהו! אין לך רגש של הכרת הטוב!... אתה כזה מושחת!... אתה קיבלת, ואתה לא מרגיש אח"כ שום התחייבות כנגד, ואתה עוד מרגיש מורס מעם!... אתה הרי בדרגה נחותה. וכפה"נ היה יותר מתאים לקרא להם בית המשפט התחתון! הם רחוקים מלהיות עליון.)

ומה היה השוחד של קרח? אמר המשגיח ר' מאיר חדש, הוא עשה להם סעודה! ואז מה??? קרח ידע... הם ירגישו הכרת הטוב, ובהכרת הטוב הוא יקנה אותם, כסף - ייתכן שזה לא ישפיע עליהם אבל הכרת הטוב - כן.

עכ"פ היסוד הזה של המס"י הוא יסוד ברור, אדם שלא מתבונן על דרכו - הוא כסומא ההולך על שפת הנהר. הוא לא רואה! אותו דבר אדם שלוקח שוחד אין עליו שום קושיא, כי הוא לא רואה.

און בן פל - אשתו הצילתו. הכיזד! היא פתחה לו את העיניים. בסך הכל מבטיחים לך שוחד אבל לא נותנים לך כלום! איזו נפקא מינה תהיה לך: או משה רבינו יהיה מלך או קרח, אבל אתה - בטח לא תהיה, אז למה לך להיכנס למחלוקת?... זה דברים כ"כ פשוטים, אתה מאבד עולם הבא בשביל שלקרח יהיה עולם הזה! היא פתחה את עיניו, אין לך שוחד! ואם אין לך, אז למה לא לראות דברים ישרים.

התורה קובעת את הבריאה

פעם, אמר הדוד ר' אליהו מישקובסקי זצ"ל (ר"י כפר חסידים), כתוב בהלכה שיש כח ל'אין סהדי' כמו עדים, ובכל אופן כשיש עדים מול אן סהדי - מאמינים לעדים, ולמה זה לא יהיה כמו תרי ותרי? ותירץ הדוד, אן סהדי אומר - כך צריך להיות, משא"כ עדים אומרים כך היה! כך היה - זה יותר חזק.

אסתכל קב"ה באורייתא וברא עלמא - כך היה! כל שאר הדברים זה רק סברות, מה היה צריך להיות... אולי, אבל אסתכל קודשא בריך הוא באורייתא וברא עלמא זה מה שהיה! התורה קובעת את הבריאה, ולא הפוך.

הגאון ר' אברהם יצחק קוק סיפר שמרן הרב שך הגיע פעם ואמר בהתלהבות שבתורה כתוב את הפיתרון לכל בעיות החיים! ומי שלומד ויגע - יודע.

אז מישחו אמר לו, הרה"י מתכוין שמי שלמד תורה יודע לפתור את בעיות החיים, נודעק הרב שך, לא כך אמרתי, אמרתי שזה כתוב! נו, אז שהרה"י ילמד אותנו איך קוראים את זה... חיך הרב שך: לא אמרתי שמי שלא לומד יוכל לקרוא את זה... אלא מי שעמל ויגע בתורה יודע לקרוא את זה, אבל א"א ללמוד את זה...

בתורה כתוב הכל, אסתכל קב"ה באורייתא וברא עלמא. כל הבעיות שיש בעולם הם כתובות בתורה, וכתוב גם את הפתרון שלהם.

ופה, קרח נפל לאורך כל הדרך... קרח הולך כל הזמן עם שכל, טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה? קושיא עצומה. בית מלא ספרים חייב במזוזה! הרי זה נגד השכל. אלא ראייה שמשה בדאי.

ומה התשובה! (מבלי להתפלסף הרבה) קרח שאל טלית שכולה תכלת - שתפטור את עצמה, תכלת מזכיר. ואיך? תכלת דומה לים, וים דומה

כל הגדול מחבירו - יצרו גדול הימנו

בפרשה זו אנו מסיימים את הסידרה של "הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם" (אבות ד, כא).

שלוש פרשיות רצופות, בבהעלותך - זה תאוה, כי שם קברו את העם המתאווים, שלח זה כבוד, כמו שאומר המסילת ישרים בשם הזוהר (פי"א) שהמרגלים פחדו שבארץ ישראל הם לא יהיו נשיאים, ומוציאין את האדם מן העולם - כפשוטו, כמו שנגזר עליהם במדבר ההוא יתמו ושם ימותו, ונהמרגלים עצמם מתו במיתה קשה, שנשתרבב לשונם עד טבורם, ותולעים יוצאים מלשונם ובאים לתוך טבורם).

ובפרשת קרח - זה קנאה, שנתקנא קרח בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, ונבלעו באדמה ומתו.

הצד השווה שבכולם, שהם מוציאין את האדם מן העולם. רבי ישראל סלנטר אמר ביום האחרון לחייו קודם פטירתו, מוציאין את ה-אדם! גם האדם הגדול ב'ה' הידיעה.

כל אלו שהזכרנו עד עכשיו הם היו אנשים גדולים עד למאד! על קרח - כתוב בחז"ל הפלגות יתירות, ויש הרבה לשונות בחז"ל המפליגים בגדולתו. מלבד זאת שהוא היה מנושאי הארון. ועם כל זה - מוציאין את האדם מן העולם. לא עוזר כלום.

ואנחנו רוצים לדעת: אחרי כל התיארוצים, איך נפלו אנשים כאלו גדולים, איך!!! אם הם נפלו - אז מה אנחנו... הרי אם ראשונים כמלאכים - אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם - אנו כחמורים. א"כ מול קרח ועדתו אנחנו קטנטנים, ואם הם נפלו, מי יהיה ערב לנו שלא ניפול!!!

התירוץ הוא, שכל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ובעומק הענין, יצרו גדול הימנו - הוא מדבר איתו כמו אדם גדול... ונסביר, הגה"צ ר' אליה לאפיאן, והראש ישיבה ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל היו אומרים, אין לנו מושגים בכמה עטיפות של צדקות ולשם שמים עטפו המרגלים את שליחותם וקרח את מחלוקתו.

כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, הוא לא מדבר סתם כמו אל בעל עבירה רגיל, על זה - אפשר בקלות להתגבר, הוא בא אליהם אפוף כולו בצדקות ובלשם שמים.

מספרים, שרבי חיים מצאנו, היה רדוף כל החיים שלו, והוא אמר שהוא יודע את הסיבה לכך, וזאת משום שבגלגול הקודם בזמן קרח, הוא לא היה עם משה רבינו. ולא שחש ושלום הוא היה עם קרח, אלא הוא לא היה עם משה.

שאלו אותו, אז למה באמת לא? ואמר הגר"ח, אתם יודעים איזה נסיון קשה זה היה לא להיות עם קרח! לעמוד בצד ולא להצטרף היה זה נסיון קשה עד למאד! אין לכם מושג איזו אורירה היתה שמה, ביותר מזה - לא עמדתי! וכעת אני נענש על כך... כך הוא אמר.

כוחו של השוחד - לעוור

הדברים הללו צועקים את מה שכותב המסילת ישרים (בתחילת פ"ב, בזהירות) "וההולך בעולמו בלי התבוננות אם טובה דרכו או רעה, הנה הוא כסומא ההולך על שפת הנהר, אשר סכנתו ודאי עצומה, ורעתו קרובה מהצלחו, כי אולם חסרון השמירה מפני העוורון הטבעי או מפני העוורון הרצוני, דהיינו סתימת העיניים בבחירה וחפץ - אחד הוא, אתה רואה עור שהולך על שפת הנהר ונופל המימה, ותצעק אליו, אתה לא רואה!... כן הוא באמת לא רואה. מה לך כי תצעק אליו.

כי השוחד יעור עיני חכמים - זו מציאות! כשיש שוחד, לא משנה אם זה שוחד של ממון או שוחד של נגיעות, שוחד זה מעוור עיניים בין של גדול ובין של קטן. אז אין קושיא איך זה שהם נפלו, הם לא כאן, כפשוטו!

ונקרב את זה קצת לשכל מה הפשט בזה שהוא לא ראה.

החזו"א באמונה ובטחון (פרק ג) אומר ששוחד זה נגד השכל, גם אצל האמוראים שהקפידו לא לקחת שוחד, ובכל אופן הם הרגישו איזה נטיה בלב כלפי מי שרצה לתת להם. שוחד זה נגד הטבע! ששוחד ישפיע על שכל

לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, ואז נזכרים בקב"ה שנמצא עליו ואני שואל, האם באמת צבע תכלת מזכיר? ... אם אחד יעמוד בבית חרושת ענק לצבעים, ליד צבע תכלת מרשים במרחבים אדירים, ויעמוד ויביט יום ולילה על צבע התכלת... וכי הוא יראה משהו?! חוץ מלהיות רעב ועייף הוא לא יזכר לא בים ולא ברקיע ולא בדומה להם...

ומה הראיה, יש קיצור דרך... אם תכלת דומה לים וים לרקיע, אז יותר קצר לנסוע לים... למטה - ים, למעלה - רקיע, רק הוא בעצמו מקלוקל באמצע... אז כל אלו שנוסעים לים היו צריכים לחזור צדיקים גדולים... והרי זה לא כך, אצל חלק זה טבע בים ואצל חלק זה נאבד בדרך... ולמה? כי כל אחד מבין, זה לא שהצבע תכלת מזכיר אלא כשהתורה כותבת למען תזכרו - אז התורה נתנה פה פקודה לבריאה! וממילא חוט תכלת קטן מזכיר כי כך צוותה תורה.

ואותו דבר במזוזה שתפקידה לשמור על הבית, כמו שאמר רבי לאנטונינוס. התורה קובעת שגם בית מלא ספרים חייב במזוזה, והצווי הוא שנותן את הכח, אסתכל קוב"ה באורייתא וברא עלמא.

בחז"ל (סוטה לה, א) כתוב שדוד המלך קרא לתורה זמירות. אמר לו הקב"ה, תורה שכתוב בה (משלי כג, ה) התעייף עיניך בו ואיננו אתה קורא לה זמירות?! הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו - אתה נכשל. כל תשב"ר יודע שכתוב בתורה שהארון נישא בכתף, ודוד המלך נכשל ושם אותו בעגלה, ואז ה' פרץ פרץ בעוזה.

ונשאלת השאלה, וכי יש בן אדם ששוכח את קוראים לו?! ... איך ייתכן שדוד המלך שכח פסוק שתינוקות של בית רבן יודעים אותו? אבל אם כתוב התעייף עיניך בו ואיננו, אז זה ואיננו! על דוד היתה תביעה לקרוא לתורה זמירות, זה זלזול בכבודה והוא כעין התעייף עיניך בו, אז הבריאה קבלה פקודה להשכיח את זה ממנו. יש לך קושיא איך?! אם הקב"ה רוצה - זה נמחק כי התורה קובעת את הבריאה.

הכח של היצירה לסימא את העיניים

איך באמת הצליחו המרגלים להסית את כל כלל ישראל, ואיך קרה הצליח להסית את כל עדתו, איך!!!

תלמידי סלבודקא אמרו, כתוב אצל יעקב שהוא נלחם עם המלאך, "ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (בראשית לב, כח), כי שרית הכוונה כי נלחמת ולכן קראו לו ישראל, ונשאלת השאלה: וכי יש בעיה להילחם?! הבעיה היא לנצח, אז למה משבחים אותו על כך שהוא נאבק, הרי אפשר גם להפסיד במאבק, והיה צריך לקרוא לו 'נצחיה' או משהו אחר ע"ש הניצחון.

אלא אמרו תלמידי סלבודקא וזה פשוט וברור, **הכח של השטן זה להפחיד אותך, אבל השטן הוא לא איש מלחמה, אם אתה נלחם בו - הוא נופל, אם אתה לא נלחם אתה מפסיד.**

וניתן דוגמאות פשוטות מחיי היום יום: מי לא רוצה לקום לתפילה... אבל בא הרב השטן ואומר לך, בודאי שצריך לקום לתפילה, פשוט וברור. אבל אחרי זה אתה תהיה עייף כל הסדר... וכי זה שווה לך?! בא... אני גם רוצה שתקום לתפילה, מה השאלה בכלל, אבל אני רוצה לטובתך, זה שווה!!! שווה לקום לתפילה בישיבה ואחרי זה סדר שלם יילך לבטלה?! ... זה ביטול תורה! וממה שאני רוצה לשמוע - אני משתכנע... אח"כ אומר לך היצר, תראה, אם אתה לא תפספס ולא תדבר קצת דברים בטלים אתה עלול להכנס למרה שחורה... איך אפשר בלי זה... צריך לפספס ביום ובלילה, המעביר יום ומביא לילה. מה השאלה בכלל... ואם תרצה אי פעם להתחזק ביראת שמים או בתפילה, אתה יודע כמה זה יזיק לך בשידוכים?! יקראו לך צו"ל!... מה, אתה לא יודע מזה?!... נכון שצריך להתחזק, אבל אני מתכוון לטובתך, אחרי החתונה תעשה מה שאתה רוצה... וכך, כולם נופלים שדודים כמו זבובים!... היצר הרע הוא מומחה להפחיד, לבלבל, ואנחנו לצערנו קונים את הסחורה שלו, אם רק מכריזים מלחמה ולא נבהלים, אנחנו מנצחים.

וכך גם היה עם המרגלים. הם לא שיקרו, הם הבהילו את העם, יש שם אנשי מידות, וזה פריה, הם מוכנים לסחוב את הפירות הגדולים העיקר להפחיד אותם... אין לכם מושג מה הולך שמה, האנשים שם הם ענקים כמו עוגים מלכי הבשן... אנחנו ראינו בעינינו והרגשנו נסים לעומתם, והבן אדם דואג ונפחד... אבל הקב"ה אומר אני אעלה אתכם, טובה הארץ מאד מאד, למה אתם מגיעים למסקנא שלא לעלות? הרי אם הקב"ה מבטיח אז נעלה ונצליח! זהו כוחו של היצירה.

(היה יהודי זקן בכפר חסידים, כפר חסידים זה צמוד לרכסים, מקום הישיבה, והוא היה זקן בעל בית שהיה טורח ומגיע כל יום לתפילה בישיבה, כל יום!)

פעם אחת היה יום מושלג, והכל היו בטוחים שהוא לא יבא היום, זו סכנת נפשות, הוא יכול להחליק וליפול חלילה. ולתדהמת כולם - הוא הגיע. אחרי התפילה באו אליו בתמיהה, איך באת? איך לא פחדת? הוא אמר להם, אני יספר לכם: נראה לכם שאתם הראשונים?! היצר הרע הגיע אלי כבר בבוקר יותר טוב ממכם, כמעט שהוא הצליח שכנע אותי להשאר בבית. אמרתי לו, כבוד השטן, נגיד שתנצח, אז מה יגידו, שהשטן תפס איזה איכר זקן ושכנע אותו... יהיה לך מזה כבוד?! כלום, אז חבל על הזמן שלך, יש למעלה ברכסים את המשגיח ר' דב יפה, לך אליו... אם אותו תצליח לשכנע - הצלחת. פה יש כבוד! וברגע שהוא הלך לשכנע את ר' דב - בינתיים אני ברחתי לישיבה...)

כל השטן זה אחיות עיניים. בכלי יקר (בראשית לב, כה) כותב, למה נקרא שמו של השטן סמ"ל, לפי שהוא מסמא את העיניים, אתה לא רואה ולא שומע כלום. בזה הוא גדול, וזה הכח שלו.

כי שרית עם אלקים, נאבקת. אם תנצח. הוא לא טוב במאבקים.

המשגיח של גייטסהד, הגאון ר' משה שוואב זצ"ל, מביא שזו באמת היתה התביעה על בני גד ובני ראובן, כתוב בפסוק (במדבר לב, ז-ח), ולמה תניאון את לב בני ישראל וגו' כה עשו אבותיכם בשלחי אותם מקדש ברנע וגו'. מה היתה התביעה? שהם הניאו את בני ישראל, הם החלישו אותם והם שילמו ע"ז מחיר יקר.

ועדיין קשה, הם שילמו - מובן, אבל למה עם ישראל היו צריכים לשלם את המחיר היקר? התשובה היא שאסור גם לבן אדם להחליש את עצמו. תתחזק! לא צריך להיבהל.

השטן הוא כמו כלב שנובח, אבל אם אתה בא ישירות מולו - הוא לא ינשוך אותך. הוא ינשוך אותך רק אם תתן לו... אבל אם תתחיל לריב איתו הוא יברח ממך, הוא מפחד ממך! אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, ולמה? כיון שפה הוא בורח ממך, הוא מפחד... אם אבן הוא - נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ, הוא לא רוצה להגיע לזה...

כל מעשה טוב - מרומם!

ומוסיף עוד הגה"צ רבי משה שוואב זצ"ל, יש הרבה בני אדם שמאד רוצים להשתנות. אבל הם מפחדים. לדוגמא, הנה, אני מקבל קבלה ביום כיפור וכמה זמן זה מחזיק, שבוע שבועיים, מקסימום חודשיים ואני חוזר לסורי, אז אני לא רציני, אני לא יכול לעמוד בקבלות שלי, אז מה אני ירויח?... וזה פשוט טעות מעיקרה.

המדרש בשיר השירים אומר, שחורה אני ונאווה, שחורה אני בחורב, במעשה העגל, שכתוב ויעשו עגל בחורב, ונאווה אני בחורב, שאמרו בהר סיני כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע.

המדרש (רבה שמות מב, א) אומר שהקב"ה אמר למשה לך רד כי שיחת עמד, בא משה רבינו ואמר - הרי הם אמרו נעשה ונשמע! א"ל הקב"ה נכון, אבל הם כבר ביטלו את זה כיון שהם עשו עגל, ואין להם את הזכות הזו. אבל כלל ישראל עדיין משתבח שחורה אני ונאווה, הקב"ה לא שוכח את זה, בתוך השחורה אני של מעשה העגל, אבל אמרתי נעשה ונשמע, אצל הקב"ה אני נאווה, זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותייך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה! הקב"ה זוכר את הכל. כל מעשה טוב שעשית - הוא גם יודע. אין דבר טוב שהולך לאיבוד.

"את מחתות החטאים האלה בנפשותם, ועשו אותם רקועי פחים ציפוי למזבח" (וי, ג). ותמוה, מחתות החטאים האלה **בנפשותם**! לעשות אותם ציפוי למזבח?... אומר הנצי"ב, כן, הרי כוונתם היתה להתקרב יותר בעבודת ה', נכון, הם עשו את זה בצורה לא נכונה אבל הרצון שלהם נשאר! ולכן עשאו ריקועי פחים ציפוי למזבח.

אין מעשה טוב שהולך לאיבוד. בין אם החזיק מעמד ובין אם לא. אם התרוממת - זה נצח נצחים. אותנו לימדו כשהיינו צעירים שבחור ישיבה הוא כמו ילד קטן, כשרוצים ללמד אותו ללכת - עוזבים לו את היד, אמנם הוא נופל... אבל לא קרה כלום, הוא נופל וקם, וכך הוא לומד ללכת לבד. גם מי שנפל - לא צריכים להיבהל... נפלת - תקום. ובסוף תישאר למעלה. מי שנבהל ומפחד מהיצה"ר הוא בסוף נשאר קטן ותמיד הוא יישאר למטה... כי שבע יפול צדיק וקם.

ובא נראה קצת יותר לעומק: קרח ועדתו אמרו למשה ואהרן, "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' (טז, ג) והם צודקים.

קודם כל, כתוב בספרים שהם אמרו את זה אחרי פרשת שלח, ובציצית כתוב 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והיתה להם ציצית אז באמת הם קדושים. ועוד מקום שרואים את קדושתם, הגמ' (סנהדרין קט, ב - קי, א) מספרת על און בן פלת שאשתו פרעה את שערות ראשה וישבה בפתח הבית. והם ידעו כמה חשובה להם ההשתתפות של און בן פלת, והם לא נכנסו הביתה. הם השאירו אותו בבית. הם היו עם הרבה כוונות לשם שמים, אז איפה החיסרון?

ופה יש יסוד שכל יהודי חייב לדעת ולשנן בלי סוף: כל העדה כולם קדושים - זו אמת לאמתה! אבל יש קדוש יותר ויש קדוש פחות; אין אותו הדבר.

סיפרנו, שר' יוסף לייב בלוק (ר"י טעלוז) היה פיקח עצום וגם תקיף בדעתו.

היתה פעם אסיפת רבנים והוא דיבר שם בתקיפות. וזה חרה לא' מהרבנים היושבים, והוא קם ואמר, אתה יודע שבדור הזה כבר אין גדולים, אז למה אתה מדבר כך?... אמר לו אתה צודק, אבל יש קטנים יותר ויש קטנים פחות.

מה היה הרעיון של הקומוניזם? רעיון נפלא... למה שיהיה בן אדם אחד עם מליארד דולר, מליארד זה אלף מליון, מה אתה צריך כ"כ הרבה, הרי 10 מליון זה כבר די והותר ולשני - אין מה לאכול בבית, בא נחלק את כל הרכוש שזה בשוה לכולם! רעיון שכבש את ההמון, פלאי פלאים!... ומה היה הסוף של הרעיון, שבעבר - לא היה כסף רק לעניים, אך לעשירים היה, ומשבאו הקומוניזם לא היה כסף לא לעניים ולא לעשירים, רק אצל הקומוניזם...

אנחנו לא יכולים לשנות מהות, וכמש"כ ברש"י על הפסוק בוקר ויודע ה', מדרש אגדה, בוקר, א"ל משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בוקר לערב! כן תוכלו לבטל את זו שנה' ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל, כך ויבדל אהרן להקדישו. הקב"ה ברא את הבריאה שיש עשיר יותר ויש עשיר פחות, יש קדוש יותר ויש קדוש פחות, וכי אתם רוצים לשנות את הבריאה! הקב"ה ברא שארן קדוש מכולם.

וזו התביעה שרשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. מה הם ראו! הם ראו איך שמרים הגדולה, יחד עם אהרן הכהן הגדול, הם שנים מתוך שלשת הרועים, והקב"ה לא סתם בא בתביעה אליהם, אלא ואיך לא יראתם לדבר בעבדי במשה. איך אתם בכלל לא פוחדים לדבר עליו?!... יש מושג של גדול הדור. אני לא קיים שמה! איך אתם קמים כנגד משה רבינו?! לפני הרבה שנים כשיבירתי בישיבת גאון יעקב בפרשת שלח, דיברתי מה היתה התביעה על כלל ישראל, בסך הכל באו ראשי המטות וסיפרו להם כך וכך והם האמינו להם, מה הם אשמים! והבאתי שהגה"צ רבי ישראל אליה וינטרוב אמר לי, שהגמ' בב"ק (נב, א) אומרת, כד רגיו רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא. כאשר הרועה כועס על העדר שלו, הוא עושה לעז המובילה עז עוורת, ונכשלת ונופלת בבורות והעדר אחריה (רש"י), הוא אמר, זה כבר עונש, אמנם הם לא אשמים אבל זה עונש שקיבלתם בגלל שכבר קודם לא היו לכם מעשים טובים.

היה שם הגאון ר' זאב קוקיס והוא בא אלי אה"כ ואמר לי, אני לא מבין אותך! יש גדול הדור, משה רבינו! מה זה בכלל נשיאי העדה מול משה רבינו!...

והאמת היא שהוא צודק, כתוב ויבלע מטה אהרן את מטתם (שמות ז, יב) ובבעל הטורים מביא מדרש שגם במעשה קרח בלע מטה אהרן את מטתם, וכשהוציאו אז חזר ופלטם. ולמה צריך שהוא יבלע אותם מספיק שהם לא יפרחו! אלא כשהוא נמצא - אז כל השאר לא נמצאים בכלל! הוא בולע אותם.

לדעת שיש מושגים של ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. הקב"ה הבדיל אותם. בתרגום יונתן בן עוזיאל כתוב על הפסוק 'ויקומו לפני

משה" - 'וקמו בחוצפא ואורו הילכתא באנפוי דמשה'. חצופים! מה זה להגיד דעות למשה רבינו. מה אתה בכלל מתווכח עם משה רבינו? היה פעם אחד שהתווכח עם החזו"א על דבר מסויים. אותו אחד היה ת"ח, לא אדם קטן. אז מישהו שאל אותו, וכי אתה לא מבין שהחזו"א איש הוא גדול הדור?! מה אתה מתווכח איתו! אז הוא אמר, תראו, יש פרופסור גדול, ובתור פרופסור הגדול - הוא הכי גדול בעולם. אבל לרגליים או ללב או לקיבה - יש אחד שיותר מומחה ממנו. והמשיך, החזו"א בכל התורה כולה - הוא יותר גדול, אבל בשטח שלי - אני הכי גדול. החזו"א מאד כאב לו לשמוע כזו השקפה, אין כזה דבר, גדול הוא גדול בהכל.

השפת אמת אומר, כתוב בגמ' ביומא (סט, ב) ולמה נקרא שמם אנשי כנסת הגדולה! אומרת הגמ', מכיון שבתחילה היו אומרים הקל הגדול הגיבור והנורא. הפסיקו לומר הגבור והנורא - גויים מקרקרים בהיכלו איה נוראותיו איה גבורותיו. באו אנשי כנסת הגדולה ואמרו, אדרבה, זו היא גבורותיו וכו' שרואה חרפתו ושותק, ולכן נקרא שמם כנסת הגדולה. שאל השפת אמת, הרי גדול תמיד אמרו, כל מה שהפסיקו לומר זה הגבור והנורא את זה תיקנו אנשי כנה"ג להוסיף, אז שיקראו להם כנסת הגיבורה והנוראה, למה הגדולה מה זה נוגע לגדול! אלא אומר השפת אמת כאשר חסר משהו בכוחות שלו - כבר א"א לקרוא לו גדול. גדול צריך להיות מושלם בכל, וכשחסר בגיבור והנורא הוא כבר לא גדול. אין גדול בדבר אחד.

אם יהיה בן אדם עם רגל אחת ארוכה ואחת קצרה וכי נקרא לו גדול! הוא בעל מום, גדול - זה שלימות.

מי שעמל ויגע - מצליח

חז"ל אומרים שקרח אמר, למה מגיע לו את הנשיאות, כיון שאני בן יצהר, יצהר זה שמן ושמן תמיד צף למעלה אז אני צריך להיות מעל כולם.

כמובן שזה משל ונמשל אבל כך הוא אמר.

והנה, מה ששמן צף למעלה זה מעלה בשמן! זה אוטומטי, קרח אומר אני צריך להיות למעלה, אני בכור והוא בכור, אני בן יצהר שהוא שני לעמרם והוא בן עוזיאל - האחרון לעמרם, אני צריך להיות למעלה, למה? ככה.

אומר ר' משה פיינשטיין, ויפרח מטה אהרן ויוצא פרח, ויצץ ציץ ויגמול שקדים, תמיד זה בא אחד אחרי השני, כשבא ציץ - נופל הפרח, וכשבאים השקדים נופל הציץ, למה פה היו כולם ביחד! [נועיין בדעת זקנים עה"ת (בפרשתנו יז, כג) שהפרחים עמדו ונשארו לעולם. וכן הראוני בתו"י ביומא (נב, ב) בסוף העמוד]. אומר ר' משה, הרבה פעמים אדם חושב על חבירו - אני צריך להיות כמוהו, מה ההבדל בינינו? שנינו נראים אותו הדבר. אומר לך הקב"ה, יהודי, זה לא הולך לפי מה שנראה במהלך הטבעי, אלא איפה הוא השקיע, תראה לאורך כל הדרך, תראה את הפרח, הציץ, והשקדים, אהרן עבד, אהרן עמל, אהרן יגע! רש"י הראשון במסכת אבות זה רש"י מזעזע. רש"י אומר "משה קיבל תורה ומסיני ומסרה ליהושע" - למה נאמר ומסרה ליהושע ולא לאלעזר, ולפנחס ולא לשבעים זקנים המתנבאים במחנה? לפי שלא רצה למוסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה וקנה שם טוב בעולם. ודאי שלכולם היתה גדלות עצומה בתורה, אבל ביגיעה ועמל - יהושע היה המצויין, ולו אני מוסר.

האור החיים בתחילת פרשת תצוה כותב שהגאולה הרביעית העתידה תלויה בזכות משה, ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה! יכול להיות שהעם יודעים ללמוד, אבל צריך שלא יהיו בטלנים מן התורה.

הקב"ה מרום את מי שמשקיע ועמל. בישיבה לא ראו אותו ככה, ופתאום הוא מעל כולם כי הקב"ה רואה את הציץ והפרח, את העמל והיגיעה עד שהוא הגיע לזה, ואז - ויפרח מטה אהרן.

המדרש בסוף קרח מספר על אדם אחד שהיה הולך מארץ ישראל לבבל. כשהיה אוכל לחם הוא ראה שני ציפרים מתנצין זה עם זה, הרג אחד

מהן את חבירו. הציפור הלך והביא עשב והניחו על פיו - והחיהו, ושתייהם עפו, אמר אותו אדם שמע מינה שזה עשב של תחיית המתים, פלאי פלאים!... והלך ונטל אותו העשב שנפל מן הצפור, והלך להחיות בו את המתים, איזו בשורה נהדרת!... וכשהגיע לסולמה של צור מצא ארי מושלך ומת, הניח העשב על פיו - והחיהו, קם הארי מרצו ברעבון גדול, הוא כבר הרבה זמן לא אכל... עמד הארי ואכלו לאותו אדם. ובמקום תחיית המתים נהיה מיתת החיים. מתלא אמרין, טוב לביש לא תעביד ובישא לא מטי לך. לרע - אל תעשה טובות בשביל שלא יגמלך רעות.

אדם צריך לדעת, שיש לכל אחד את העשב של תחיית המתים שלו. הקדוש ברוך הוא ברא לכל אדם כוחות, וכל אחד יכול לגדול, כתר תורה מונח בקרן זוית, זה השלימות, כתר תורה זה אדם גדול, המלכות, מאן מלכי רבנן, וזה מונח לכל, כל הרוצה ליטול יבא ויטול, אין שום מגבלות, וכל אדם מקבל את הכוחות לזה ולפעמים הוא מבזבז את זה.

אנחנו תמיד מביאים, היו שני אנשים שקיבלו כוחות מן השמים להיות מהפכנים, אחד היה הסבא מנובהרדוק, והשני להבדיל אלפי הבדלות - היה לייכל טרופקי שהיה יהודי. הוא היה מדבר בציבור והיה כובש את כולם... ממש החרש והמסגר... ועם הדרשות שלו הוא בנה את כל הקומוניזם, שניהם קיבלו את הכוחות לחולל מהפכות. הסבא מנובהרדוק ניצל את זה לטובה, הוא הקים את כל נובהרדוק, את הסטייפלר הקדוש... אבל טרופקי - הגיהנם נגמר עליו בחייו... הוא ברח למקסיקו וסטלין רצח אותו... מה הוא עשה עם כל הכוחות שהוא קיבל ההיפך הגמור, וכעת גם מקבל דינים מרובים על כל ההשחתה אשר נענתה מכוחו.

לנצל את החיים

כל אדם מקבל כוחות, וכישרונות והרבה מתנות, מה אתה עושה עם זה?... עצם העובדה שאתה מקבל חיים, הרי כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו. קיבלת חיים - מה עשית עם זה. **חיים זה בשביל לזכות לעולם הבא! כל רגע - עוד מילה של תורה, ועוד מצוה.** מרן רה"י זי"ע"א היה חי את זה, חיים זה נצח!... על מה בזבזת את זה?!! מילה אחד היה עשיר מיליארדר, נו... זה גם לא לעניין... אבל על כלום?! לשבת ולפטפט על שטויות?!!... ממש ככלב שב על קיאו, כסיל שונה באיולתו.

כל אחד נקרא לרגע של מחשבה, על מה בזבזת את הזמן?!! הרי החיים העיקריים זה החיים בשיבה. המתנה של בן תורה - אין לה אח ורע! אמנם כולם רוצים להתחתן, זה דבר נהדר ונפלא, וזו מצווה

גדולה. אבל חשוב לדעת שהחיים הכי יפים זה החיים בשיבה! אין שום טרחה ואין שום טרדה, אם אתה רק לא מתפתה לפיתויי היצר - אתה המאושר עלי אדמות.

אתה קם בבוקר - יש לך בית מדרש קרוב, סיימת את התפילה - כבר ארוחת בוקר מוכנה. מיד לאחמ"כ - יש לך בית מדרש מרווח מלא בלומדים, אחרי הסדר - יש לך תפילת מנחה על המקום! אחמ"כ ארוחת צהריים, ומי שרוצה גם לנוח - מוזמן למיטה בפנימייה, ושוב סדר וארוחת ערב... פלאי פלאים! שום דבר לא חסר לי. ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב.

הדורשי ה' זה בשיבה, שבע שנות השבע. (יש כאלו שזוכים לזה בלי הישיבה קטנה, ויש כאלו שזוכים, לזה עם הישיבה קטנה...) נו... ומה אתה עושה?!! לא לעולם חוסן!!! **מי שהשקיע בתור בחור, אחרי זה זוכה לשידוך טוב, ובתור אברך - הכל אחרת ממי שלא השקיע. למה לבזבז את החיים???**

אמר לי פעם הגה"צ רבי נפתלי קפלן, באים אלי בחורים, (הוא מבין גדול בכוחות הנפש), וכל אחד באיזה שהוא מקום כשהוא נשבר, ואני מעודד אותו. אבל אחד שנשבר בגלל שהוא בזבז את הזמן - לא רק שאני לא מעודד אותו, אני שובר אותו עוד יותר!... **כי ביטול הזמן הוא אם לכל חטאת על מה בזבזת את הזמן?...**

איך ייראה בעינינו היום אחד שקיבל מליון דולר מאיזה נדיב והוא ישרוף את זה במדורת ל"ג בעומר... והרי החיים שווים יותר ממליון דולר, מה עשית עם זה?

זה רגעים לחשבון נפש... תחשוב קצת, התורה הנציחה את הפרשיות הללו של קנאה תאוה וכבוד בשביל לראות איך מבזבזים חיים, ואיך מאבדים חיים, קרח היה מלא אוצרות מלא כסף וזהב, על מה הוא בזבז את כל האוצרות הללו, על מה?...

ונסיים בוורט חסידי לעורר את הלבבות: היות ואנחנו נמצאים כעת בפרשת קרח שזה מחלוקת, האדמו"ר מבאיאן אמר בשם הסבא שלו, למה בתפילין של ראש זה ד' פרשיות חלוקות כל אחת בבית נפרד, ובתפילין של יד כולם בבית אחד מאוחדים, מה ההבדל? אז הוא אמר מותר שיהיו דעות חלוקות אבל לא לבבות חלוקים. תפילין של ראש - זה כנגד המח, יש לי דעה אחרת, לא קרה כלום... אבל של יד - זה על לבבך, כנגד הלב, ובלב - כולנו כאיש אחד בלב אחד, אין שתי לבבות.

כולנו נתחזק באהבת חברים, ובעמל התורה, לזכות להיות אורח חיים למעלה למשכיל!

ברכת מזל טוב לידידנו היקר תלמיד מובהק למרן המשגיח שליט"א
מעוטר בכל מדה נכונה מפארי הישיבה הקדושה
החתן המופלג הבה"ח **יהושע לייב אונא** שיחי'
אשר שקד עמל וטרח רבות בעריכת השיחות לזיכוי הרבים
לרגל אירוסיו בשעטו"מ עב"ג בת **הגאון ר' בצלאל אדלשטיין** שליט"א
נכדת **רבן של ישראל רבינו הגדול מרן ראש הישיבה** שליט"א
יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה דורות ישרים ומבורכים

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

יֵאִיר בִּזְרִי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 60 – חוקת תשפ"א – שנה ב'

נשפכו המים בגלל מיתת מרים

"ותמת שם מרים... ולא היה מים לעדה" (חזקת כ, ב-ג)

בשו"ע יור"ד (סי' שלט ס"ק ה') מנהג לשפוך כל המים שאובין שבשכונת המת, ובש"ך שם שני טעמים חדא שידעו הכל שיש בו מקרה מות ולא יצטרך להודיע בפה ויהיה מוציא דיבה, ועוד שמלאך המות מפיל במים טיפת דם המות ובתשב"ץ ראה נער ששתה מהמים ומיד מת עיי"ש.

ובבאר הגולה ועוד הביאו מפרד"א מקור ממרים ולא היה מים לעדה במיתת מרים ומצאתי שכ"כ בבעלי התוס' במושב זקנים ששפכו המים להודיע שמתה מרים לכן מיד לא היה להם מים לעדה וש"מ הטעם כדי להודיע שמרים מתה דהרי מתה בנשיקה ולא ע"י מלאך המות, וכן כתבו שם הנו"כ נפק"מ בין הטעמים אם צריך לשפוך או רק אסור בשתיה והנה בפרשתנו גם לא היה לבהמות מים והיינו כטעם להודיע שלוח צריכים שפיקה בדוקא, אכן העיר חתני הרה"ג ר' ישראל פוגל שליט"א דהרי בשו"ע נזכר שכונה והיינו ג' בתים וא"כ מדוע במרים שפכו כל ישראל מימיהם.

וצ"ל או שבנ"י במדבר במחנות הכל נחשב כשכונה אחת כמחנה ישראל וצ"ע. אכן יותר צ"ל שבמיתת מרים היה צריך להודיע לכל ישראל וכולם חייבים בכבודה שהרי בזכותה היה הבאר, והצילה את משה, וכן משה יושב שבעה על אחותו ולכן בזה צריך לשפוך בכל מקום אכן לפ"ז במת ת"ח יצטרכו לשפוך בכל העיר וצ"ע.

טעם הקדמת תאנה לרמון

"לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון" (חזקת כ, ה)

בבעה"ט ועוד ראשונים עמדו בזה שהקדים תאנה קודם גפן ובכל מקום מקדים גפן לתאנה, איש תחת גפנו ותחת תאנתו (צ"ע שלא הביא מקרא ארץ חטיה ושעורה וגפן ותאנה וכל הקודם לארץ חטיב יותר ואפשר שבקרא משמע שרק הפרי חשוב יותר, אבל מקרא דתחת גפנו היינו שעינינו יתברר חטובה תחת הגפן דאפשר תאנה עושה יותר פירות ובאופן כללי חטובה וצ"ע). והיה נראה בפשטות לתרץ שהקדים התאנה דהנה התלונה היתה בר"ח ניסן כ"כ רש"י לעיל וא"כ הסדר של הפירות קודם זרע בניסן חטיה ושעורה ואח"כ התאנה חנטה פגיה ואח"כ והגפנים נתנו סמדר ולפי סדר השנה התלוננו.

לדבר רק לגדולים וטהורים

"הקהל את העדה אתה ואהרן אחיך" (חזקת כ, ח)

בבעל הטורים את העדה, אלו הטהורים הגדולים של העדה והוא הקהיל גדולים וקטנים שנאמר ויקהל משה ואהרן את הקהל. העדה הם גדולי העדה, וגדוליה חתם הבע"ט הם טהורים וגדולים, וקהל הם כל העם.

הנה לא בכל מקום צריך שיהיו כולם גדולים וקטנים יש אשר מבינים הגדולים ולא הקטנים וכדאיתא בחז"ל שהכו על הסלע שבאו בכל מיני טענות וקטנות איזה סלע יכה ואיזה ידבר, אכן נלמד לא תמיד צריך לדבר לכולם, יש ורק לגדולים וטהורים הם המבינים בכל.

הקדמת פרשה פרה לפרשת טומאה

"זאת חקת התורה" (חזקת יט, ב)

הקדים פרשת פרה אדומה לפרשת טומאת מת אף שראוי להקדים הטומאה הנצרכת לאפר פרה קודם, כדי להקדים תרופה למכה שקודם לפרשת טומאה הכין טהרת הפרה לחומר הטומאה. ובשם הגר"י הביאו שקודם פרשת פרה לא היה טומאת מת צריכה טהרת פרה ולכן ביום הקמת המשכן אף שהיו טמאי מתים ולא היה אפר פרה לא נטמאו שנצרכו אפר פרה, שעדיין לא היה דין טומאה שצריכה הזיה, אכן עיין בחזקוני שנטהרו בהזיית שמן המשחה. וביותר נראה הקדמת פרה לטומאה לומר שאין הפרה רק כהיכי תימצא להכשר טומאת המת אלא עצם עשיית הפרה מכפרת והרי נתנו למשמרת חלקה באהל מועד, וא"כ אפרה מכפר ולהראות שכפרה היא, הקדימה לטהרת הטמאים, ואפשר שכל הטהרה שבפרה הוא מכח כפרתה.

מתי מיתת מרים היא כפרה

"ויקחו אליך פרה אדומה" (חזקת יט, ב)

בפרש"י (להלן כ', א') נסמכה פרשת מיתת מרים לפרה אדומה מה קרבנות מכפרים אף מיתת צדיקים מכפרת, וצ"ע שפרה נקראת קרבנות הרי היתה מבדה"ב ואף שחטאת קריה רחמנא לא לכל מילי הוי כחטאת.

ואפשר כמש"כ רבי משה הדרשן שהביא רש"י להלן שמכפרת פרה על חטא העגל, והביאור כי בחטא העגל בחשבם שמת משה, בני"י פנו כל איש לגוללו כי משה האיש לא ידענו מה היה לו, ולכן כל אחד אשר יחפוץ יעשה, וע"ז באה פרה אדומה שהיא חוקה בלא טעם שצריך לילך בתמימות ולא לחקור אחר קושיות ושאלות רק חוקה חקתי וכך מיתת צדיקים מכפרת רק כאשר יודעים והולכים בדרך הצדיק שממשיכים בדרכו א"כ דרכו והנהגה הם כפרה והמשך לימי חייו, אזי מיתתו כפרה לישראל שזוכים באורו להשפיע לבאי עולם הממשיכים דרכיו.

היו ישובים בעולם הזה ונענשו

"וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם ולא היה מים לעדה"

(חזקת כ, א-ב)

ובחז"ל בכל מקום שכתוב וישב באה צרה לישראל כאן כתיב וישב, מתה מרים והתלוננו על המים ונדונו משה ואהרן.

ונראה מה שלשון וישב הוא מביא צרה, דהנה באוה"ח בתחילת פרשת חיי שרה גר ותושב אנכי עמכם וז"ל עוד טעם אומרו גר, כי חש לומר על עצמו תושב בעוה"ז והוא היפך מידת הצדיקים לזה הקדים לומר גר, תושב היינו קבוע בעוה"ז ולכן הקדים אברהם לומר גר בעוה"ז וא"כ מובן בכל מקום שכתוב וישב ישראל תושבים בארץ א"כ היינו קבועים בעוה"ז אזי תחסרו את מרים הצדקת ואת משה ואהרן בתלונתם על זרע ותאנה וגפן. [וכתב בעל העקידה שעם הארץ פירושו תושב הארץ].

בטעם פרה אדומה

כפרתן חדא היא, שמביאין לשלימות הבריאה לטהר גופנו לה' יתברך, הצדיק שהשלים גופו וטהרו עד שניטל בנשיקה ואין בו טומאה כלל, ואפר פרה המטהרת מטומאת מת, לבטל חלקי הטומאה שבגוף האדם מכח המת, ודייקא שנוזר בחז"ל (בירושלמי שם) שאפר פרה מכפר, לא מיתת הפרה מכפרת אלא האפר מה שמגיע למצב של בטול הגוף לאפר הוא המטהר.

ובזה מובן היטב הא שבפרשת טומאת מת אמרה תורה זאת התורה אדם כי ימות באהל, שדרשו חז"ל (שבת נב, א) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלה של תורה, ולפמשי"כ נראה דכאן בפרשה ניתן לאדם שני דרכים אדם כי ימות באהל שכל הבא אל הבית יטמא או אדם כי ימות בזאת התורה ואזי טהור הוא מלטמא בטומאת אהל.

ובחז"ל (הובא ברש"י יט, כב) איתא פרה אדומה תמימה, צריכה להיות תמימה שע"י חטא העגל נעשו בעלי מומין שאין בהם שלימות, לכן צריכים טהרת פרה אדומה תמימה, אבל עוד בחז"ל (עי' מושב זקנים שדימה כל הפרשה לתורה) תמימה ע"ש תורת ה' תמימה, והוא כמשנ"ב באפר פרה אפשר להגיע לתמימות או ע"י תורת ה' שהיא תביא האדם לתמימות ושלמות.

ומעתה נראה לבאר שינוי כפרת הפרה משאר הקרבנות, דפרה אדומה נעשית מחוץ לג' מחנות וברמב"ן (שם) כתב שזה אחד מן הדברים שמונין השטן ואומות העולם על ישראל כמו בשעיר המשתלח שנעשה בחוץ, אכן לדברינו כל יסוד הפרה לא ההקרבה שבה אלא להפך בטול הפרה אפרה מכפר כבטול קיום העוה"ז בזה מקומו חוץ לשוב, חוץ לג' מחנות, שבו נאמר יעשה עצמו כמדבר לעוסק בתורה שאין בה כלום חוץ מתורה.

ועוד נראה שמקומה חוץ לג' מחנות, דהנה בספורנו (שמות כד, יח) כתב שקודם חטא העגל היה שייך הקרבה בכל מקום ולא צריך דוקא משכן מקום לעצמו, אלא כל מקום שיש ישראל הוי ביהמ"ק, וא"כ פרה שבאה לכפר להעמיד ישראל כקודם חטא העגל א"כ מקומה בכל מקום חוץ לג' מחנות.

והנה כתיב "ויקחו אליך פרה אדומה" ובפרש"י שהפרה נקראת על שם משה לדורות, משה אשר לא נס ליחו והשלים את גופו בכל טהרה ומת מיתת נשיקה בשלימות כקודם חטא העגל, הוא עושה הפרה וע"ש נקראת פרה שעשה משה פרתו שבלא מום כולה לשמים עד חוט השערה.

אין קטיגור נעשה סניגור

"אל אלעזר הכהן" ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודת הפרה על ידו שאין קטיגור נעשה סניגור, ולכאורה צריך ביאור שא"כ איך עשו את הכפרה בפרה הרי נאמר אין קטיגור נעשה סניגור. והקשה כן בשפ"ח ותי' שכיון שנעשית בחוץ בהר המושחא אין דין של אין קטיגור נעשה סניגור רק בעבודה שנעשית לפני ולפנים כגמ' ברי"ה (ר"ה כו, א) לגבי בגדי לבן ושופר, אכן לכאורה תיקשי הרי א"כ מדוע נפסל אהרן הרי מעשיה בחוץ, וצ"ל שכיון שאהרן בעצמו עשה העגל בזה אף בחוץ יש את החסרון של אין קטיגור נעשה סניגור.

אכן קצת צ"ע דברי השפ"ח דנראה שאף שקאמרו בגמ' שנאמר אין קטיגור נעשה סניגור רק בעבודות לפני ולפנים, כל זה שייך רק בדבר שאינו עיקרו מזכיר החטא רק בגדי זהב הוי רמז לחטא, אבל במקום שעושה ממש בפרה שהיא כל עניניה להזכיר את חטא העגל כהאם שבאה לקנח צואת בנה, בזה ודאי גם בחוץ הוא קטיגור ודאי גרע מאהרן שיעשה הפרה שעליו נאמר שאין קטיגור נעשה סניגור.

לכן נראה בזה דכפרה אדומה לא שייך כלל בפרה חסרון אקני"ס שכן בפרה המכפר הוא שריפת הפרה עד דק לאפר, א"כ כל הכפרה לקחת את הקטיגור ולבטלו כבטל ומבוטל, ולא ליתן כח בקטיגור, דכל מה ששייך אין קטיגור נעשה סניגור רק בתורת קרבן בזריקה והקטרה ולא בשריפה לאפר, ובלשון חז"ל (ירושלמי פ"א ח"ומא ה"א) מה מיתת צדיקים מכפרת אף אפר פרה מכפר מבואר כמשנ"ב שהכפרה הוא באפר הפרה ולא בעשיה קודם והיינו שכתב רש"י ושרף את הפרה כשם ששרף את העגל אכן לפי"ז פשיטא שייך אין קטיגור נעשה סניגור באהרן.

פרה אדומה מכפרת, ועיקרה באה לכפרת חטא העגל כדרשת חז"ל (תנחומא חזקת, ח) ודרשתו של רבי משה הדרשן (מובא ברש"י במדבר יט, כב) שכל מעשיה מכוונים להזכיר חטא העגל ולכפר עליו, ובגדרי כפרת הפרה יל"ע, שנעשית ע"י שריפה ונהפכת לאפר מה שלא מצינו בכפרות אחרות, ועוד שנעשית מקדשי בדה"ב ומחוץ לג' מחנות, ודלא כשאר הקרבנות, עוד צ"ב שייכות פרה אדומה לטהר טמאי מתים, דמה ענין כפרת חטא העגל וטומאת מת.

ואשר נראה דהנה קודם חטא העגל, אחר שקיבלו את התורה כתיב (שמות לב, טז) חרות על הלוחות ודרשו חז"ל (שמו"ר מא, ז) חירות ממלאך המות, נמצא א"כ שכל המיתה שבאה לעולם הוא לאחר החטא העגל, וא"כ מובן שטומאת מת וחטא העגל שייכים אחד לחבירו אשר חטאו גרם מיתה לאדם.

וביתר ביאור נראה, דהנה אדם הראשון קודם החטא היה חי לעולם שגופו טהור בכל מיני טהרה, וע"י חטא ובעטיו של נחש נגזרה עליו מיתה, כיון שטימא את גופו ומעשיו חייב למות ולהתבטל ורק אח"כ לקום מחדש להיות בחזרה בשלימותו בתחית המתים וכמו שהאריכו בדרך ה' ובנפש החיים (ש"א פ"ו) ועוד, והנה במתן תורה בלוחות ראשונות פסקה זוהמתן וחזר גופם להיות טהור בכל מיני טהרה וא"כ אינם שוב צריכים למות ולטהר גופם שהרי טהור הוא, אבל בחטא העגל חזרו לסורם כקודם מתן תורה לטמאות גופם, ובגין זאת נגזרה עליהם מיתה, והנה ברמב"ן בתחילת הפרשה (פס"ב) כתב "וטעם טומאת המת בעטיו של נחש", וניחא א"כ הא דמבואר ברש"י (יט, ב) דהשטן [שהוא היצה"ר] מונה לישראל על מצות פרה אדומה, והיינו דכל כפרת הפרה הוא מכח החטא שהביא עלינו את השטן [הנחש] ונצרכנו למיתה ולכפרת הפרה.

אשר לפי"ז מבואר כפרת אפר פרה, שתבוא האם ותקנח צואת בנה, והיינו שע"י החטאים גופו של האדם שהוא מלבוש הנשמה התכלך בצואה כדברי הנביא (זכריה ג, ד) הסירי הבגדים הצואים מעליך, והסרה זו ע"י אפר פרה בטול כל המציאות והלבוש כדי להמשיך לבוש חדש במים חיים, ואפר הוא המידי דמנקי והמלבן את הצואות גופו של האדם, וא"כ תבא פרה ותכפר על חטא העגל, שגרם מיתה לגופו של האדם שנטמא ונהפך גופו לטמא וניתוסף טומאה במותו שגופו בגדיו אינם טהורים ותבא פרה ואפרה ותטהר הטמאים.

והנה פרה אדומה נעשית ביום השני בניסן, וכבר עמדו בזה הראשונים (עי' ח"זקוני במדבר ח, ז) במה נטהרו הלויים ביום א' ניסן, ואשר נראה דהנה הובא בחז"ל (מגילה י, ב) שיום הקמת המשכן היה שמחה לפני הקב"ה כיום בריאת העולם, דהיינו כל העולם היה באותו היום בשלימות הגדולה ביותר, וא"כ ביום הקמת המשכן היה הכל טהור בכל מיני טהרה כיום בריאת העולם וא"כ לא היו צריכים לאפר פרה בראשון.

והנה נתבאר כבר בכ"מ שאחר חטא העגל שגופו של אדם נתקלקל ונטמא, הדרך היחידה לטהר גופו הוא ע"י עמל התורה לשמה שע"י זוכים לתחית המתים, שבתורה נהפך גופו לטהור "כל דברי כאש" מה אש מעלה מטומאה לטהרה אף תורה מעלה מטומאה לטהרה, (ברכות כב, א) [ד"א הנה מכונה התורה כאש, וי"ל הכונה כעין שריפת פרה אדומה] וכמו שהבאנו (ראה לעיל ס"ג באריכות) מהגרש"ש בהקדמה לשערי יושר, וא"כ זהו הא דהביא הרמב"ן (שם) שלכן צדיקים לא מטמאים שלא מתים בעטיו של נחש, והביא במגיה מהזוהר פרשת וישלח "רבי אלעזר אמר כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה לאו מיתתיה על ידה דיצר הרע אלא מיתתיהון בנשיקה בגין כך צדיקא דמשתדל באורייתא לא מסאבה גופא דילהון", והיינו דכיון דעוסקים בתורה וכל גופם נהפך לטהור א"כ שפיר אינם מטמאים. [והנה בפזמון ל"ג בעומר על רשב"י אומרים "נעשה אדם נאמר בעבורך", דהיינו שרבי שמעון קידש גופו בכל מיני טהרה עד שיום פטירתו הוא יום הילולא טהרה לעולם וכפרה, א"כ נעשה אדם בעבורך שבמיתת האדם היה גופו שלם בכל מיני טהרה, ולכן יש שנוהגים שאף כהנים נכנסים לקברו של רשב"י שאינו מטמא].

וא"כ מובן השייכות דמבואר בחז"ל (מו"ק כח, א, ירושלמי פ"א יומא ה"א) שמיתת צדיקים מכפרת כאפר פרה אדומה, והוא ששתייהם

זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים

למות בטהרה

מעשה מופלא מאוד ראיתי אודות הגר"א גרודון זצ"ל שכתב הגר"צ פרבר רב מוסר השכל שבו וכך מספר.

היה זה בשנת עת"ר ואני הייתי בפעטערבורג הנה שמועה מדהימה באתה מלונדון שהרב הגאון והצ' שר התורה ר' אליעזר גארדון זצ"ל רבה של טעלו וראש הישיבה המפורסם נפטר ללא עתו בלונדון בזמן שנסע ללונדון לרכו עזרה בעד הישיבה, אבל מה שכל יודעי דבר היו תמהים כל כך מה היה הצורך לנסיעה לדרך רחוקה כזו בעד סכום הנצרך בסך הכל היה צריך לחמשת אלפים ר"כ סכום זעום ביחס שהיה באפשרי להשיג. אילו היה כותב מכתב אחד לאחד מנגידי וגבירי פעטערבורג או מאסקווא שהיו מעריצים ומכבדים אותו ואילו היו מתבקשים ממנו להתרים סכום הזה היו שמחים למלאות חפצו בחזרת הדואר והתמיהה תמיהה. זמן קצר אחרי זה באתי ללונדון כאן נתיידדתי עם רבה של המחזיקי הדת הרה"ג ר' אבא ווערנער זצ"ל בהזדמנות הזכרתי לפניו תמיהתי תמיהת רבים בנוגע לנסיעתו של הרה"ג ר"א גארדון זצ"ל לכאן ללונדון. האם באמת היה צורך בנסיעה והאם הספיק לפעול משווא בכאן בלונדון.

לתמהוני השיבני הרב ר' אבא ווערנער יש בידי להשיבו תשובה מספיקה על שאלתי ואף הוא הוסיף לספר שהיה ראש בית דין בטעלו בימי כהונתו של הרה"ג ר' יהושע העללער זצ"ל כרב העיר. ידידות ואחודות עמוקה היה בין שניהם כאשר התפטר הרה"ג ר' יהושע העללער מן הרבנות בטעלו ונתקבל להיות שטאט מגיד בוילנא לערך תרל"ח חישב שיתקבל לרבה של טעלו ובכן היו די סיכיים שיתקבל למשרה יקרה זו. אכן לאחר זמן הועמד גם הגאון ר"א גארדון להיבחר ובבחירה נבחר הוא. מתוך עגמת נפש גמר בדעתו שלא להשאר בטעלו ובאם שיציעו לו רבנות באיזה מקום שהוא יקבל אותו אחר זמן מה הוצע לו הרבנות בהלסינגפורס שבפינלנד וללא היסוס קיבל אותה ונסע לפינה נדחת זו, זמן מה לאחר מזה הוצעה לו הרבנות של העדה החדשה במזרחיה של לונדון קיבוץ הדתי של פליטי רוסיה ופולוניה להמחזיקי הדת ובשמחה רבה נטע אהלו פה. אכן האמת אגיד שנשאר מעט מן המעט טינא בלבי על הרב הגה"ג ר"מ שבשבלו (ואם כי לא על ידה, ובהחלט שלא בידיעתו) הוצרכתי לנטש אהלי ולגלות ממקום משכן התורה בליטא.

ובזה לא גמר סיפורו, הוא הוסיף לספר שבזמן שהרה"ג ר' אליעזר זצ"ל הגיע לטעלו היה שם שוחט ובזק ששרת את העדה עידן ועידנין תחת השגחתו של הג' ר' יהושע העללער ובפיקוחו של הר' ר' אבא ווערנער, ר' מענדל ראפפורט שמו. האיש הזה עשה מלאכתו מלאכת שמים בתימנות ולסיפוק נפשם של הרבנים העומדים על גביו ושאת מרותם קיבל ברצון בכל עת מעולם לא היה כנגדו שום טענה או מענה וכאשר הגיע ר' אליעזר הגדול לטעלו היה הוא משמש בקודש במשרתו זו כאשר עשה מאז והנה הרב החדש תהה על קנקנו ובדק סכיני ולתמהונו הביע אי אלה מלים כאילו אינו מרוצה ממנו כאילו ח"ו מצא שמשווא בהרגשתו אינו משביע רצונו. ר' מענדל שהיה ירא שמים וחרד על דבר ד' באמת חרד לשמוע הדברים וגמר אומר שבתנאים כאלו אינו מוכן להמשיך במלאכתו מלאכת שמים הוא הרגיש בזה איזה זילותא כנגדו מהרב החדש אבל הגה מפיו לא הוציא גמר בלבו ועשה מעשה התפטר ממשרתו והשליך עד ד' יתבו שימצא לו פרנסה בלי בושה וכלימה ובלי חשש של מחלוקת. היגר מארצו ובא לו ללונדון אף גמר בדעתו שלא יעבוד עוד כשוחט וינסה למצוא פרנסה בלתי תלויה מדעת הקהל ומפרנסים כאן בלונדון שלח ידו במסחר וד' הצליח דרכו ועשה חיל בישראל הוא נשאר נאמן לישראל סבא ולשיתו ובכל עתות הפנאי עסק בתורה ובגמילות חסדים ועל אף הצלחתו נשאר לו קצת טינא בלבו על רבה של טעלו הלא הוא גרם לו ואף הפעם לגמרי בלא יודעים על שעזב עמו וארצו מקום תורה ורעות וידידות שאילו כמה כל ימי שבתו בלונדון, והנה מה' אשר דרכי גבר יכון בחכמתו העילית כמעט שלשים שנה לאחר שעזבו שני נאמני העדה את טעלו הגיע ללונדון רבה של טעלו הרה"ג ר' אליעזר הוא קיוה לעשות גדולות בלונדון לצערו נווכח לדעת כמעט עם הגעתו שאין איש עמו אף פונדק לפי כבודו לא הוכן לו ומיד היתה הבעיה באיזה מקום יניח הצדיק ראשו ניסו למצוא לו דירה לפי כבודו ולא מצאו.

או הציע רבי מענדל ראפפורט את ביתו הוא שיהיה מקום מגורו כל זמן שהותו בכאן והוא הרב מטעלו עשה בו מעשה בשלו ואף הוא יעמוד לפני לשרת אותו בחפץ ובלב תמים וכן עשה מה עשה הצדיק הזה בבית מלנו ראה והביט בדרכי בעל בית שלו וראה שנמצא לפניו איש יקר ירא וחרד הראוי לכל הכבוד וההוקרה תחת אחד השיחים הגיעו הדברים לזכרון ימים ראשונים עת היגר מטעלו ללונדון והלה סיפר לו בתום לב מה שהגיעו לצעד זה לבוא ללונדון כיון ששמע הצדיק דברי בעל הבית עשה חשבון עם קונו וביקש מחילתו על מה שעשה לו בבלי דעת ומבלי יודעים זה כמעט לפני שלשים שנה ועבדו שלמה והיו שמחים זה עם זה, והודו לד' שהזמין אותם לפונדק אחד ויכלו לסלק כל הצללים שהעיבו חייו של ר' מענדל כל השנים האלה. כמובן כיון שהרה"ג מטעלו גר במזרחיה של לונדון התפלל במחזיקי הדת בית התפלה של יוצאי ליטא החרדים עם רבה של המחזיקי הדת הרה"ג ר' אבא ווערנער היה במגע אישי יום יום מה גם שהלה עזר על ידו כפי יכולתו ובמסירות נפש כדי להביא תועלת להצדיק מטעלו במשימתו לשכלל יסודי הישיבה הקדושה כמובן שלא הראה פנים להצדיק מאותה הטינא שעוד קוננה בלבו כל אותן השנים מאז הוצרך על ידי משבר נפשי שלו לעזוב את עיר היקרה טעלו, ולמצוא מנוח לרגלו בסביבות רחוקות כמסחוי קשת מן הסביבה התורנית שהיה רגיל אצלה ואהוב עליו כעל כל הון אכן אי פעם תוך כדי דיבור השיחה הגיעו הדברים גם על אותן הימים שבהם עזב הרה"ג ר' אבא זצ"ל את טעלו ופנה לו לפינה נדחית לפינלנד הצפונית ההפתעה לשמוע סיפורו עד בואו ללונדון וסיבת הדבר ממש הזהים את הגאון ולצערו העמוק לא היה קץ וכמעט שהתרכז במחשבותיו ורגשותיו התרפס לפני הרה"ג ר' אבא ווערנער וביקש מחילתו על הצער ועל טלטולא דגברא שנגרם לו ולא זז משם עד שעבדו שלמה ביניהם והיו שמחים זה עם זה כראוי וכנכון לשני גדולי ישראל בינתים התכלית אשר למענו בא הגאון ללונדון לא התקדם הוא נחל אכזבה אחרי אכזבה חוגים שהיה ביכולתם לעזור לא עזדוהו אנשים שהיו צריכים לדעת חובת כיבוד התורה לא כיבדוהו ולא באו לעזרתו רק שנים אלו כרתו ברית אהבה אתו נחמוהו ועזדוהו אבל ללא הועיל כשבוע אחרי שיחות שהיו לו עם השנים שבר גאון עזזו ולבו הטוב פקע מרוב צער וחיים לישראל שבק בגולה ובנכר ואת מנוחתו האחרונה מצא ביום מעובה וסגריר בלונדון הבירה הקב"ה שמדקדק עם צדיקים עד כחוט השערה לא החזיר נשמתו לעד מנוחתו טרם שהספיק להתפייס עם שני אנשים צדיקים וישרים בלבבותם וטרם שהספיקו שני אלה למחול לו בלב שלם.

ובהספד הגי"ר שמואל יצחק הילמן זצ"ל על הגאון ר' אליעזר גרודון זצ"ל אמר: אמרו חז"ל אין אומרים בפני המת אלא מדבריו של מת ובפשוטו הפירוש הוא מה שהוא אמר בחייו, אבל יש לומר ג"כ מדבריו של מת מה שהי' אומר עכשיו אילו הי' חי ונראה שהי' אומר את הפסוק על אשר קרה כי גנב גנבתי מארץ העברים דהיינו ממרכז העברים מרכז היהדות שהיא רוסיה ובתוכה מדינת ליטא מרכז הישיבות, וגם פה בלונדון לא עשיתי מאומה עדיין כי שמו אותי בבור בקבר.

יצחק ירנן

מדברי חמי הרב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל נלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

לקראת היארצייט להגאון הקדוש רבי אלחנן וסרמן הי"ד – עדות ראיה

רבות נכתב על הריגתו של גדול הדור רבי אלחנן וסרמן הי"ד. יש מספר פרטים שרציתי לעמוד על דיוקם בתור אחד שנותר שריד ופליט מגטו קובנה, והיה עד ראייה לראות כבלע את הקודש כשנלקח להריגה. הדבר ידוע ומפורסם, שגאון הדור הקדוש, רבי אלחנן וסרמן הי"ד, היה בביתו של הרב הגאון הצדיק והקדוש רבי אברהם גרודז'נסקי זצוק"ל הי"ד בסלבודקה, בטרם לקחו אותם הרשעים הארורים הפרטיזנים הליטאים להריגה.

הפרטיזנים הליטאים התחילו לחטוף אנשים מבתיהם כדי להובילם לפורט השביעי בקובנה. כל האזור היהודי בסלבודקה היה בסכנת מוות. מי שהצליח להתחבא במקומות מסתור: במרתפים, בעליית גג או במחסנים – ניצל לעת עתה. בד"כ רצו הרוצחים להרוג אנשים צעירים, כדי שבעתיד לא יהיה מי שילחם נגדם. אנשים זקנים הם מיעוט לקחת להריגה. אחר כך היה להם זמן כדי לרצוח את כולם, אבל אז נגזרה גזרה משמים כגזרת עשרה הרוגי מלכות.

ידוע, שהקדוש הגאון רבי אברהם גרודז'נסקי ביקש מהגאון הקדוש רבי אלחנן שידרוש בענייני השעה ובענייני קידוש השם. רבי אלחנן התחיל לדרוש, ואז נכנסו הרוצחים הפרטיזנים הליטאים לתפוס את כולם. כשראו את הקדוש הגאון רבי אלחנן וסרמן – לקחו אותו, ואילו את הקדוש הגאון רבי אברהם גרודז'נסקי השאירו בינתיים ברחמי שמים. לרוצחים הליטאים היה תענוג עילאי לרצוח קדוש וצדיק כרבי אלחנן הי"ד.

באותו היום חטפו ואספו כשלוש מאות איש, רובם גדולי תורה וצדיקי עולם. איזור החטיפות היה סביב לישיבה – שם גרו רוב בני התורה. את כולם אספו והובילו על הגשר שהוביל מסלבודקה לקובנה דרך רחוב לוקשה, להר הירוק, לפורט השביעי.

התאריך המדויק היה יום ראשון י"א תמוז, שבועיים לאחר פרוץ המלחמה. אחי רפאל ואני הלכנו ברחוב לוקשה ליד הבית שבו גרנו כדי להביא אוכל למשפחה. כבר היינו סמוך לביתנו, כשלפתע ראינו מרחוק את הקדושים מסלבודקה עוברים את הגשר ואת הרחוב שליד הגשר ומובלים שמאלה לרחוב שלנו ע"י הרוצחים. הם הגיעו לרחוב לוקשה פינת רחוב מאפו – שם היה בנין גדול שנקרא "בית העם" אשר שימש ליהודים כאולם להופעות שונות.

נעצרתי לראות את הקדושים – אולי אזהה אחד מביניהם. מצידם ומאחוריהם הלכו עשרות פרטיזנים ליטאים מלאי סדיום וצמאי דם, כשהרובים והכידונים בידיהם מוכנים לירי בכל רגע. הם הובילו את הקדושים בשורות – שלושה בכל שורה – ושמרו שאף אחד לא יוכל לברוח.

בשורה הראשונה באמצע הלך הגאון, צדיק יסוד עולם, הקדוש רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל הי"ד, ואחריו שלוש מאות איש מסלבודקה, רובם תלמידי חכמים, שאת חלקם זיהיתי אף מרחוק. הבחנתי גם במורי ורבי שלימד אותנו ב"תפארת בחורים" בבית המוסר בקובנה, והיה מהמצוינים בתלמידי ישיבת סלבודקה.

המראה היה נורא ואיום. ידענו שזו דרכם האחרונה והם הולכים להיחרג על קידוש השם. הרחוב כולו התרוקן מיד ממעט היהודים שהיו בו, משום שכולם פחדו שיתפסו גם אותם ויצרפם לשורות ההולכים להריגה.

הקדוש רבי אלחנן הלך בראש מורכן ופניו להטו. הוא היה שקוע במחשבה עמוקה כאילו הוא לא נמצא כעת בעולם הזה, אלא בדרכו לקבל פני שכניה. תמיד היה ידוע שעל פניו של הגאון הצדיק הקדוש רבי אלחנן לא נראתה בת צחוק. כל יום היה אצלו כמו יום כיפור, וגם כעת – בהליכתו לעקידה, בעומדו בראש השורה – היה דבוק בקונו, ולרגע לא הפסיק מעומק מחשבתו ומהדביקות בבורא עולם לפני עלייתו על קידוש השם לגנוי מרומים. הוא הלך כפוף כשעיניו הקדושות מביטות לארץ. אחריו הלכו כולם בשקט בלי להוציא הגה בקבלם דין שמים באהבה.

על אף אחד לא ראיתי פחד ורעדה אלא רק רצינות, כמו בתפילת נעילה ביום הכיפורים. אף אחד לא השמיע בכי או צעקה. כל אחד התייחד במחשבותיו. ברגע הראשון תהיתי מי מוביל את מי: הפרטיזנים הרוצחים הליטאים את קדושי ישראל, רבי אלחנן, חבריו ותלמידיו, או להפך. רק הרובים והכידונים שבידי הרוצחים החזירו אותי למציאות ולראיית האמת המרה. איני יכול לתאר עוד את המראה הכואב הזה, אך ראינו בחוש את שריפת בית מקדשנו.

אני ואחי רפאל חזרנו מייד לביתנו. חששנו שעלולים לקחת גם אותנו. השומר מלינובסקי סגר בעדנו את דלת הכניסה ושמר שאף אחד לא יכנס. נכנסנו וסיפרנו להורינו את שראינו. מיד נעמדנו כולנו ליד החלון שפנה לרחוב מוסתר בוילון עבה, וראינו איך מובילים את הקדושים לעקידה. עמדנו ובכינו. הנה ספר תורה מהלך, נר החיים עתיד להכבות. ראינו בזה את חורבן עם ישראל וטעם חיינו ניטל. גדול הדור שמגן עלינו הולך לעקידה, ואין בידינו להצילו! אין מי שיעמוד לנו! היינו המומים, שבורים ורצוצים, לקחו מאיתנו את נזר עם ישראל. מי יגן עלינו – על השרידים, כשעמוד הדור, צדיק יסוד עולם, נלקח מאתנו?

[עוד אודות הגר"א וסרמן זצ"ל ראה בספרי 'יסור יסרני' באריכות]

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

ברכה אחרונה במקום אכילת ז' מינים

שאלה בקידוש בבית הכנסת, ערכו בר עוגות בעזרת גברים, ואילו בעזרת נשים השקיעו כבר פירות עשיר. כמה ילדים אכלו מהפירות בעזרת נשים ומהענות בעזרת גברים, היכן צריכים לברך ברכת מעין שלוש.

תשובה **מבואר במשנה ברורה** (קצת, מה) שהעיקר לדינא ששבעת המינים לא צריכים ברכה במקומם, ולכן יברכו במקום אכילת העוגות.

ספק לאחר שברר בשבת

שאלה אדם הביא בערב שבת פירות משדהו לקשט בהם שולחן פירות בשמחה. לאחר שקילפום בשבת, התעוררו שמא כלל לא עושרו והפירות בחזקת טבל, וכיון שאסור לאכול מהם בלא מעשר, המקלף ברר שלא לצורך. האם ראוי לעבור על שבות בהפרשת תרומות ומעשרות כדי שיוכלו לאכול ולא יעבור על איסור בורר.

תשובה **אם ברר לצורך אכילה ונמלך שלא לאוכלם, לא עובר באיסור** (שער הציון ש"ט, ה). ואף שהביא מהפרי מגדים שלא ראוי לעשות כן, ביאר רבינו הגרי"ש"א זצלה"ה דמחזי כהערמה, שהרי לא השתנה כלום מלבד דעתו.

אכן במקרה זה שמוכח שהתחדשה סיבה לאחר הברירה, שרק אז עלה הספק שמא אינם מעושרים, לא עובר באיסור. וכן כתב ב'שביתת השבת' (בורר ב), והיינו משום שמוכחש שעשה זאת בדעת היתר ולכן לא יעבור ויעשרם.

אמנם אם יש אפשרות להניחם כבר הפירות ולוודא שאיש לא יכשל באכילה מהם (כגון שיעמיד שומר בסמוך), בזה מחשיב את הקילוף להכנת הפרי לשם יופי העיצוב ותבוא עליו ברכה.

זימון של נשים

שאלה כשאוכל עם אשתו ובנותיהן הגדולות, האם ראוי שיזמנו לעצמן והוא יענה עמהן.

תשובה **כתב הביאור הלכה** (קצת, ד"ה נשים) שהמנהג שאין הנשים מזמנות. ובערוך השולחן (ש"ס ב) "ולא שמענו מעולם שנשים יזמנו לעצמן" ולכן לא ישנו מהמנהג ויזמנו לבדן.

אכן מעיקר הדין אם מזמנות יכול לענות עמהן, ודברי המשנה ברורה (ש"ס) "ואפילו אשה עם בעלה ובניה גם כן אין נכון להצטרף לזימון" לא שייכים בזה שהרי שם הנידון לצרף לשלושה את הגברים והנשים, אך כאן מזמנות שלוש הנשים לבדן.

בדף גמרא אין הסתר פנים

את הטמון בקרבו ולהוציאו מהכוח אל הפועל בחיפוש וביקוש הבאים בעמל וקנייני התורה, וכפי שחכמי הטבע גילו כי קל יותר לחזור ולחזמם שנית מים שהתחממו והצטננו. כך מי שכבר למד, למרות ששכח את לימודו, קל לו יותר להיזכר במה שכבר קנה קניין בנפשו. עבודה זו בוודאי תגרום ל"אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא" (משלי ב, ה).

אכן חובה קדושה מוטלת על כל אחד לגלות את הטמון בקרבו ולהתמיד בלימוד התורה. וכפי ששמעתי מיהודי נכבד שכאשר עלה להיבחן אצל ראש ישיבת חברון הגאון רבי משה חבורני: "קודם התחלת הבחינה, פנה אלי ושאלי: האם אתה מתמיד? הייתי נבון והתחמקתי מלהשיב. לאחר מכן בחן אותי כרבע שעה ואמר לי, תקבל הודעה אם התקבלת. בעומדי ליד מפתן החדר פנה אלי ושאלי: האם אתה מניח תפילין כל יום? הסמקתי מבושה, מה השאלה, עניתי 'בוודאי'. נענה ראש הישיבה בחריפותו: מדוע כששאלתי אותך אם אתה מתמיד היית נבון, הרי ללמוד תורה בהתמדה הוא חיוב גמור כמו הנחת תפילין".

ואף שמבואר (בבא מציעא כג, א) שחכם משנה דבריו כששואלים אותו "אם יש בידך מסכת פלוני סדורה בגירסא או לאו, אף שסדורה היא לו יאמר לו לאו, ומדת ענוה היא" (רש"י שם). ואם כן לכאורה בכלל מידת ענוה היא לשנות אף כששואלים אותו אם הוא מתמיד. אכן כוונתו היתה להעמיד דברים על דיוקם שחובה ללמוד בהתמדה כמו להניח תפילין. ואמנם יש מידת ענוה שלא לגלות שהוא מתמיד.

סנהדרין למדו שבעים לשון מהתורה

וכל קניין שיוסיף בעמל התורה, יסיר מעליו קשיים וטרדות אחרים, כדברי התנא (אבות ג, ה) "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". ומחזק אותנו הנפש החיים (ד, טז) שאין זה בצורה חותכת לכאן או לכאן, שאם מקבל עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, ואם רק לומד בעיון אך ללא עול תורה אינו זכאי שיסירו מעליו את טרדות העולם, אלא

"ואת התורה אדם כי ימות באהל"

(במדבר יט, יד)

"אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה" (ברכות סג, ב). דרש רבי פנחס בן יאיר (שיר השירים רבה א, ט) "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא" - אם אתה מחפש אחר דברי תורה כמטמונים הללו אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכרך, והמושיל לאדם שאיבד סלע בתוך ביתו, מדליק נרות ומחפש אחריו עד שימצא. והרי הדברים קל וחומר, מה אלו שהם חיי שעה של עולם הזה, אדם מדליק נרות ופתילות עד שיעמוד עליהם וימצאם, על דברי תורה שהם חיי העולם הזה והעולם הבא, בוודאי צריך לחפש אחריהם כמטמונים.

טמון כאן הבדל בין "תבקשנה ככסף" ל"כמטמונים תחפשנה" כאשר בביקוש אחר כסף, יודע מראש את המשכורת הקצובה לו בסוף חודש העבודה. אך חיפוש מטמון הוא לוט בערפל ולא ברורים מראש הרווחים העולים ממנו או ההפסדים הטמונים בהשקעה זו. ברחבי העולם מושקעים הון עתק וזמן רב בחיפוש אחר משאבי טבע, כאשר לא ברור כלל מה יעלה בסוף החיפוש, ולעתים הקידוח היקר מסתיים ללא תוצאה כלל.

אכן ישנם אזורי הידועים כעשירים במרבצי גז, ולמרות שהשקיע רבות בקידוח שלא הניב תוצאה, אינו מתייאש וקודח במקום סמוך עד שמוצא את מבוקשו וממנו יתעשר בהון רב. וכמי שאיבד את כספו בבית ויודע בבירור שהוא נמצא שם ומדליק עוד ועוד נרות ולא מפסיק את חיפושיו עד שמוצאם.

כך הוא החיפוש והעמל בלימוד התורה. כל תינוק למד קודם לידתו כל התורה כולה, והמלאך השכיחה ממנו קודם שיצא לאוויר העולם (נדה ל, ב). ממילא אין זה בחיפוש חדש אחר הבלתי נודע אלא רק גילוי המטמון הנמצא בקרבו, שהרי כל אחד ואחד היה גאון אדיר קודם השכיחה המלאך. ידיעה זו נוסכת כוחות גדולים, שהרי הדרך אל היעד לא רחוקה, ורק נדרש מהאדם לחשוף

לע"נ

ראש ישיבת חברון הגאון רבי יעקב חיים ב"ר יחזקאל סרנא זצ"ל
נלב"ע ה' תמוז תשע"א

הוקדש ע"י תלמידו י. ש. ש.

הלכה למעשה

וכתב הביאור הלכה דמשמע מדברי חיד הקטנה שאסורה לברך ברכת הזימון ולהוציא את האנשים אלא שצריכה לשמוע ולצאת מהזימון שמברכין האנשים" והוא משום פריצות, ומעתה אין אפשרות שיזמנו ויוציאו את האב בברכת הזימון. אכן בשעה שמוזמנות לעצמן יכול לענות כמי שאכל ירק (קצ"א, א) אך לא מקיים בזה את מצות הזימון כיון שאסור להן להוציא בברכת הזימון.

ובמעט הדין שנשים לא מוזמנות, המושג ברורה (שם טו) ושער הציון הביאו טעמים קשים לזה. וביאר רבינו זצלה"ה שכוון שבעשרה אינן יכולות לזמן בשם, שהרי להזכרת שם ה' צריכה עשרה זכרים ככל דבר שבקדושה, ואם כן הוא חיוב לחצאין - בשלושה ולא בעשרה ולא חייבה התורה זימון לחצאין (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב - ברכות תקס).

פדיון הבן

שווה כסף

שאלה אין ברשות אבי הבן חמישה מטבעות מכסף טהור, האם ניתן לכתחילה לפדות בכור בשווה כסף.

תשובה יכול לתת שווי חמשה סלעים, רק יזהר להקפיד שיהיה בשווי הנכון. וכמבואר בגמרא (קידושין ה, א) שרב כהנא נטל סודר בשווי חמשה סלעים.

חישוב ימים בארץ אחרת

שאלה בכור שנולד בארץ ישראל באור ליום חמישי, וטסו עמו לקיים את פדיון הבן בארה"ב. האם נידון כמקום הלידה וזמן פדיונו בשבת או שמאחר והפדיון מתקיים בארצות הברית ושעת לידתו בארה"ב היתה עוד ביום ד', ולפי זה זמן פדיונו ביום ו'.

תשובה הזמן במקום הלידה הוא הקובע, ובכהאי גוונא נדחה למוצי"ש.

נולד מעט קודם השקיעה

שאלה תינוק שנולד שתי דקות קודם קודם השקיעה ולגבי הברית מנו מיום המחרת. האם גם לפדיון הבן נידון כנולד לאחר השקיעה ומונים מיום המחרת.

תשובה בברית שהוא איסור כרת, מחזירים ומונים מיום המחרת, אך בפדיון הבן מונים מאותו יום, למרות שאם פדה בתוך שלושים יום, צריך לשוב ולפדותו בברכה.

סגולת התפילה במקום לימוד

בשיחה מוסרית שנשא הגאון רבי יצחק הוטנר ביום הפורים בפני תלמידיו, דיבר על האור הגדול הגנוז בתורה הקדושה ומתגלה אך ורק ללומדיה. בתוך הדברים אמר: בדורנו קיים הסתר פנים גדול, שהרי כתוב כמה פעמים "ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" והוא בא בצורות שונות ומשונות. לפתע דפק על השולחן וצעק בהתרגשות: בדף גמרא אין שום הסתר פנים. כי דף גמרא זה אור פני ה' ובהו אין כלל הסתר פנים, כי אור פני ה' והסתר פנים הם תרתי דסתרי. כמו שאומרים בתפילה כי באור פניך נתת לנו ה אלוקינו תורת חיים, כי התורה זה אור פניו של הקב"ה.

וכדברי החפץ חיים שמוצא כתיבת ספר תורה "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" (דברים לא, יט) נאמרה לאחר הפסוק "ואנוכי הסתר אסתיר פני" (שם יח), ללמדנו שבתורה מתגלה אור גם בעת הסתר פנים, ובכוחה להגן ולהציל מכל צרה ויגון, אפילו בעת הסתר פנים כבדורנו זה, מכל מקום אור התורה מפיץ אור ובאורה נסע ונגל.

לימוד התורה השקול כנגד כל המצוות, הוא המכריע את הכף בדיו של אדם, וגורם לכל הטובות והברכות שיבואו עליו. אדם שטרח ויגע ברכישת מזונות מהודרות וקודם קביעתו למד את ההלכות, אל לו לחשוב כי רק זכות המזונה היא שמגינה עליו, שהרי דברי המשנה (פאה א, א) בהירים: "תלמוד תורה כנגד כולם", ומשמע כי הדקות הללו שלמד קודם קביעת המזונה שקולות עוד יותר מקביעת מזונה הנכללת בכל התרי"ג מצוות השקולות נגדה.

זכות התורה כה גדולה עד שבמסכת תמיד (לא, ב) מבואר שכאשר הגיע זמן תפילה בבית המקדש, היו הכהנים יוצאים והולכים ללשכת הגזית וקוראים שם קריאת שמע. וכתב הרא"ש (שם לב, ב) שאף התפללו שם לאחר מכן. יש לבאר מדוע העדיפו תפילה בלשכת הגזית ולא העדיפו להתפלל בעזרה וכל שכן בהיכל, שהם מקומות מקודשים יותר. אכן מבאר הרא"ש "שתפילתו של אדם נשמעת במקום ד' אמות של תורה".

וכעין זה פסק רמ"א (תקפה, א) בהלכות תקיעת שופר "נוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין כדי שזכות התורה יגן עלינו לעלות זכרוננו לפניו לטובה".

אכן, נפסק בשלחן ערוך (יח, ג) שהתפילה בבית המדרש מתקבלת יותר מתפילה בבית הכנסת המיועד רק לתפילה. והחפץ שתפילותיו יותר יתקבלו יקבע תפילתו בבית המדרש או לכל הפחות יעשה לעצמו קביעות ללימוד הלכה אחת וכו"ב ותפילתו תעלה התפילה לרצון לפני אדון כל אכ"ר.

כל מעט עול שמוסיף בתורה, מסירים ממנו מעט עול מענייני העולם. "כפי ערך הקיבול אשר יקבל עליו עול תורה באמת ובכל כוחו, כן לפי הערך הזה יסירו ויעבירו ממנו טרדות ענייני זה העולם".

ולדבריו, אף אם יהיה טרוד בעול מלכות ודרך ארץ בטרדות עצומות ובתוך כל זה יקבל עליו באמת עול תורה, מתוך תשוקה אמיתית למצוא את הדרך לעסוק ואף לעמול בתורה כיאות, מיד יעבירו ממנו את כל טרדותיו. וכן להיפך אם יפרוק מעליו עול תורה, מיד יתנו על צווארו טרדות שונות ומשונות שיתחייב לעסוק בהן.

סיעתא דשמיא הניתנת ללומדי התורה אף מקנה ללומד ידיעות נחוצות מענייני העולם שייסייעו בלימוד התורה הקדושה.

כמבואר בטיב גיטין (שמות אנשים - שם יוסף טו) שמה שידעו הסנהדרין שבעים לשון לא היה מכוח לימוד השפות השונות, אלא "לפי שהיו יודעים כל התורה כולה, בכוח התורה ושמותיה הקדושים השיגו בחכמתם להכיר בשבעים לשון. כיון שהשגת השבעים לשון הם בכללות התורה, כמבואר בסוטה (לב, א) שהתורה בכל לשון נאמרה".

כמסופר על הנצי"ב מוולאז'ין שפירשו על התורה מובא בלשון ספרותית גבוהה, וכאשר נשאל על ידי המשכילים מדוע מתנגד ללימודים חיצוניים, והלא ודאי שגם הוא למד כפי שניכר מבין השורות בפירשו, והשיב במשל לכפרי שבא ללמוד מרזי הסוחרים בעיר הגדולה, ובהיכנסו לחנות אריגים משובחת, הביט בלקוח נכבד שהזמין כמות אריגים שהועמסו אחר כבוד בשקים בעגלתו, ובחישוב שערך לו המוכר, גילה להפתעתו כי לא גבו תשלום על השקים הרבים שהכילו את הסחורה. ביקש הכפרי לרכוש משטח ענק עמוס שקים, ולאחר שהעמיסו הפועלים את הסחורה על עגלתו, יצא לדרכו.

החל המוכר לרוץ אחריו ויחד עם הפועלים השיגו את עגלתו והטיחו בו כי הוא 'גנב שפל'. ולתמיהתו הרבה מדוע הם מכנים אותו כך ומבזים אותו ברחובה של עיר, והרי ראה בעיניו שבחנות זו נותנים שקים בחינם, כפי שהבחין אצל הלקוח הקודם, ענה לו המוכר שהשקים נמכרים בתשלום מלא, אך ניתנו ללקוח הקודם כדי לשאת בהם את הסחורה, אך מי שקונה אך ורק שקים, צריך לשלם עליהם מחיר מלא.

הסביר להם הנצי"ב: מי שחפץ לדעת רק את השפות צריך להשקיע וללמוד, אך מי שנצרך להן כעזר בהפצת תורת ה', מקבל זאת מתנת חנם מידי החונן לאדם דעת, וכן הם הדברים בשאר ענייני עולם.

בית הוראה הכללי
ירושלים

בראשות
החוקר ד"ר יצחק בן-ציון

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

נדרים

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

ג'ליון מס' 14

פרשת חקת תשפ"א

שירת התורה - צורת הלימוד בנעימות ועריבות

א "אז שיר ישראל את השירה הזאת על באר ענו לה". בפשטות, היתה כאן שירה ששרו עם ישראל על המים. אבל בגמ' בנדרים (נה.) נדרשת כל השירה על התורה, ע"ש.

וכבר עומד הנצי"ב (ב"הרחב דבר") שיש כאן שתי פליאות גדולות. פליאה ראשונה-מה שייכות יש לתורה עם באר. ועוד, מדוע רק עכשיו נזכרו לשיר את השירה הזאת, והלא הבאר הולכת איתם כבר ארבעים שנה וגם את התורה קיבלו כבר לפני ארבעים שנה, ומה התחדש כעת? ברש"י מביא דברי חז"ל, שהשירה היתה על מה שהבאר פירסמה את הנס שהיה בנחלי ארנון, וזה שאמרו "עלי באר", היינו שתעלה מתוך הנחל, ע"ש. אמנם עדיין לא מובן, הרי כל הארבעים שנה לא מצינו ששרו על הבאר שהולכת איתם לכל מקום, ומספקת מים בשפע לכולם. וגם על התורה לא מצינו שירה, ומדוע עכשיו בסוף ארבעים שנה החליטו לשיר על הבאר או על התורה?

ב יש מכתב ממרן החזו"ב זצ"ל באגרות (ח"ב ד), וכך הוא כותב: "יקירי וחביבי שיחי, אחדשה"ט. נא להודיעני אם כבר נתפזרו העבים מעל שמי נשמתך העדינה, ונפשו שבה לשיר שירת בת השמים, התורה הקדושה אהובת ביתך הצחה". ורואים בדבריו עומק נפלא. נמצא בחור בישיבה. והוא מלא עם כל הרצונות והתשוקות לעלות ולהתעלות בתורה ויראת ה', אבל לפעמים קורה שהמצב רוח שלו משתנה, ונהיים לו כמו עננים שחורים שמחשיכים את שמי נשמתו, ואז הוא נמצא בהתמודדות קשה.

פונה החזו"ב אל אותו בחור, ומבקש ממנו להודיע "האם כבר נתפזרו העבים מעל שמי נשמתך העדינה. ונפשו שבה לשיר שירת בת השמים". לאחר שמתפזרים העבים, אז אפשר לשיר. אבל איזה שירה? לא שירה רגילה, אלא "שירת בת השמים- התורה הקדושה אהובת ביתך הצחה". למה האדם שר את שירת התורה? משום שהיא אהובת ביתו. כל כולו אהוב ודבק בתורה, אז זה מביא להתפרצות של שירת בת השמים. שירה ש"מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים".

כולנו רוצים כ"כ לשיר בזאת שירה נפלאה. כולנו רוצים להיות דבוקים בתורה הק'. כולנו רוצים להרגיש את המתקנות הנפלאה בכל סברא של ראשונים, בכל דיוק ברש"י ומכל ביאור בתוס', שאז פורצת השירה מאליה, פתאום רואים בחור הולך בישיבה, ושר... איך מגיעים לזה מצב נפלא ומרומם? מתי זוכים לשיר את השירה בת השמים?

ג אומר הגאון במשלי עה"פ (משלי ה, טו) "שתה מים מבין נזולים מתוך בארך". מבאר הגאון שיש חילוק בין "בור" ל"באר". ש"בור" הוא מקום שמכונסים בו מים, כמו שהיו עושים בזמנם בורות למי גשמים. אבל לבור הזה אין סגולה עצמית להפיק מים.

משא"כ "באר" היא נובעת. משום שלבאר יש כח עצמי להוציא מים, מחמת שמוחברת לתהום. ועי"כ יש נביעה בלתי פוסקת של מים, כל הזמן נובעים מים חדשים. ולכן זה נקרא "נזולים", משום שזה לא מים עומדים כמו מי בור, אלא מים שכל הזמן נזולים, והם עדיף על מי בור שאם עומדים זמן רב מצטבר בהם לכלול וצריך לסננם, ואילו מי באר הם מים חיים שיר מהתהום.

ובזה מבאר הגר"א שיש כמה זמנים בתלמוד תורה. הזמן הראשון הוא כאשר לומד מרבו, שאז אוסף ומכנס את הלימוד בתוכו, כמו בור. אבל יש זמן שהוא כבר גדל ואז יש לו כח עצמי כמו באר, שאז הוא לומד ומחדש דברים מעצמו, כמו הבאר שמתחדשים בה המים כל הזמן.

וכן גם דורשים חז"ל (ע"ז יט). "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה שנא' בתורת ה' חפצו, ולבסוף נקראת על שמו שנאמר ובתורתו יהגה יומם ולילה". שמתחילה נשענסק בתורה, זה נקרא שעוסק ב"תורת ה'" וזה השלב הראשון. ואחר שטורח ויגע על הבנת התורה זה נהיה חלק ממנו, וזה נקרא שעוסק "בתורת" שנחשב "תורה דליה" (ע"ז קידושין כ:ב).

וממילא מתי האדם שר שירה? כשהתורה היא "באר" שהולכת ונובעת. כאשר האדם כל הזמן נובע ממוחו חידושים בתורה, אז הוא שר שירה. ובה מבאר הנצי"ב את השירה שהיתה כאן. אומר הנצי"ב: כשישראל קיבלו את התורה הם קיבלו בשלמות. לא היה שום שאלות, הכל היה ברור בתכלית. אבל עדיין חסר היה החלק של החידוש בתורה. והחלק הזה נצרך דווקא כשהולכים ומתרחקים ממעמד הר סיני, משום שהשכחה משתלטת על האדם ככל שמרחק השנים מתרחב.

לכן עכשיו בסוף ארבעים שנה "הואיל משה באר את התורה". שלימד שם משה לישראל פלפול של תורה. איך כל הקבלות בתורה שבע"פ מיוזם בדקדוקי המקרא ע"פ "ז' מידות והויות התלמוד. והתועלת מזה הלימוד הוא, שאפשר להוסיף לקח בכל עת ונעשית כמעין המתגבר".

ואז התורה נעשתה להם "באר" שנובעת, [ואיל "באר" ממשמעות "ביאור"]. ולכן דווקא בסוף ארבעים שנה שרו ישראל את "שירת הבאר" משום שרק אז התורה נעשתה אצלם כבאר, דעך אז היתה כבור שאין לו כח עצמי לחדש מימיו. אבל בסוף הארבעים שנה הם קיבלו את חלק ה"חידוש" שבתורה שהוא בחינת ה"באר" ולכן אז שרו את "שירת התורה".

וזה מה שאומר ר' תנא דבי אליהו שהיו הנערים קטנים ות"ח אומרים: עלי באר. מדוע דווקא הנערים והת"ח? משום שלנערים יש את כח ההבדל של תניקות של בית רבן, וכן לת"ח יש את כח התורה, ובכח זה באו ואמרו "עלי באר". ויוצא א"כ ששירת הבאר היא שירת התורה.

ד והנה כשתמבוננים, רואים שכל הענין של שירת הבאר, מופיע אחרי החטא של "מי מריבה". ויש להבין מהי הסמיכות של שתי הענינים? ונראה לבאר בהקדם מה היה חטאם של משה ואהרן ב"מי מריבה". שבמהר"ל (ב"גור אריה") מבאר רעיון נפלא בענין ההכאה. על פי דברי רש"י שכתב עה"פ "ען לא האמתם כי להקדישני" כותב רש"י: "שאיילו דבריהם אל הסלע והוציא, הייתי מקדוש לעיני העדה, ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דיבורו של מקום, ק"ו אנו". ע"כ.

והיינו שסלעל אין שום הבדל בין דיבור להכאה, כי סו"ס שניהם דרכים ניסיים. רק ההבדל הוא לכלל ישראל, שהיה טמון בציווי הזה של "ודברתם אל הסלע" לימוד לקח לכלל ישראל, אל שעי" ההכאה נשתנה לימוד זה. מה ההבדל בין דיבור להכאה? מבאר המהר"ל, שדיבור מראה על רצון עז ואילו הכאה מראה על כפיה, אם באים לאדם ואומרים לו "עשה כך וכך", והוא עושה, זה מראה שעושה הדבר ברצון גמור. משא"כ אם הוא לא רוצה לשמוע מה שמדברים אליו, ומכים אותו, מה שהוא עושה אחרי ההכאה, זה כבר לא מראה שעושה כך מרצון. אלא הוא עושה את זה מחוסר ברירה, משום שאינו רוצה שיכונה.

ובזה מבאר המהר"ל את דברי רש"י. שהטענה עליהם היתה "ענין לא האמנתם בי להקדישני". משום שהלימוד לקח שהיה טמון בציווי של "ודברתם" היה לימוד לקח בענין האמונה. "כי ה' ה' יהיה רצון שיקנו ישראל אמונה שלמה ויראו כל הנמצאים נמשכים אחר יד ודיבורו... והיה הוא ית' רוצה שהיו כל הנמצאים נמשכים אחר דבור ה' ית' לעשות רצונו מעצמם, לא על ידי הכרח, ובזה יעשו ג"כ רצון ה' ית' מעצמם בשמחה, ולכן אמר שידבר אל הסלע, כי כאשר יקיים מכת דיבורו הנה העשיה היא מרצון ומשמחה, וזהו ענין האמונה. ולפיכך אם דבר אל הסלע והיה מקבל דבריו ברצון בלי פעל הכרח, היה זה קדוש שמו לעשות רצונו באמונה, ומעשה משה הקן האמונה". ע"ש.

דהיינו, שכשיש לקח בענין העשיה היא בשמחה, אבל אם אין לה רצון העצמי אלא בהכרח, ממילא אין זה בשמחה, אלא בעצבות. וזה הקב"ה רצה ללמד, שיעשו תמיד את רצונו בשמחה, ומתוך רצון פנימי. ואילו הכאה לימוד לקח הפוך, שרצון ה' הוא בכיכול ע"י הכרח, וממילא לא יעשו בשמחה. ולכן היתה הטענה עליהם "ענין לא האמנתם בי להקדישני", שעי" ההכאה נחסר קדוש שמו בכלל ישראל, ועי"ז נחסר בענין האמונה, שהוא אותו ענין של שמחה. כי אמונה מבטיחה שמחה, ושמחה מבטיחה אמונה. ועי" שניהם, השמחה והאמונה, מתגברים על כל הקשיים ועל הנסיגות שיש לנו בעוה"ז.

הרי את הקשיים שיש בעוה"ז אי אפשר לפתור, מיד כשפותרים קושי אחד מתעורר קושי אחר. אלא הפתרון הכי טוב הוא: להתעלות מעל כל הבעיות. דהיינו שגם כשיש בעיה ממשכית עליה וממשכית עליה מבעודת ה'. והתעלות הזאת יכולה להיות רק מתי שנמשכים אחר רצון ה' מתוך רצון עצמי בשמחה.

ה' ואז באה ה"שירה". משום שזה אותו יסוד שאומר הגאון, ש"באר" הם הכוחות העצמיים של האדם. וכשיש "באר" יש "שירה". וכך גם בכל עניני עבודת ה' כשהאדם פועל רצון ה' מתוך רצון עצמי אז מחזק ומביא את השמחה והאמונה, ואז ג"כ יש "שירה", אבל כשהאדם לא מפתח את כוחותיו העצמיים, ולא מנסה להתעלות מעל הטבע ולהתגבר על הקשיים, הוא בבחינת "בור" שאין לו מעצמו כלום. ואז הוא ג"כ כמסכן, דכין שלא מפתח כוחותיו העצמיים אין לו סיפוק מכל דבר, והוא מרגיש מוכרס בכל ענין.

רק מי שמפתח את הכוחות העצמיים שלו, הוא בבחינת "באר" שנובעת מאלוהי. והוא זה שיש לו את הסיפוק ואת השמחה, ומעל הכל-את האמונה. ואז הוא שר... אז שייך ששירתו תהיה "שירת בת השמים", משום שכל כולו דבוק בה ונותנה, ואז ה"באר" נובעת ועולה יותר ויותר. התורה נהיית "לתורה דיליה", וכשיש "תורה דיליה" אז בכל נביעה נוספת מה"באר" מתגברת ג"כ השמחה והשירה, ואין לשער ולתאר גודל רוממות הרוח שיש לאחד כזה. וזהו כל הענין של "עלי באר" שנדרש על התורה.

ומובן א"כ הסמיכות שישנה בין "מי מריבה" ל"שירת הבאר". כי החטא של "מי מריבה", מבאר המהר"ל, שחטא זה נבע מחוסר האמונה. [וכמובן שאנו, אין לנו שום השגה ולו אף השגה קטנה בחטא של מי מריבה, אבל רק להתבונן מהו הלימוד לקח בשבילנו]. ואם היו מדברים אל הסלע ולא מכים היה נהיה קידוש ה' לעיני ישראל, כי היו רואים כמה גדול ענין האמונה והבטחון בו ית', והיו נמשכים לעשות רצונו מעצמם ובשמחה, כמו שמורה ענין ה"דיבור".

וכעת כששור את ה"שירה", שבתגלה הכח והרצון העצמי של כלל ישראל, כאשר משה רבינו ביאר להם את התורה, נתגלה להם כח החידוש העצמי בתורה שהוא בבחינת "באר", ואז באו ושרו את ה"שירה בת השמים" - "עלי באר".

וזה הלימוד עצורנו, שאם בן תורה קם בבורק בהשתוקקות רבה לעבודת ה'. והוא נעמד ומתחנן לרביש"ע, "והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו", הוא זה שזוכה באמת לערבות בתורה. אז מסתלקים ממנו כל העבים שמחשיכים את שמי נשמתו העדינה, ונפשו שבה לשיר את השירה בת השמים.

ו"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" דורשים את זה חז"ל על התורה, (עי' סנהדרין כא). משום שהתורה זה שירה, אבל מתי האדם זוכה להגיע לשירה? כשהוא כמו "באר"!

יש סיפור ידוע על מו"ר הר' שן צ"ל, שיום אחד כשיד של חזק לירושלים, הלך אדם אחד ברחוב פרס שבשכונת "גאולה". והנה לפתע הוא רואה מתוך הערפל, דמות אדם מרדכי. הוא נבהל. מי זה יכול להיות שירוק ברחוב ביום של שלג וקור. החקור, והנה הוא רואה שהיה שר. התפלא אותו אחד, ושאל את הרבה צ"ל: מה קרה, מה פתאום וקודים ברחוב בשנה שירד שלג כבד? ואמר לו הר' שן: 'מקודם שמעתי וורט נפלא מהרבסקער רב וזה כ"כ שימח אותי, עד שלא יכלתי להתאפק ויצאתי בריקוד, באמצע הרחוב. ואני חושש שקבלתי את העולם הבא שלי כאן בעולם הזה'... כזה תענוג היה לו. וכמו שכותב מרן החזו"א באגרות (א, ט). **"ונוגן האציל של עמל החכמה, אשר נשמת האדם מתרוממת מעל המית העולם עד שמי השמים, ונהנים מזיו החכמה העליונה"**.

ומדוע הוא חושש שקיבל את זה העולם הבא שלו. כיון שבאמת זה העולם הבא - "להשתעל על ה' ולתנוג מזיו שכינתו", א"כ הוא קיבל את זה כאן בעולם הזה... איך מגיעים לכל זה? איך עושים שה"עמל החכמה" יהיה אצלנו ל"עונג אציל", שיגרנו לנו אושר ושמחה, ויביא אותנו ל"שירה בת השמים"?

ישנו כלל. "בדרך שהולכים מגיעים". מי שהולך לירושלים יש לו סיכוי להגיע לירושלים, אבל מי שהולך לתל אביב אין לו שום סיכוי להגיע לירושלים. וכמו שאמרנו "בדרך שאדם רוצה ללך בה מוליכין אותו" (מכות ז:). אם היתה השאיפה והרצון האמיתיים להגיע לעשיית צדקה בשמחה ובחשק, אז תקבל את הכוחות לך.

התורה היא מציאות של שירה, רק תלוי מהו היחס שלנו אליה. אם היחס הוא רצון להתקרב ולדיבך בתורה, להשיג את המתיקות שיש בתורה, אז יש את הסייעתא דשמיא לך. ואז כל האדם זורח, כל הפנים שלו משתנות, ונהיה אור על הפנים. "זיו החכמה העליונה" שמשתקף על מי שיעז ועמל בתורה. ואז "נשמת האדם מתרוממת מעל המית העולם עד שמי השמים".

וזה הכל תלוי בהתייחסות שלנו. כי כשיש התייחסות לתורה בתור שירה אז מתפזרים העבים שמפריעים. ואז האדם מתהלך בעולם הזה עם שמחה אמיתית. לא שמחה חיצונית סתם, אלא שמחה של הנשמה. שמחה פנימית עילאית.

וכשהאדם מתרומם מעל המית העולם עד שמי השמים, כל העולם הזה נהיה קטן בעיניו. כל המשכיות והתאוות מתגמדים ונעלמים. כמו מי נוסע במטוס, שכלל המשטח מתרומם אז אפילו הבינים הכי גבוהים הכל נהיה קטן עד שנעלם...

וכך גם מי שעוסק בתורה מתוך השתוקקות ושמחה, אז כל הבלי עולם הזה מאבדים כל ערך בעיניו. עכשיו הוא מרחף בגבהי מרומים, ובכלל לא נמצא בעולם הזה, רק ב"עונג האציל של עמל החכמה" ש"מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים". ולזה צריכה להיות שאיפתנו.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות ולתנצח להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהילות יעקב < קטגוריות > "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: k6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו של"ט, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו של"ט א"ב "ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 -

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 25

אל תירא ואל תחת – כי ה' אלוך בקרבך

תמוז תשפ"א

הגבעונים: "כי הוגד הוגד לעבדך את אשר ציווה ה' אלוך את משה עבדו לתת לכם את כל הארץ ולהשמיד את כל יושבי הארץ מפניכם ונירא מאוד לנפשותינו מפניכם ונעשה את הדבר הזה" (יהושע ט, כד), היינו שהבינו כי ישראל מוכרחים להרוג אותם בציווי הקב"ה, ולא נותרה להם ברירה אלא לשקר ולהערים עליהם.

וממילא כאשר שמעו ישראל את גבורתם של יושבי הארץ, והבינו כי האנשים האלו יעמדו כנגדם בכוחות מוגברים בכדי להציל נפשם ממוות, חששו מאוד על נפשם ועל כן פחדו מלעלות לארץ, וכלשון הכתוב "אחינו המסו את לבבנו", סיפור המרגלים המיס לנו את הלב והביא אותנו לחשוש מלעלות לארץ. ואם כן עלינו להתבונן על מה נעשו אותו הדור, הלא לכאורה באמת היה להם לחשוש מלהיכנס לארץ, ואין זה מוכיח שקבלו את דיבת הארץ שספרו עליה המרגלים שהיא אוכלת יושביה, ועו העם היושב בה.

ב. אלא באמת חטא 'לשון הרע' היה חטאם של המרגלים לבדם, ואילו כל ישראל לא נעשו בעבור חטא זה, כי באמת לא חטאו בזה. וזה הטעם שהמרגלים נעשו במידה כנגד מידה שהשתרבה לשונם עד טבורם והיו תולעים יוצאים מלשונם ובאים אל תוך טבורם, כמשי"כ רש"י (יד, לו), אך כל שאר ישראל שחטאם לא היה בעוון לשון הרע, לא נעשו בעוון כעין זה.

ואילו חטאם של שאר ישראל היה חטא אחר, וחמור הוא מאוד, והוא מה שלא הכירו ביכולת ה' להילחם בשבילם, הם שכחו את האותות והמופתים שעשה הקב"ה במצרים, אך הוא נלחם בשבילם נגד המצרים, הביא עליהם צפרדעים מכל העולם, הוריד עליהם ברד, עם קולות ורעמים המרעידים כל נימי הלב, והכניע עבורם את מצרים להוציא אותם משם. וכיצד זה אתם יראים ומפחדים מיושבי הארץ, וכי אינכם סמוכים ובטוחים בכוחו ויכולתו של הקב"ה להכניע אותם? וכי אינו יכול לשלוח איזה שהוא חיידק קטן שימנע מכולם להילחם? הלא בעיניכם ראיתם את הקב"ה שולט בכל מערכות תבל, הוריד לכם את המן מן השמים לאכול, הוציא להם מים מצור החלמיש, העמיד לפניכם עמוד ענן לנחותם הדרך, ליישר כל עקמומיות, ועמוד אש בלילה להאיר החשכה, וכי כל זה לא הוכיח לכם שאין גבול ליכולת של הקב"ה? והנה פתאום כאשר אתם עומדים מול שבעה עמים נמס ליבכם, וזה החטא הגדול שלהם, שלא הבינו שהם נמצאים בידי של הכל-יכול, והוא הוא זה שנלחם בשבילם את כל מלחמותיהם, וממילא אין להם מה לחשוש כל עיקר.

וזהו שאמרה התורה על כלב "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחריו", מה פירוש התיבות 'וימלא אחריו', מה הוא מילא? מפרש רש"י, שמילא את ליבו אחרי ה'. כיצד ממלאים את הלב? על ידי שמחזירים ומשננים פסוקים של יראת שמים, אמונה וביטחון, ומחדדים את כוחו וגבורתו הגדולה, על ידי זה מתמלא הלב ללכת אחרי ה'. ומכאן יש לנו להבין עד כמה חשוב הוא לימוד המוסר, שעל ידו מתמלא הלב ללכת אחרי ה'.

האיסור לפחד במלחמה

ג. וזו פרשה מפורשת בתורה, שמזהירה את ישראל כאשר הם באים למלחמה שלא יחששו ויפחדו מפני האויבים, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם כי ה' אלוך עמך המעלך מארץ

א. בפרשת שלח ספרה לנו התורה את פרשת המרגלים, שהוציאו דיבת הארץ רעה, ובגנים נעשו כל ישראל להתעכב במדבר עוד ארבעים שנה, במהלכן ימותו כל האנשים שהיו באותו הדור, מבן עשרים ועד שישים שנה. והנה יש להתבונן עבור מה נעשו כל ישראל, הלא הם לא סיפרו לשון הרע על הארץ, ורק המרגלים חטאו בחטא זה, ואם כן מן הדין היה שיענשו רק המרגלים ולא כל ישראל.

ולכאורה סיבת העונש של כל ישראל הוא עבור מה שקבלו והאמינו לדיבת הארץ שסיפרו המרגלים, וקבלו בליבם העובדה שהארץ אינה זבת חלב ודבש אלא ארץ אוכלת יושביה, והראיה ממה שבכו כל אותו הלילה ולא רצו לעלות לארץ, ע"כ שהאמינו לדברי המרגלים, ואולי על זה נענשו. אך אין זה הביאור, כי הרי בפסוקים בתחילת ספר דברים כאשר מוכיח משה את העם על מעשה המרגלים, מבואר שהטעם שלא רצו ישראל לעלות הוא מחמת הפחד מיושבי הארץ, וככתוב: "ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו, אנה אנחנו הולכים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדולות ובצורות בשמים וגם בני ענקים ראינו שם" (דברים א, כז-כח), כלומר שהם פחדו על נפשם ונפש נשיהם וטפם, וזו הסיבה שחששו מלעלות לארץ.

ובאמת לכאורה מצד דרך הטבע היתה להם סיבה אמיתית לחשוש מכך, שהרי בדברי המרגלים היו כמה חלקים, ראשית אמרו "ארץ אוכלת יושביה", והוא משום שראו לוויית רבות בארץ ואמרו כי הארץ הזאת היא ארץ שאוכלת את יושביה, ולא השכילו להבין כי נס עשה עמהם הקב"ה שיחיו בני הארץ טרודים במתיחה ולא יבחינו במרגלים הבאים לתור את הארץ. ועוד אמרו "וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מידות", היינו שכל בני הארץ הזאת הם אנשי מידות, וכפירש"י שצריך אתה מידה בכדי לעמוד על גובהם, וכמו בגלית שהיה גובהו שש אמות וזרת (כשלושה מטרים ומחצה), וכך ספרו שכל יושבי הארץ הזאת גובהם גבוה כל כך. ועוד אמרו, כי מלבד מה שכל יושבי הארץ אנשי מידות, עוד "וּשְׁמַם רֵאיוֹנוֹ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֵנָק מִן הַנְּפִילִים", היינו בני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים, והיו גבוהים מאוד, עד שהיינו בעיניהם כחגבים.

ואין ספק כי שמיעת תיאור חי שכזה, על חוזהם וחוסנם של יושבי הארץ, ועוד מבינים את ציור המקום שם כי עריהם בצורות וגדולות לשמים, מתמלא כל הלב חלחלה מפני העתיד לקרות עמם כאשר יכנסו לארץ ויעמדו בפני הענקים האלו.

זאת ועוד, ידוע שכאשר מקיים האדם מלחמה על החיים, יילחם עד סוף שארית כוחותיו, ויעשה הכל בכדי לנצח, שהרי יודע שאם לא ינצח יפול לפני אויבו למלחמה, ולא כמו מלחמה שמתקיימת עבור כסף מיסים וכיוצא"ב, שאז גם אם יילחם בכדי לעמוד על ממונו, עדיין לא יעמיד נפשו בחרוף נפש לנצח במערכה. וכאשר נכנסו ישראל לארץ, ידעו כל העמים שישראל הצטוו "לא תחיה כל נשמה", והבינו כי עתידם למות בידיהם של ישראל, אם לא ינצחו אותם. ובאמת בפועל כאשר נכנסו לארץ, נכנסו ישראל ויהושע בראשם והחלו לשרוף ולכלות את יושבי הארץ, תחילה עם יושבי ירחו ועי, וכך המשיכו לכל שבעת העמים. ומצאנו כאשר הערימו הגבעונים על ישראל ואמרו כי הם לא מיושבי הארץ אלא באו ממקום רחוק, ולאחר מכן הכירו ישראל בשקדם ושאלו אותם מדוע עשו כן, ענו

הגיליון זקוק לתרומותיכם – ניתן להקדיש ולהנציח, לעילוי נשמת ולברכה

לתרומות: דרך נדרים פלוס, בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465

² וזה לשונו הזהב של הרמב"ם: מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו, שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה, ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה, וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד, ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו, אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה, וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה, שנאמר אל ירד לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערכו מפניהם וכו'.

כיצד מדבר הוא בהתרפקות על הבורא ית', שרק הבורא עולם הביא אותו לכל הנצחונות שלו.

דוד המלך אומר להקב"ה: לדוד ברוך ה' צורי המלמד ידי לקרב ואבצעותי למלחמה (תהילים קמד, א), כלומר גם כאשר אני מחזיק חרב ביד והורג את האויב שלי, לא אני הרגתי, אלא אתה הוא שמלמד את ידי לקרב ואת אבצעותי למלחמה. וכן עוד הרבה במקראות בתהלים אנו מוצאים כיצד דוד תולה את כל הצלחותיו ונצחונותיו בהקב"ה לבדו.

וכאשר שומעים בימינו את כל הדיבורים סביב ניצחות מול הערבים, האם אנחנו ניצחנו או הם ניצחו, יש להם נשק או אין להם נשק, כל הדיבורים מלאים בגאווה והתרברבות של 'כוחי ועוצם ידי', הכיצד זה שוכחים מי הוא זה שעושה את הכל? ושמעתי שמפקד אחד אמר שעדיין יש נשק לערבים ועל כן הניצחון לא מוחלט. אילו רק היו משכילים להבין את יחס הכוחות האמיתי והנכון, הם חושבים שיחס כוחות נמדד לפי מי שיש לו יותר נשק, אבל אנחנו יודעים שעם ישראל אינם צריכים כלל נשק, וכפי שאמר דוד לגלית: כי לא בחרב ובחנית יושע ה' כי לה' המלחמה ונתן אתכם בידו. את זה דוד המלך ידע והנחיל לנו, שיש אלוקים בישראל שנלחם עבורם את כל מלחמותיהם, ולואי שיבינו כן גם היום, שלא כוחנו ועוצם ידינו יקבעו לנו האם נוכל להמשיך לחיות כאן בארץ הק', אלא הבורא לבדו הוא שמניח לנו מכל אויבנו להושיבנו לבטח.

אהבת דוד ויהונתן – קשר של תורה

כאשר הרג דוד את גלית והפילו ארצה, נטל את חרבו של גלית וחתך עמה את ראשו של גלית להביאו אל שאול. באותה שעה כאשר נכנס אל שאול, ישב שם גם יהונתן בנו, וכתוב בפסוק "ויהי ככלותו לדבר אל שאול ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאבהו יהונתן כנפשו" (שמואל א יח, א). ודבר זה טעון הבנה, כי הנה יודעים אנו את עוצמת האהבה ששררה בין דוד ליהונתן, עד שאמר עליו דוד "נפלאת אהבתך לי מאהבת נשים" (שמואל ב א, כו), וכאן אנו מוצאים כיצד השתרשה לה האהבה הזו בליבותיהם, שהיה זה באותו מאורע שראה יהונתן את דוד מגיע עם ראשו של גלית אל שאול. וצריך להבין מה גרם לו לאהבה הגדולה הזו באותה שעה, ומדוע בראותו כן נקשרה נפשו בנפש דוד, וכי מפני שהצליח להרוג את גלית זו סיבה שיאהב אותו כל כך?

להבין הענין, אקדים מעשה קצר שארע עמי בהיותי בישיבה. היה זה בזמן 'אלול', למדתי חברותא עם אחד מבני השיעור שהיה ירא שמים גדול, וחריף בלימודו. ולמדנו יחד פרק 'תמיד בשחט'. הלימוד בצוותא היה פורה במיוחד, הרגשנו שנינו כיצד מתחדדות הסברות ומתבהרות הסוגיות באופן מופלא. וכך למדנו משך חודש ימים, מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים. לאחר התקופה הזו הרגשתי שגותר בליבי אהבה עמוקה מאוד כלפי אותו בחור, והבחנתי כי אף הוא מרגיש כן כלפי, וככלל הידוע "כמים הפנים אל הפנים כן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט), והתפלאתי על כך מדוע נכנסה בליבי אהבה כה גדולה אליו.

לאחר זמן מה החלו להוציא חוברות עם שיחות של המשגיח דמיר הגאון רבי ירוחם ליוויביץ' זצ"ל, וראיתי שם שכתב כי נשמות ישראל הלוא כולן מגיעות ממקום אחד, כולן חצובות מתחת כסא הכבוד, ובגמ' (יבמות סב, א) מבואר שיש בשמים גוף אחד גדול עם כל נשמות ישראל [ואמרו שאין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף]. נמצא אם כן שבעצם כל ישראל הם דבר אחד ממש, אלא שכאשר יורדות הנשמות אל הגופים בעולם הזה, הגופים מחלקים אותם ומפרידים בין הנשמות. וכתב, שכאשר לומדים שנים יחד בחברותא, הרי ההתקשרות ביניהם היא התקשרות של נשמות, ואין חילוק הגופים משפיע עליהם. נמצא אם כן, שהקשר החזק ביותר בין שני אנשים הוא הקשר הנוצר על ידי לימוד בצוותא, כי זה מחבר ביניהם את הנשמות המחוברות בשורשן, ומבטל את פירוד הגופים שביניהם. כאשר ראיתי כן הבנתי את פשר האהבה שחשתי כלפי החברותא שלי, כי מאחר והתחדדנו יחדיו בעסק התורה בצורה מועילה וטובה ביותר, ממילא נקשרו נשמותינו בקשר אמיץ ובל ינתק.

ומעתה נבין היטב מדוע כאשר ראה יהונתן את דוד מגיע לשאול, ובידו אווז את ראש גלית, נקשרה נפשו בנפש דוד. והטעם, משום שהיה יהונתן עסוק בסוגיית "כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם", סוגיא זו של 'אין עוד מלבדו' העסיקה את ראשו, שחשב והתבונן כיצד יוכל האדם להגיע למדרגה הנעלית ביותר בענין זה, שגם אם יראה אל מולו את האדם המפחיד ביותר לא יירא ממנו אלא יחזק נפשו במידת האמונה והביטחון ולא יפול לבבו ורוחו בראותו אותו. וראינו כי שנים לאחר מכן כאשר צעד יהונתן עם נערו ונכנסו למוצב של פלשתים, היו שם נערים מפלשתים ואילו יהונתן ירד לבדו עם הנער אל תוך המצנה, אמר אז יהונתן "כי אין מעצור לה' מלהושיע ברב או במעט" (שמואל א יד, ו). למדנו שגם יהונתן סיגל בנפשו מידת האמונה הזו, להבין שאין חילוק והבדל אם הינך צועד בראש צבא ענק, או בגפך אתה הולך, כי אין מעצור לה' מלהושיע. ותוך כדי עבודתו ועיסוקו בסוגיא זו, ראה לפתע דוגמא חיה לעבודה נפלאה בזה, כאשר ראה את דוד כיצד ניגש בביטחון מופלא אל עבר גלית, ולא נע ליבו ולא זע ממנו, או אז התחזק עוד יותר באמונה הזו, ועל כן נקשרה נפשו בדוד, כי הוא סייע בעדו בעבודת ה'.

אנו מוצאים כי בשעה שירד דוד להילחם מול גלית, שאל שאול "בן מי זה הנער הזה?", ופירש רש"י שראה בו טכסיסי מלכות. ביאור הדבר, דרכו של המלך הוא שאינו פוחד מכלום, כי ממי יש לו לירא. וכפי שאנו רואים אצל האריה, שהוא מכונה 'מלך החיות', אינו פוחד מכלום, ולפיכך כל החיות דורסים ואוכלים, היינו שתחילה הורגים את הטרף שלהם ורק לאחר מכן אוכלים אותו, משום שהם יראים שמא יתהפך הטרף עליהם לטורפם, אך האריה לא כן מנהגו, אלא הוא אוכל את הטרף בעודו חי, וכפי שכתב הרא"ש (ב"ק פ"א סימן כא) "דוקא ארי שהוא מלך ולא ישוב מפני כל, אין ממתין לה עד שתמות, אבל זאב ושאר חיות מפני מורכ לבבם אינם אוכלים בעוד טרפם חי". וזהו המושג 'טכסיסי מלכות', מי שאינו פוחד מכלום. ודוד שהיה מלא באמונה בבורא, לא פחד מפני איש ולא חשש ממאומה, כי ידע שהקב"ה עמו בכל מצב, והיה מעוטר ב'טכסיסי מלכות'.

לישראל, כלומר כאשר יראו כולם כיצד נער קטן כמוני ניצח אותך, יבינו שיש אלוקים לישראל שנלחם עבורם, והוא זה שנתן לי אותך. וזה סיים ואמר: **"וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב ובחנית יושע ה' כי לה' המלחמה ונתן אתכם בידו"**. לאחר מכן השליך עליו דוד את האבן מתוך המקלע, וזו פצעה את מוחו והפילה אותו ארצה. ונס עשה לו הקב"ה שיפול גלית לפניו ולא לאחריו, בכדי שלאחר מכן כאשר יטול דוד את החרב מגלית לא יצטרך לצעוד ליטול אותה עד לראשו, אלא יהיה בצמוד אליו, ואכן חתך את ראשו של גלית והביאו לשאול, והפלשתים ברחו מפני ישראל.

ובמזמור יח בתהלים, שם מודה דוד על שהציל אותו ה' בכל המלחמות שנלחם במהלך חייו, לכל אורך הדרך מדגיש דוד כי לא הוא שניצח אלא ה' הציל אותו: 'ביום הציל ה' אותי, יחי סלעי ומצודתי מגיני וקרן ישעי משגבי', וכן אומר 'בך ארוץ גדודי' – כלומר בך ארוץ את ראשי הגדוד, כאשר אני פוגש בגדוד של אויבים אני מתחזק ביאין עוד מלבדו ועל ידי זה אני מרוץ את ראשם, 'ובאלוקי אדלג שורי' – 'שורי' זו חומה, שעל ידי האמונה שבלבי אנו מדלג את החומות, וכן הלאה בכל המזמור כולו. ואמרת פעם לבורא עולם, וכי יש לך עוד מלך אחד בעולמך שמייחס את כל הצלחותיו אליך? מאז בריאת העולם ועד עתה, חיו כל כך הרבה גוים, כל כך הרבה מלכים, מפקדים וראשי צבא, וכי מישחו מהם ידע מי עזר לו לנצח, ומי הציל אותו מאויביו? הנה ראה את עמך ישראל, ראה את דוד המלך ע"ה,

חינוך ללא תורה – הרס וחורבן

הטעם שציונות התורה "לא תחיה כל נשמה", הוא משום התועבות החמורות שעשו יושבי הארץ, ולא רצה הקב"ה שילמדו ישראל ממעשיהם, וכדכתיב להדיא בקרא "לא תחיה כל נשמה וגו'", למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבותם אשר עשו לאלוהיהם" (דברים כ, טז-יח).

ולב מי לא ירעד ויזדעזע נוכח המראות הקשים שאנו רואים נגד עינינו בארצנו הקדושה, ארץ ישראל, כאשר רבים מאחינו היהודים חוטאים חטאים גדולים ומתעבים מעשיהם באופן מחריד. ולא זו בלבד, אלא עוד מתגאים בכך, וצועדים בראש כל חוצות להביע גאווה בתועבותיהם, ומחללים פלטרין של מלך, בארץ הקדושה ובעיר הקדושה ירושלים ת"ו. במה הם מתגאים?! בפריקת כל עול מעל צווארם, פורקים עול תורה, עול מצוות, ומשליכים את ציווי הקב"ה מעליהם רח"ל. תיזל כל עין דמעה על נמיכות הקומה שהגיעו אחינו בית ישראל.

אך לא הם אשמים בכך, האשמים הם ראשי תנועת הציונות, שהקימו את המדינה כאן בארץ, ומיד עם הקמתה הקימו בתי ספר ממלכתיים שאינם מחנכים לכולם, מה מלמדים אותם שם? קצת מקצועות?! מה עם תורה? מה עם מידות טובות, יראת שמים, דרך ארץ, מאיפה הם ילמדו את כל זה, מאיפה יהיה להם את הערכים היהודיים שהתורה מלמדת אותנו? ובעקבות כך הם גדלים כמו גוים רח"ל ומגיעים עד שאל תחתית, וכפי שאמרו חז"ל "כשהם יורדים יורדים עד עפר" (מגילה טז, א). והם אינם יודעים את מה שאמרו חז"ל (ביצה כה, ב) שישאלם הם עוים שבאומות, ולפיכך ניתנה להם התורה לעדן את מידותיהם. וממילא כאשר מחנכים לגדול כמו גוים ללא תורה ומצוות, התוצאה קשה מאוד כפי שאנו רואים.

פעם בקש ממני דוקטור אחד, שברצונו לאסוף כמה רופאים ואלמד אותם כיצד לחנך את הילדים שלהם שיגדלו מחונכים, וזה כי הם ראו את המשפחה שלי בס"ד כולם מחונכים, ורצו אף הם שיהיו בניהם כך. אמרתי לו, וכי אתה סבור שאני חונכתי את ילדיי? טועה אתה. לא אני חונכתי אותם, אלא התורה הקדושה היא זו שמחנכת אותם. הם נכנסו לחיידר כשהיו ילדים קטנים, ושם לימדו אותם את מצוות כיבוד אב ואם, לימדו אותם מה התורה מתירה לנו ומה היא אוסרת, לא לגנוב ולא לגזול, לא להונות את החבר, לעשות חסד ולנהוג בישרות, והתורה מחנכת אותם להיות אנשים הגונים וישרים. אבל אתם שלא רוצים ללמד שיש אלוהים, לא רוצים ללמד שהיה מעמד הר סיני, שקבלנו את התורה, ואתם רוצים להיות מחונכים כמו יהודים?! כל החינוך שלהם הוא לגדול חופשי שלא יעלה עליהם שום עול, לא עול תורה ולא עול מצוות, וכיצד יוכלו לקבל את התרבות היהודית כאשר כל מהותם זועקת תאוות החופשיות?!

זכורני בתלמוד תורה שלמדתי במרוקו, שם לא היה החיידר באותה רמה כפי שיש היום, שכל ילד בגיל בר מצווה כבר יודע כמה פרקים בגמרא, שם לא למדנו ברמה גבוהה כל כך, אבל חינוכו אותנו מה זה להיות יהודי, למדנו אמונה ויראת שמים, לימדו אותנו איך להתפלל. פעם אחת היתה שנת בצורת קשה, ובכל הרחובות נערכו צעדות של ערבים שקראו לאלוהיהם שיתן גשם, ואותנו בחיידר אסף המנהל לרחבה הגדולה, ישבנו כולנו כל ילדי החיידר, כאלף ילדים, והתפללנו יחד מעומק הלב: ק-ל חי יפתח אוצרות שמים, ישב רוחו יזלו מים. אני זוכר כיצד המעמד הזה נחקק בעצמותינו, כמה אמונה שזה מכניס, שיודעים כולם ורואים למי מתפללים, מי הוא זה שיכול להביא לנו גשם ולמלאות את מבוקשנו.

עוד חקוק בעצמותיי, שלמדנו שם בכל שנה בין פסח לעצרת את כל פרקי אבות, בכל שבוע את הפרק של אותו שבוע, וכאשר הגענו לפרק ד', הזדעזעו אמות הסיפין מעוצם היראה שהכניס בנו הרבי כשקרא המשנה: הילודים למות, והמתים להחיות, והחיים לידון, לידע להודיע ולהיוודע שהוא א-ל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדיין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון ברוך הוא, שאין לפניו לא עוולה, ולא שכחה, ולא משוא פנים, ולא מקח שוחד, שהכל שלו. ודע שהכל לפי החשבון, ואל יבטיחך יצרן שהשאל בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר, ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת, ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ונביט סביבנו היום, היכן מלמדים את הדברים הבסיסיים האלו? ולא רק בחינוך הממלכתי כן, אלא אף בממלכתי דתי גם שם צריך הרבה רחמי שמים, וכי יש בהם במורים יראת שמים שהם יכולים להעניק אותה לתלמידיהם? ככה מגדלים דור של כפירה רח"ל, וזה עשו ראשי הציונות כשהקימו את המדינה, לעקור ולשרש כל זכר וסממן יהודי מחינוך דור העתיד, רח"ל.

ואמנם רואים היום הרבה התעוררות לתשובה ב"ה, ורבים מאחינו התועים תופסים עצמם וחוזרים אל חיק התורה והמצוות, אך טוב יותר היה שלא יהיה צורך כלל בתנועת התשובה... אלא כולם היו יראים ושלמים, מתחנכים כפי שהתורה רוצה שיתחנכו.

לא נותר לנו אלא להתפלל ולשפוף שיח לפני הקב"ה, שיחזיר את העם בתשובה, וישונו אל ה'. כמה ממשה רעה בירושלים, אך אנו צריכים לדעת, שאנו אינן חפצנו כלל במנהיגים החילוניים בירושלים, לא בנתניהו ולא באחרים, כל עמי הארצות הללו לא הם המנהיגים שלנו! אנו חפצים במנהיג אחר לגמרי, שיבוא משיח בן דוד להנהיגנו, וישכון כבוד ה' בירושלים, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

בשיעורים הנמסרים ממורנו הרב שליט"א בענייני שביעית, התחילו סוגיית הגמ' בסוכה לט - ענייני קדושת הפירות, ניתן להאזין בקול יהודי מרוקו, שמעו ותחי נפשכם

הוצאות הגיליון מרובות לתרומות נא ליצור קשר בטל' 054-8520936

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול יהודי מרוקו" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הכנת הכותב מתוך שיחה הנמסרת מידי מוצ"ש בבית הרב בשעה 21.30 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

נרבת ידידנו הרה"ח ר' אשר בנדיקט שליט"א להצלחה בכל העניינים

פרשת חוקת תשפ"א

מישבטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

שידוכים ללא דמי שדכנות

שאלה א

שדכן קבע פגישת היכרות ראשונה לראובן עם לאה במקום א' בירושלים. ובמקביל הוא גם קבע פגישה לשמיעון עם רחל, באותו היום, ובאותה שעה, במקום ב', שנמצא בירושלים בסמיכות מקום.

אלא שראובן "התבלבל" והלך בטעות למקום השני שבו חיכתה רחל. ואילו שמיעון גם כן "טעה" והלך למקום הראשון שבו חיכתה לאה.

ולמעשה נפגש ראובן עם רחל ושמיעון עם לאה. ואכן בשני המקרים בס"ד נמצאה שפה משותפת בין הצדדים, ואת שאר הפגישות תיאמו ביניהם ההורים, ושני השידוכים יצאו לפועל.

כעת הם שואלים, האם מגיע לשדכן דמי שדכנות או חלק ממנו, עכ"פ מהצד של הבנות שחיוכו באותו מקום שהשדכן מסר להן, ובגלל זה יצא לבסוף השידוך שלהן לפועל?

שאלה ב

מתווך שכונתי הראה לאדם מסוים דירה שעומדת למכירה, אלא שהדירה הנ"ל לא ענתה לדרישותיו. מתווך אחר שעבר במקום הבין מעצמו בחושיו המחודדים שהאדם שהולך עם המתווך הראשון רוצה לקנות דירה באזור. לפיכך חיכה בצד, וכשראה שאותו אדם עזב את המתווך הראשון, הציע לו לקניה דירה אחרת באותה שכונה, ואכן הדירה השניה ענתה לצפייתיו והוא רכש אותה.

האם מגיע למתווך הראשון דמי תיווך, מאחר ולטענתו מחמתו נודע למתווך השני שיש כאן אדם שמעוניין לקנות דירה באזור הזה?

תשובה

במקרה הראשון - לא מגיע לשדכן דמי שידוך מאף צד.

במקרה השני - המתווך הראשון אינו נחשב כשותף באף חלק מהתיווך, ולכן לא מגיע לו שום חלק מדמי התיווך, והמתווך השני יקבל את מלוא דמי התיווך.

מקורות

כתוב בגמ' ב"מ (קא.) איתמר, היורד לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות, אמר רב, שמין לו וידו על התחתונה. ושמאל אמר, אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ולנטעה. אמר רב פפא, ולא פליגי, כאן בשדה העשויה ליטע, וכאן בשדה שאינה עשויה ליטע, ע"כ.

מבואר בגמ', שכל אדם שעשה מעצמו עבור חבירו עבודה ששוה כסף, אם חבירו היה זקוק לה, למרות שלא פנה אליו, בכל זאת יצטרך לשלם לעובד את שכרו המלא כפי המחיר שהיה יכול להשיג פועל בשוק

שיעשה לו עבודה כזאת. אולם אם אינו זקוק לה אפילו לאחר שנעשתה, יכול לומר לפועל: טול את מה שעשית. והוסיף הרמ"א בחו"מ (סי' רסד), שכל אדם שעשה לחבירו פעולה או טובה, לא יוכל מקבל ההנאה לומר לנותן, בחינם עשית עמדי הואיל ולא ציוויתך, אלא צריך לתת לו את שכרו, ע"כ.

ומבואר בגר"א חו"מ (סי' קפה ס"ק יג, וסי' רסד ס"ק יב) שזהו המקור שמחייב לשלם לכל אדם שעשה מלאכה עבור חבירו אם נהוג לשלם עבורה כסף, ולמרות שעשה זאת מעצמו מבלי שהתבקש לעשותה. והוסיף שם הגר"א, שזהו גם המקור שמחייב לשלם לשדכן ולמתווך כסף, ואפילו אם הם הציעו מעצמם את הצעת השידוך או התיווך. מכיון שמחמתם הצדדים המשיכו לקדם הצעה זו, והעיסקה או השידוך יצאו לפועל.

וכל שכן שהצדדים חייבים לשלם לשדכן או למתווך בתור פועל, אם הם פנו אליהם מיוזמתם שיציעו להם הצעה, או אפילו אם השדכן או המתווך הציעו לצדדים מעצמם, אולם אח"כ הצדדים פנו אליהם שיקדמו את מימוש הצעתם, ולבסוף נעשה השידוך או שהעיסקה התבצעה ע"י עבודת השדכן או המתווך.

והנה למרות האמור לעיל, מבואר בפוסקים, שהשכר שמגיע לפועל הינו רק עבור עבודתו בפועל לחבירו, שמחמת עבודה זו נעשתה העיסקה או המלאכה או השידוך וכדומה. אולם אם עבודתו היתה בדבר אחד, ולבסוף העיסקה נעשתה בדבר אחר שהנ"ל לא עבד עבורה - אין כאן גדרי פועל או יורד, משום שעבור העיסקה שנעשתה לבסוף - הנ"ל לא עבד. ואע"פ שהיתה לו שייכות מסויימת לסיבות צדדיות שגרמו להצלחת העיסקה, אולם עבור זה לא מגיע לו שכר. כלומר, השכר שמשולם לפועל או ליורד לשדה חבירו הינו, רק כאשר הפועלים הנ"ל עשו עבודה ישירה להשבחת ממון חבירו או עבודה שהיא בדיבור עבור הדבר שחבירו ביצע אותה בפועל.

ביאור הטעם למה השדכן והמתווך לא יקבלו שכר

לפיכך בנידון השאלה הראשונה, שהשדכן עבד לשדך בין ראובן ללאה, ובין שמיעון לרחל והשידוכים האלו לא נעשו, אלא נעשו שידוכים אחרים שהשדכן לא פעל עבורם מאומה, שבסוף ראובן התארס עם רחל, ושמיעון עם לאה, וביחס לכך - השדכן לא פעל כלום, כי השיתוף הזה לא נוצר מחמתו. לכן אע"פ שהשדכן גרם לבנות להגיע לאותו מקום, אולם עבור זה לא משלמים שכר שדכנות, אלא שכרו משולם על עשיית הקשר בין שני בני הזוג, ואת זה השדכן לא עשה כאן. ואע"פ שהוא לא אשם בטעויות שהיו לבחוריהם, אולם הנידון איננו אם יש כאן אשמה או לא, אלא האם בפועל הוא עשה פעולה חיובית בשידוכים שנעשו בין ראובן לרחל, ובין שמיעון ללאה, ומאחר ולשידוכים אלו לא היה לו קשר, לכן לא יקבל שכר שדכנות.

מה היה חטאו של משה במי מריבה?

וכדי ליישב זאת, נתחיל תחילה לבאר בס"ד את חטאו של משה רבינו במי מריבה. והנה כתוב בפסוק שחטאו היה בכך שלא קידש את שם ה'. אמנם רבותינו הראשונים הבינו, שהתורה הסתירה את מהות החטא, ונחלקו מה באמת היה חטאו. ונקדים את דברי הרמב"ן בפ' חקת (כ), (ח) וז"ל: החטא במשה ואהרן במי מריבה - אינו מתפרסם בכתוב, ע"כ. כלומר התורה העלימה במכוון מה באמת היה חטאו. וישנם יותר מעשרה פירושים אצל רבותינו הראשונים לבאר את מהות החטא, וכמו שהביאם שם בקצרה האור החיים הקדוש וע"ש. ועל כל פירוש שהובא שם מקשים שאר המפרשים למה לדעתם הוא אינו נכון, וע"ש באבן עזרא, ברמב"ן ובאור החיים.

ולענ"ד ניתן להוסיף הסבר נוסף בחטאו, על פי דברי חז"ל שהובאו בילקוט שמעוני שם (פ"כ, אות יב) שלקב"ה היתה תביעה על משה, למה היכה את הסלע, הרי הסלע הזה נתן לתינוקות במצרים דבש ושמן כדי לאכול, וכפי שנאמר בדברים (לב, יג) "וינקוהו דבש מסלע", ואחרי שעשה כזאת טובה ליהודיים, אתה עוד מכהו? לפיכך אין אתה ראוי להנהיג יותר את בני ישראל, וכבר מינית במקומך את יהושע בן נון, ע"כ דברי הילקוט שם.

ולכאורה דברי המדרש הזה צריכים ביאור. שהרי על הסלע הזה אמר הקב"ה למשה בשמות (יז, ו) "הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב - והכית בצור ויצאו ממנו מים" וגו'. וכתב שם הרמב"ן, שאמרו חז"ל: שהצור שבפ' בשלח, והסלע שבפ' חקת - כולם אותו הדבר, וזהו מה שנקרא "בארה של מרים". והוא מהילקוט שמעוני פ' חקת (רמז תשסג, אות יב) שם כתוב שהצור שבפ' בשלח היה אותו סלע, אלא שאז היה עדיין קטן, ולכן קראו לו - צור וע"ש. נמצא שאע"פ שהסלע הזה נתן לתינוקות דבש ושמן והחיה אותם, למרות זאת אמר הקב"ה למשה בפ' בשלח להכות אותו כדי שיוציא מים, א"כ מה היתה התביעה עליו כשהיכה אותו לאחר מיתת מרים?

כמו כן קשה, שהרי כתוב בגמ' בסנהדרין (קיא.) שהובאה בקצרה ג"כ ברש"י סוף פרשת שמות (ה, א) שאמר הקב"ה למשה בנבואה עוד בהיותם במצרים: "אתה תראה את אשר אעשה לפרעה" וגו'. כלומר, מה שאני [פ' - הקב"ה] יעשה לפרעה - אתה תראה, אבל אין אתה רואה במלחמת שלושים ואחד המלכים שיהיו בארץ ישראל, ע"כ. כלומר, שארבעים שנה לפני החטא של מי מריבה נגזרה הגזירה על משה שלא יכנס לארץ ישראל, וגם נאמר לו זאת בנבואה, וא"כ מה התחדש במי מריבה?

החידוש של המהרש"א לגבי חטא מי מריבה

והנה את השאלה הזאת הקשה המהרש"א בסנהדרין שם. ותידיך, שאע"פ שאכן עוד במצרים נגזר על משה רבינו שלא יכנס לארץ ישראל, אלא שזאת היתה גזירה ללא שבועה של הקב"ה, ולכן חשב משה שיוכל לבטלה ע"י תפילתו. אולם במי מריבה היתה שבועה של הקב"ה שלא יכנס לארץ, ולאחר שבועה אי אפשר לבטל את הגזירה אפילו ע"י

כמו כן לגבי השאלה השניה בנידון התיווך. המתווך הראשון הראה לקונה דירה מסוימת. כלומר, עבור הדירה הזאת הוא עבד כמתווך, ועיסקה זו לא יצאה לפועל. ואילו המתווך השני הראה לקונה דירה אחרת שקנאה לבסוף, נמצא שלעיסקה שהתבצעה בפועל - רק המתווך השני היה הפועל. ועבור הבאת קונה שרוצה לרכוש דירה לרחובות השכונה, לא משלמים דמי תיווך, אלא רק למי שקשור בפועל לקידום העיסקה שנעשתה.

ואם בעיסקה שנעשתה בפועל עבד המתווך הראשון בתור המציע בלבד, ואילו מתווך אחר ביצע את כל המשך העיסקה, במקרה זה נהוג לתת למתווך הראשון שליש מדמי התיווך בתור מציע, והשאר למתווך השני. משא"כ בנידון דנן פעולתו של המתווך הראשון היתה בהקשר לעיסקה אחרת לגמרי שהיא לא התבצעה, ונעשתה עיסקה שונה, לפיכך אין למתווך הראשון כל חלק מדמי התיווך עבור עיסקת קניית הדירה השניה, שביצע אותה המתווך השני לבדו.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מי מריבה - החטא הנסתר

כתוב בפרשתנו (כ, יב-יג) "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן, יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם. המה מי מריבה... ויקדש בם" ע"כ. לכאורה כתוב בתורה, שבגלל שמשה ואהרן חטאו בתום ארבעים שנה שהיו במדבר, במי מריבה שלא קידשו שם את שמו של הקב"ה, לכן נגזר עליהם למות במדבר, ולא להביא את הקהל הזה לארץ ישראל, שהוא הדור השני של בני ישראל, שלא חטאו בחטא המרגלים או שהיו אז פחות מגיל עשרים שנה.

ולכאורה קשה, אפילו אם משה רבינו חטא, מה רוצים מאהרן שלא שמע מה שהקב"ה ציווה את משה לעשות. כמו כן הוא לא הכה על הסלע, ולא התבטא כלפי העם "שמעו נא המורים" וגו'. אם כן למה מגיע לו שימות במדבר, והרי הקב"ה השווה את חטא אהרן לחטאו של משה?

והנה את הקושיא הזאת שואלים חז"ל, וכפי שמובא בילקוט שמעוני פ' חוקת (פ"כ, יב) וגם הם נשארים בשאלה ללא מענה. וכן רש"י מביא את השאלה הזאת בספר דברים (לג, ח) על הפסוק "וללוי אמר... תריבהו על מי מריבה" וז"ל: בעלילה באת עליו, אם משה אמר שמעו נא המורים, אהרן ומרים מה עשו? כלומר, רש"י הוסיף בקושייתו את מרים שמתה לפני החטא של מי מריבה, למה מגיע לה עונש מיתה, הרי היא לא חטאה בחטא הזה? ויותר קשה, שהרי בתרגום אונקלוס, ובתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק הנ"ל כתבו וז"ל: "בחנונוהי על מי מריבה - ואשתכח מהימן ע"כ. כלומר הקב"ה בחן ובדק את אהרן במי מריבה, ומצא אותו נאמן. אם כן כתוב בתורה בספר דברים בפירוש, שאהרן לא רק שלא חטא במי מריבה, אלא שנבדק שם ונמצא נאמן, ואילו בפרשת חקת כתוב, שהקב"ה השווה את חטאו של אהרן לחטאו של משה שלא קידש את ה'?

תפילה. וכך גם כתב רש"י בפ' חקת (כ, יב) על הפסוק "לא תביאו" וגו', וז"ל: בשבועה, כדי שלא ירבו בתפילה על כך.

נמצאנו למדים, שרצון הקב"ה היה מלכתחילה שמושה רבינו לא יכנס לארץ ישראל, ואין הדבר קשור כלל למי מריבה, אלא מסיבות אחרות לחלוטין שחז"ל ביארו במדרשים, וכפי שיובא להלן. אלא שבגלל חטאו המזערי במי מריבה שלא ידוע לנו מהו היה, נגרם שאפילו אם משה יתפלל לבטל את הגזירה הקדומה - הוא לא יוכל לבטלה, כי בגלל מי מריבה הקב"ה נשבע לחזק את תוקף הגזירה שלא יכנס לארץ ישראל, ולא ניתן לבטל את השבועה ע"י תפילה.

מהן הסיבות שמחמתן משה רבינו לא נכנס לארץ ישראל?

והנה כדי להבין מחמת מה נגזר על משה שלא יכנס לארץ ישראל, נקדים תחילה את דברי משה עצמו בספר דברים שרמזו על כך. בדברים (א, לז) כתוב: "וגם בי התאנף ה' - בגללכם - לאמר, גם אתה לא תבוא שם" ע"כ. וכן בדברים (ג, כו) כתוב: "ויתעבר ה' בי - למענכם, ולא שמע אלי" ע"כ. כלומר, משה רבינו אומר בפירוש, שהסיבה שנגזר עליו שלא יכנס לארץ נובעת - רק בגלל בני ישראל. והנה נאמר במדרש שהובא בפ' האור החיים הקדוש בדברים (א, לז) ובמלבי"ם פ' חקת (כ, יג) שאם משה רבינו היה נכנס לארץ, הוא היה בונה את בית המקדש, ובמקרה זה מחמת קדושת מעשה ידי משה - הגויים לא היו יכולים להחריבו. ונמצא שכאשר בני ישראל חטאו בסוף ימי הבית הראשון - היה הקב"ה מכלה את זעמו בהם בלבד ולא היה נשאר מהם חלילה שריד ופליט. לפיכך בחמלת הקב"ה על בניו, גזר מראש על משה רבינו שלא יכנס לארץ, כדי שלא יבנה את ביהמ"ק, ובזכות זה נשארו חלק מבני ישראל בחיים, ורוב הנשארים בחיים גלו לבלב, ולאחר שבעים שנה עלו לארץ יחד עם זרובבל, עזרא, ונחמיה, ובנו את בית המקדש השני.

נמצא, שהקב"ה העדיף את מיתתו של משה רבינו, הרועה הנאמן של בני ישראל, כדי להציל את עם ישראל - בעוד שמונה מאות ותשעים שנה [החישוב הוא, ארבע מאות ושמונים שנה עד בניית ביהמ"ק הראשון, ועוד ארבע מאות ועשר שנים עד חורבנו].

כלומר, אע"פ שאמרו חז"ל שמיתתם של צדיקים מכפרת על הדור. והכוונה תמיד - על הדור שחיים בו הצדיקים, כמובא ברש"י חקת (כ, א) לאחר מיתתו של מרים הנביאה. אולם כאן התחדש, שמיתת משה נועדה כדי לכפר ולהציל מכליה את עם ישראל שיחיו בעוד - שמונה מאות ותשעים שנה, שכולנו מצאצאיהם. ובזכות מיתתו של משה במדבר - גם אנו חיים היום. וזה מה שמושה רמז בדבריו בדברים (ג, כו) "ויתעבר ה' בי - למענכם".

כלומר, מיתתי במדבר נועדה להצלת חיי עם ישראל לדורותיו, עד שיגיע זמן תחיית המתים במהרה בימינו.

מהי הסיבה שאהרן ומרים לא נכנסו לארץ ישראל?

והנה ביארנו בס"ד מהי הסיבה הראשונה שמחמתה נגזר על משה שלא יכנס לארץ. אולם עדיין קשה, שהרי אהרן ומרים לא היו בונים בפועל את ביהמ"ק, וא"כ למה נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ? אמנם התשובה לכך כתובה במד"ר דברים (פ"ב, ט) ובזוהר פ' תרומה (קנז), וזוהר חדש (יד:). וז"ל: אמר לו הקב"ה למשה, אם אתה נקבר כאן אצלן - בזכותך

הם, ע"כ. [כלומר - דור המדבר באים עמך]. ובזוהר שצוין משמע, שבטעם זה מונח גם למה אהרן ומרים מתו במדבר. כלומר - מכיון שהם היו גם כן מנהיגי ישראל במדבר, לפיכך אמר הקב"ה, שאם מנהיגים אלו יכנסו לארץ, ואפילו אם ימותו במדבר ויכנסו רק עצמותיהם לארץ - לא יהיה מי שבתחיית המתים יכניס את דור המדבר לארץ. לפיכך מכיון ששלושתם הנהיגו את דור המדבר שגם מתו במדבר, לכן למענם על שלושת המנהיגים למות במדבר, כדי שכאשר תהיה תחיית המתים - הם יביאו עמם את כל דור המדבר שהנהיגו אותם לארץ. לפיכך אע"פ שאהרן ומרים לא חטאו במי מריבה, ואדרבה כתוב בתרגומים בדברים (לג, ט) שאהרן נבדק במי מריבה ונמצא שהוא נאמן לה', אולם כדי שתהא זכות לדור המדבר להיכנס בתחיית המתים לארץ, לכן גזר הקב"ה על מנהיגי הדור שימותו במדבר לטובת העם שהנהיגו אותם.

אמנם הטעם שהקב"ה הזכיר במי מריבה את אהרן למרות שלא חטא כלל - הוא בגלל בקשתו של משה רבינו מהקב"ה המובאת במדרש רבה בדברים פ' ואתחנן (פ"ב, ו) שרצה משה שייכתב בתורה חטא מסוים שחטאו הוא ואהרן ושמוסיבה זו הם מתו במדבר, כדי שלא יאמרו, שהם מתו בגלל חטאם של דור המדבר שמתו בגלל חטא המרגלים או בגלל העשרה ניסיונות שניסו את ה' במדבר וכדומה.

מסקנת הדברים בקצרה, לאור האמור לעיל ע"פ דברי חז"ל, הינה כדלהלן:

א. אהרן ומרים מתו ונקברו במדבר, כדי שבתחיית המתים יוכלו להביא עמם את דור יוצאי מצרים שקבורים במדבר שהם הנהיגו אותם. והסיבה שהוזכר בתורה גם אהרן בהקשר למי מריבה, נועדה למענו ולצורך כבודו בלבד, ובגלל בקשה מיוחדת של משה רבינו מהקב"ה, כדי שלא יאמרו עליהם שמתו במדבר בגלל חטאי אותו הדור שחטאו נגד הקב"ה. אולם באמת אהרן לא חטא כלל במי מריבה, ורק בעלילה באו עליו בהקשר לכך, וכלשון רש"י בסוף דברים.

ב. על משה רבינו נגזר עוד במצרים שימות במדבר ולא יכנס לארץ ישראל מחמת שני הטעמים שהוזכרו בחז"ל, ואין זה קשור כלל למי מריבה. הטעמים שהוזכרו בחז"ל הם: א - שאם היה נכנס לארץ היה בונה את ביהמ"ק, וכשהיו ישראל חוטאים, היה נגזר על כולם כליה ר"ל, כי לא היה ניתן להחריב את ביהמ"ק ככפרה על ישראל, בגלל הקדושה הגדולה שהיתה בו אם משה היה בונה אותו. וכן מהטעם השני - כדי שיכניס את כל יוצאי מצרים יחד עמו בתחיית המתים לארץ ישראל, כמו שהתבאר ביחס לאהרן ומרים.

אמנם במי מריבה היה למשה חטא מזערי ביותר, שנעלם אפילו מרבותינו הראשונים מה שהיה, וכמבואר ברמב"ן בפ' חקת (כ, ח). וכל אחד מרבותינו הראשונים ביאר כפי הבנתו מה היה הפגם המזערי. אלא שבגלל אותו פגם מזערי - נשבע הקב"ה, שאפילו חמש מאות וחמש עשרה תפילות כמנין "ואתחנן" שהתפלל משה לה' שיכנס לארץ, לא יועילו לו לבטל את הגזירה הקדומה שהיתה עליו עוד לפני שיצאו ממצרים, וכפי שביאר המהרש"א בסנהדרין (קיא.) וע"ש.

לקיחת גלולות או טיפות להקלת הצום

שאלה

האם מותר או ראוי לקחת לפני צום יום כיפור, ולפני צום תשעה באב, גלולות או טיפות מיוחדות שמועילות להקלת הצום. או שעדיף להימנע מכך כדי להרגיש יותר את העינוי מחמת הצום?

תשובה

א. לפני הצום של יום כיפור, ניתן לכתחילה לקחת את הגלולות או הטיפות שמועילות להקלת הצום ואין בכך שום בעיה.1

ב. לפני הצום של תשעה באב, לגבי אנשים שאם לא יקחו אותם ישנו חשש סביר שיקשה עליהם לצום ויצטרכו לשתות במהלך הצום או שייגרם להם כאבי ראש חזקים, או חולשה גדולה שתצריך אותם לשכב במטה מחמת הצום וכדומה - רשאים לקחתם.

אולם מי שגם בלעדיו יוכל לצום ללא תופעות לוואי חמורות, אלא שאם יקח את הגלולות או את הטיפות הנ"ל, כמעט ולא ירגיש את צער הצום - עדיף שלא ייקחם, ואדרבה עדיף שצער הצום יגרום לו להרגיש יותר את האבילות על חורבן בתי המקדש. אע"פ שגם אדם זה אם ייקחם - לא יעבור על איסור.2

מקורות

1. כתוב בגמ' ביומא (עד:) ת"ר: "תענו את נפשותיכם", יכול ישב בחמה או בצינה כדי שיצטער? תלמוד לומר - "וכל מלאכה לא תעשו" מה מלאכה - שב ואל תעשה, אף עינוי - שב ואל תעשה, ע"כ. ובס"ד נבאר זאת בהרחבה. ונקדים תחילה, שישנו הבדל מהותי בין גדר העינוי של יום הכיפור לתשעה באב. כלומר, מלבד העובדה שהעינוי ביוה"כ הינו מהתורה, ואילו העינוי בתשעה באב הינו מדרבנן. ישנו הבדל מהותי נוסף ביניהם וכדלהלן:

יום כיפור - הינו יום טוב שצריך לכבדו

יום כיפור הינו - יום טוב, ודינו כאחד משלושת הרגלים שמפסיקים את האבילות. ולכן ישנו חיוב לכבד ולענג את יוה"כ, מלבד ע"י אכילה ושתיה. וכלשון המדרש רבא בויקרא פ' בהר על הפסוק "ולקדוש ה' - מכובד", זה - יום כיפור שאין בו אכילה ושתיה, ואמרה התורה - כבדהו בכסות נקיה, ע"כ. ולכן אע"פ שביוה"כ ישנו חיוב מהתורה לענות את נפשנו מאכילה ושתיה, וחז"ל הוסיפו עוד שלושה דברים, אולם אין הטעם בגלל שרצון התורה היה שנצטער כמה שיותר ביום הזה, אלא שהעינוי מהאכילה ושתיה נקבע בגלל שזה מדרכי התשובה. ומאחר ונצטוונו לשוב בתשובה שלמה על חטאינו, כדי שנזכה לאמור בתורה "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאותיכם" וגו', לכן עלינו לנקוט בדברים המביאים לכך. כמו כן הובא טעם נוסף בחז"ל לעינוי מאכילה ושתיה, בגלל גדולתם של ישראל ביוה"כ שדומים למלאכים. וכשם שמלאכים לא אוכלים ושותים, כך ישראל צריכים לנהוג כך ביום הזה. לפיכך מלבד חמשת העינויים שהתורה וחז"ל ציוו אותנו לנהוג ביוה"כ, לגבי שאר הדברים - עלינו לנהוג ביום הזה כיום טוב, ולכן אסור לנו לגרום לעצמינו צער נוסף.

והנה כתב בשאילתות לרב אחאי גאון (שאילתה טו) שביוה"כ פ' ישנה מצוה לשמוח כמו שנצטוונו בכל חג. אלא שאע"פ שלגבי מצוות

השמחה רבים הם הסוברים שלא נוהג חיוב כזה ביוה"כ פ', מכיון שכתוב בתורה "ועיניתם את נפשותיכם", אולם כולם מסכימים, שצריך לכבדו כראוי ליו"ט, ולהימנע מעינויים וסיגופים נוספים מעבר למה שאמרה התורה והוסיפו חז"ל, ועיין בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' קי) שהאריך בכך.

לאור האמור, ביום כיפור אסור לאדם לטרוח במלאכות כבדות כדי לצער את עצמו, אע"פ שאין איסור מצד הלכות יוה"כ לעשותן, כמבואר באור החיים ויקרא פ' אמור (טו, כט). כמו כן אסור לאדם לשים בכוונה אבנים קטנות בתוך הגרביים, כדי לגרום לעצמו צער בשעה שידרוך עליהן. וכמו כן אסור לאדם ללכת בכוונה למקומות קרים או חמים במיוחד, כדי לגרום לעצמו צער. ומי שינהג כך, לא רק שלא יקבל שכר על מעשיו, אלא עוד ייענש על כך, בגלל שביזה את היום טוב שמצווים לכבדו.

טעם ההיתר לקחת מקלי הצום בערב יוה"כ פ'

לפיכך מותר לכתחילה למי שרוצה והדבר מועיל לו, לקחת לפני הצום של יוה"כ פ' גלולות או טיפות מיוחדות שמועילות להקל עליו את הצום, ואין בכך שום איסור. כי לא נצטוונו להרגיש את הצער מחמת הצום. כי הרי זה יו"ט שצריכים לכבדו, אלא מסיבות שהוזכרו לעיל, נאמרה ההלכה שצריך להימנע מאכילה ושתיה, ואת זה מקיים מי שצם אע"פ שאינו מרגיש את הצום. ואדרבה מבואר ברש"י בברכות (ח: ד"ה מעלה) וביומא (פא:) וברא"ש שם (סי' כב), ובעוד ראשונים, שהטעם שהתורה ציוותה עלינו לאכול בט' בתשרי הינו, כדי שנוכל לצום בקלות, ולא נרגיש הרבה את העינוי מהצום של יוה"כ פ', בגלל שנהיה שבעים מהסעודה של ערב יוה"כ פ' כמבואר בהרחבה בטור ובשו"ע אור"ח (סי' תרד, א) וע"ש. לפיכך ודאי שגם מותר לקחת את מקלי הצום, כדי שנגיש פחות את העינוי מהצום, ונכבד כראוי את היו"ט הזה.

2. בשונה מיום כיפור, גדר העינוי של תשעה באב נקבע בגלל שחז"ל רצו שנצטער כמה שיותר על חורבן שני בתי המקדש, והגלות שבה אנו נמצאים, ונחיה ונרגיש ביום זה ככל האפשר כאבלים ודוויים, וכמי שמתו מונח לפניו. ולכן כל הוספה בצער ומיעוט בעונג מעבר למה שציוו חז"ל הן בערב ת"ב, וכ"ש בתשעה באב עצמו - הרי זה משובח ורצוי, ובתנאי שאין בכך סכנה לחיי המסתגף.

לפיכך אסרו עלינו חז"ל בסעודה המפסקת שבערב ת"ב לאכול שני תבשילים, וכלשון הר"ן בתענית (י בדפי הר"ף) משום שבאכילת שני תבשילים יש בזה חשיבות. והרא"ש שם כתב - שזה דרך כבוד ותענוג. לאור זאת כתב השו"ע באור"ח (סי' תקנב, ה) שמי שאפשר לו, עדיף שיאכל בסעודה המפסקת רק פת חרבה עם מלח, וישתה מים בכמות מצומצמת. והוסיף שם הרמ"א, שגם את הפת הנ"ל יטבילו באפר. ועוד הוסיף שם הרמ"א (בסעיף ט), מי שיוכל לסגף את עצמו ויודע שאין התענית מזיקה לו - נקרא קדוש. ומבואר עוד בשו"ע שם (סי' תקנה, ב) שבתשעה באב ישנים על הרצפה ומניח מתחת לראשו אבן במקום הכרית, כדי להוסיף צער על העינויים שקבעו חז"ל.

לאור האמור, מי שיכול לצום בתשעה באב, גם ללא לקיחת הגלולות והטיפות להקלת הצום, ראוי לו שלא ייקחם, כדי שיצטער יותר וירגיש את צער חורבן שני בתי המקדש. אמנם מי שיודע שאם לא יקחם יצטרך לשכב במטה מחמת חולשה, כאבי ראש חזקים מחמת חוסר השתיה וכו', וכ"ש אם יש לו חשש סביר שללא הגלולות הנ"ל יצטרך לשתות באמצע היום, במקרים אלו ודאי שגם לכתחילה ייקח את הגלולות והטיפות הנ"ל שיקלו עליו את הצום בתשעה באב.

הפרשה המוחנת

חקת 63

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רוזנשטיין

המלאכה המורכבת בעולם – חינוך

מלאכתו של המחנך תלמידים – כבר עמדנו על כך בעבר – היא מהמלאכות המורכבות והקשות בעולם. המשימות והמטלות המונחות על כתפיו, כאשר כל אחת מהן מיוחדת לכל תלמיד ואופיו, וכאשר כולם ישובים יחדיו מולו בכיתה.

בחרדת קודש יש לגשת לתפקיד מורכב זה, אין די בגישה מראש בחרדת קודש וכובד ראש, כי האתגר הגדול הוא לייצר יום יום מחדש את אותה תחושת שליחות, לעמוד ולשנן את הדברים יום יום. וגם בכך אין די, כי למחנך התלמידים – בשונה מכל אדם אחר, אין את הפריבילגיה להגיע לכיתה כשהוא עייף או לא מרוכז, ואפילו לא כשהוא אינו במצב הרוח הנכון מכל סיבה שהיא – לבצע את תפקידו בריכוז הנדרש לגודל המשימה.

יש סיפורי מופת על מחנכים שבימים שהיו עבורם מורכבים מבחינה אישית, הרימו את עצמם מעל כל דבר אחר – והתרכזו במילוי תפקידם כדי שמחשבתם תהיה צלולה במידה הראויה – כדי להיכנס לכיתה וללמד, אך ברור שנדרש שאר רוח מיוחד וחריג כדי להיות בדרגה זו באופן עקבי.

שלב נוסף בהתמודדות

אם חשבנו שההתמודדות המורכבת של המחנכים מסתיימת רק בצורך להיות מרוכזים במשימתם ולשים לב עד לדקדוק המוחלט לרוחו של כל תלמיד והתקדמותו הלימודית, ישנו נדבך נוסף – שיש מקום לומר שאנו לומדים בפרשתינו – הכולל את החובה גם לנהוג בכבוד הנדרש כלפי כל תלמיד, ולדבוק ללא משוא פנים או תחושה אישית בשליחות החינוך, גם כאשר קיים אתגר מורכב מול התלמיד וגם כאשר הסיטואציה מתסכלת באופן חריג.

במכילתא נאמר על הפסוק (שמות י"ז) – ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק' – מכאן שהיה עושה משה את יהושע תלמידו – כמותו. ללמדך דרך ארץ שלא אמר לתלמידו בחר לי אלא בחר לנו, אע"פ שתלמידו היה, עשהו כמותו. מכאן אמרו ש"יהא כבוד תלמידך חביב עליך כשלך" (אבות)

כך גם פסק הרמב"ם להלכה, "כשם שהתלמידים חייבים בכבוד הרב, כך הרב צריך לכבד את תלמידיו ולקרבו. כך אמרו חכמים: 'יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך'"

ההתמודדות של המחנכים הופכת אפוא לאתגר הדורש לא רק ריכוז אלא גם לימוד מעמיק של ההתנהגות וההתנהלות מול התלמידים, שהרי בוודאי שהמחנך נדרש להעמיד את תלמידיו על דרך הישר, להביא בפניהם דברי מוסר והתעוררות ואף לגעור בהם, ודברי חז"ל עומדים 'זרוק מרה בתלמידים' כאשר הם מתרשלים בלימודם. כיצד יש לבצע את השילוב הנדרש בין הזהירות בכבודם של התלמידים למתכונת החינוכית המציאותית, כדי לייצר את השלימות הנדרשת. זו ללא ספק סוגיה מורכבת שאין ביריעתינו הקצרה המקום המספק להרחיבה ולבארה. אך ברור הדבר שסף הרגישות לעבודת המחנך מצוי כל העת במקום הרגיש ביותר – שהרי בנשמות עסקינן.

ריכוז מוחלט בשליחות

האם רשאים אנו להתחקות אחרי רחשי לבבו של משה רבינו באותה שעה שבה העם המתלונן עומד מולו שוב ודורש 'ומים אין לשתות', ושוב ויקהלו על משה ועל אהרון. מה היה בלב עבד ד' שבעצמו העיד עליו ש"בכל ביתי נאמן הוא", מה הסיח את דעתו מלמלא את שליחותו כהלכה.

כ'מורים' קשי עורף, שאזנם אטומה מלשמוע ואינם ניתנים לשכנוע, ולרגע קט מתעורר ספק בליבו אם עתיד העם לקבל על עצמו את ייעודו עלי אדמות, להאמין לדבר ד' ולהאמין לשלוחיו של ד' עלי אדמות זה ארבעים שנה לאחר הוכחות שוב ושוב כי בשליחותו הם באים.

אמונה ללא עוררין בשליחות

אך הציפיה הייתה כי גם אחרי שהוא סבור שנכשל בשליחותו, לא יטיל ספק בעצמו ובייעודו ובוודאי שלא בשליחותו על ידי הקב"ה. השליח – המחנך, נדרש לשוות את שם ד' לנגדו תמיד, כי אין לד' מעצור להגשים את רצונו המוחלט וכל אשר חפץ יעשה, תודעה זו תמלא את לב המחנך באמונה שלימה וכל ניסיון או תחושת תסכול או חוסר אימון בעמו – תלמידיו – לא יעיב עליה. כמלאך זה המקדש את שם ד' ומכסה פניו ורגליו ורק בכח המעוף של שליחתו יעשה את עבודת ד' ודווקא בהגשמת הדרישה הזאת יש בה משום קידוש השם בין הבריות ששליחות זו מופנית אליהם.

אולם – מסיים הרש"ד הירש – מי יהיו להשלים את החוליה החסרה, המקשרת את החטא עם עונשו? ומי יעז להגדיר את חלקו של אהרן בחטא זה, שאותו עונש עצמו נגזר עליו? מכל מקום עובדה היא ואין כמוה כדי להבין לשגב המנהיגים שהגיעו לגבול הארץ המבוטחת וחטאו שם חטא קל בשגגה, אך העונש הכבד והנורא שנגזר עליהם דומה לעונש שנגזר על דור המדבר אשר נענש בגין חוסר אמונה מתמשך והולך לאורך כל הדרך. קבר המנהיגים בצד קבורת העם יעיד לנצח על צדקת ההנהגה האלוהית. כי החטא הקל של אנשי קודש עובדי ד' שקול בעיני ד' כחטאים חמורים של בני תמותה רגילים.

והדברים מבהילים ומעוררים. גודל השליחות, הזהירות הרבה, היציבות בשליחות ללא משוא פנים, מבלי לאפשר לתחושות תסכול כלשהן להעיב לא על השליחות ולא על הריכוז המוחלט בדברי המשלח. האמונה המוחלטת כי עשיית רצון ד' באמצעות השליחות שהוטלה עליו, תביא את התועלת הנדרשת גם אם אין היא נראית לעין.

ראשונים כמלאכים התחבטו ודנו במהותו של חטא מי מריבה, (ראה רש"י, רמב"ם, רמב"ן אבן עזרא, מהר"ל ועוד) ובוודאי שאין בידנו את ההשגה להבין את עומקה של פרשה זו, אך לעורר לבבות יש בזה.

רש"ד הירש מביא 'השערה שהיינו מעלים על דעתנו' כלשונו, משה נטל את המטה מן המקדש, אותו מטה של המופתים שעשה משה בפני העם כאשר הוא נשלח להוציאם ממצרים, המטה שבו עשה את האותות, לאחר שהיה מונח בו זה קרוב לארבעים שנה – באשר איננו מוצאים את המטה מוזכר מאז הניצחון על עמלק, הוא לקח את המטה בידו כדבר ד' ובסימן זה של שליחתו האלוהית הלך והקהיל את העם. וכך הוא עמד שוב לפני העם – אחרי קרוב לארבעים שנה – ומטה האלוקים בידו.

בתחילת שליחתו, לפני כארבעים שנה היה זקוק למטה זה לצורך האמנת שליחתו בפני העם, ועתה הכאיבה לו המחשבה שלא אירע כל שינוי בעם באותן ארבעים השנה, כי לא רכש את אימון העם למרות כל מה שפעל במשך ארבעים שנה – עדיין העם זקוק להוכחות על שליחותו ביד ד', במרירות התחושה הזאת, במקום לדבר אל הסלע בנחת דיבר קשות אל העם והטיח בפניו דברי תוכחה. ובתוך כדי דברי התוכחה אל העם היכה את הסלע פעמיים – במקום לדבר אל הסלע כדבר שליחות ד'. ומיד – ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם.

שמעו נא המורים

'שמעו נא המורים' – משה רבינו אינו בא לומר שהם אינם מצייתים, שהרי לא התגלה במאורע זה אי ציות בפועל, אלא הוא מטיח בפניהם שהם קשי עורף והתנהגותם הכללית היא בניגוד לציפיות המוצדקות מהם. בייחוד הוא בא לומר, שאזנם איננה כרויה לשמוע את התורה הראויה להיות נלמדת מניסיונותיהם הגדולים. על פי זה יש להבין את המשמעויות הרבות למילים אלו של משה רבינו, וכלשון מדרש רבה (יט, ה) "שיטין הרבה" – שחכמינו מצאו בלשון "המורים", סרבנים, שוטים, מלמדים את מלמדיהם, מורי חיצים.

המן הסלע הזה נוציא לכם מים? אנחנו נוציא לכם מים מן הסלע הזה? הווי אומר – האשמתם אותנו שאנחנו הבאנו אתכם 'אל המדבר הזה', 'אל המקום הרע הזה', שאין בו אפילו מים לשתות. ובכן, הנה נאמר לנו מפי ד' שהסלע הזה שאתם עומדים בצידו יתן לכם מים על ידי מאמר פינו בלבד! וכי תחדלו עתה מלהיות 'מורים'? התהיה אוזנכם כרויה לשמוע שלא אנחנו אלא ד' הביאכם הלום?

משה רבינו בא בדברי מוסר אל העם ושוטח בפניהם את העובדות, עדיין הם עומדים כנגדו

הגליון מוקדש לעלוי נשמת
בן-ציון בן בנימין

גליון קצ"ח פ' חקת
ט' תמוז ה'תשפ"א
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

ובכל זאת אם יש אנשים שרוצים לעשות אשכבה לנפטרים יש את יום עשרה בטבת, יום זכרון לכל קדושי השואה. לכן ה' באייר אינו תענית ולא יום שמחה. אבל מכיון שיש אנשים שאצלם זה כ"כ מושרש והם סומכים על מישהו שחשב שלהלכה זה באמת נכון שצריך לעשות יום חגיגי כזה, אנו אומרים על זה שמי שטועה טועה, ואנו יודעים שמי שפסק כך זו טעות כי אנו יודעים בדיוק מי פוסק הלכות.

שיאמרו עליו הבריות. אשרי זה שלמד תורה

כשם שהתורה אומרת לכהנים 'קדושים תהיו' ומזהירה את הכהנים באזהרה מיוחדת, כך, אלו שלומדים תורה צריכים להזהר במיוחד בהנהגה בתוך הבית ומחוצה לו, כדי שכל מי שרואה בן תורה יאמר- אשרי זה שלמד תורה, כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו".

וכן הרמב"ם² לאחר שמביא את הלכות קידוש השם ויהרג ובל יעבור שכשהגויים רוצים לגזור גזירה הרי זה קידוש השם אם נהרג, בסופו אומר הרמב"ם שיש קידוש השם גם בלי להרג, כבר בחייו. שהוא חי על קידוש השם ומקיים את המצוות על קידוש השם ככתוב - "ולא תחללו את-שם קדשי וקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם".³

מעשה בחזו"א שפסק שהבנות ימסרו נפש על גזירת גיוס

לעתים יש גזירות קשות ואז באמת זה ביהרג ובל יעבור. הייתה פעם סכנה כשבן גוריון היה ראש הממשלה והחליט להכריח בנות להתגייס לצבא. התאספו אז גדולי הרבנים בארץ ישראל ופסקו שבת שנכנסת לצבא זה ביהרג ובל יעבור, כיון שלקבל על עצמן שלטון של מפקדים זה אביזריהו דגילוי עריות. החזו"א קרא לאחותו, אשתו של הסטייפלר זצ"ל, ואמר לה, תדעי לך שהרי יש לך שתי בנות ואם הן יקבלו צו גיוס שלא ילכו לצבא. אם יבוא שוטר לקחת אותן שיתנגדו ואם יתן מכות שיקבלו את המכות, ואם הוא יאיים להרוג אותן, שתאמרנה לו, תהרוג אותנו. כך אמר החזו"א לאחותו, תכיני אותן שיהיו מוכנות להרג.

העולם, ויש עשירים שמעבדים בפרך את העניים שעובדים קשה מאוד, יש צורך לסדר שלטון שיהיה שווה לכולם. יש צורך לכונן שלטון מסוג אחר ואז יהיה שוויון, חשבו אז שזה יהיה אחרית הימים וממילא צריך להתאחד. הפועלים של כל אומות העולם, כל הארצות, יהודיים וגויים וזה סחף הרבה מאוד אנשים.

ויכוחים הם ביזבז זמן על חשבון הלימוד

החזו"א סיפר שבזמנו היו בעיר ויכוחים. הגיעו לבית המדרש והיו מתווכחים ביניהם כמה צודקים אלה ואלה. החזו"א אמר שהוא ואחיו החליטו שאינם משתתפים בוויכוחים, הרי חבל על הזמן, שאלה שמושכים לדרך ההיא בין כה מקולקלים ואנו לא נתקן אותם ולא נוכיח להם דבר, לכן הכי טוב זה לעסוק בתורה.

היו שם בחורים בעיירה שעסקו בתורה ולא התווכחו וכולם יצאו צדיקים וגדולי תורה. ואלה שכזבזו זמן בוויכוחים, בינתיים לא למדו תורה וממילא ילדיהם כבר לא היו בני תורה ונהפכו למקולקלים. לכן אין טעם להתווכח, אנו עושים את שלנו ועוסקים בתורה, ולא מתפקידנו להתווכח.

שלטון של ערב רב בארץ ישראל

הדברים כתובים. הכל מחושב, מי ישלטו בארץ ישראל. הגר"א כתב שבאחרית הימים יהיה שלטון של ערב רב בארץ ישראל, יהודים מקולקלים ישלטו כאן. זה ודאי מן השמיים, כך סיבכו ואחנו לא יודעים בדיוק את הסיבה. אין הדבר תלוי בנו מי ישלוט בארץ וכמה זמן ישלוט השלטון הזה, מלחמות ביד השם, הוא הקובע מתי תהיה מלחמה ומתי תפסק המלחמה זה לא נתון כלל לבחירה של בן אדם.

שמעתי שביום העצמאות ביום ה' באייר יש כאלה שלובשים שק ואפר ועושים תענית. אין הלכה כזו, לא גזרו תענית חדשה של ה' אייר. פעם רצו לגזור תענית מיוחדת על השואה והחזו"א אמר שבשביל לגזור תענית חדשה צריכים את אנשי כנה"ג. אפילו על השואה החזו"א התנגד.

עיני ה' בממלכה

שלטון הערב רב

שיחת מו"ר זצוק"ל מתוך הספר
'גאון יעקב' ג' כרכים על התורה
והמועדים

הזרמים שניסו לקלקל את
צעירי הצאן

החזו"א סיפר שכשהיה בחור צעיר, בעיירה שלו התחילה להתפשט ההשפעה של השיטות שסחפו הרבה מן הנוער, היו שני זרמים חזקים שקלקלו המוני צעירים; זרם אחד של הצינונות ששיטתו הייתה להחליף את התורה שלנו, והגם שהיו כאלה שלא אמרו בפירוש שרוצים לעקור את התורה, אבל רצו לעשות עיקר מעניין ארץ ישראל. והרוחניות שבבניין ארץ ישראל פוטרת ממצוות אחרות. דבר זה סחף הרבה אנשים והיו גם באותה תקופה רבנים רבים שהצטרפו לשיטה.

רבנים שראו יותר למרחוק הזהירו בעניין ההתחברות בדבר זה עם מחללי שבתות ואוכלי נבלות אפילו כשישנה מטרה משותפת של קניית קרקע בארץ ישראל, או טיפול בהשתדלות אצל ממשלות אומות העולם לתת ליהודים שלטון בארץ ישראל. לשם זה היו מתחברים עם הרבה זרמים שהיו ממש כופרים ופושעים וזה היה מסוכן מאוד. בד"כ רוב אלה שהיו צדיקים ותמימים וחשבו שיש בזה מצווה, רובם בניהם ונכדיהם יצאו לתרבות רעה, כי ההתחברות למקולקלים ונתינת כבוד לרשעים היא מסוכנת.

היה עוד זרם של 'תיקון עולם' על ידי שיטה שהתפשטה אז בין הגויים שנקראת סוציאליזם, קומוניזם, מרקסיזם. והיות שיש הרבה אי-צדק בעולם, ויש צורך לתקן את

^א יומא פ"ו ע"א

^ב הרמב"ם, הל' יסודי התורה פ"ה ה"א

^ג ויקרא כב, לב

שנה כבר לא יהיו דתיים בארץ ישראל, רק בירושלים.

אם כן, לכן גוריון הייתה תכנית כזו ובדרך הטבע יכול להיות שהיה מצליח. אם כן זהו אחד הנסים, של 'כן ירבה וכן יפרוך' ואחרי הרבה שנים קרה בדיוק הפוך, צעירים רוצים להכיר מה זה תורה, מי זה עם ישראל. מקימי המדינה אמרו שהם מקימים שלטון בארץ ישראל כדי שיבואו מכל העולם לארץ ישראל. ומעניין שדוקא בזמן השלטון הזה יש כמה מאות אלפי צעירים שגרים בחו"ל [יורדים מן הארץ].

העצמאות הביאה לנטישת הארץ

אם כן, אלה שחושבים שהעצמאות תייצר אהבת ארץ ישראל הרי זה הפוך מזה, הרי בורחים מהארץ הם הביאו תוצאה הפוכה. כשהאנגלים שלטו בארץ ישראל אז מי שבא החליט להשאר בארץ ישראל, אבל עכשיו מי שכבר נולד בארץ ישראל בורח ממנה.

גם אם הממלכה החטאה תושמד. בית יעקב לא יושמד

ממילא, רואים שהכל הולך הפוך מהתוכנית שתכננו. לכן אנחנו צריכים להודות לקב"ה על מה שיש לנו, תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, ונזכה שכל אחד ואחד יראה בנים עוסקים בתורה, ושנוכה שיתקיימו הנבואות שקראו בפרשת קדושים, כל כך הרבה הבטחות, "ביום ההוא אקים את-סכת דָוִיד הַנְּפִלְתָּ וְכֵן כְּתוּבִים גַּם דְּבָרִים קָשִׁים מְאֹד - "הִנֵּה יַעֲזִיב ה' בְּמִקְלָהּ הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ" (פס' ח). זה נאמר על מלכות ישראל, מלכות של עשרת השבטים, וכן נאמר בהמשך הפסוק - "אֲפָס פִּי לֹא הִשְׁמִיד אֶשְׁמִיד אֶת-בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם-ה'".

את בית ישראל הוא לא ישמיד, ובסוף כתוב 'ב'חרב ימותו כל חטאי עמי' ואקים את סוכת דוד הנפלת' שיבוא משיח בן דוד. ועל דברי הנביאים אנו מבקשים שיתקיימו במינימום האפשרי, כתוב שימותו 'כל חטאי עמי' - חטאי זה לשון רבים - שניים. אז שיהרגו רק שני רשעים ולא יותר ושינצל כל עם ישראל, שאף אחד לא יהרג, ואח"כ 'סוכת דוד' שיופיע מלך המשיח.

סכנות גדולות יש. לא פתרנו את הבעיות ואין מקום מסוכן כל כך לחיים יהודיים כמו ארץ ישראל, מסוכן כאן יותר מכל העולם. כל העולם מסוכן, אמריקה, גם בגרמניה חשבו היהודים שיחי ברווחה עד שבא היטלר והשמיד את כולם. גם אמריקה מקום מסוכן מאוד ליהודים, אנחנו מבקשים שהקב"ה יחוס על כל עם ישראל בארץ ישראל ובכל העולם כולו אמן ואמן.

ביקש שעון בהשאלה, נתן לו שעון, לאחר כמה ימים החזיר לו השואל שעון עם עוד שעון קטן, השעון הוליד שעון! הוא ראה שאצלו כל פעם שמשאילים חפצים הם חוזרים עם עוד חפץ. לימים הגיע השכן וביקש את הצמיד המיוחד עם היהלומים בהשאלה, והוא אכן השאיל לו. עובר שבוע שבועיים והוא לא מחזיר והוא שואל למה אתה לא מחזיר לי? ענה לו השכן הוא מת! קברתי אותו והוא מת! מה? וכי צמיד יכול למות? אמר לו השכן - וכי כף יכולה להוליד, כמו שכף יכולה להוליד כך צמיד יכול למות.

החיים בארץ ישראל - בזכות לומדי התורה

כך קורה הרבה פעמים, חושבים שהחיים בארץ ישראל זה דבר נורמאלי, יש זכויות רבות שמגינות על ארץ ישראל, מהמלאכים שנהיים מהמצוות של לומדי התורה בארץ ישראל, מצוות ומעשים טובים שעושים בארץ ישראל. גם אלה הנהוגים על קידוש השם, אלה הזכויות שבגנים יש את הנס הגדול הזה של החיים כאן בארץ ישראל. זה הנס הראשון, נס החיים כאן ושלא מתים.

הנס השני - בשנה השניה למדינה היו הפגנות ומהומות במחנה עין שמר, מחנה של עשרות אלפי עולים מתימן, ליד פרדס חנה. אחד מהמדריכים של הסוכנות שהרשויות לא ידעו שהוא דתי, התגנב וסיפר בישיבות שבמחנות העולים משמידים את הנפשות ומקלקלים אותם. מכניסים את הילדים למקלחות בנים ובנות ביחד, מלמדים אותם לחלל שבת והמורים והמורות כולם אפיקורסים המלמדים את הילדים מינות.

כמה בחורים התנדבו לבוא וללמד תורה את הילדים הללו, ההורים שמחו מאוד אבל על פי השלטונות המלמדים הללו באו בלי רשיון. בא מנהל המחנה לגרש אותם והזמין משטרה שתגרש את הבחורים שבאו ללמד, אז התאספו אלפי הורים שאמרו שהם כן רוצים שילמדו את ילדיהם תורה וזו הייתה הפגנה בלי רשיון, כי חוק המדינה שהפגנה בלי רשיון מפורזת על ידי המשטרה ואם לא רוצים להתפזר נותנים מכות. אפילו יהודי תימני בשם ג'ורפי אפילו נהרג מהמכות במחנה עין שמר.

חלומי של בן גוריון - שמורת טבע לדתיים

בעקבות זאת הייתה מהומה בכנסת והיו אז שאלות בכנסת. רוח"מ ב"ג אמר אז שהוא יטפל להשקית את הרוחות אבל אל דאגה, זה לא ימשך הרבה שנים כי בעוד עשרים שנה כבר לא יהיו הפגנות כאלה, כי במדינת ישראל יש כור היתוך [הרצון לעשות 'אהאדה' בין כולם להפוך את כולם לדמות הישראלי החילוני], משרד החינוך עושה זאת והצבא, ולאחר שכולם יסיימו צבא, זה ייקח עשרים

למעשה, כשב"ג גזר את הגזרה הזאת, החזו"א אמר שזו גזירה קשה מאוד ואם לא תהיה ברירה לא ילכו הבנות בשום אופן, ואם גם אז לא תהיה ברירה, הוא יצטרך ללכת.

מעניין שמיד אח"כ התפטר ראש הממשלה בן גוריון עם כל החברים והפסיק להיות ראש ממשלה והלך להתבודד בשדה בוקר. משה שרת נהיה ראש ממשלה במקומו ואמר להכניס למגירה את החוק הזה ולא להפעיל אותו כדי לא לעורר מהומות. אחר כך עשו חוק חדש שמי שמצהירה שהיא שומרת שבת, תהיה פטורה לפי החוק ואין שום כפייה. רואים שדבר שעם ישראל עומד עליו בתוקף, אז הגזירה מתבטלת מאלה.

היה אז מפגן של חיל האוויר בקיבוץ מעגן מיכאל. גם רוח"מ שרת טס באוירון ונפל האוירון שלו הוא עצמו נפצע קל ונשאר בחיים והיה שם מישוה שנהרג. הרב דיסקין, הרב של פרדס חנה, סיפר לי שהוא כתב מכתב לשרת ואמר דע לך שבזכות זה שלא הפעלת את חוק גיוס בנות, בזכות זה ניצלת.

שלטון למיסים וארנוניות בלבד

הרב מפוניבז' ביום הראשון שנהייתה עצמאות אמר כך- כתוב שחנניה מישאל ועזריה אמרו לנבוכדנצר, אם למיסים וארנוניות מלכא את [אכן מלך אתה ומקבלים מלכותך] ואם להגיד לנו להשתחוות לצלם או להעביר אותנו על מצווה הקלה ביותר בתורה, את וכלבא שוויים. הרב מפוניבז' אמר את זה על השלטון הראשון של בן גוריון.

אנו חיים בארץ ישראל בנס גדול והנס הזה הולך ומתרבה מיום ליום. שני ניסים בעצם.

נס אחד- שאנו לא נהרגים, יש גויים שיש להם תכניות להרוג אותנו. בתכנית של 'ששת הימים' היה כתוב שיבואו הערבים מקלקיליה לרמת השרון להרוג את הגברים ולקחת את הנשים בשבי, אצלם הנשים זה רכוש. כך היה כתוב בתכנית שלהם. משנה לשנה מתחלפים המפקדים שלהם, ואם כי אנחנו לא יועצים של הממשלה, אבל בממשלה לא מבינים איך כל כך הרבה נחשים מסוכנים צצים וכשהורגים נחש אחד הם חושבים שהם פוטרם את הבעיה. הרי כשהורגים גוי אחד רשע ושונא ישראל באים אחרים במקומו ונוקמים ביהודים. אני לא איש פוליטיקה ולא מתערב בעניינים הללו כי לב מלכים ושירים ביד השם. אלו כולן גזרות. אם כן זה שאנו לא נהרגים זה נס אחד גדול, ומפני שאנו רגילים לכך חושבים שזה טבע- אבל זה בעצם נס!

משל המגיד על הכף שהולידה כפית

המגיד מדובנא סיפר משל לאדם שהלך לשכן שלו וביקש כף מרק גדולה, ואכן נתן לו בהשאלה, למחרת החזיר את הכף עם כפית קטנה בצידה, אמר לו המשאיל - מה זה? אמר לו השואל - נולד לה תינוק! לאחר שבועיים

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

חקת תשפ"א • גליון תל"ג

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

דילמא הכביצה אוכל ראשון נתבטל ברוב, דנימא דבחד כביצה איכא רוב אוכל שני ובאידיך כביצה איכא רוב אוכל ראשון, נמצא דבסך הכל בשניהם ביחד ליכא כביצה אוכל ראשון דהרי חלק ממנו נתבטל ברוב אוכל שני, ואם כן הככר לא יהא אלא שלישי. אלא שמעינן כמו שכתבנו דמכיון דהספק על הכל אם כן דנין על שתי הקבוצות כקבוצה אחת וחשיב חד בחד וליכא ביטול ברוב.

א. יש בילה

אמנם יש לדחות ראיה זו דנימא דאתי כמאן דאמר יש בילה ונבללו זה בזה היטב ואם כן ידעינן שבכל ביצה יש חצי ראשון וחצי שני ואין כאן ביטול ברוב.

ב. שמא כל הכביצה ראשון

הנה יש ראיה לדחות כך, דאם לא כן אמאי בנגע רק כביצה אחת, הוי רק שלישי לטומאה, אימא דשמא כל הכביצה הוי ראשון ומספק יטמא אם הוה ברשות היחיד.

ג. אין לומר דכל הכביצה ראשון

אך יש לדחות דאולי אין לומר דכל הכביצה הוי ראשון, דנימא דלא מסתברא דכל האוכל ראשון הוה בכביצה אחת.

תו, דאולי נימא דכיון דאי אפשר לומר על שתי הכביצים שהתחלקו דהוה ראשון, אם כן נשאר ספק. ודמי למה שכתבנו תוספות דבשני שבילין ברשות היחיד אחד טמא ואחד טהור, כל מי שהולך בהם הוה רק ספק טמא, דהרי אי אפשר לומר על שני השבילין שהם טמאין. אך אינו ראיה, דזה דוקא כשהלכו שנים, ובהלך רק אחד מטמאין ליה בודאי מכח ספק טומאה ברשות היחיד ספק טמא, (ועיין תוספות שבעות י"ט א' ד"ה הלך), ואם כן ליכא ליישב מתניתין דטהרות מכח האי דינא.

חקירה בביטול ברוב

הנה קיימא לן דמיעוט איסור ברוב היתר, בטיל, ומיעוט היתר ברוב איסור, דעת הרבה פוסקים (מנחת כהן חלק התערובות ח"א סי' א', אור שמח פ"א מהל' ציצית ה"א ועוד) דאין ההיתר מתהפך לאיסור מפאת ביטול ברוב.

ויש לעיין בהיה כזית אחד של איסור וכזית אחד של היתר, וחתכם לחלקים קטנים ועירבם, ואחר כך לקח כזית אחד מהתערובת לחוד וכזית שני מהתערובת לחוד ואכל את כל התערובת, האם נימא דלא ילקח מחמת ביטול ברוב.

ושורש הספק, דלחד גיסא יש לדון דלא ילקח, כיון דבחד כזית יש רוב איסור אבל לא כזית שלם של איסור, ובכזית שני יש רוב היתר והמיעוט בטל ברוב. נמצא שלא אכל כל כזית של איסור.

אמנם לאידך גיסא יש לדון דילקה, כיון דבסך הכל הוה ליה חד בחד ואם כן האיסור לא בטל ברוב, ואע"פ שהם שתי קבוצות נפרדות, ואם נדון כל קבוצה לחוד, אין בשניהם כזית איסור, אבל יש לדון על שתי הקבוצות כקבוצה אחת.

וכן היה נראה בפשוטו דמה לן בזה שהם שתי קבוצות הרי הספק על הכל.

הוכחות משש מקומות בש"ס

אשכחן בזה ששה מקומות בש"ס, ג' מקומות יש ללמוד דלא בטל ברוב דחשיבא הכל כחד בחד ולא אזלינן בתר כל חלק מהתערובת אע"פ דהוה קבוצות נפרדות. אבל לאידך גיסא מג' מקומות יש ללמוד דדיינינן כל קבוצה בפני עצמה ואיכא ביטול ברוב.

ראיה א' - כביצה אוכל ראשון

הנה איתא במשנה בטהרות (פ"א מ"ה) דחצי כביצה אוכל ראשון וחצי כביצה אוכל שני שבללם זה בזה, הוי שני לטומאה. [שאוכל ראשון ואוכל שני מצטרפין זה עם זה לטמא כקל שבשניהן].

וכביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שהתערבו זה בזה, הוה ראשון לטומאה, דהרי ודאי איכא בהאי תערובות כביצה אוכל ראשון. אמנם אם אחר כך חילקם לשתי כביצים, הוה כל אחד שני, [ואם כל אחד בפני עצמו נגע בככר עשאה שלישי], דהרי אין בכל חתיכה כביצה אוכל ראשון.

אמנם אם נגעו שניהם כאחד בככר עשאוהו שני. והיינו אף בגוונא שכל ביצה הנוגעת בככר אינה נוגעת בשניה. [לפי הגר"א במתניתין שם, עיין בחזון איש טבול יום סי' ד' סק"ד ביאור השיטות].

וטעמא, דהרי בתוך שני החתיכות ביחד ודאי שיש כביצה אוכל ראשון, והרי שתי החתיכות נגעו בבת אחת בהככר, נמצא דודאי נגע בבת אחת כביצה אוכל ראשון בהככר.

ותיקשי אמאי אמרינן דודאי נגע כביצה אוכל ראשון בהככר, הרי

ראיה ב' - מאה חולין מאה טבל

הנה איתא במשנה בדמאי (פ"ז מ"ז) דמאה חולין ומאה טבל שנתערבו זה בזה, נוטל מאה ואחד ואז יודע שבמאה ואחד יש ודאי אחד טבל, והשתא קאמר דהאי אחד יהא מעשר ראשון ועוד תשעה כמוהו יהא מעשר ראשון בכל מקום שישנם אם בהאי קבוצה של מאה ואחד או בקבוצה של התשעים ותשע, והאחד הזה יהא תרומת מעשר, והשתא את התשעים ותשע יכול לאכול דמעשר ראשון מותר לזרים ומשלם עבור המעשר ראשון ללוי, ואת המאה ואחד נותן לכהן ולוקח ממנו כסף עבור מאה.

ותיקשי דילמא בקבוצה של מאה ואחד הוה הטבל מיעוט ובטל ברוב ואי אפשר להשתמש בו לתקן את הטבל שבקבוצה השניה דהתם אינו בטל ברוב.

אלא חזינן מהאי מתניתין כמו שכתבנו דחשיב חד בחד, וטעמא, דמכיון דבסך הכל הוה ליה חד בחד, אם כן לא בטל ברוב, ואע"פ שהם שתי קבוצות נפרדות ואם נדון כל קבוצה לחוד דילמא באחד

אך במתניתין דטהרות הנ"ל (שהבאנו לעיל בראיה א') איירי התם באוכל שאינו דבר לח, ומשום הכי אמרינן דדיינינן על הכל כקבוצה אחת, אלא אם כן נדחה דשאני התם משום דיש בילה.

ד. חתיכה אחת שמעורב

תו יש לדחות, דהכא לא שייך לומר דהוי תערובת ג' כזיתים בג' כזיתים, דזה דוקא כשמספקינן בכל כזית אם הוא מהנך ג' או מהנך ג', משא"כ הכא דבחתיכה אחת יש רק אפשרות של הני תרי והני חד.

ה. לא היתה דעתו לאכול הכל

תו, דאולי איירי התם שלא היתה דעתו מתחילה לאכול הכל ובזה גרע טפי.

ו. ספק רוב

הנה יש להעיר עוד על רבינו ברוך, דדן בתשובות הרשב"א (ח"א סי' רע"ב) בחד בחד של חלב ושומן, אמאי חייבין באשם תלוי, ליבטל המיעוט ברוב.

וביאר הגר"א (גליון יו"ד סי' ק"ה סעי' ט') תירוצו של הרשב"א, דספק רוב לא מהני, והיינו דלא אמרו דבטל ברוב אלא בדאיכא ודאי רוב היתר, אבל באופן שאין ההיתר בודאי רוב דהא שמא השני היא האיסור לא מקרי כלל רוב.

לפי זה יש לעיין לרבינו ברוך, הרי הוה ספק רוב. [וכן יש לעיין במה שכתבנו באות ב' דלאחר תחילת האכילה דיינינן רק על מה שנשאר, והרי הוה ספק רוב.] ובשערי יושר (שער ג' פרק י"ג) ביאר דשאני לח בלח דמהני ספק רוב. ונימא דרבינו ברוך איירי בלח בלח וכהנ"ל באות ג'.

אך באמת יש לבאר כוונת הרשב"א באופן אחר, דכוונתו דלא שייך למידן דרק אם המיעוט אסור, בטל ברוב, דהרי אם באמת הוא אסור, אינו בטל ברוב, וכך פירש בחזון איש (יו"ד הלכות תערובות סי' ל"ז ס"ק כ' ד"ה ובתשובות). ולפי זה בעלמא בכל ספק רוב הוי רוב מספק.

ראיה ה' - כף מי חטאת

הנה אמרינן בגמרא זבחים (פ"א) דכף מי חטאת וכף מים שנתערבו אחת באחת, להבי אליעזר מהני להזות בזה אחר זה, אע"ג דהזאה צריכה שיעור כיון דיש בילה.

ותיקשי אף אם אין בילה, הא הוה חד בחד, ואם כן המי חטאת לא בטל בהמים.

אלא על כרחך חזינן כהצד דאזלינן בתר הקבוצה דלפנינו, והרי דילמא בזה איכא רוב מים ובטל המי חטאת בהמים, ומהני רק משום דיש בילה ואמרינן דהמי חטאת והמים התערבו שוה בשוה. אמנם יש לדחות, אם נימא דלח בלח שאני דהתם ודאי אזלינן בתר הקבוצה דלפנינו.

תו יש לדחות, דהראשונה כבר אינה בעולם והשתא הנידון רק על השניה, ובכהאי גוונא דנין רק על הקבוצה דלפנינו.

ראיה ו' - כורך

הנה בהך דכורך דאמרינן בגמרא פסחים (קט"ו א') דאפשר לאכול המצה עם המרור רק מפאת דמצוות אין מבטלות זה את זה, ובלא זה תתבטל המצה במרור, הלכך בזמן הזה דמצה דאורייתא ומרור דרבנן אתי מרור דרבנן ומבטיל ליה למצה דאורייתא, ואם כן לא מהני כורך.

ותיקשי אמאי המצה יתבטל הא בסך הכל הוי חד בחד, אלא חזינן דדיינינן כל קבוצה בפני עצמה.

ויש לדחות בכמה אנפי:

א. תערובת אינה בכולה

חדא, דבתחילת האכילה התערובת אינה בכולה אלא רק במה שאוכל אבל השאר עדיין ניכר ורואים מה מצה ומה מרור, נמצא דתורת הביטול רק בהחלק שכבר אוכל הלכך המיעוט מתבטל.

[לפי זה בהך דנחלקו הפוסקים (עיין משנה ברורה סי' תע"ה סק"ט) אם יוצא ידי חובתו במצה דהמוציא או במצה השניה, ותיקשי יבטל אחד את אידך, אם מכוין לצאת רק בחד, ועיין במגן האלף סוף הלכות פסח, ובה יתיישב דהוי חד בחד, אך אינו מספיק לאידך

מהם הוה הטבל מיעוט, אבל יש לדון על שתי הקבוצות כקבוצה אחת.

ועיין בחזון איש (דמאי סי' י"א ס"ק ח') שהוכיח כך מהאי מתניתין מכח קושיא אחריתי, שהקשה דילמא איכא, דבקבוצה של המאה ואחד הוי הטבל רוב ובקבוצה של התשעים ותשע הטבל מיעוט, נמצא דהמאה ואחד הוה חיוב והתשעים ותשע הוה פטור, ונמצא מפריש מן החיוב על הפטור. ותירץ כהנ"ל דכל התערובות נידון כאחת, דכיון דב' הכריים מסופקים הוה כחד תערובות. [ואי אפשר לדחות משום דיש בילה].

ראיה ג' - רקב שנפל לתוכו עפר

הנה הלכה למשה מסיני שרקב של מת מטמא בשיעור תרוד שהוא כף מלאה. ואיתא בגמרא נדה (כ"ז א') דמלא תרוד רקב שנפל לתוכו עפר, אכתי טמא, ולא אמרינן דהעפר יבטל את הרקב, דהרקב נמי מבטל העפר.

ותיקשי אמאי העפר יבטל את הרקב, דהרי לא מצינן למימר דהרקב יבטל העפר והעפר נעשה כרקב, שהרי לא אמרינן מפאת ביטול ברוב שהמיעוט יעשה כהרוב, [וכמו שכתבנו לעיל, ועוד עיין מה שהבאנו בגליון פרשת וישלח תש"פ], ואם כן אכתי תיקשי שהעפר יבטל את הרקב.

ולזה צריך לומר כהצד שכתבנו דאזלינן בתר כל התערובות, והרי בכל התערובות איכא מיעוט עפר ורוב רקב, ואם כן מיעוט העפר לא יכול לבטל את הרקב שהוא הרוב.

וגם הכא יש לדחות דשאני התם משום דיש בילה ואמרינן דלעולם הוי המיעוט בין הרוב, והיינו דבכל מקום יש מיעוט עפר ורוב רקב.

ושתי דרכים אלו מבואר בחזון איש (קמא סי' ס"ד ס"ק י"ב והועתק ביו"ד סי' קי"ד ס"ק י"ד) והיינו חדא, שמוכח מהכא כהצד הנ"ל, ושנית, דיש בילה. [וזה לשון החזון איש, אי נמי דסבירא ליה דכיון דמעורב כולו ואינו ניכר, נידון כל התערובות כחלק הרוב שבו, אף אם באמת שוכן מיעוט מן הרוב בין רוב של המיעוט, שאין התערבות הבליה של חומר, אלא התערבות צורתו ואי הכרתו, וזה נידון כאחת כל מלא כף היד התערובות].

ראיה ד' - ב' חתיכות של ג' כזיתים

אך לאידך גיסא מצינו בג' מקומות כהצד דבאמת בטל ברוב, דדיינינן כל קבוצה בפני עצמה.

דהנה איתא בתוספות זבחים (ע"א א' ד"ה הפיגול) לפי רבינו ברוך, דאם יש שתי חתיכות בכל אחת ג' כזיתים, ובחתיכה אחת יש שני כזיתים של פיגול וחד של נותר שנתערבו, ובחתיכה שניה שני כזיתים של נותר וחד של פיגול שנתערבו, ואכל אחת מן החתיכות, והתרו בו משום פיגול ומשום נותר לא ילקה, דלא ידעינן מי הרוב, והמיעוט בטל ברוב, והוה ליה התראת ספק. [ונותן טעם לאו דאורייתא].

ותיקשי אמאי בטל ברוב, הא בסך הכל יש כאן ג' כזיתים של פיגול וג' כזיתים של נותר והוה חד בחד ולא בטל.

אלא על כרחך חזינן דלא אמרינן דחשיבא הכל כקבוצה אחת והוה חד בחד, אלא אזלינן בתר כל חלק מהתערובת, ואמרינן דאיכא חתיכה אחת של מיעוט נותר שבטל ברוב פיגול וחייב רק באזהרה על פיגול, ובחתיכה שניה איכא מיעוט פיגול שבטל ברוב נותר, וחייב רק באזהרה על נותר. ומכיון דלא ידעינן כל חתיכה איזה הוא, הוה התראת ספק.

א. איירי דלא הוה חד בחד

יש לדחות דלאו דוקא אלא איירי בגוונא דלא הוה חד בחד והספק אם הרוב פיגול או הרוב נותר.

ב. התחיל לאכול

עוד יש לדחות, דלאחר שהתחיל לאכול, כבר לא הוה חד בחד ולא ידעינן השתא אם הרוב נותר או הרוב פיגול.

ג. לח בלח שאני

עוד יש לדחות, דילמא לח בלח שאני, ובזה דיינינן כל חתיכה בפני עצמה, ונצטרך לומר דאיירי הכא בנימוחו דחשיבא לח בלח. אך צריך ראיה דבאמת לח בלח שאני.

אך אם לעס תחילה שני הכזיתים ביחד נמצא דהכל התערב ואחר כך בולע ובכחאי גוונא ליכא לדחות כהנ"ל.

ב. לח בלח

תו יש לדחות, דבלועס הוה לח בלח ונימא דבזה אזלינן בתר כל קבוצה באפי נפשה. אך לפי זה תיקשי בהך דהמשנה בטהרות הנ"ל (לעיל ראה א') אמאי חשיבא חד בחד.

ג. כבר אכל מקצת

תו יש לדחות כמו שכתבנו לעיל (סוף ראה הקודם) דלאחר שאכל מקצתו וכבר אינו בעולם, עכשיו לא הוה חד בחד.

ד. אינו מרגיש הטעם

תו יש לדחות דהתם אינו מפאת ביטול של רוב ומיעוט, אלא מפאת שאינו מרגיש הטעם. וגם זה צריך תלמוד.

מזיק פרה אדומה

וְיָחֹוּ אֶלֶיךָ פֶּרֶה אֲדָמָה תִּמְיָמָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם וְגו' (וי"ט ב')

הנה איתא בקרא דפרה אדומה כשרה רק כשלא עלה עליה עול, ואמרין בגמרא גיטין (נ"ג א') דהעושה מלאכה בפרה אדומה, ובכך פסלה מלהיות פרה אדומה, פטור בדיני אדם, מפאת דהוי היזק שאינו ניכר דלאו שמיה היזק.

ויש לשאול אמאי חשיב היזק שאינו ניכר, הרי איתא בגמרא בבא בתרא (ב' ב') דמחיצת הכרם שנפרצה, ובעל הכרם נתייאש מלגודרה, אוסר הכרם את תבואת חבירו מדין כלאים, וחייב בעל הכרם לשלם מדינא דגרמי, וכתבו התוספות (שם ד"ה וחיוב) דמקרי היזק ניכר, שהרי ניכר הכלאים, דרואים שהגפנים הם ביחד עם התבואה.

מעתה תיקשי דהכי נמי בנידון דידן בעושה מלאכה בפרה אדומה, אמאי חשיב היזק שאינו ניכר, הרי רואים שעושה מלאכה בפרה, כגון שיש עליה עול או שרוכב עליה, ודמי לכלאים שרואים את הגפן ביחד עם התבואה.

ויש לדון ליישב בכמה אנפי:

תירוצי א' - סתם שוורים לאו למזבח קיימא

הנה יש ליישב דסתם שוורים לאו למזבח קיימי, ומשום הכי לא חשיב היזק ניכר, דאע"פ שרואים שעשה מלאכה בהאי פרה, מכל מקום מי יימר דעומד למזבח, וכמו דאיתא בגמרא בבא קמא (צ"ח א') לענין הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור, דאע"פ שעשה בה מום והוי היזק ניכר, מכל מקום כיון דסתמא לאו למזבח קיימא פטור.

א. פרה אדומה דאי סתמא למזבח

אך בתוספות (שם ד"ה הצורם) דנו דדברי רבה רק לענין עשיית מום בסתם פרה, דבהא אמרין דלאו למזבח קיימא, אך לענין עשיית מלאכה בפרה אדומה, מכיון דדמיה יקרים, אמרין בה דסתמא למזבח קיימא.

ויש לומר דהוי מחלוקת התוספות, דאף אם נימא דתוספות בבא קמא נשארו בסברתם דפרה אדומה סתמא למזבח קיימא, יש לומר דחולקים על סברת התוספות בבבא בתרא, וסוברים דאע"פ שרואים ההיזק דכלאים, חשיב היזק שאינו ניכר, והא דחייב בתשלומין (כמבואר בבבא בתרא שם) יסברו דהוי רק מדרבנן. אמנם תוספות בבבא בתרא (שם) דסברי דבכלאים מכיון שרואים ההיזק חשיב היזק ניכר, על כרחך יסברו דלא כהצד דהתוספות בבבא קמא, אלא סתם פרה אדומה לאו למזבח קיימא, ומשום הכי אע"פ דבפרה אדומה רואים המלאכה, מכל מקום פטור דלא חשיב שרואים ההיזק.

ב. סוף סוף פרה אדומה שוה ערך רב

אמנם צריך עיון גדול הרי סוף סוף לפרה אדומה יש ערך רב, ועכשיו השחיתו. ובדוחק יש לומר דדמי להא דאמרין (בבא קמא צ"ח א') דהשף נשיין מטבע של חבירו פטור, דלא נעשה שום חסרון בחומר של המטבע, ומה שאינו עובר לסוחר אינו אלא גרמא. אך באמת אם כן הכי נמי נימא הכי במניח שרץ על גבי טהרות.

תירוצי ב' - נוחותא

הנה איתא בגמרא בבא מציעא (ל' א') דמלאכה פוסלת בפרה אדומה רק כשיש נוחותא, [והיינו דניחא ליה במלאכה], ולפי זה יש ליישב דהכא חשיב היזק שאינו ניכר דהא לא רואים הנוחותא.

א. עושה המלאכה או הבעלים

אך הנה פליגי קמאי אם בעינן נוחותא דהעושה המלאכה, או נוחותא דהבעלים, דתוספות בבבא קמא (שם ד"ה הא) ובגיטין (שם ד"ה העושה) סוברים דסגי בנחותא של עושה המלאכה, אך יש צד בתוספות בבבא מציעא דבעינן דוקא נוחותא דהבעלים. (עיי"ש בתוספות ל' א' ד"ה "אף עובד" בתירוצי הראשון אמאי עושה המלאכה יכול לפסול פרת חבירו, ועוד עיין באור שמח הלכות כלים פרק כ"ה הלכה י"א דסבירא ליה כך בדעת הרמב"ם שם). מעתה אם נימא כהצד דסגי בנחותא דעושה המלאכה, פשיטא דאי אפשר ליישב כהנ"ל, דהרי מהא דעושה המלאכה ניכר דניחא ליה.

ב. הפסידו אנפשיהו

ולהצד דבעינן נוחותא דהבעלים, הרי בלאו הכי תיקשי אמאי המזיק חייב לשלם אי היזק שאינו ניכר הוי היזק, הרי הבעלים הפסידו אנפשיהו, שהם גרמו ההיזק בנחותא שלהם.

[ובזה יש לומר דהרי אמרין (תוספות בבא מציעא ל' א' ד"ה אף) דבעינן שיהא נוחותא בלא הפסול דפרה, ואם כן הוה שפיר מזיק דיש כאן נוחותא דבעלים]. אלא על כרחך צריך לומר כמו שכתבו תוספות בבא מציעא (שם) דהיה לעושה המלאכה שותפות בהפרה, ואם כן אין הכי נמי רואים ההיזק.

ג. סתמא ניחא ליה

בלאו הכי הרי בכלאים בעינן נוחותא ואפילו הכי הוי היזק ניכר, וטעמא כמו שכתב מהרי"ל דיסקין (תורת האהל עמוד כ"ב ב' ד"ה שם בתוס') דסתמא ניחא ליה, ואם כן מכיון דסתמא ניחא להו נימא דחשיב שרואים המלאכה.

תירוצי ג' - דילמא נעשה כבר מלאכה

סבר הייתי לתרץ דהוה היזק שאינו ניכר דדילמא כבר עשו בה מלאכה. אך יש לדחות האי תירוצי מתרי טעמי:

א. סימנים

חדא, העירוני דאין לומר דאולי כבר עשו בה מלאכה, דהרי אם עשו בה מלאכה היתה ניכרת המלאכה מהסימנים שיש בה אחר שנעשית בה מלאכה, כמו דאיתא במדרש פסיקתא רבתי (פיסקא י"ד פרה ד"ה ילמדנו רבינו) ובמדרש תנחומא (פרשת חקת סימן ג') דאם עשו בה מלאכה איכא סימנים בשערות ועיניה.

אמנם אם נימא דמלאכה דלא ניחא ליה גם עושה סימנים, אם כן שפיר איכא גוונא דהיזק שאינו ניכר, דבאמת יש כבר סימן שעשו מלאכה אלא שלא היה ניחא ליה, ומכל מקום העושה בו מלאכה לא מקרי היזק ניכר, דדילמא כבר עשו בו מלאכה שניחא ליה. אך דוחק לאוקמה ברייתא בכחאי גוונא שכבר יש בו סימן.

[אך תיקשי הא הוה היזק ניכר מפאת שנעשה הסימנים. ויש לומר דאינו מוכרח בתור סימן. אך אינו מספיק דמכל מקום לא יקנו הפרה. ובאמת לדינא אם יש פרה שבסימנים מוכיח שהיתה מלאכה ולא ידענו אם היה על ידי צפור שלא ניחא ליה או על ידי מלאכה, בפשוט לא יקנו, וככהיה עובדא דהמדרש הנ"ל, ודוחק לומר דהתם שאני שכבר חשדו את הנכרי].

ב. שאני בספק אם החפץ מוזק

אך היטב טענו לדחות, דאם כן אמאי כתבו תוספות בבבא בתרא (שם) דבשרץ הוי היזק שאינו ניכר דמי יודע אם הוכשר, אימא דמי יודע אם לא נטמא מקודם.

וכמו כן הרי כתבו תוספות (בבא קמא שם) דצורם פרת חבירו הוי היזק שאינו ניכר, דלאו למזבח קיימא, אבל צורם קרבן הוי מזיק, ולא אמרין דמנא לן שהוא קרבן.

וכן איתא בגמרא גיטין (נ"ג א') דיינינן במטמא תרומה ולא אמרין דמנלן שהוא תרומה. וכן בדין דאטו העושה בהמת חבירו טריפה נימא דהיזק שאינו ניכר דילמא היתה טריפה מקודם. ואטו נימא בפרה אדומה אולי היו שערות שחורות וגו'זם. ואם כן גם בעושה מלאכה לא נימא אולי כבר עשו מלאכה מקודם.

ושורש החילוק דדוקא כשיש ספק אם המעשה הוא מעשה, אמרין דאינו ניכר, אבל לא כשהספק על החפץ אם היה מוזק.

תירוץ ד' - שערות שחורות

בעיקר קושיין העירוני ליישב, דאין כאן היזק ניכר דילמא יש שערות שחורות, וכי תימא דחזינן שכולה אדומה, אך הרי עושה בה מלאכה ודילמא תחת העול או המשא יש שערות שחורות, ואע"פ שלפני שהניח העול ראו שהיא אדומה, יש לומר דבעינן דבשעת הנזק יהא ניכר. אך לפי זה יתחדש בעושה מלאכה בקרניה, יהא היזק ניכר, דאף אם אינו אדום, יכול לגזוז הקרן, וכן אם דש בפרה על ידי שמרים עליה קול ולא בדחיפת ידו, שאז אפשר שתחת ידו שערות שחורות.

עניני שבת

אך יש לומר דייצא הברכה דבורא פרי הגפן מקידוש מאדם אחר וישתה רביעית ויברך מעין שלש.

ג. שותה יין בתוך הסעודה

אלא אכתי יש לדון מהו אם שותה יין בתוך הסעודה, האם נימא שלא יברך בורא פרי הגפן, דהרי מכיון שבירך מעין שלש פקע הברכה דבורא פרי הגפן, או דילמא הרי איכא דסברי (ענין ביה"ל ס"י ק"צ סעי' ב' ד"ה יברך) דאף שבירך מעין שלש מכל מקום הבורא פרי הגפן לא פקע. ולזה ראוי לצאת מהספק שייצא הברכה דבורא פרי הגפן על היין בסעודה מאדם אחר שלא שותה כלל יין בקידוש.

תו יש לומר דמהני כונתו בקידוש לא לצאת ביין שבסעודה אף להתבואות שור, וכמו דכתב בתבואות שור דמהני כונתו לענין הבדלה, דהנה בתבואות שור רמי אנפשיה מהא דחזינן (שו"ע ס"י קע"ד סעי' ד') דנחלקו קמאי אם יין הבדלה פוטר יין שבתוך הסעודה, והלכך מספק יכוון בהבדלה שלא לפטור היין שבתוך הסעודה, והקשה הרי בדעתו לשתות יין בתוך הסעודה והיאך מהני כוונתו, ומיישב שרק באותה סעודה אינו יכול להגביל ברכתו, משא"כ באופן שמברך לפני הסעודה ומכוון שלא לפטור מה שבתוך הסעודה.

[אך למאי שכתבנו לעיל שהעירו דזה מקרי היסח הדעת גמור ויכול לברך בורא פרי הגפן בקידוש, אם כן בלאו הכי איכא היסח הדעת].

ד. להזכיר שבת במעין שלש

הנה אם היה ודאי בתוך הזמן של השיעור עיכול, יכול לברך מעין שלש גם לפני קידוש.

ויש לעיין אם יוכל להזכיר שבת במעין שלש, וכמדומה דלא יוכל, דזה בפלוגתא (ענין שולחן ערוך ס"י קפ"ח סעי' י') מכיון דבתחילה בשעה ששתה לא היה שבת.

והשתא נימא ליה שיברך המעין שלש לאחר הקידוש ואז ודאי יוסיף אזכרת שבת וכך אתי שפיר לכל השיטות.

אך אם כן היאך ישתה בסעודה יין דאם יברך דילמא הקידוש פטר, ואם לא יברך דילמא מעין שלש הפסיק. וגם יש לחוש שיעבור שיעור עיכול אם ימתין עד אחרי הקידוש.

ענינים שונים

ב. האם פטר הכל

וכי תימא דלא היה בדעתו לפטור הגריסים, אך צריך עיון בזה אם מקרי ששכח לברך על המחיה, ואם כן נימא דלא היה דעתו לפטור הגריסים בהבורא נפשות ואכתי יכול לברך על המחיה, או דילמא מקרי דדעתו דסגי לברך על סעודתו בורא נפשות, ואם כן מקרי שהתכוין לפטור כל סעודתו בהברכה דבורא נפשות.

ג. ישתה יין ויצרך על הגפן

אלא אשתכח תקנתא לשתות רביעית יין ולברך על הגפן ולצרף גם על המחיה. [ענין משנה ברורה ס"י ר"ח ס"ק פ"ב].

[א"ה. אמנם צריך ביאור למה שלא יאכל עוד מזונות וכך יתחייב ודאי במעין שלש, אמנם יתכן שכונת רבינו דהוה ברכה שאינה צריכה, דהרי ברכת המזונות השני יהא ברכה שאינה צריכה, אך הרי לצאת ידי ספק שרינן ברכה שאינה צריכה, אמנם יתכן שעדיף לשתות יין שכך אינו ברכה שאינה צריכה כלל].

שתה רביעית יין לפני קידוש

הנה עובדא באדם ששתה רביעית יין לפני מנחה בערב שבת, ולא בירך אחריה מעין שלש, והתפלל מנחה ומעריב, ועכשיו מסופק אם עבר שיעור עיכול. ויש לדון בהאי עובדא בכמה אנפי:

א. ייצא עם הברכות של קידוש

הנה יש לומר דיקדש על רביעית יין ויברך בורא פרי הגפן לפניו, כי הסיח דעתו מלשתות, ואחר כך בירך מעין שלש על הקידוש, דאכתי לא נתחייב בברכת המזון ויכול לברך, וכי תימא במעין שלש הוה ברכה שאינה צריכה דהרי יכול לפטור הקידוש עם בברכת המזון, אך הרי שרינן לברך ברכה שאינה צריכה במקום ספק.

ב. היאך יברך בורא פרי הגפן על הקידוש

אך לעני"ד יש לעיין בזה היאך יברך בורא פרי הגפן על קידוש הא יודע שישתה יין בקידוש ומאי שייך הסיח דעתו.

וכי תימא דמכל מקום בבורא פרי הגפן הראשון לא נתכוין להוציא הקידוש, אך הרי לתבואות שור לא מהני כונתו בזה, דהנה פליגי תבואות שור (וי"ד ס"י י"ט ס"ק י"ז וס"ק כ"ז) ופרי חדש (נש"ס ס"ק ח') באופן שמברך על פרי ודעתו לאכול עוד כמה פירות, האם יכול לכוון בדעתו שתחול הברכה רק על פרי אחד, דעת הפרי חדש דיכול לעשות כך, [במקום שאין איסור דברכה שאינה צריכה], אך דעת התבואות שור דלא מצי למיעבד הכי, שהרי הברכה חלה ממילא על כל מה שבדעתו לאכול. [מיהו כתב בשערי תשובה (ס"י ח' ס"ק י"ב) דגם התבואות שור מודה באינם לפניו. חזינן דלהתבואות שור אינו יכול להתנות דלא נתכוין להוציא היין של הקידוש.

[אמנם העירוני דמכל מקום נהי שיודע שיקדש לא מקרי שדעתו להוסיף לשתות, כמו דחזינן בדוכתי טובא, כגון בערב פסח שחל להיות בשבת דאמרינן שייסיח דעתו בין סעודה ראשונה לשניה. וכן במה שכתב בשערי תשובה (ס"י ר"י ס"ק א') דאם בידו פרי שברכתו בורא פרי האדמה, ומתכוין בהדיא לפטור בו פרי שברכות בורא פרי העץ, לכתחילה ראוי שייסיח דעתו ויאכל אחר כך פרי העץ בברכה. וכן בברכת השחיטה כתב בתבואות שור (נש"ס) דלא כהפרי חדש אלא דיסיח דעתו ויצא לעניניו].

שכח לברך מעין שלש

עובדא הוה בחד דאכל גריסים ובשר, ובגוונא דעל הגריסים מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה, [ענין בשולחן ערוך ס"י ר"ח סעי' ד', ומשנה ברורה שם ס"ק ט"ז], וכשגמר לאכול בירך בורא נפשות, ושכח שיש כאן ברכת על המחיה על הגריסים וסבר שבזה יצא ידי חובתו. האם עדיין יכול לברך מעין שלש.

א. בורא נפשות ברכה כוללת

הנה איכא דסברי [ענין בכף החיים ס"י ר"ב ס"ק ע"ט, ס"י ר"ד ס"ק ל"ח, ס"י ר"ח ס"ק ל"ח] דבורא נפשות רבות יוצא ידי חובת מעין שלש בדיעבד, דבורא נפשות ברכה כוללת היא כמו שהכל, ואם כן היאך יברך על המחיה. [אך במשנה ברורה (ס"י ר"ח ס"ק ס"ב, ס"י ר"ב ס"ק מ"ב וס"ק נ"ה) מתבאר דבורא נפשות רבות אינו פוטר מין שלש].

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

בס"ד

חוקת התורה – כנגד צרעת הרוח

שיחה שנאמרה בהיכל הישיבה פ' חוקת תשע"ג

מצוות פרה אדומה – טהרה מצדעת הרוח

א] בתחילת הפרשה כתוב 'ואסף איש טהור את אפר הפרה וגו', וכתב הבעל הטורים 'ואסף. ג' במסורה. ואסף איש טהור. ואסף המצורע (מ"ב ה יא). ואסף נדחי ישראל (ישעיה יא יב)', ומשמע שיש שייכות בין שלושת העניינים אפר פרה אדומה, טומאת המצורע וקיבוץ נדחי ישראל, ויש להתבונן בדברים מה השייכות ביניהם.

והנה במדרש תדשא (אוצר המדרשים עמ' 284) כתב 'את מוצא שהמצורע חשוב כמת, כשם שטמא בטומאת המת גזר הקב"ה ליקח פרה אדומה ולהשליך לתוך השרפה עץ ארז ושני תולעת ולהוות עליו ביום השלישי ובשביעי ולהיות פרוש שלא יכנס למקדש שבעה ימים, כך צוה למצורע ג' וז' ולהיות פרוש שלא יכנס למקדש ז' ימים, ושיקח שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואח"כ יבא למקדש. ולמה צוה בפרה לעשות כמו במצורע, לפי שמעשה פרה אדומה לא נעשית אלא לכפר על מעשה העגל שהוא צרעת הרוח לפיכך דינם שוה. ולמה ציוה בפרה לעשות בטומאת מת ולא בטומאה אחרת, לפי שהמצורע לטומאת מת איתקש שנאמר אל נא תהי כמת עכ"ד. וצריך להתבונן היכן יש במעשה הפרה תיקון על צרעת הרוח, ומה אותה צרעת הרוח שצריך לתקנה.

שודש העגל – גאווה וגסות הרוח

ב] והנה בהמשך הפרשה נאמר (כ, א-ג) 'ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים וגו' ולא היה מים לעדה וגו' וירב העם עם משה וגו'. וכתב הכלי יקר שבכל התלונות לא מצינו לשון מריבה כי אם על עסקי מים שתי פעמים. כאן, ובמסה ומריבה (שמות יז, ז) לפי שמן המים נבראה המחלוקת כמו שאמרו חז"ל (בר"ר ד, ו) מפני מה לא נאמר כי טוב בשני, לפי שבו נבראת מחלוקת שנאמר ויהי מבדיל בין מים למים. ומפורש בקבלה (משלי יז יד) פוטר מים ראשית מדון, מה שנפטר ונבדלו המים זה מזה, זה ראשית מדון והתחלה לכל מריבה, וכן מריבת רועי יצחק על אודות המים כי כל זה נמשך בטבע ממים הראשונים, וע"ש עוד בדבריו.

ובידוע המחלוקת יסודה בגסות הרוח שמתוך הגאווה מקפיד על כבודו ודעתו ועושה מחלוקת עם החולקים עמו, והיפך המחלוקת זה ענוה שמתוך הענווה אין אדם מקפיד על כבודו ודעתו, וסולח ומוחל גם למי שעשה כנגדו. ומשה רבינו ע"ה נבחר להיות מוסר התורה, מכיון שהיה הוא בתכלית הענוה כמו שנאמר (במדבר יב, ג) 'והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', ויעוי' ברוח החיים בתחילת מסכת אבות שביאר שזכה משה להיות מוסר התורה רק ע"י ענוותנותו.

והנה איתא בחז"ל שפרשת פרה היא כפרה לחטא העגל, כמו שאמרו במדרש רבה (יט, ד) מפני מה כל הקרבנות זכרים ופרה אדומה נקבה, משל לבן שפחה שטינף הפלטין אמר המלך תבוא אמו ותקנה צואת בנה, כך אמר הקב"ה תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל, וברש"י (יט, כב) וכן בקדמונים האריכו לפרש איך שכל פרט ממצוות פרה אדומה עומד כנגד ענין מסוים שהיה בחטא העגל, ובמקום אחר הובא מבית הלוי (פ' כי תשא) שתמה בזה שהרי חז"ל אמרו שפרשת פרה היא 'חוק', ועל זה אמר שלמה 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', הרי שאפילו שלמה לא זכה להבין סוד פרה אדומה.

וביאר הבה"ל שאין כוונתם לבאר את טעמי מצות פרה, ומה שאמרו שהפרה מכפרת על חטא העגל היינו שחטא העגל בא מתוך שבני ישראל טעו בכך שחשבו שהם מכינים ושיש להם שיקול דעת להחליט בעצמם מהו רצון ה' ומה טוב באמת, ומתוך כך חטאו ועשו כנגד מצוות ה', ולזה באה פרשת פרה שהיא 'חוק' כדי ללמדנו ענין זה שהאדם צריך לעשות מצוות ה' כ'חוק' לא פחות ולא יותר, ונבחרה פרשת פרה להעלים את טעמה, מאחר שיש בה הרבה דברים שדומים לעגל, כמו שהאריך רש"י בפרשה (י', כ"ב) ממדרש אגדה מיסודו של רבי משה הדרשן להקביל את פרשת פרה כנגד חטא העגל על מנת להשריש בנו ענין זה, שאין ליתן סברות והבנות אישיות במצוות התורה ובזה לשוב על הטעות שהייתה בחטא העגל, אך אין הכוונה שזהו עצם הטעם בפרשת פרה, שאכן טעמה נעלם מאתנו, וכמו שאמר שלמה וכו"ל.

ארץ טוב-שלימות בענווה

ג] ונמצא שחטא העגל שורשו בגאווה ובחוסר ההתבטלות למסורת התורה כפי שמסרה משה רבינו ע"ה מפי הגבורה, והוא היפך ממה שאמר הנביא בהפטרות פרשת בלק (מיכה ו, ח) 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' שואל מעמך וגו' והצנע לכת עם אלוך', שהטוב האמיתי הוא רק כשהאדם נוהג בהצנע לכת ובענווה, ולכן חטא העגל יסודו 'צרעת הרוח' שהיא השחתת המידות היפך ממידת הענווה.

והנה פסוק זה נאמר בהמשך הפסוקים (מיכה ו, ה-ח) 'עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אתו בלעם וגו' במה אקדם ה' אכף לאלוהי מרום האקדמנו בעולות בעגלים בני שנה. הירצה ה' באלפי אילים ברבבות נחלי שמן וגו' הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך וגו' והצנע לכת עם אלוך'.

ויש לבאר שהרי נאמר באבות (ה, יט) 'תלמידיו של בלעם הרשע - עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה', וכנגד זה אמר הכתוב שאין הקב"ה חפץ באלפי אילים שניתנים מתוך גסות הרוח וכפי הנהגתו של בלעם, אלא 'מה טוב ומה ה' דורש ממך וגו' והצנע לכת עם אלוך', ורק בדרך זו שהיא דרך תלמידי אברהם אבינו חפץ השם בעבודתו של האדם ורק כך ניתן לדבוק בו באמת.

ונראה להוסיף בקצרה ממה שנתבאר במקום אחר שכתוב בהפטרות (שופטים יא) ויפתח הגלעדי היה גבור חיל, והוא בן אשה זונה וילד גלעד את יפתח, ותלד אשת גלעד וגו' וילך יפתח וישב בארץ טוב, ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים. ובגמרא בר"ה (כה, א) אמרו ש'שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם וכו', יפתח בדורו כשמואל בדורו, ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים'.

וביאר המהרש"א (שם) שיפתח היה קל שבקלים, שלא נמצאה בו שום נבואה כמו בגדעון ובשמשון שנתמנו מן השמים בנבואה, גם שהיה בן אשה זונה, ואעפ"כ הוא נחשב בדורו כאביר שבאבירים היינו שמואל שהיה שקול כמושה ואהרן שנאמר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו, ולכאורה צ"ע מה הטעם באמת שזכה יפתח אף שהיה קל שבקלים להיות כאביר שבאבירים.

ונראה לבאר בס"ד על הפסוק 'וילך יפתח וישב בארץ טוב', יש שני ביאורים במפרשים, ברד"ק וברלב"ג ועוד ביארו, שהכוונה היא בחלקו של אדוני הארץ ששמו טוב, כמו שמצינו ברות 'גאלך טוב'

ולפי המבואר (אות ב) יש לבאר שיסוד התורה שבע"פ הוא 'חוקה' היינו קבלת המסורה כפי שהיא בלי לנסות להבין בנסתרות התורה ולפעול על פי דעה אישית, וזהו ש'תורה שבע"פ היא חוקה' כדברי חז"ל, ולכן פרה אדומה היא תיקון לחטא העגל וצרעת הרוח, שבה תתקן מידת הגאווה שהיא שורש לחטא העגל.

מחלוקת קורה - שורש חטא העגל

הנה בפרשת דברים נאמר 'אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וגו' ולכן וחסרות ודי זהב, וכתב רש"י 'לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהקעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל', ולהלן פירש 'וחסרות - במחלוקתו של קרח'. 'ודי זהב - הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב י) וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל'. ומתבאר שמשה רבינו ע"ה הוכיח אותם בתחילה על מעשה מחלוקתו של קורח ורק אח"כ הוכיח על חטא העגל.

ובתהלים (קו, יז - ט) כתיב 'תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירים וכו'. יעשו עגל בחרב וישתחוו למסכה, ושוב הקדים הכתוב את מחלוקת קורח קודם שדיבר על חטא העגל, וקשה שהרי חטא העגל היה קודם למעשה עם קורח ועדתו, ומדוע הזכירה תורה קודם חטא קורח ורק אח"כ הוזכר חטא העגל.

ונראה מבואר שאע"פ שמעשה העגל קדם למעשה קרח, מכל מקום כיון ששורש חטא העגל הוא 'צרעת הרוח' לכן יש להקדים את מחלוקתו של קורח, שהיא הביטוי היותר חזק של הגאווה וצרעת הרוח, שאינו מוכן לקבל דעת אחרים, ואע"פ שגם חטא העגל נבע מגאווה, מ"מ עיקר החטא הוא עבודה זרה, ולכן נזכרה קודם מחלוקתו של קרח שעניינה חטא הגאווה שהוא שורש לחטא העגל. [וראה בדרשות בית דוד (דרוש ו) שנגע המחלוקת אחד הוא עם חטא העגל שהוא הפירוד באחדותו יתברך ונתבאר במקו"א].

והדברים מתבארים במה שאמרו חז"ל בסוטה (מו, ב) 'משרבו זוחי הלב רבו מחלוקת בישראל', ופירש רש"י 'זוחי הלב - שאין מטין את אונם לשמוע יפה מפי רבם וסומכים על בינתם לדקדק שמועתם', ומפרש שזוחי הלב הוא בעל גאווה, ומידה רעה זו גורמת לו שלא לקבל מהרב ולסמוך על סברתו ומתוך כך בא לזלזל ברב ולחלוק עליו, וזהו ענין מחלוקתו של קורח וכן חטא העגל כש"כ הבית הלוי שמתוך מחשבתם המוטעית עשו לעצמם עגל.

ותיקון חטא העגל ע"י פרה אדומה שמצות פרה אדומה היא 'חוק' ומורה על עיקר התורה שבע"פ, וההוראה אלינו להתמיד בלימוד התורה באופן שמקבלים מאבותינו ומרבותינו מדור דור, ובזה יושלם תיקון חטא העגל שהיה היפך לזה. ויש להוסיף רמז נוסף לענין זה שהפרה נשרפת בעץ תאנה. ואמרו חז"ל בברכות (נז, א) 'הוראה תאנה בחלום תורתו משתמרת בקרבו שנאמר נצר תאנה יאכל פריה', ולפיכך שורפים את הפרה בעצי תאנה להורות שאין התורה שבע"פ מתקיימת בלא שמירה מיוחדת.

(ובקריאת התורה של פרשת פרה מתעוררת שוב השפעת הטהרה של הפרה, כמו שכתב במלאכת שלמה במגילה ג, ד.)

ובזה מתבארים דברי הבעל הטורים שבתחילת הפרשה, 'ואסף. ג' במסורה. ואסף איש טהור. ואסף המצורע (מ"ב ה יא). ואסף נדחי ישראל (ישעיה יא יב)', שע"י תיקון פרשת פרה הרומזת לתורה שבע"פ יתקיים קרא ד'ואסף נדחי ישראל' שהרי אמרו חז"ל בב"ב (ח, ב) שאין הגלויות מתכנסות אלא בזכות המשנה - תורה שבע"פ, וזוהי שייכות הפסוק ו'ואסף המצורע' המדבר בעונש הצרעת שבא על חטא הלשון שעניינו הוא הגאווה הסותרת לכל התורה כולה ובפרט לתורה שבע"פ שעניינה ומהותה הם קבלת התלמיד מהרב, ודו"ק.

שהוא שם אדם. ובירושלמי בשביעית (פ"ו ה"א) איתא ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב זו סוסיא, ולמה נקרא שמו טוב שפטור מן המעשרות, ולמדנו מדברי הירושלמי ש'ארץ טוב' היינו שהארץ היא טובה משום שפטורה מן המעשרות, אלא שהדברים צ"ב, מדוע חז"ל נקראת ארץ טוב בזה שהיא פטורה מן המעשרות [ושם נתבאר בס"ד ביאור שהוא נקרא 'טוב' משום שהוא כבר מתוקן ושלם].

ובחיד"א בספרו חומת אנך ביאר דברי הירושלמי ד'אפשר לומר כי יפתח גבור חיל, ועם כל זה השפיל עצמו ולא עשה שום מחלוקת וכו' וברח מפני אחיו, ואם היה הולך לאיזה עיר מא"י היה מחויב לעלות לרגל ולאכול מעשר שני בירושלים. ומדי עלותו חשש שמא יבא להתגרות ולחלוק עם זקני העיר ואחיו, לכן ברח לחז"ל ששם אינו חייב לעלות לרגל כמ"ש התוס' ריש פסחים (ג, ב) ופטור ממעשרות, ובא וראה כמה זריז ונשכר ובורח מהמחלוקת. ובאהבת יונתן ביאר שבאמת מצד הדין היתה מגיעה לו הירושה, אלא שהוא נמנע מן המחלוקת ולפיכך ברח מאחיו, ומתבאר שהבורח מהמחלוקת נקרא 'טוב'.

ונראה שענין זה נרמז גם בפסוק (מיכה ו, ט) 'הגיד לך אדם מה 'טוב' ומה ה' שואל מעמך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוך', שכשנוהג במידות הללו שהן השלימות בהנהגת האדם עם חברו, מתוך הצנע לכת עם ה' שישודרה ממידת הענווה, זה נקרא 'טוב' כיון שזוהי שלימות אמיתית, וכבר ביארנו (שם) בארוכה שמתבאר בכמה דוכתי שדבר שלם נקרא דבר 'טוב'.

ומעתה נראה שמכיון שיפתח התרחק מאוד מהמחלוקת דבר שיסודו משורש מידת הענוה, ממילא יפתח בדורו כשמואל בדורו, שבחלק זה היה דומה יפתח בדורו כשמואל בדורו משום ששמואל היה מיוחד במידת הענוה כמו שכתב החיד"א בחומת אנך (שמואל - א, ב) על הפסוק 'והנער היה משרת את ה' את פני עלי הכהן', ש'שמואל בענוה היה לומד עם רבו עלי לשמה כדי לכון אל האמת', [עי' במנורת המאור פ"ד ש'גדולה ענוה שבה נתגדל שמואל הנביא] ובזכות זה אע"פ שהיה 'קל שבקלים' היה כ'אביר שבאבירים' שהוא שמואל הנביא.

חוקת התורה - כנגד המדידה בתורה שבע"פ

ד] ומעתה יש לפרש עומק נוסף במה שיש בפרשת פרה תיקון לחטא העגל, וכפי שביאר הבית הלוי (שמות יב, מג) שפרה יסודה הוא כנגד תורה שבע"פ, וכמו שכתב הרמב"ן (בתחילת הפרשה) 'זאת חוקת התורה, כלומר הנחקקת מן התורה והיא תורה שבעל פה, וכן כתב רבינו בחיי, ומקור הדברים מבואר כבר בזוה"ק פרשת בחוקותי (ח"ג ק"ג ע"א) 'תורה שבע"פ חוקה, ואת משפטי תשמרו דא תורה שבכתב', ומתבאר שמצות פרה רומזת לתורה שבע"פ, ותורה שבע"פ יסוד קיומה עומד על הכנעה לחכמי התורה.

והנה אמרו חז"ל בילקוט שמעוני (פ' כי תשא) על הפסוק ויהי כאשר קרב משה אל המחנה, נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן פורח, וכבדו על ידי משה ונפלו מידו ונשברו, וכבר עמד בבה"ל (דרוש יח) מה הכוונה שפרח מהן הכתב, ועוד מה השייכות לזה שנעשו כבדים על ידי משה, וביאר שבחטא העגל פרח הכתב היינו התורה שבע"פ שגם היא הייתה כתובה בלוחות - שהתורה שבע"פ נפרדה מהתורה שבכתב, ולכן הלוחות כבדו ביד משה דאי אפשר לנתק את התורה שבכתב מהתורה שבע"פ שהרי בלא הפירוש של התורה שבע"פ גם התורה שבכתב חסרה דאך נדע מהו מצות תפילין ע"ש, ונתבאר ענין זה בארוכה (שם).

ולמדנו שחטא העגל שגרם לשבירת הלוחות היה פגם גדול בתורה שבע"פ, ולכן באה פרשת פרה שהיא חוק ותיקון לתורה שבע"פ, ל'קנח צואת בנה' שפגם בתורה שבע"פ, ולכן בכל הפרות היה צריך להיות גם מאפר פרה של משה שהיה בה תיקון מיוחד לחטא העגל.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 286
תמוז תשפ"א

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

במסלול זה נלמד בעז"ה גם את הדירוג של רמות הכשרות של מאות מקומות ברחבי הארץ, שבשביל זה נדרש לקבל מידע מעודכן על המציאות, וגם לדעת מה ההנהגה הראויה לעשות במצב כזה או אחר, וכיצד לענות בחכמה למי שאינו מתמצא בעירובין. דברים אלו הם נושא בפני עצמו, וניתן להצטרף אליו רק לאחר השתתפות במסגרת השיעורים הקבועה. בוגרי השיעורים מוזמנים להתקשר ולקבל את הקוד לשמיעת התשובות ולהשתתפות בשיעורים שיימסרו בעז"ה במסגרת זו.

סיוור ללומדים בשיעורים בשכונת בית וגן

השבוע ערכנו סיוור לקבוצת האברכים שלומדים במסגרת השיעורים בירושלים בשכונת בית וגן. בסמוך למקום שנמסרים השיעורים אירע בשבוע האחרון שני שינויים בעירוב השכונתי, ויצאנו אל השטח לראות את הפתרונות שעשה האחראי לפני שבת. במקום אחד היתה צורת הפתח קבועה וחזקה במשך הרבה שנים, והיא משמשת גם את העירוב העירוני של הבד"ץ שמסתיים בסוף שכונת בית וגן. אבל בעירוב תמדי יש הפתעות, פתאום האחראי מגלה שבאותו מקום שהחוט היה קשור התחילו לבנות תכנית תמא 38, ושברו שלושה מטרים מהקיר, בדיוק במקום שבו עמד הלחי של העירוב. זה דבר מעניין מאוד, שקורה הרבה פעמים, שפוגעים דוקא בקטע שמשמש את העירוב.

האחראי היה צריך למצוא מיד פתרון חלופי, כדי לתקן את העירוב לפני שבת, ולא היתה לו אפשרות להתקין עמוד חדש. לכן הוא קשר את החוט של העירוב אל עמוד תאורה שהיה באמצע המדרכה שלפני הבנין הסמוך, העמיד לחי לפני העמוד [כי החוט קשור מהצד של עמוד התאורה], אך עדיין נשאר פירצה מעמוד התאורה שבאמצע המדרכה, אל קיר החצר שהוא המשך גבול העירוב. והנה לכאורה אפשר להתיר את הפירצה שהיא פחות מ"אמות, ע"י דין עומד מרובה על הפרוץ, שהרי רוב הרחוב גדור ע"י צורת הפתח. אבל המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) הביא שהאחרונים נחלקו שמא צורת הפתח צריכה להיות סמוכה למחיצה, ונקט להלכה שאין להתיר אלא בשעת הדחק, ואפילו ברוח של שלושה טפחים יש להחמיר. ועוד יש להוסיף, כיון שהפירצה היא מדרכה שמשמשת למעבר, יש דין שבמבוי שאם הרבים עוברים בפירצה אינה ניתרת בעומד מרובה [גם כשאין רבים של רה"ל], וצריך לעשות בה צורת הפתח. וכתב המשנ"ב (סי' שס"ה ס"ק) בשם הבית מאיר שגם ברחובות שלנו נוהג דין זה. לפ"ז צריך לסגור את הפירצה שבמדרכה.

נותנים בדיקת התיקון בעירוב השכונתי

בדרך כלל במקרים אלו, עושים צורת הפתח קטנה מהעמוד עד קיר החצר, ולא עושים מחיצה, כדי לא לחסום את המדרכה. אבל במקרה זה האחראי עשה דבר אמיץ, והוא סגר את המדרכה ללא מעבר להולכי רגל. הוא חיבר משטח (רפסודה) סמוך לעמוד, אך עדיין נשאר רווח מהמשטח עד הקיר. ברווח הזה כבר אין את הבעיה של פירצה הסמוכה לצורת הפתח, כי המשטח כבר משמש מחיצה בסמוך לפתח, וא"כ מצד זה כבר אפשר להתיר מדין עומד מרובה, אך עדיין יש את הבעיה השנייה של פירצה שהרבים עוברים בה. לכן הוא הוסיף ברזלים וחוטים לאורך ולרוחב, כדי שלא יעברו שם. הוסיף האחראי ואמר שבקטע הזה [מהמשטח עד הקיר] הוא לא הקפיד שיהיה שיעור מחיצה, כי מספיק לעשות שהרבים לא יעברו שם, וממילא יהיה היתר של עומד מרובה, וכמ"ש השו"ע (סי' שס"ה ס"א) שאם יש גידודי [שארית כותל בגובה ג' או ד' טפחים] שלא נוהג לעבור שם, אין פסול של בקיעת רבים.

רשת פלסטיק שמקיפה את שטח העבודות עם עמוד העירוב

לאחר מכן המשכנו אל המקום השני, שם היו עבודות בשיפוץ המדרכות, ועשו כעין גדר שהקיפה את אחד מהעמודים והלחיים. דין זה שייך להלכה שאם עמוד אחד נמצא במקום מוקף מחיצות בפני עצמו, אינו כשר לצורת הפתח שנמצאת מחוץ למקום (משנ"ב סי' שס"ג ס"ק ק"ג). אלא שהגדר במקרה זה היתה רשת מפלסטיק, שאפילו אם מותחים אותה חזק, היא עדיין מתנדנדת ברוח, וק"ל שמחיצה שאינה עומדת ברוח, לא שמה מחיצה (שו"ע סי' שס"ב ס"א).

האם אפשר לדעת את כל עירובין בזמן קצר

שאלה שרבים שואלים אותנו, האם יש איזה ספר שמסכם את כל ההלכות, שנוכל פעם אחת לשבת ללמוד ולגמור, ובאמת מתוך רצון טוב, הם רוצים מיד לדעת לענות על כל השאלות, לדעת לבדוק עירובים, בקיצור כל התורה של עירובין על רגל אחת. האם עדיין לא יצא ספר כזה. והתשובה היא שעדיין לא, וגם לצערינו זה לא נראה כל כך קרוב. מדוע? דבר ראשון בכל נושא בהלכה מי שרוצה לדעת לענות לשאלות, צריך לעשות שימוש תקופה לא קצרה, וגם אחר כך צריך לפעמים לבדוק את ההכרעה ולא לענות מיד. כי התורה שלנו ארוכה, ויש הרבה שאלות חדשות שאינן דומות למה שכתבו, וצריך ללמוד את הנושא זמן ארוך. לכן גם בעירובין, מלבד הלימוד בספרי הפוסקים, צריך לעשות שימוש, לשמוע את השאלות המתחדשות, ואין קיצור דרך, כי מי שלא יעשה כך, יכול ח"ו לענות תשובות לא נכונות, ולגרום מכשולות גדולים.

אלא שבשונה משאר הנושאים שכאשר עושים שימוש צריכים לבקש ממורי הוראה שיצרפו אותנו לשולחן בבית ההוראה, שיספרו לנו את השאלות, שנזדקק לגזור מזמנינו להגיע כל פעם למקום המיועד. בעירובין יש אפשרות יותר קלה. "מוקד העירוב" משתדל במאמצים רבים ובכמה צורות, להביא למבקשים אפשרות לשמוע את השאלות החדשות שהגיעו לקו בית ההוראה, לשמוע את התשובות, עם הרחבת הנושא ופירוט גם צורות שונות שיכולים להיות באותו נושא, ועם התשובות שהתקבלו מגדולי ההוראה בזמנינו. [וכמובן שזה אינו תחליף ללימוד דברי הפוסקים במקורותיהן, אלא כהמשך בעשיית השימוש להלכה למעשה].

אחת מהצורות היא "גליונות תיקוני עירובין", שבהם מובאים מידי שבוע, בין כל העידוכים על הפעילות המתרחבת והחידושים שנעשו, שיש בהם דברי חיזוק והתרעננות ולימוד ואכמ"ל. יש גם כל פעם איזה דבר חדש, שאלה הלכתית או מקרה שצריך לפענח את הדין שלו, אם זה על חזרה מהמקלט אחרי האזעקה, או אשה שהפקידה חפץ אצל גוי ממי צריך לשכור, ישיבה על ספסל שחציו מחוץ לעירוב, ועוד דברים מענינים.

בעקבות הפעילות הגדולה בס"ד בעירובים, ומספר השאלות הרבות שכל אחת כוללת הרבה דינים, הגענו למצב שאי אפשר להביא בגליון אפילו לא רבע מהשאלות שהגיעו באותו שבוע.

500 שיעורים בנושאים שונים ומגוונים!

לאור זאת נערכנו למסירת שיעורים מידי יום בס"ד, במערכת "קול הלשון", כפי שמופיע בשולי גליון זה, ובו מביאים שאלה שהתחדשה, ומבארים יותר את הבעיה והפתרון, הדינים והשיטות, במשך כמה דקות בודדות, כדי שיהיה קל לשמוע ולקלוט כל פעם נושא קצר.

בימים אלו הגענו בס"ד ליותר מ-500 שיעורים מוקלטים, שנמצאים במקום נגיש בשיחת טלפון, ובכל העמדות של "קול הלשון" על שם הרב משה אנגלרד שליט"א, ואפשר להעתיק ולשמוע ולהחכים. לאור זאת הוספנו בימים אלו לערוך רשימת נושאים מפורטת, של כל השיעורים, על מנת לתת לכם אפשרות גם לבחור נושאים, או אם אתם זוכרים משהו מסוים ורוצים למצוא אותו שוב, תוכלו למצוא אותו בקלות ע"י רשימה זו. [ניתן לבחור שיעור במערכת, ע"י הקשת המספר המופיע ברשימה].

עוד דבר מיוחד שתוכלו לעשות עם שיעורים אלו, לשמוע בהתחלה רק את השאלה, לנסות לענות עליה לבד, ואחר כך לשמוע את המשך השיעור ולראות אם עמדתם על כל הפרטים ההלכתיים שיש בה, ובכך לרכוש את הנסיון בהוראה להלכה למעשה.

ניתן לקבל את הרשימה של 500 השיעורים

בשליחת מייל ל"מוקד העירוב" - a83320@gmail.com

מולל גם רשימה בקובץ וורד שאפשר לחפש בה

מסלול מיוחד "שימוש בהוראה" לבוגרי השיעורים

בימים אלו נפתחת קבוצת "שימוש בהוראה" לבוגרי השיעורים של "מוקד העירוב", לאחר שלמדו את הפרקטיקה ההלכתית בצורה מקיפה ויסודית, ויכולים להתקדם לשלב של המענה בהלכה. מסלול זה נערך באמצעות שמיעת השאלות מהקלטות ושימת לב ודגש לצורת התשובה הנוגעת לכל אחד.

מחיצות המתחם, כי שתי הדפנות שבצדדים עושות "סילוק מחיצות", שצריך לדון את המקום שביניהם בפני עצמו.

האם החלון נחשב פתח, ומהי המחיצה בחלון שבסלון

והנה בחלון שבסלון שבבית, לא אומרים שכשיפתחו אותו יהיה אסור לטלטל בבית, כיון שיש סורגים שמסלמים את המחיצה, וגם הקיר החיצוני יכול לשמש מחיצה מדין גוד אסיק, כמו בגג הבנין. אבל כאן שמדובר באהל על הקרקע, ואין לו סורגים, אין לו מחיצה כשרה, ואם יפתחו את החלון בשבת יפסל העירוב.

הנה זו הערה נכונה, שמראה על חשיבה רחבה ומעמיקה, אבל האמת היא שדין זה נזכר בחזו"א (סי' ע"ז סק"ה) לגבי חלון בקיר והחלון קטן וארוך, שיש מקרים שע"ז נפסל הקיר מלמשמש מחיצה. אלא שמבואר בחזו"א שם שאם מדובר בחלון שיש בחללו גובה י' טפחים [ורחב ד'] כשיעור המינימלי של פתח, הרי הוא נחשב כצורת הפתח. ויש בזה חידוש, ויש שהקשו ע"ז מדברי הטור בהלכות סוכה (סי' תר"ל סס"ה). ועכ"פ לפ"ז המסגרת של החלון תשמש צורת הפתח, ולא יפריע אם יפתחו את השמשות לצד.

עוד הוספנו לומר, שגם אם נאמר שהחלון אינו צורת הפתח, יש להתיר במקרה זה מדין "פס ד' טפחים", שהרי יש בצד אחד כארבעים ס"מ של קיר מעץ, וזה מועיל להתיר בחצר. אמנם יש לציין שהפתרון של פס יכול להועיל רק בצד אחד של העירוב, כיפס מועיל רק בפתח אחד. ועוד יש לדון כאן האם הקיר כשר לשמש דין "פס", כי הקיר נמשך בחצי מטר התחתון על פני כל הפתח. ועיין בזה.

עמוד שהתגלה שוכב בבדיקה בתחילת השבוע

במסגרת בדיקת עירובים, ביקרנו באחד המושבים על פי בקשת הרב, ועברנו יחד עם הרב של הישוב ועם הבודק, לראות שהדברים נעשים כהלכה, ולענות לשאלות המתחדשות להם. כבר בתחילת הסיוור נדהמנו לראות את אחד מעמודי העירוב נוטה עד שכמעט שוכב

על הקרקע. דבר כזה ודאי אינו כשר, וגם החוט לא היה עליו. הרב אמר שבטוח שזה אירע אחרי שבת, למרות שהגענו ביום ראשון, כי הבודק עבר שם ביום שישי. חיפשנו האם יש סיבה לכך שזה קרה פתאום, ומצאנו בסמוך שאריות של שריפה, שכנראה מכבי האש שהגיעו לכבות, דרסו את העמוד

ופסלו אותו. הצטערנו בצערם, שעכשיו הם צריכים לדאוג לתיקון נוסף של התקנת עמוד חדש, שבדרך כלל זה לא ביכלתו של האחראי לעשות לבד. והמשכנו בבדיקת העירוב.

צורת הפתח מעמוד גדר המחומר על קיר

בקטע מסוים בהיקף של הישוב סמכו על גדר ארוכה, והיה באמצע תעלת מים שיוצאת מהישוב, עם קירות נמוכים מבטון בכניסה לצינור, ובקטע הזה לא היתה גדר, כדי לא לעצור את זרימת המים. בשביל כשרות העירוב, מתח האחראי חוט מהעמוד של הגדר מימין לפירצה, עד לעמוד השמאלי, ונוצר צורת הפתח. הרב של הישוב הדריך את האחראי שצריך שהחוט יהיה על גבי העמוד, וכך הוא עשה.

אבל כשהגענו התעוררה שאלה הלכתית, כיון שהעמודים האחרונים של הגדר עומדים על קיר בטון בגובה כחצי מטר, אם כן העמודים לא מתחילים מהקרקע שלפניהם, [ואי אפשר לומר שהחלק התחתון של הקיר יחשב תחילת העמוד, מפני צורתו], וא"כ העמוד נחשב מחיצה תלויה (כמ"ש בחזו"א סי' ע"ז סק"ח).

הערנו את תשומת ליבו של הרב, והאחראי אמר שיתקן אותם, ויוסיף עוד קרש לפני העמוד של הגדר, והקשר יהיה העמוד.

אמרנו לו שזה פתרון נכון, אך דרשנו שיהיה קרש גבוה שהחוט יהיה קשור על ראשו, ולא ע"י קרש נמוך שמכוון תחת החוט [הנקרא לחי]. כי בישוב קשה לפקח על הלחיים, אפילו

רק לראות שהם נמצאים תמיד ולא לקחו אותם, ק"ו שלא לראות אם הם מכוונית תחת החוט. משא"כ אם משתמשים בעמודים שהחוט קשור לראשם, ממילא אם רואים את החוט קיים, סימן שהעמודים קיימים ועומדים. לכן ההוראה לישובים שיעשו עמודים תקינים, ולא יסמכו על לחיים שיכולים לגרום להם מכשול. הלחיים הם דבר טוב ונצרך לעירובים שכונתיים, שבהם מפקחים מקרוב, ויש מעט צורות הפתח שיכולים לראות שהלחי לא זז ממקומו.

אמנם כידוע נחלקו האחרונים מה נקרא מתנדנדת, דעת המג"א והמשנ"ב (סי' שס"ג סק"כ, וגם בהלכות סוכה) שאפילו אם המחיצה נשארת לעמוד, רק נעה אנה ואנה, היא פסולה. משא"כ דעת החזו"א (סי' ע"ז סק"ו) שרק אם הרוח מכופפת אותה למצב פסול, אז היא נחשבת מחיצה שאינה עומדת [מתקיימת] ברוח, ופסולה אף בזמן שאין רוח. לפ"ז לדעת המשנ"ב הרשת אינה מחיצה, ואינה פוסלת את העמוד של צורת הפתח שנמצא בתוכה. אבל לדעת החזו"א אם המחיצה נשארת בגובה י' טפחים גם בשעת הרוח הרי היא מחיצה.

אבל יש לציין שהרשתות האלו נמוכות ואין בהם גובה י' טפחים אפילו לשיעור רח"נ. אמנם אם יעמידו אותם גבוהים מהקרקע פחות מג' טפחים, יהיה סה"כ גובה י', ומ"מ בדרך כלל לא מותחים את הרשתות ברמה כזו. וכן היה במקום הזה שלא היה ברשת גובה י', ולכן אין שום בעיה ברשת כזו, גם כאשר מקיפה את העמוד. [עוד היה מקום לדון מצד מחיצה שהיא עראי, האם אינה פוסלת גם כשמקיפה ממש את העמוד. אבל לא צריכים להגיע לזה].

פתיחת המחזור החדש להכשרת "בודקי עירובין" בבני ברק

יתקיים בעז"ה ביום רביעי ו' תמוז

בבית המנסת "צעירים" בשעה 8:00 בערב

להרשמה לבנס הפתיחה - 055-678-3323

התקנת עירובים לקבוצות ברחבי הארץ

במחלקת התקנת עירובים, עסקנו גם השבוע בהתקנת שני עירובים למתחמים של קבוצות שנסעו לשבות ביישובים שמצב העירוב שלהם אינו טוב. אחד מהמקומות היה גן אירועים בנתניה סמוך לחוף הים, שנערכה בו שבת

לידידי כולל "אור המאיר". בשבת זו השתתפו אברכים בני תורה שגם בבני ברק אינם מטלטלים, אבל כשנמצאים בגן אירועים, שהרבה דברים מוגשים בשטח הפתוח, וחלקם באו עם תינוקות שצריכים להעביר אותם מהחדר לאולם שנמצא במבנה אחר, קשה מאוד, וכמעט אי אפשר להסתדר בלי לטלטל. הנהלת הכולל הזמינה מראש את מוקד העירוב שיתקין שם עירוב סביב למבנים. מכיון שמדובר במקום שיש אירועים לציבור שאינו שומר תומ"צ, וגם באותו ערב שבת נערכה שם חתונה, היינו צריכים להגיע סמוך לשבת להרכיב את העירוב, כדי שלא יורידו אותו בהכנות לאירועים אחרים. הגענו למקום ביום שישי לאחר חצות, ובעבודה מאומצת ובאמצעות פתרונות יצירתיים, הצלחנו בס"ד להקים את העירוב עם קצת הסוואה. ואמרנו להם שיעקבו במשך השבת לראות שלא קילקלו אותו. ולאחר השבת שמענו שהכל עמד על מקומו, והמתארחים זכו בעירוב מהודר.

פתיחת החלון יכולה לפסול את העירוב

בהקמת העירוב במתחם אחר באחד היישובים, התעוררה שאלה מענינת שאינה מצויה, ולומדים ממנה איך צריך לחשוב על כל פרט. מדובר במתחם שאינו מוקף גדרות, ולכן היה צריך לסמוך על הקירות של המבנים, ולחבר צורת הפתח בקצה בין המבנים. אחד

מהמבנים היה סוכה כעין אהל מעץ, שמשמש מקום ישיבה סגור משלש צדדים בלבד, ובצד הפונה לחוץ אל ההרים המשתקפים בנוף, שהוא שימש אותנו למחיצה, היה בו חלון גדול כעין החלונות בסלון, שמתחילים בגובה חצי מטר מהקרקע. כשבאנו לבדוק ראינו חלון סגור, ולא היה נראה שום בעיה. אבל אחד מהתלמידים של השיעורים שהצטרף לבדיקה כדי להתלמד, עורר שאלה טובה, מה יקרה אם יפתחו את החלון, הרי אז לא תהיה מחיצה, והעירוב יפסל. [במקרה זה לא היה ניתן לומר עומד מרובה על הפרוץ, כי החלון כאן מחולק לשלש שמשות, שכאשר הן פתוחות, רוב החלון פתוח, גם אחרי צירוף החלק הקטן של הקיר בצד החלון, וכן אי אפשר לדון עומד מרובה ע"י שאר

נאה דורש

פנינים

ממייטב ספרי המגידים בהוצאת "יפה נוח"

כבוד אב - מצוה שכלית, האמנם?!

זאת חקת התורה (י"ט, ט)

וברש"י: "זאת חקת התורה - לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל, לומר: מה המצוה הזאת ומה שעם יש בה, לפיכך כתב בה 'חקה', גזרה היא מלפני ואין לה רשות להרהר אחריה". מצות פרה אדמה היא בגדר "חק" - מצוה שאין אנו מבינים טעמה בשכלנו.

כך כתב הרמב"ם בשמונה פרקים, שישנן "מצוות שכליות" ו"מצוות שמעיות" - מצוות המובנות על פי השכל האנושי, ומצוות שעושים אנו אותן מתוך שמיעה בלבד, בלי להבין טעמן.

מהי מצוה 'שכלית'?

למשל, מצות כבוד אב ואם. הרי כל אדם בר דעת מבין בשכלו שצריך לכבד את מי שהוליד אותו, גדל וחינוך אותו, ומי שלא עושה כן הוא לא מוסרי, משחית וכפוי טובה. כמו שכתב החנוך בשרשי המצוה הזו (מצוה א): "שראוי לו לאדם שיכיר ויגמל חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה... ושינתן אל לבו כי האב והאם הם סבת היותו בעולם... גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו".

אולם, למרות שמצוה זו נראית 'שכלית' מאד, בשרשה היא איננה מצוה 'שכלית' כלל וכלל. מצוה זו, ככל שאר מצוות התורה, היא חק ככל חקי התורה ששרשיהם העמקים נסתרים ונפלאים מאתנו, ומה שהיא מגדרת ב'שכלית' אין זה אלא רק כדי לשבר האזן.

אפשר להוכיח זאת בסלול רבה. נתאר לעצמנו את המקרה הבא:

יולדת שפרעה ללדת נסעה עם בעלה לבית החולים. בשעה טובה נולד להם תינוק. איזו התרגשות ושמחה... "מזל טוב, מזל טוב"... אולם זמן קצר לאחר מכן השבתה השמחה. נגשת אליהם האחות ומודיעה: "אני מצטערת לבשר לכם שהתינוק נולד עם מום". בבת אחת נהפכת השמחה לצער נורא.

ההורים הודיעו לבית החולים שהם אינם חפצים בתינוק הזה. מנוי וגמור אתם שהם אינם לוקחים אותו לביתם. בלית ברירה עשה התינוק את דרכו למשפחה מאמצת. הוריו המאמצים גדלוהו כבן לכל דבר, התמסרו אליו והשקיעו בו את כל מרצם וממונם. הם גם הלכו למחמי רפואה גדולים כדי לטפל במום שלו, שלמו הון תועפות. הוא עבר טפולים רבים בארץ ובחו"ל, עד שבחשדי שמים נרפא ממומו.

ומה עם ההורים הביולוגיים? מרגע שנששו אותו בבית החולים, מבחינתם הוא היה מחוק. לא הכירו בו ולא הכירו אותו. לא היה להם משג מי אמצ אותו, ומה עלה בגורלו.

הבן נכנס ללמד ב'חידר'. אביו, כלומר האב המאמץ, השקיע בו, למד אותו תורה. בהגיעו לגיל מצוות חגגו לו הוריו בר מצוה מרגשת מאד. הוא נכנס לישיבה קטנה, עלה במעלות התורה, לאחר מכן לישיבה גדולה, שם הוסיף לעלות ולהתעלות, ובשנהגיע לפרקו נשא אשה בת טובים ויראת שמים, וביחד הקימו משפחה לתפארת.

והוריו הביולוגיים? הם לא יודעים אודותיו מאומה. לא השתתפו בבר מצוה שלו, לא היו בחתונה שלו. הם אינם מכירים את ילדיו, שהם בעצם הנכדים שלהם.

חלפו עשרות שנים. יום אחד, בשעה שהוא יושב בסלון ביתו

ושקוע בתלמודו, נשמעות דפיקות בדלת. הוא ממחר לפתח את הדלת. בפתח עומד אדם זקן, בלתי מכיר.

- "אפשר להכנס? אני רוצה לדבר אתכם כמה מלים..."

- "בנדאי, בבקשה, תכנסו".

הוא מושיב את הזקן האלמוני ליד השלחן, סקרן מאד לדעת מה הביא אותו אליו. ואז פותח הזקן את פיו ומשיל פצצה: "דע לה, אני אביך האמיתי".

הבן נסער, על סף עלפון. אוסף את שארית כוחותיו כדי לשמר על אפוק, ולשואל: "ומה הביא אותך אלי היום? היכן היית חמשים שנה?" - "שמע, כבר חציתי את גיל שמונים, בתקופה האחרונה חלה הדרדרות במצב בריאותי, אני לא יכול לתפקד בכוחות עצמי. אשתי, כלומר אמא שלך, נפטרה לפני שנה. לכן החלטתי לעבר להתגורר בבית אבות".

- "נו, ומה זה קשור אלי?"

ואז הזקן מתפרץ בכעס: "מה זאת אומרת 'מה זה קשור אלי'? אתה הרי הבן שלי, ואתה חייב לדאג לממן עבורי! אתה יודע כמה כסף הם דורשים ממני? הון עתק! אין לי אפשרות לממן זאת!"

הבן מנסה להתחמק: "מה פתאום אני אממן אותך? איפה היית עד היום? נששתי אותי מגיל אפס, השארת אותי בבית החולים, תינוק מסכן, בעל מום. מחקת אותי מהחיים שלך. לא גדלת אותי, לא שפלת בי, לא הוצאת עלי שקל, וכעת, אחרי חמשים שנה, כשאתה צריך כסף, אתה נזכר בבן האובד שלך? וחוצץ מזה, מה אתה חושב, שאני רוסליליך? אני אברה, מגדל משפחה ברופת ילדים, ברוך ה', ועם מעט החסכוניות שיש לי אני צריך לחתן אותם, בעזרת ה'..."

התשובה הזאת מפעיסה עוד יותר את הזקן, והוא מרים את קולו: "ככה בן מדבר לאביו? אתה מעיד על עצמך שאתה אברה בן תורה, אם כן אתה בנדאי יודע שמצות כבוד אב מחייבת את הבן לפרנס את אביו, בלי תרוצים!"

עד כאן המעשה, ופעת נחשב לרגע: מי מהם צודק?

ובכן, תלוי את מי שואלים: אם פונים אל ההגיון, התשובה היא שאין לבן שום מחויבות כלפי אב כזה שמחק את בנו במשך חמשים שנה, ונזכר בו רק כדי להשתמש בו בתור כספומט לעת זקנה... אבל אם שואלים את הרב, הוא ישיב תשובה חד משמעית: הזקן צודק!

נכון, הוא התנכר לו ונשש אותו מיד לאחר לידתו, נכון גם שבמשך חמשים שנה הוא היה מחוק אצלו לגמרי, לא גדל אותו, לא חנך אותו ולא השקיע בו מאומה. אך למרות כל זאת, הוא אביו או לא? פשיטא, הוא היה אביו והוא ישאר אביו, יהיה מה שיהיה. ואם כן, חלה על הבן מצות כבוד אב מדאורייתא, עם כל הדינים ועם כל ההדורים, והרי נפסק (תוס' קדושין לב ע"א ד"ה אורו) שאם אין לאב - ולבן יש הבן חייב לזון את אביו משלו!

נו, עכשיו תאמרו אתם, האם מצות כבוד אב ואם היא מצוה 'שכלית'?

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל - יחי ראובן

השמחה תלויה באמונה

משה רבנו, בידוע, חטא בחטא "מי מריבה", כאשר הכה על הסלע במקום לדבר אליו. עקב כך נענש שלא יכנס לארץ המובטחת. כל המפרשים מתחבשים מה היה חטאו הגדול של משה רבנו,

עד שנגזר עליו ענש כה חמור. יש המתמקדים בהכאה על הסלע, אחרים מתמקדים בדבריו החריפים של משה רבנו אל העם: "שמעו נא המרים", אבל בתורה עצמה אומר הקב"ה את סבת הענש (במדבר כ, יב): "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל".

כמובן, עצמת החטא, היא ביחס לדגתם המיוחדת של משה ואהרן, אבל עם זאת צריך להבין: מה הקשר בין המעשה שלהם או אי המעשה, לבין חסר אמונה? וכי משה רבנו האמין שאם יכה על הסלע יצאו מים, ואם הוא ידבר אליו המים לא יצאו? האם יש הבדל אצל הסלע אם מכים עליו או מדברים אליו? אומר המהר"ל מפראג בספרו "גבורות השם" דבר נורא: משה רבנו כעס על כלל ישראל, כעס שבא לידי בשוי בדבריו החריפים אליהם. בשעת הכעס הוא לא היה בשמחה, ומי שאינו שמח בראוי, אות הוא שחסר לו באמונה!

דברים אלו מחיבים הסבר מעמיק מתברר לנו שאין אנו יודעים מהי אמונה...

בואו וננסה להבין: מה גורם לאדם לאבד את השמחה?

יאמרו לך אנשים שישאלו על כך, כי כאשר האדם כאוב, הוא לא יכול להיות שמח. אבל התשובה אינה נכונה, ועבודות חיים יוכיחו. ראו נא אשה הסובלת צירי לידה קשים, רגע אחרי הלידה, האשה עדין מיסרת ופואבת, והנה מראים לה את התינוק שזה עתה יצא לאור העולם, היש שמחה גדולה יותר מרגע זה? הנה כי כן, אין סתירה בין כאב - גדול ככל שיהיה - לבין שמחה.

נקח לדוגמה נוספת, אדם שגלו גדול בבטנו, ויש חשש כבד שמדבר בגדול ממאיר, ומי יודע להיכן זה התפשט. האדם עובר נתונים קשים, ומיד כשהוא מתעורר מהנתונים, כל גופו כואב ודואב, הוא מתניסר עד מאד, והנה עומד לידו הרופא, מחיך בלו ואומר לו "מזל טוב", על מה ולמה? מספר לו הרופא שמדבר בגדול שפיר, בלי גרורות, בלי סכנה לעתיד. לו רק יכול היה החולה, היה קם ברגע זה ממשת חליו, עם כל כאביו ויסוריו, ויחד עם המכשירים אליהם הוא מחבר, היה יוצא במחול ובשירה. היש שמחה כשמחיתו?

הרי שאין כל קשר בין כאב לבין שמחה או העדרה. הגורם לאבדן השמחה, הוא חסר הנדאות, תחושת הספק מפני העתיד. כאשר אדם עצוב הוא בוכה, מזיל דמעות, והמלה "דמעות" היא מלשון "דמוע", ערוב, אדם שעתידיו מערפל, בלתי ידוע.

חכמי ישראל - כך מספרת הגמרא (מכות כד ע"ב) - רואים לאחר חרבן בית המקדש, שועל יוצא מבית קדשי הקדשים, הם בוכים על המראה הנורא, ואלו רבי עקיבא שמח. וכי לרבי עקיבא לא כאב המראה הנורא הזה, כאשר במקום הקדוש אליו היה נכנס הכהן הגדול רק ביום הכפורים, מסתובבים שועלים? האם הוא היה פחות רגיש משאר חכמי ישראל? ודאי שלא. אלא שרבי עקיבא ראה את סוף התמונה, הוא ראה את הזקנים והזקנות שעוד עתידים לשבת בחוצות ירושלים. הוא הבין שאם נבואת "שועלים הלכו בו" התקיימה, תתקיים גם נבואת הגאולה, האמונה הזאת, היא שהביאה אותו לשמחה.

נתן דגמה מהחיים: יש בגני שעשועים "רכבת הרים". בחו"ל יש רכבות כאלו המגיעות לגבה של מאות מטרים, נוסעות במהירות אדירה, עולות לגבהים ויורדות כלפי מטה בזווית תלולה, כאשר הן תלויות בין שמים וארץ. את הקרונות הפתוחות הללו ממלאים כל היום נוסעים רבים, שאינם מוותרים על החוויה הזאת. הם צוחקים וצורחים, אבל יחד עם זאת עליזים ושמחים. מדוע אין הם מפחדים פן יפלו לתהום? הם יודעים בנדאות שמאחורי הקרונות הללו, יש מרפו בקרה המפקח על הבטיחות,

מישהו יושב ליד מסכים וצופה על הרכבת הנוסעת, ואם חלילה הוא יגלה בעיה כלשהי, הוא יכול לעצר אותה בו ברגע. הכל נמצא תחת השגחה, ואין כל מקום לחשש.

ועתה ישאל כל אחד את עצמו: מדוע כאשר הוא יושב בקרונות של אותה "רכבת הרים", הוא אינו חושש ונורא, בידיעה שיש מפקח המשגיח על פעילותה, ואלו כאשר הוא נוסע ב"רכבת החיים", הוא חש תחושת פחד וחסר בטחון?

התשובה היא: חסר לו באמונה. אם היתה אמונתו שלמה, לא היה חש כל פחד. הוא היה שרוי כל הזמן, בכל מצב, בשמחה. בידיעה ברורה שהכל תחת פקוח. יש מי שמנהל ומנוט את "רכבת החיים". נמצא כי המאמין - שמח, ומי שאינו שמח - יש לו פגם באמונה.

(רבי מרדכי דוד נויגרשל שליט"א - דורש טוב סוכות)

"חשבון" בלמוד התורה

על כן יאמרו המלשלים באו חשבון (כא, כז)

מוכא במדרש :

"באו חשבון" - אדם ש"עושה חשבון" יודע שאם ישים שני מספרים זה מעל גבי זה, ויחבר אותם ביחד, התוצאה תצא פחותה, בהרבה, מאשר אם ישים את שני המספרים, האחד צמוד לחברו, בשורה אחת. דרך משל: אם תשים את המספר עשרים מתחת למספר שמונים ותחבר אותם ביחד, התוצאה תהיה מאה. אבל אם תשים את המספר עשרים בשורה אחת, ביחד, עם המספר ששים, התוצאה תהיה ששת אלפים ועשרים (0206).

כן הוא בלמוד התורה: הרב שמלמד את תלמידו תורה, אל לו להתנשא מעל גבי תלמידו. עליו לתת לו את התחושה כאלו הוא שווה לו. לעודד אותו, להרבות במלות שבח, זה ינסך בתלמיד את הכח להיות "שווה", כמו שרבו מצפה ממנו. כשהרב משרר לתלמיד "אתה יכול להיות גדול הדור" - הוא נוסך בו את הרצון והכח להיות כזה.

שומה על הרב לעשות "באו חשבון", ולחשבון את הדרך הנכונה, בבאו ללמד תורה לתלמידיו.

פרוש נוסף, שמביא רבנו יוסף חיים זצ"ל:

"באו חשבון" - כל אחד יודע שאם שמים את הספרה אכס לפני הספרה אחת, אפילו תשים כמה אפסים, אין לך כל משמעות. אבל אם תשים את האפס אחרי האחד, אתה מגדיל אותו בצורה משמעותית, וכל אפס נוסף מגדיל את המספר פי עשרה.

כן הוא בלמוד התורה: אם אדם נותן כבוד ראשון ל"אפס" - כשהוא קם בבקר, הדבר הראשון הוא העתון, החדשות, אחר כך התפלל... או, עושה את הביזנעס לעקר, ואת למוד התורה לטפל... הפרנסה היא העקר, בה הוא משקיע את כל כוחותיו ומרצו, בסוף היום הוא "נותן" גם משהו קטן לקב"ה, ובא לשעור תורה... הריהו כמי ששם את כל האפסים לפני הספרה אחת!

אבל מי שעקר מעיניו הוא ברוחניות, התפלל אצלו עקר, התורה היא משוש חייו, אלא שמחסר בדרך עליו להקדיש כמה שעות ביום לפרנסה, אבל גם כאשר הוא בעבודה הוא אינו הופך אותה לעקר, ולמסירה בפני עצמה - הריהו כמי ששם את כל האפסים אחרי הספרה אחת, והקב"ה מחשיב לו גם את עסוקיו בענייני העולם הזה כאלו למד תורה, שהרי הן היו טפלות בעיניו, ועסק בהם רק לצורך התורה.

(רבי בן ציון מוצפי שליט"א - דורש ציון)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת חקת תשפ"א

חקיו של ה' יתברך זאת חקת התורה (יט, ב)

הקב"ה נתן לנו בתורתו חקים ומשפטים טובים. אלו הם 'חקי חיים', כפי שאומרים אנו בכל יום בתפלה: "אהבת עולם אהבתנו ה' אלקינו, חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו. אבינו מלכנו, בעבור שמך הגדול ובעבור אבותינו שבטחו בך, ותלמדם חקי חיים".

אמנם אלו הם 'חקים' אבל מדבר ב'חקי חיים'. אלא שצריכים אנו להבין מדוע הותר הקב"ה את המצוות הללו כחקים, בלי לגלות לנו את טעמיהן. הנה למשל מצות 'שלוש הקן'. בהר הקדוש מובא טעם נפלא למצוה זו, שפאשר הינה שבה לקנה ואינה מוצאת את גזליה, היא מתחילה לבכות ולצעק: "היכן הילדים שלי, לאן הם נעלמו?". באותה עת הפמליה של מעלה מתעוררת לסיע לה למצוא את גזליה. ואז אומר הקב"ה: "כמה שנים אני רחוק מהילדים שלי, מעם ישראל, ואף אחד לא מתרגש ואף אחד לא מתנדב לחפש אותם ולהשיבם אלי!"

חז"ל (ברכות ג ע"א) אומרים כי בכל יום יום יוצאת בת קול ואומרת: "אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם". "אוי לו לאב שהגלה את בנו". אולם מדבר באב שאהב את בנו ויצא עמם לגלות, כפי שהנביא אומר: "בכל צרתם לו צר", (ישעיהו סג, ט). מבארים חז"ל (תענית טז ע"א) כי הקב"ה נמצא עם ישראל בצרתם, כפי שנפסק בגמרא (מכות י ע"א): "תלמיד שגלה מגלין רבו עמו".

עוד אומר חז"ל (מגלה כט ע"א): "גלו לבבל שכינה עמקו, שנאמר: 'למענכם שלחתי בבבל', ואף כשהן עתידין לגאל שכינה עמקו, שנאמר: 'ושב ה' אלקיך את שבותך'. 'והשיב' לא נאמר אלא 'ושב', מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמקו מבין הגליות". אין לשער את הצער הגדול של בורא העולם. בכל יום יום הוא צועק: 'היכן הילדים שלי?' ואף אחד לא מתרגש. המלאכים היו צריכים בביכול לפקח את העינים ואת הלב ולראות את הצער הנורא והאיום של בורא העולם. כיצד הוא מצטער וכואב על ילדיו הנמצאים בגלות. היה עליהם להתחיל לעשות משהו בענין, ולהשיב את הילדים התועים הללו. הקב"ה רוצה כיצד המלאכים מרחמים על הילדים, שאף לפני שעה קלה אבדו את גזליהן, בעוד הוא רחוק מבניו היקרים כל כך הרבה שנים, ואין איש שם על לב. מתוך כך מתעוררת רוח רחמים בעולם.

הרי לנו כי ישנו טעם למצוות שלוש הקן, אף חרף זאת אומרת המשנה (ברכות פ"ה מ"ג): "האומר על קן צפור גיעו רחמיה ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים, משתקין אותו". מבארת הגמרא (ברכות לג ע"ב) שמשתיקים את האומר: "על טוב יזכר

יוסי בר זבידא, חד אמר מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית, וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות". מפרש רש"י: "מדותיו - מצוותיו, והוא לא לרחמים עשה, אלא להטיל על ישראל חקי גזרותיו, להודיע שהם עבדיו ושומרי מצוותיו וגזרות חקותיו, אף בדברים שיש לשטן ולנכרים להשיב עליהם, ולומר מה צרך במצוה זו".

כאשר רש"י הקדוש אומר 'להודיע', כונתו היא להכריז קבל עם ועולם כי אנחנו עבדיו ושומרי מצוותיו. על כל העולם כלו לדעת כי בני ישראל הם עבדי ה', שומרי מצוותיו, גזרותיו וחקיו. אנו סומכים על הקב"ה בבחינת 'נעשה ונשמע' ומקיימים את מצוותיו, בין אם אנו מבינים אותן ובין אם לא, כפי שעבד מבצע את דברי רבו גם כשאינו מבין את כונתו. כאשר שואלים אותנו: "מה הטעם במצוה זו?" אנו משיבים: "זאת חקת התורה!".

נאמר בפסוק: 'ויוצונו ה' לעשות את כל החקים האלה... לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה. (דברים ו, כד). אמנם החקים הללו נועדו לחיותנו, אבל כיון שאנו מקיימים אותם בלי לשאל שאלות, קבל על כך גם שכר כחתימת הכתוב: 'וידקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו' (שם כה).

בברכת המזון אנו מודים לה' ואומרים: "על חקיך שהודעתנו ועל חיים חן וחסד שחוננתנו". יש להבין, מה הקשר בין החקים לחיים?

באור הדבר הוא, שהחקים שה' יתברך הודיע לנו וצוה עלינו לקיימם בלי לשאל שאלות, הם הנותנים לנו את החיים הנעימים עלי אדמות! קיים החקים הללו, אפלו בלי הבנת מטרתם, מעניק לנו חיים של חן וחסד!

הבה נביא דגמא לדבר.

ראובן בא לשאל מקדחה משמעון, שמסרב ומגלה את נמוקו בקול רם: "אתה לא אמן בעיני, יש לך שתי ידים שמאליות, אתה עלול להזיק למקדחה!".

למחרת בא שמעון אל ראובן ומבקש גם הוא לשאל כלי כלשהו. הדבר הצפוי ביותר הוא שראובן יסרב ויטען: "אם אני לא אמן בעיניך, גם אתה לא אמן בעיני...". אף גם אם לא יאמר זאת בקול רם כפי שעשה שמעון, אלא יסרב להשאל בלא לגלות את טעמו, הדבר אסור מפני שהתורה אמרה "לא תקם!"

על פניו היינו סוברים כי על ראובן להשאל את הכלי לשמעון, אבל לכל הפחות הוא יהיה רשאי לומר לו: "אני משאל לך למרות שאתה לא השאלת לי!". אף גם זה אסור מפני שהתורה

שמה, כיון שמשמע מדבריו שמזכירים את שם ה' יתברך רק על הטוב ולא על הרע. משתיקים את האומר: "מודים מודים", כיון שנראה מדבריו כאלו ישנו שתי ראיות. הטעם שאין לומר: "על קן צפור גיעו רחמיה", הוא "מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית", בביכול הקב"ה חס רק על אלו ולא על שאר בריותיו. וכן "מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים, ואינן אלא גזרות". מבאר רש"י: "מדותיו - מצוותיו, והוא לא לרחמים עשה, אלא להטיל על ישראל חקי גזרותיו, להודיע שהם עבדיו ושומרי מצוותיו וגזרות חקותיו, אף בדברים שיש לשטן ולנכרים להשיב עליהם, ולומר מה צרך במצוה זו".

בקיום חקי ה' אנו מצהירים כי יש לעולם הזה יצרן ויש לפעל על פי הוראותיו. כשאדם רוכש מכשיר חשמלי, הוא לא שואל וחוקר: "מדוע היצרן הבריג ברג אחד במקום זה וברג שני במקום אחר?" אלא הוא סומך על הידע של היצרן שיצר מכונה מדויקת ומשלמת, ופועל על פי ההוראות המצורפות. בדומה לכך אנו סומכים על הקב"ה, ופועלים על פי הוראותיו הכתובות בתורה הקדושה שקבלנו בהר סיני.

לסמך על הוראות היצרן

פעם נשאלתי על ידי יהודי רחוק מתורה ומצוות את השאלה הבאה: "אני מאמין שהקב"ה ברא אותי, אבל מדוע הוא מכתיב לי כיצד לחיות?"

"תאר לעצמך", השבתי לו, "שמישהו היה נותן לך פמטנה רכב יקרתי, ואומר לך: 'את המים תשים בדיאטור, את השמן תשים בפמנוע ואת הדלק תשים במיכל. כמו כן, לאחר כל עשרת אלפים קילומטר שתפס, תעשה כוון אורות ובדיקת בלמים'... האם תאמר לו: 'מדוע אתה מכתיב לי מה לעשות עם הרכב? אני רוצה לשים את המים במיכל, את השמן בדיאטור ואת הדלק בפמנוע! אני אחליט מתי לבדק את הרכב!'... הרי מי שיאמר כך הוא אויל מחלט. כאשר אדם נותן פמטנה לחברו, הוא רוצה שהיא תחזיק מעמד ביד המקבל לארבע ימים ושנים. לכן הוא מצרף הוראות יצרן, שמי שאינו פועל על פיהן, רכבו יתפוס לגרוטאה כעבור זמן קצר. בדומה לכך, נתן לנו ה' יתברך, יצר האדם, צלם אלקים, וצרף אליו הוראות ברורות כיצד לשמר עליו. מאחר שאנו עבדי ה' יתברך, אנו סומכים עליו ואיננו שואלים שאלות, אלא עושים את רצונו בלי ערעור ופקפוק.

קיים החקים מעיד כי אנו עבדי ה' זאת חקת התורה (יט, ב)

המשנה (ברכות פ"ה מ"ג) אומרת: "האומר על קן צפור גיעו רחמיה... משתקין אותו". הגמרא (ברכות לג ע"ב) מביאה לך שני טעמים: "פליגי בה תרי אמונאי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי

אמרה: "לא תטר!" כן מבין או לא מבין - זה לא רלוונטי! עליך להשאיל לחברה את מבקשו בלא אמר ודברים!

לא קשה לדמין איזו הערכה ירחש שמעון לראובן, שלמרות שלא קבל אתמול את מבקשו, הוא העביר על מדותיו והסכים היום להשאיל את כליו בחינה ובטוב לב. הרי אין ספק כי אהבתו של שמעון לראובן תגדל ותתעצם!

מספר על האדמו"ר בעל ה"אהבת ישראל" מויזניץ זצ"ל, שהיה מפלג באהבת ישראל. וכאשר שאלו אותו מה הוא עושה כשמישהו שונא אותו, הוא השיב: "אז אני אוהב אותו ואוהב אותו ואוהב אותו ואוהב אותו עד שאין לו בררה אלא לאהב אותי בחזרה!". נתן להמחיש את הדבר על פי דגמא נוספת. התורה אומרת שעל האדון לדאג לכל צרכי עבדו כפי שהוא דואג לעצמו. כפי שנאמר: "כי טוב לו עמך" (דברים טו, טז). כתוצאה מהוראה זו אני למדים כי אם יש לאדון רק כר אחד בביתו, הוא חייב לתת אותו לעבדו, משום שאם הוא יישן עם כר והעבד יישן בלי כר, הוא יעבר על מאמר הכתוב: "כי טוב לו עמך".

על פניו היינו חושבים כי האדון יוכל לטען לכל הפחות: "הרי אם העבד לבדו יישן על הכר, הוא עוד עלול לחשב שהוא חשוב ממני, לכן מוטב שישנינו יישן ללא כר". אבל למעשה הדבר אסור משום מדת סדום. הרי האדון בלא הכי אינו יכול לישן עם כר משום "כי טוב לו עמך". ואם הכר ישאר בארון בלא שמוש, בשעה העבד יכול להנות ממנו, זו מדת סדום. לכן הדבר בגדר: "זה נהנה וזה לא חסרו!". לפיכך מחייב האדון לתת את הכר לעבדו.

לאחר מקרה כזה, לאיזו מסקנה יגיע העבד?

הוא יבין שאכן הוא העבד של אדונו, אבל גם לאדונו יש אדון שהכל כפופים לרצונו, והוא בורא העולם אשר הוא האדון הכי טוב, שללכת בדרכיו ולשמע בקולו זהו הדבר הכי טוב בעולם. כפי שאנו אומרים: "אין כאדוננו".

לכאורה החקים נראים כחסרי טעם, אבל למעשה הם "חקי חיים". נתן להניח שפאשר העבד יראה כי אדונו לא מנצל את מעמדו כבוס, אלא מעניק לו בטוב לב את הכר היחיד שברשותו, הוא ירוץ בשביל אדונו באש ובמים! איזה עבד עובד יותר טוב, עבד שרבו מקמץ בפרגונים מחפש שיודרש העלאה במשכורת, או עבד שרבו חולק לו מחמאות בכל הונדמונות? הלא ברור שהעבד השני יעבד בהרבה יותר חשק ושמחה. זהו הקשר בין "על חקיך שהודעתנו", לבין "ועל חיים חן וחסד שחוננתנו", משום שהחקים שה' חנן אותנו, מעניקים לנו חיים של חן וחסד. זהו השכר שקבלו אבותינו, אברהם יצחק ויעקב, שעמדו בנסיונות קשים וסמכו על בורא העולם. לכן נתן להם הקב"ה במתנה חקי חיים, כפי שאנו אומרים: "בעבור אבותינו שבטחו

בה ותלמדם חקי חיים!"

המחלקת מאריכה את הגלות

בעת מריבה ומחלוקת צבורית, נוטים אנשים להתערב, וכל אחד מחוה דעתו וקובע מיהו הצודק ומיהו הטועה, בלי לקחת בחשבון שאולי ישנם נתונים רבים שאינם מודע להם, ואם היה נחשף להם הוא היה משנה את דעתו. יצר המחלקת מביא את האדם לחשב שדעתו היא הצודקת תמיד. ומצב זה מביא אותנו להחלש באמונה שיש מנהיג לעולם, שאוהב את כלנו ועושה את הדבר הטוב ביותר עבור כל אחד מאתנו, כפי שנאמר: "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט קל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד).

למה לנו להתערב בעסקיו של בורא העולם? מדוע איננו מניחים לקב"ה לנהל את הענינים לבדו? בכל עת שאנו מזכירים שם 'אלקים' בתפלה ובברכות, אנו מחיבים לפננו שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכחות כלם, אך בהתערבותנו במחלוקת אנו נוהגים בצורה הסותרת את כוונתו. הדבר דומה למה שכתב ה"חזון איש" באחד ממכתביו, שפאשר אומרים שהקב"ה זן ומפרנס, ועושים אחרת, מוכיחים כי לא בוטחים בו באמת. ואם אנו אכן מאמינים באמת ובתמים כי הקב"ה מנהל את העולם, עלינו לברח מפני המחלוקת כמו מפני אש. איננו צריכים לעזר לקב"ה לנהל את הענינים, כיון שבין כה וכה לא תצמח מקף כל תועלת לא לנו ולא לכלל. והדבר גורם אך ורק לשנאת חנם שבטעיה נחרב בית המקדש, ועד היום היא המעכבת את הגאולה.

בורא העולם הוא אב הרחמן האוהב אותנו פי מיליונים ממה שאנחנו אוהבים את עצמנו, ורוצה להיטיב לנו. "מפי עליון לא תצא הרעות" (אכ"ה ג לח). הקב"ה חפץ להחיות אותנו, לתת לנו גשמים ושפע, אך בעיון המחלוקת נעצרים הגשמים. הגמרא (תענית ח ע"א) אומרת: "מאי דכתיב: 'ועצר את השמים'? בשעה שהשמים נעצרים מלהוריד טל ומטר, דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת". כאשר השמים רוצים להוריד גשמים והקב"ה עוצר בעדם, נגרמים להם סבל, צער וכאב הדומים ליסורי יולדת הסובלת מצירים בעוד הלידה מתעכבת.

גם המשיח רוצה לבוא בכל רגע, אך אנו פחטאינו מעכבים אותו וגורמים לו כאב וצער קשים כמו חבלי יולדה. על כן זמן זה מכנה בשם 'חבלי משיח'. בית המקדש השלישי כבר מוכן, הוא רק צריך לרדת למטה. הדבר יכול להתרחש בכל רגע ורגע. הקב"ה מתאנה לגאל אותנו, אך בעצם התערבותנו במחלוקת אנו מזיקים לעצמנו, ודוחים את הגאולה.

הקב"ה חפץ שנתעורר, שנשוב ונתקרב אליו באמת. שנלמד מהתורה ונקח מוסר השכל מעשיהם של החוטאים במחלוקת ונתרחק מדרךם. על כן הוא מיסר אותנו. אך גם בעת היסורים הקב"ה נמצא עמנו, "בכל צרתם לו צר" (ישעיהו סג, ט), הקב"ה

סובל ככפול יחד עמנו.

אם נשכיל לכבד את לומדי התורה באמת, אם נתרחק מכל שמץ שנאה ומחלוקת, אם ננהג כפי שהתורה דורשת מאתנו לאהב את הבריות ולקרובן לתורה, נזכה להחיש את ביאת משיח צדקנו, ולבנות בית המקדש, שכלו רצוף אהבה.

בכל יהודי יש ניצוץ קדשה

במשך חמשים שנה אני עוסק בקרוב רחוקים, ואני יכול להרים את ידי לשמים, ולהעיד שלא פגשתי מעולם אף יהודי רשע. אמנם יש יהודים רבים שמתחפשים לרשעים, אבל כשמגדלים מעט מהקלפות, מיד מבצבצת ועולה הנשמה היהודית הטהורה שבקרבם. יהודי, אף על פי שחטא, ברגע האמת תמיד מתעשת ומתעורר לשוב אל אביו שבשמים!

אין יהודי שאין בו ניצוץ של קדשה. גם ליהודים הרחוקים ביותר יש רגעים של געגועים וכמיהה להשתתף אל האמת הנצחית. נפעם התקנים סמינר במלון 'המלך שאול' באשקלון. כשהגעתי למקום עמדה שם נידת משטרה. "מה קרה?" שאלתי. ומיד התברר לי כי אחד השכנים התלונן שמרעילים בקומת המרתף של המלון, ומפריעים לו לישון... ידעתי כי מדובר בהצקה מכוננת ובתלונה קנטרנית, משום שבכל לילה התקינו במרתף ארועים רעשניים ומסבות הוללות, והדבר לא הטריד את אותו שכן מעולם. דוקא הרעש של הסמינר מפריע לו? הבטחתי לשוטרים כי נקיד שלא להרעיש, אך הם חזרו שוב ושוב, עד שלבסוף הופיעו עם השכן שטען: "האמינו לי, יש לי סימפטיה לדת, אבל דעו לכם כי אם תרעישו ותפריעו לי לישון, אני עוד אנקם בכם..."

נגשתי אל המתלונן, הנחתי עליו יד ידידותית ולקחתי אותו הצדה. הבטתי בעיניו ואמרתי לו: "תגיד לי את האמת, נכון שמה שמפריע לך לישון זו דמויות של הסבא שלך, שהיה יהודי שומר תורה ומצוות? תהיה איתי אתי. אמנם בתוך תוכך היית רוצה להיות כאן בפנים, יחד עם כל שאר המשתתפים שמגלים את אור היהדות? לא הרעש מפריע לך, מפריע לך שאחרים זוכים לשמע דברי תורה ואתה לא. כואב לך שאתה לא יחד אתם?"

ראיתי איך העינים שלו מתחילות להצטנף ולהתמלא בדמעות. הוא הודה שאכן בסתר לבו יש לו משיכה להשתתף בסמינר, ומיד בטל את התלונה ושלח את השוטרים לדרךם.

אין רשעים בעם ישראל. כל אלה שמנסים להצר את צעדינו, עושים זאת מכאב, מקנאה, מתסכול וממרמור, אך לא משנאה אמיתית. כואב להם לראות אחרים קרובים אל ה' בשעה שהם רחוקים. קשה להם להודות באמת הזאת. אלקמל כל המניעות שיש להם, הם היו מצטרפים מיד לאוהבי ה' ויראי שמו.

הפצת ספרים בבתי כנסת
י. בלוי
עד הבית

הפצת ספרים **י. בלוי** באתר bloy.co.il
להזמנות במייל bloyseforim@gmail.com
מוקד ההזמנות בטלפון או בוואטפ 054-8564033 | בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

מבצע ענק!
הספר 'אריה שאג'
על 'בין המצרים'
ב-20
בלבד!

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

(כדאיא במגילה כט) **ויש בהם גם כן קדושה מעין בית המקדש, ורק נחלקו הראשונים האם קדושתם מדאורייתא או מדרבנן, ולדעת הרבה ראשונים קדושתם מדאורייתא**, ומי שנותץ אבן מבית הכנסת עובר בלאו ד'לא תעשון כן לה' אלוהיכם' כמו הנותץ אבן מבית המקדש, ועל זה למדו מבית המקדש שגם כשהם שוממין נשארת הקדושה, ואמנם יש עצות לחלל את הקדושה, אך על כל פנים הקדושה היא מעין בית המקדש, והמקום נשאר קדוש אפילו בחורבנו.

ועלינו לשמוח בזה שיש לנו מקומות קדושים, בתי כנסיות ובתי מדרשות שמגדלין בהם תורה ותפילה, ואין צריכים לנסוע למקומות קדושים רחוקים, אלא יש לנו בית הכנסת ובית המדרש, ארבע אמות של הלכה, שהם מקומות קדושים ויש בהם את כל האפשרויות להתעלות, בתורה ובתפילה, אשרינו מה טוב חלקנו!

ובחדש אדר א' תשע"ט נכנסו קמי מרן ראה"י גבאי ביהכ"נ 'משכן אסתר' בשכונת סנהדריה ובשרו לרבינו: בשכונתנו יש בית כנסת, מקום תורה ומקום תפילה שפועל בכל שעות היממה, ועכשיו עומדים לבנות מקום גדול מאד לפאר את בית אלוהינו, ובאנו לבקש ברכה. השיב רבינו: שיהיה בהצלחה. **אבל שיתנהגו שם כדיון, בבית הכנסת יש הרבה הלכות של כבוד וקדושה איך לנהוג, איך מכבדים ושומרים את קדושת בית הכנסת, שהוא מקום קדוש, וצריך שהתנהגות תהיה כפי ההלכה בבית הכנסת.** הוסיפו הגבאים: זה גם בית הכנסת וגם בית המדרש שיושבים ולומדים. השיב רבינו: **בית המדרש זה קדושה יותר חמורה, וצריכים יותר זהירות, לקיים את הדינים לשמור על קדושת המקום.**

ברצוננו להביא השבוע דברי חיזוק ממרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, בענין קדושת בית הכנסת, מתוך שיחה שמסר בכ"ח שבט תשע"ה:

בזמנינו שחרב בית המקדש, **השפעת הקדושה היא מבתי כנסיות ובתי מדרשות**, כמו שאמרו (ברכות ת, א) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ומצינו שבית המקדש נקרא בית גדול, כפי שמזכירים בברכת המזון 'ועל הבית הגדול והקדוש', וכן בתי כנסיות ובתי מדרשות נקראים 'בית גדול' כדאיא במגילה (כז, א) מאי דכתיב ואת כל בית גדול שרף באש, רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, חד אמר מקום שמגדלין בו תורה, וחד אמר מקום שמגדלין בו תפילה, והיינו בתי כנסיות ובתי מדרשות שעוסקים בהם בתורה ובתפילה, **בית מדרש הוא מקום תורה ובית כנסת הוא מקום תפילה, וזהו בית שמגדלין בו תורה ותפילה.** ולכן גם בית המקדש נקרא 'הבית הגדול' משום שהייתה ממנו השפעה של תורה ותפילה על כל כלל ישראל, וזוהי ההשפעה שיש כיום מבתי כנסיות ובתי מדרשות.

ובמשנה במגילה (כח, א) אמרו **שבית הכנסת שחורב יש בו קדושה** שנאמר 'והשימותי את מקדשיכם', קדושתן אף כשהן שוממין, ופסוק זה נאמר לגבי בית המקדש שגם בחורבנו נשארת בו הקדושה, ויש קדושת מחנה שכניה ומחנה לויה ומחנה ישראל בירושלים שבתוך החומה, וטמאים בזמן הזה אסורים להיכנס למחנה לויה ולמחנה שכניה כי אף על פי שהן שוממין נשארת הקדושה. ומזה למדו לבתי כנסיות ובתי מדרשות שגם כשחורבו יש בהם קדושה, כי בתי כנסיות ובתי מדרשות הם מקדש מעט

בירורי הלכה

נג. דבוררת אשה חטיין לאור בית השואבה (ויל"ע לדבריו מתו' בפסחים שנשאר בקושיא אמאי אשה בוררת לאור, ובתו' בסוכה כתב דיש לומר דהכוונה דיכולה לברור לאור, אבל למעשה אסור משום איסור דרבנן עיי"ש), ומכ"ש בנר של ביהכ"נ שאין בו קדושה רק הוקצה למצותו ואינו אלא תשמיש מצוה פשיטא כשהוא עומד במקומו להאיר בביהכ"נ אין בכך כלום אם נהנין לאורו בדבר הרשות, ומסיק דלקרוא בבית הכנסת דברי חולין פשיטא שאסור ככל צורכי חולין שאסורים לעשות בבית הכנסת, וכל ההיתר היינו באור ביהכ"נ שמפיץ אור לבחוץ לביהכ"נ שמותר.

מיהו במשנ"ב שם סקנ"ג גבי אין מדליקין נר הדיוט מנר בית הכנסת כתב דהוא משום שיש קדושת ביהכ"נ עליהם, ודלא כהמור וקציעה דנקט דאין בו קדושה וכל איסורו משום הוקצה למצותו, וצריך לומר למשנ"ב דאף דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה, מיהו אסור מדרבנן, דיסוד דברי הגמ' דקול מראה וריח יש בו איסור דרבנן, היינו דרבנן החשיבו דבר זה ל'תשמיש', ויש להוכיח כן דבשו"ע יור"ד קמ"ב סעי' טו, אסור לשמוע כלי שיר של עבודת כוכבים או להסתכל בנוי עבודת כוכבים כיון שנהנה בראייה, ובבאר הגולה ציין דמקורו מהאי דינא דקול ומראה וריח יש בהם איסור דרבנן, ובפר"ח ס' תסז סק"ט מבואר דה"ה גבי כל איסורי הנאה, דכתב גבי חמץ שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה, אסור אפילו בהנאת ראייה דקול ומראה וריח נהי דאין בהם מעילה מיהו יש בהם איסור דרבנן, עיי"ש, ומבואר דיסוד הדין דאסור רבנן יסודו להחשיב 'קול ראייה וריח' כהשתמשות בדבר, וממילא אסור בכל מקום שאסור להשתמש בדבר, בין באיסורי הנאה ובין באיסורי קדושה.

ומינה יש ללמוד דאף להמג"א והמשנ"ב דיש איסור השתמשות בנר ביהכ"נ, ומשום שקול מראה וריח מדרבנן חשיב 'השתמשות', מיהו כל האיסור הוא 'השתמשות' אבל אילו יהנה מהאור באופן שלא חשיב 'השתמשות' לכאורה פשיטא שמותר, ומה"ט יש ללמוד דמצינו גבי נר חנוכה (ס' תרעג) דאסור להשתמש לאורו, הביא המשנ"ב (סקי"א) דכל שאינו משתמש כלום רשאי לישב בביתו בשעה שנה חנוכה דולק, ובשעה"צ הוסיף דכן נמי מותר לילך בחושך לאורו דלא מחוייב להעצים עיניו דלא מקרי תשמיש. ולפ"ז

השתמשות בתאורת בית הכנסת לצורך חולין וקריאת דברי חולין לאורם

הנה יש לדון גבי תאורת בית הכנסת, אם מותר להשתמש בה תשמישי חולין וכגון כשיש הפסקת חשמל ברחוב ותאורת ביהכ"נ מפיצה אור החוצה, וכן נמי אם מותר בביהכ"נ לקרוא דברי חולין (באופן המותר) לאור התאורה. והנה גבי שימוש באור מצוה, מבואר בס' תרע"ג ס"א דנר חנוכה אסור להשתמש לאורו תשמישי חולין כגון למנות מעות לאורם, ונחלקו אם תשמיש של קדושה מותר ועיין שם שעיקר השיטה שאפילו תשמיש של מצוה כתלמוד תורה אסור באופן קבוע, עיי"ש, ומעתה יש לדון גבי תאורת בית הכנסת אם מותר להשתמש בו שימושי חול.

השו"ע בס' קנ"ד ס"ג ג' נר של ביהכ"נ מותר לקרוא לאורו. ובסעיף י"ד: אין מדליקין נר של הדיוט מנר ביהכ"נ וכו'. ובב"י הביא מחלוקת אם מותר לקרוא לאורו רק דברי מצוה או אפילו דברי חולין, ולמד דלהר" ירוחם מותר לקרוא אפילו צרכי חולין, דכתב 'נר ביהכ"נ מותר לקרות לאורו בין בתלמוד בין בכל צרכיו דהא לנהורא קמכוין להרבות מאור ביהכ"נ כמה דקרי טפי איכא מצוה דמקבל שכו'.

ובמג"א תמה דאדרבא יש ללמוד מדבריו לאסור לדברי חולין, דכתב דלנהורא קמכוין להרבות מאור ביהכ"נ וכמה דקרי טפי איכא מצוה דמקבל שכו' ואלמא כל היתרו משום שיש בזה צורך מצוה והתורם מקבל שכו' טפי בעבור זה. וכן נקט המשנ"ב שם בס"ק נ"ב דנר של בית הכנסת מותר לקרוא לאורו דוקא דברי תורה ולא בקריאת דברי חולין. וכן דימה המג"א להא דמבואר בסעי' יד דאין מדליקים נר של הדיוט מנר של בית הכנסת, ואלמא דאסור להשתמש שימוש של חולין מנר של ביהכ"נ, ומה"ט נמי אסור לקרוא לאורו דברי חולין, ובמשנ"ב שם ס"ק נ"ג כתב דהוא משום דיש בהנר קדושת בית הכנסת, ואין משתמש שימוש הדיוט בדבר הקדוש. ובמור וקציעה שם, האריך לתמוה על המג"א ודן דבמה יאסר לקרוא דברי חולין, דאף את"ל דיש בנר קדושת ביהכ"נ, מיהו קול ומראה וריח אין בו משום מעילה, ומה דאיא בגמ' פסחים כו. דמ"מ יש בו איסור מדרבנן, כל זה באופן שהוא משתמש בו לצורך חול, אבל אם הנר עומד במקומו לתשמיש הקדושה אין איסור להשתמש לאורו וכדמוכח בסוכה

שכך נדבו מתחילה שיעשו בהם כל שימושים שדרך לעשות בביהמ"ד. אולם במשנ"ב הוסיף דהמתנדים נרות שעומדים על המנורה של ביהכ"נ בזה אסור לקרוא לאורם דברי חול עיי"ש, ולפ"ז הנרות שמדליקים ליד החזן שאלו ודאי לא ניתנו לאורה אלא לצורך מצוה בלבד לכאורה אסור לקרוא לאורם דברי חולין, ויש לעיין אף בזמן הפסקת חשמל אם מותר ללמוד לאורם, דבאלו ודאי סברת התורם והמדליק רק לתפילה ולכבוד ביהכ"נ ועיין.

ומו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: לענין ללמוד לאור הנרות שמדליקים ליד החזן, ודאי מותר דבזה רק מעלה את דרגתם.

חיזוקים בבתי הכנסת

וקריאת התורה, ובס"ד החיזוק ניכר אף על המתפללים שאינם קבועים. ומכ"ש שישינה הקפדה יתירה שלא יכנסו לביהמ"ד עם פלאפונים דלוקים העלולים להפריע לציבור. יה"ר שימשיכו להתחזק מתפללי ביהכ"נ זה ומתפללי שאר בתי כנסיות ב'קדושת בתי מקדש מעט'.

קוראים כותבים

לפני ה' ולכאורה זהו ג"כ משום דבמקום שהוא לפני ה' ישנו מורא שכינה חזין כמה השפעה ישנו במקום קדוש שמגיעים בו לידי מורא שכינה ולצער והכנעה ואסירת חושיו וביטול רגשותיו, ומעתה בביהכ"נ שהוא מקום השראת השכינה שהוא 'בית מקדש מעט' ושהוא מקום שבו התפילה נשמעת כמבואר בגמ' בברכות (ו, א) **אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ**, ק"ו שיש את האפשרות להגיע לידי מורא שכינה ולידי הכנעה, ובמקום קדוש אם מתנהגים ביראת כבוד אפשר להגיע לדרגות גבוהות וכפי שהבאתם לפני כמה שבועות מהגר"ח פלאגי זיע"א בספרו **תוכחות חיים** (ח"ב פ"ה תרומה) שכתב: ע"י שנוהג קדושה בביהכ"נ **זוכה שה' שומע תפילתו ומצילו מיד האויב שלא יעשה כליו**. ובסוף דבריו מביא: **מי שנוהר שלא לדבר בביהכ"נ שיחה בטילה בחיים חיותו שיראה זרע ויארץ ימים וחפץ ה' בידו יצליח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו... וכי לאחר מותו תנוח נפשו בקבר לבטח ואינה לרקבים גופו ועצמותיו... כי אף בשרו ישכון לבטח שלא ירקב בקבר ואפילו במיתתו קרוי חי והריהו בחיים**. וחלילה להיפך וכפי שכותב המשנ"ב (ס"ה קנ"א סק"ב): וכ"ש שיש לזהר בביהכ"נ וביהמ"ד מעון דבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות כי מלבד שהם עונות חמורים מאד **עוד יגדל העון יותר במקום קדוש כי הוא מזלזל בכבוד השכינה ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלסין של מלך לפני המלך**. יה"ר שנוכח כולנו להתחזק ביתר שאת בענין שמירת 'קדושת בתי מקדש מעט' אמן.

סיפור השבוע

הפלאפון בבית הכנסת ונראה מה יהיה בזכות זה, עוד המילים על דל שפתיו והפלאפון שלו מצלצל. על הקו איש עסקים ידוע מדרום אפריקה, שמציע לו איזושהי עסקה בהיקף רחב מאד עם אחוזי רווח גבוהים. "ממה אני צריך להשקיע?" "מאה אלף דולר" עונה איש העסקים הדרום אפריקאי. "מחר בבוקר הכסף בחשבון שלך, בעז"ה". בן שיחי שב ומפנה את מבטו אלי, מחייך בשביעות רצון. "אני רואה שזה באמת עובד על המקום..." חלפו שלושה שבועות, והבן-אדם ניגש אלי בפנים דאגות. "זה לא בדיוק כמו שאמרת" הוא נוזף בי. "הסתבכתי חזק עם העסקה ההיא, מדרום אפריקה. אני כבר לא מדבר על הרווחים הענקיים שהייתי אמור להרוויח, אבל אפילו את הסכום שהשקעתי מאה אלף דולר, לא בטוח שאצליח לקבל בחזרה".

שאלתי אותו "אתה רוצה שאני אגיד לך את האמת?" "כן, תגיד". **"ראיתי שבאמצע קדיש הפלאפון שלך צלצל, כי לא סגרת אותו כמו שהבטחת. ובמקום לענות אמן, יצאת מיד החוצה לדבר. אז מה אתה רוצה? זלזלת בקבלה שלך, לא עמדת במילים שלך, ואותו מיליונר מדרום אפריקה לא עמד במילים שלו"**. הוא תפס את ראשו בשתי ידיו, מזועזע. "אתה צודק. בלי שום ספק, אתה צודק". מיד החליט בהחלטה חזקה להקפיד ביותר על קיום הקבלה, ולאחר זמן התקשר אלי וסיפר שהעסקה מתנהלת למישרין, לשביעות רצונו.

גם באור ביהכ"נ דכל האיסור הוא 'השתמשות' ונתחדש דאף קול מראה וריח חשיב השתמשות, מיהו כל שיש הפסקת חשמל ברחוב ואור הבית כנסת בלבד מפיץ אור בזה מותר דלא חשיב 'השתמשות', ומותר. מיהו יל"ע גבי עיון בדברי חולין לאור תאורת ביהכ"נ דחשיב השתמשות בנר (כדאיתא בנר חנוכה) דלכאורה לפי המג"א והמשנ"ב יש לאסור, אולם עיין במשנ"ב (סק"נ) דכתב דבכל שמתחילה נידב באופן שידוע שישתמשו בהם לשאר דברים לב ב"ד מתנה עליהם שיוכלו להשתמש בהם, וע"כ פשוט שכהיום בבתי המדרש שיושבים ולומדים ועמא דבר לעשות שימושים אלו אמרינן לב ב"ד מתנה עליהם ומותר, וביותר אף

בית הכנסת 'מאקאווא' רח' רבינו תם 6 ב"ב.

בבית הכנסת ישנו חיזוק תמידי מצד המתפללים בענין שמירת 'קדושת בית הכנסת'. הביהכ"נ מתאפיין במודעות הרבות הפרוסות בכניסת ביהכ"נ ובתוככי ביהכ"נ על חומרת שיחה בטילה בביהכ"נ ובפרט בשעת התפילה

לכבוד העלון החשוב 'קדושת בתי מקדש מעט'. יישר כח על החיזוק הגדול שאתם עושים בענין של שמירת קדושת ביהכ"נ. בשבוע שעבר (קרח) ראיתי שפירש רבינו בחיי עה"פ 'ויפלו על פניהם' (כשה' אמר למשה ולאחר הבהלו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע, אומרת התורה ויפלו על פניהם) וז"ל: ויפלו על פניהם, להתפלל, ומכאן לנפילת אפים בתפילה. **ודע כי ענין נפילת אפים בתפילה יש בו שלש כונות. האחת, למורא שכינה. והשנית, להראות צער והכנעה. והשלישית, להראות אסירת חושיו וביטול הרגשותיו**. חזין כמה חשוב ענין נפילת אפים, ובתחילת הפרשה עה"פ וישמע משה ויפול על פניו פירש, ואולי בנפילת אפים זה העניש משה לקרח ולכל עדתו ומכאן למד רבי אליעזר שהעניש לרבן גמליאל בנפילת אפים כמו שנוכח בסוף פרק הזהב.

וברמ"א ס' רל"א ס"ב כותב: **"א דאין נפילת אפים אלא במקום שיש ארון וס"ת בתוכו אבל בלא זה אומרים תחינה בלא כיסוי פנים וכן נוהגים וכו'".** ובמשנ"ב סק"א כותב: וטעם הי"א משום דמציו בקרא רמז שנפילה היא לפני ארון ה' וכדכתיב במלחמת העי ויפול על פניו לפני ארון ה', ומביא המשנ"ב מחלוקת בגוונא שאין ס"ת אלא רק שאר ספרים האם לומר את המזמור ללא נפילת אפים ע"ש. ולכאורה ההסבר בזה הוא דבמקום שיש ס"ת (או שאר ספרים) ישנו מורא שכינה, ובמ"ב הוצאת 'דרשו' מביאים מהגר"מ טוקצ'נסקי ומהאגר"מ ומהגרש"ז אויערבך, שמנהג ירושלים ליפול על פניהם גם במקום שאין ס"ת **משום שירושלים המקום נקרא**

מספר מזכי הרבים הרב גרינוולד שליט"א: **א: פעם אחת ראיתי אדם שבאמצע קריאת שמע התעסק עם מכשיר הפלאפון שלו**. על אף הזעזוע שחשתי, לא יכולתי, כמובן, להעיר לו בשעת מעשה. החלטתי לגשת אליו מיד לאחר התפילה, לשוחח איתו בארבע עיניים, ולהזכיר לו את חומר העניין. יצאנו יחד, ותמהתי באוזניו, **איך אתה עוסק באמצע קריאת שמע בדברים כאלה?! הרי כתוב בהלכה, שבקריאת שמע אסור אפילו לרמוז רמיזה קלה, ק"ו שאסור לדבר, ואיך אתה מתעסק עם המכשיר?! הוספתי ודיברתי גם על חומרת האיסור לדבר בכל זמן התפילה**. בתחילה, היה לו קשה לקבל את הדברים, ולכן סיפרתי לו גם סיפורים שראיתי במו עיני, על אנשים שקיבלו על עצמם שלא לדבר בבית הכנסת ובשעת התפילה, ונושעו בישועות גדולות.

הוא שאל אותי, האם אתה מבטיח, שכאשר אדם מקבל על עצמו שלא לדבר בתפילה, הוא נושע מיד במקום? "לא אני מבטיח, הקב"ה מבטיח. ואכן, במקרים רבים מאד רואים את הישועות מיד במקום. אתה רוצה לדעת מה ההסבר לזה? - כפי שמובא בחז"ל, בחילול ה' אין הקפה, ונפרעים מן האדם מיד. וכבר כתב ה"נודע ביהודה", שאין חילול ה' כמו דיבור באמצע התפילה. לעומת זאת, אם נוהרים מלדבר בתפילה יש קידוש ה', ומידה טובה מרובה ונותנים לאדם שכר טוב מיד ומתמלאות בקשותיו".

"אוקיי, אני מבטיח שלא אדבר בתפילה, אמר האיש, וגם לא אפתח את

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת חקת

חיים ברצונו

תוכחת אב

עלינו ללמדו היטב את השיר הזה. כמה חבל שאנשים שומעים את הבעל-קורא קורא את הפסוקים, והם אינם יודעים במה מדובר. "אֶזְיִיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת" - הם החלו לשיר את השיר, והמשיכו לשיר אותה בעוד הם ממשיכים בדרכם אל ארץ ישראל.

כל נשכח, שעל אף שפרשת חקת מופיעה מיד לאחר פרשת קרח, למען האמת, שנים רבות עברו מאז. שירה זו "עלי באר" אירעה לאחר שלושים ושמונה שנים במדבר. במשך כל אותם השנים, כל מה ששמעו בני ישראל הוא שהקב"ה אינו שבע רצון מהם. "אֶרְפָּעִים שָׁנָה אֶקוּט בְּדוֹר" (תהילים צה, י). הם קיבלו תוכחה וביקורת לרוב. גם משה רבינו הוכיח אותם תדיר ואף פנה אליהם בשם הקב"ה: "שִׁמְעוּ נָא הַמִּרְיָם" (לעיל כ, י). עם ישראל התבייש מאוד מעצמו, מהעובדה שהשירה אינו שבע רצון ממעשיהם.

סיבה לשיר

והנה, לפתע הקב"ה הראה לבני ישראל שהוא שמח בהם! או ווה! האשם אוהב אותנו! חשבנו שאין אנו מוצאים חן בעיניו, והנה אנו מגלים שהשלמנו עצמינו, וכעת ה' מרוצה מאתנו! הוא נתן לנו מתנה, באר של מים טהורים, מבלי שביקשנו זאת!

הם היו שיכורים משמחה! לבם התמלא באושר, והם החלו לשיר "עלי באר" - "באר זו אינה רק באר של מים, מים, זה גם טוב. אבל כאן יש משהו הרבה יותר יקר ממים, באר זו היא באר של רצון מאת ה'! יש כאן הוכחה שמצאנו חן בעיני ה'! שירו לו, זמרו לו!"

כעת צריכים אנו להבין - כיצד נוצר השינוי הזה? מה התרחש עכשיו, שגרם לבני ישראל למצוא חן בעיני ה'?

שליחיו של מקום

שימו לב למילים הבאות בשירה, ותבינו כיצד זה קרה. התשובה היא חלק מהשירה עצמה, וזהו הנושא אותו אנו נלמד כעת.

כאשר בני ישראל הבינו שהקב"ה שמח בהם, הם שרו "בְּאֵר תְּפָרוּהָ שְׁרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם". כמובן שלשונות אלו של "כרוה" ו"חפרוה" הן מושאלות - אי אפשר לחפור באר מים במדבר. כוונת הפסוק היא שהבאר ניתנה להם במתנה.

שירה חדשה על באר ישנה

"וּמִשֶּׁם בָּאָה הָיָא הַבָּאָר אֲשֶׁר אָמַר ה' לְמֹשֶׁה אֲסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם" (במדבר כא, טז). עם ישראל קיבלו מתנה מיוחדת מאת הש"ת - באר של מים מתוקים ורעננים, שסיפק להם מי שתיה. לדעת רש"י (והוא מאמר חז"ל בבמדבר רבה יט, כה), באר זו הלא היא בארה של מרים שליוותה אותם לאורך כל שנות נדודיהם במדבר.

והנה, בפסוק שאחרי זה, עם ישראל פוצח בשירת הודיה על הבאר הזאת: "אֶזְיִיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בָאָר עָנּוּ לָהּ". גם מי שזכה למתנה במשך זמן רב, חובה עליו לפנות לקב"ה בהודיה על מתנה זו, ולבקש ממנו על העתיד, שימשיך להשפיע עליו מטובו וחסדו. אדם החוזר מבית הכנסת לאחר תפילת שחרית, ופוגש את אשתו וילדיו, צריך לומר לה: "תודה לך ה' שנתת לי מתנות כה יקרות! אנה, שמור על אשתי וילדי, שימשיכו להיות בריאים ושלמים!" כך נוהג יהודי חכם, וזהו פירוש הפסוק לדעת רש"י.

שירה חדשה על באר חדשה

אולם יש דעה אחרת במפרשי התורה, שבאר זו איננה בארה של מרים. הרמב"ן (פסוק יח), לאחר שמביא את דברי חז"ל שהבאר המדוברת היא בארה של מרים, כותב שיתכן והיתה זו באר אחרת שיצאה על פי משה מפי הגבורה. גם האבן עזרא כותב שזו באר אחרת: "ואיננה הבאר הנקרא באר מרים לפי דעתי". לפי דבריהם, צריכים אנו להבין מה טיבה וענינה של באר זו, ומה פשר השירה הזו ששרו בני ישראל על הבאר?

התשובה נמצאת בפסוק עצמו: "הָיָא הַבָּאָר אֲשֶׁר אָמַר ה' לְמֹשֶׁה אֲסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם" - וכמו שכותב הרמב"ן "ולא שאלוהו ישראל, והשם אמר לו אסוף את העם ואתנה להם מים" - אף אחד לא ביקש מים, אף אחד לא היה צמא. בניגוד לעבר, שעם ישראל התלוננו והקב"ה נתן להם מים כדי לספק את צמאונם, כאן אף אחד לא התלונן, כולם היו שבעי רצון מהמים שכבר היה להם, והקב"ה נתן להם מתנה - באר מים חיים, מבלי שביקשו זאת. היתה זו מתנה מיוחדת מאת ה', מתנה מסוג חדש, שבאה מבלי שביקשו זאת. באר מים חיים באמצע המדבר - זו באמת מתנה גדולה ומיוחדת, ולכן פצחו בני ישראל בשירת הודיה על המתנה היקרה שניתנה להם.

"למוליך עמו במדבר, כי לעולם חסדו"

הטו אזניכם לשמוע, כי כעת אגלה לכם כעת חידוש גדול, אותו מן הסתם לא שמעתם מימכם. כולנו למדנו על העונש בו נענשו בני ישראל על חטא המרגלים, "יום יום לשנה יום לשנה תשאון את עונתיכם ארבעים שנה" (לעיל יד, לד). אולם האמת היא, שזה היה רצון ה' מלכתחילה, שבני ישראל יהיו נעים ונדים במדבר במשך ארבעים שנה. אלא שהקב"ה בחר להשתמש בזה כדי ללמדנו את הלימוד החשוב של חטא המרגלים, כיצד צריך לבטוח בה', ולא לנסות להימנע מלהיכנס לארץ ולכובשה, ולכן סיבב שארבעים השנים יינתנו כעונש על חטא המרגלים ועל בכיית החנם של בני ישראל. אולם אין לחשוב שמציאות זו של ארבעים שנה במדבר היה דבר בדיעבד, שבא לנו רק מחמת החטא.

משכן יוכיח

לכן ציווה הקב"ה את בני ישראל שיעשו משכן כזה שניתן לפרקו ולבנותו, שהרי אם נאמר שמלכתחילה כוונת הקב"ה היתה להכניסם לארץ לאחר אחד עשר יום, וכמו שנאמר "אחד עשר יום מחרב" (דברים א, ב), אם כן מדוע יש צורך במשכן כזה? הרי המשכן היה בנין מורכב מאין כמותו, והוא תוכנן לפרטי פרטים כדי שאפשר יהיה לפרקו ולהרכיבו בכל מסע ותחנה, וכמתואר בפרשות תרומה ותצוה, ובארץ ישראל כבר לא היה צורך בבנין כזה. בימיו של יהושע בן נון, המשכן הגיע לשילה, ולא זז משם במשך 369 שנים.

הסיבה לכך שהמשכן נבנה בצורה כזו היא, **שמלכתחילה** עם ישראל היו צריכים להיות במדבר ארבעים שנה, ולכן נבנה המשכן במתכונת ובצורה הראויה לפירוקו ובנייתו מחדש בכל מסע ומסע.

עם לבדד ישכון

ומדוע באמת כך היה? מדוע רצה ה' שהמסע לארץ ישראל יקח זמן רב כל כך, אם לא מחמת חטא המרגלים? התשובה לכך היא הענין שביארנו - רצון ה' היה להפוך את עם ישראל מעם מרומם ומשובח, לעם מרומם ומשובח יותר, וזהו דבר שיכול לקרות אך ורק במדבר. רק שם הם היו "עם לבדד ישכון" - עם שמנותק לגמרי משאר גויי הארץ, ונתון רק להשפעתם של משה, אהרן ומרים. כך הם השיגו גדלות - ארבעים שנה במחיצתו של משה רבינו, ארבעים שנה של חניה מסביב למשכן - זה היה המתכון להשיג קדושה וקירבת אלקים!

אם היו בני ישראל נכנסים מיד לארץ ישראל, הם היו מתפזרים איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו. הם לא היו רואים מקרוב את המשכן יום יום. ההשפעה הגדולה שהיתה להם, לראות את ביתו של ה' יום יום, לא היתה מושגת לרוב רובו של העם. במשך ארבעים שנה עם ישראל ראה עין בעין את המציאות של "ושכנתי בתוך בני ישראל". במשך ארבעים שנה הם ראו את ענני הכבוד מעל ראשיהם, ואכלו לחם מן השמים.

בזכותם של אנשים מסוימים, המכונים "שרים" ו"נדיבי העם". מי הם אותם שרים ונדיבים, שהביאו לשינוי ביחסו של הקב"ה כלפי עמו?

בספר מיכה (ו, ד), הנביא אומר לעם ישראל בשמו של הקב"ה: "כי העלתיך מארץ מצרים ומבית עבדים פדיתיך ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים". משה, אהרן ומרים נשלחו על ידי הקב"ה כדי לשנות את בני ישראל, ולהם ניתנה המשימה להפוך את ישראל לאומה הראויה לרצון מאת פני ה'.

ואף על פי שבני ישראל כבר היו בדרגה גבוהה כאשר הם יצאו ממצרים; ה' אהב אותם כבר אז - הם עברו כל כך הרבה ייסורים, הם הזדככו מכח הצרות אותם עברו בארץ מצרים - והם נשארו נאמנים לה'! הם חזו בנפלאותיו ונסיו של השי"ת - יציאת מצרים! קריעת ים סוף! ירידת המן! היתה זו אומה נפלאה! בכל זאת, הקב"ה דרש מהם יותר.

דרישה לגדלות

בעת מתן תורה, גילה לנו השי"ת מהי הדרגה אליה הוא דורש ממנו להגיע, "מי יתן וְהָיָה לְבָבְךָ זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים" (דברים ה, כו). זה נשמע לנו כמעט בלתי אפשרי - שהאומה כולה תהיה כל הזמן באותה דרגה של התלהבות כפי שהיו בעת מתן תורה?! התשובה היא: כן! זה מה שאומר הקב"ה - "כל הימים" פירושו לעולם! "זה מה שאני חפץ, ולדרגה זו אני דוחף את עם ישראל להגיע".

אשר על כן, משה אהרן ומרים החלו מיד לעבוד על הענין, להפוך את עם ישראל לעם נעלה יותר, לאומה שתהיה במדרגה אותה דורש מהם ה'. "וְאֶשְׁלַח" - הקב"ה שלח אותם למטרה זו, והם אכן שינו אותנו! הם השביחו ותיקנו אותנו!

במשך ארבעים שנה היו בני ישראל תחת השפעתם של ענקי עולם אלו. מנהיגותו של משה רבינו לבדה, היה בכחה לשנות את העם, ואהרן הכהן נוסף אליו וסייע לו במשימה נעלה זו. ומרים הנביאה היתה כח השפעה עצום על הנשים. בקריעת ים סוף, כל הנשים שרו לה' בהובלתה של מרים. לא היה זה אירוע חד פעמי, אלא דרכה הקבועה של מרים בהנהגת נשות ישראל - היא היתה מורת הדרך שלהן.

משה, אהרן ומרים עבדו יחד במשך כמעט ארבעים שנה, והם הצליחו במשימתם - לשנות ולרומם את העם! גדולי עולם אלו חפרו את הבאר הזאת מכח שלמותם, שלמות המדות ושלמות הדעת, וכך הלכו העם והתעלו עוד ועוד, עד שהאומה כולה הפיקה רצון מאת ה'.

והקב"ה הראה את חיבתו ואהבתו אותם, על ידי מתנה שנתן להם מבלי שהם ביקשו זאת. מי הבאר עלו כהמחשה לאהבת ה' אותנו! מתנה זו היתה ההוכחה שארבעים שנות הנדודים במדבר היו סיפור הצלחה עבורנו. הם היו השנים הנפלאות ביותר בהיסטוריה של עמנו.

מעשיהם. זה לא היה כמו היום בשיבות שאפשר להסתתר או לברוח מהמשגיח - במדבר לא היה להיכן לברוח!

מעל שרי העשרות היו את שרי החמישים, וכל חמישים יהודים זכו לעוד מפקח שהיה אחראי לעלייתם הרוחנית. תפקידו היה לוודא שחמשת המשגיחים שמתחתיו עושים את מלאכתם נאמנה. ושר החמישים היה צריך לדווח לשר המאה שמעליו. והם לא בזבזו זמן; לכל אחד מהם היתה עבודה שהוטלה עליו, ומשה רבינו דאג שכל אחד יקיים את חובתו. הם שמעו בקולו בעודו נוזף בהם ללא הרף וממריץ אותם לתקן את מעשיהם ולהיטיב דרכם, ובכך להשיג שלמות גמורה.

לייפות את היופי

מעולם בהיסטוריה של עם ישראל לא היינו נתונים לרמה כזו של השגחה, והשגחה זו היא שהפכה את אומתנו לאומה מושלמת, ארבעים שנה בנסיבות שכאלה עשו את שלהם. כך הפך עם ישראל לעם ה' - רק מכח היותם נתונים תחת פיקוחו של משה רבינו במשך ארבעים שנה. כך הם הפכו טובים יותר ויותר.

ברגע שאנחנו מבינים את התפקיד העצום שמילאה השהות במדבר במשך ארבעים שנה, יכולים אנו להסתכל אחורה עם הכרת הטוב עצומה על הזכות הזו שנפלה בחלקנו! ארבעים השנים הללו שינו את עם ישראל לנצח! מעולם, בשום דור, לא היתה מאז עוד הזדמנות שכזו, להגיע לגדלות שכזו, להשיג שלמות בדרגה כה גבוהה. לאחר ארבעים השנים האלו, עם ישראל היה עם חדש - הם השתנו מכף רגל ועד ראש. כל הגדולה שהשיגו בנסים במצרים, בקריעת ים סוף ובמעמד הר סיני, הוגדלו כעת פי אלף - היופי של עם ישראל התייפה לאין ערוך.

ראיה של "ראש צורים"

יסוד זה למדנו מנבואתו של בלעם, שנשלח ללמדנו זאת, כאשר תקופה מפוארת זו בהיסטוריה של עמנו, עמדה בפני סיום. בלעם טיפס על הר גבוה כדי לראות את עם ישראל משם, ובעודו מביט במאות אלפי האהלים, אמר "כִּי מֵרָאשׁ צִרִים אֶרְאֶנָּה" (לקמן כג, ט). פירוש הענין, כאשר עומדים על הקרקע בין אומות העולם, ורואים את עם ישראל, אפשר לטעות ולחשוב שהם אינם שונים בהרבה משאר העמים; נראה שהם אנשים רגילים. אחרי הכל, יש להם אף כמו שלכולם יש אף. הם פחות או יותר אותו הדבר כמו כולם. כמובן, מי שיש לו אמונה יודע שיש הבדל, אבל האמת היא שגם לנו נראה שאנחנו די זהים לגויים.

אולם הרוצה להבין את גדולתו של עם ישראל, חייב לעלות מעל הקרקע ולהביט בהם עם אצילות הדעת. המסתכל בהם מגבהי ההבנה - לא כמו שכן אדם צופה בבני אדם אחרים, אלא במבט צלול ובהיר - יתפלא ממה שהוא יראה. כשרואים אותם מראש צורים, מבינים בהבנה ברורה שאין שום השוואה בין בן ישראל לבין אדם רגיל. רואים אומה שאין דומה לה כלל בין כל עמי העולם. העמים

לראות את האור

הם ראו את משה רבינו במשך ארבעים שנה! האם אפשר בכלל לדמיין דבר כזה? אם אנחנו היינו זוכים לראותו אפילו פעם אחד, למשך דקה אחת בלבד, זה היה משנה אותנו! לעולם לא היינו שוכחים את המעמד הזה! אילו היינו זוכים לראותו וללמוד ממנו יום יום, ולחזות באור הקורן מפניו - היינו מקבלים מזה השפעה רוחנית עד אין שיעור!

אם בני ישראל היו נכנסים לארץ כנען לאחר אחד עשר יום - רוב העם כבר לא היו זוכים לראות את משה רבינו יום יום, ובודאי לא היו מתעלים בדרגתם כפי שהם התעלו במדבר, כאשר הם נתונים תחת השפעתו היומיומית. השי"ת רצה שהם יהיו יחד עם משה רבינו במשך זמן רב כל כך, ובזמן הזה הוא יורה להם תמיד מה הם הדברים אותם עליהם לתקן.

ארבעים שנה בכולל

בני ישראל זכו ללמוד במשך ארבעים שנה בכולל. זה מה שהיה שם במדבר - כולל אחד גדול. לא היה להם מה לעשות חוץ מללמוד תורה. חז"ל (עירובין נד, ב) מתארים כיצד משה רבינו היה מוסר "שיעור יומי" לאהרן, לבניו, לזקנים, ואחר כך לכלל ישראל. אח"כ אהרן היה מלמד, לאחר מכן בניו, ואז הזקנים וכו' - בית מדרש ענק בו לומדים תורה כל הזמן! במשך כל היום היו עסוקים כל ישראל במצות "בשבתך בביתך". העם כולו היה עסוק ב"לדבר בלימוד", לשאול שאלות, ולבקש עוד ועוד חכמת התורה.

כולל ענק, שבראשו עומד משה רבינו - זו היתה התכלית של ארבעים השנים במדבר. בני ישראל לא היו צריכים לעבוד בשדות, לא לצוד חיות ודגים, לא היה להם שום עיסוק מלבד עיסוק אחד ויחיד - ללמוד תורה עוד ועוד.

היה זה כולל לכל דבר, היתה בו גם מלגה - בכל יום, כל משפחה קיבלה אוכל מן השמים. כל אהל ואהל במחנה ישראל היה בית מדרש קטן במסגרת אותו כולל. לא היו להם תלמודי תורה וגם לא היה שם בית יעקב. כל בית יהודי היה בית יעקב, בו לימדה האם בנותיה כיצד בת ישראל צריכה להתנהג, והאב לימד את בניו תורה.

משגיח צמוד

ומשה, אהרן ומרים לא היו לבד במשימה האדירה הזו של תיקון כלל ישראל. במדבר היתה מערכת שתוכננה במיוחד ליצור עם מושלם. מערכת זו כללה למעלה מ-78,000 דיינים שניהלו את האומה (סנהדרין יח, א). לכל עשרה יהודים היה דיין מעליהם, הלא הם ה"שרי עשרות", שתפקידו היה להכות על קדקדם ולדאוג לתיקון דרכיהם. תארו לעצמכם - מפקח לכל עשרה יהודים. והוא משגיח עליהם כל הזמן: האם יש מריבות בבית? האם הבעל נוהג כלפי אשתו כשורה? האם האב מלמד את בניו תורה או שמא הוא מתרפה בתפקידו? האם הילדים מדברים לשון הרע? לכל עשרה יהודים היה "משגיח" שהביט בהם ובחן את

לאדם, "שהתמורה עודפת עליו" - שהמאמץ שהוא משקיע להשלים ולתקן את עצמו בעולם הזה, יתוגמל בתמורה הרבה יותר עדיפה. כלומר, אתה תרוויח הרבה יותר ממה שהשקעת.

ומהי התמורה הזו? מהו אותו הרווח שיקבל האדם תמורת מאמציו לקיים רצון ה' על כך עונה החובות הלבבות: "והוא רצות הקל אותו" - שה' ירצה בו, ושהוא ימצא חן בעיניו. השומעים אתם? מציאת החן בעיני בוראנו, זוהי ההצלחה הגדולה אליה צריכים אנו לשאוף! אין דבר חשוב יותר מזה!

השאיפה החשובה ביותר

אני בטוח שאנשים רבים מעולם לא חשבו על הרעיון הזה, אולם אנו צריכים לזכור תמיד מה שאמר משה רבינו (שמות לג, יג) "למען אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ" - וזו צריכה להיות שאיפתו של כל אחד מאתנו - שהקב"ה יאהב אותו וישמח בו.

ישנם אנשים רבים המעוניינים בקשר "מסחרי" עם הקב"ה. "אני אקיים מצוות ואתה תיתן לי תגמול" - תן וקח, עסקה מוצלחת. אבל הם אינם מעוניינים בדבר החשוב באמת - שה' יאהב אותם. אולם האמת היא שזהו הדבר **החשוב ביותר!** המבט הנכון על חיינו הוא שנרצה למצוא חן בעיני אלקים. חיים ברצונו - לזה ייקרא "חיים"!

צריך להתבונן בזה ולחשוב על כך ברצינות, "מה אוכל לעשות כדי למצוא חן בעיני ה'?" שמא תענה לעצמך, "אולי הוא ישמח אם אתנהג יותר ברצינות, ולא אהיה כזה לץ". זוהי מחשבה נכונה! כאשר יהודי עוטה על פניו ארשת רצינית, ואינו מדבר כל כך הרבה - הוא מוצא חן בעיני ה'! האין זה רעיון טוב?

ישנם עוד הרבה רעיונות טובים, יש כמה וכמה עניינים ודרכים שבהם יכול אדם לתקן עצמו ולהפיק רצון מאת ה'. ברגע שתבין את חשיבות העניין הזה - תפשיל שרוולים ותתחיל לעבוד על כך - כיצד למצוא חן בעיני ה'. תחפש דרכים לשפר את מדותיך, ותמיד תהיה דרוך למצוא דרכים שעל ידם תפיק רצון מאת ה', איך לחיות "חיים ברצונו".

המניע הגדול של האנושות

כדי שנקדיש את חיינו לעבודה זו של מציאת חן בעיני השי"ת, נטע ה' בנפש האדם רצון, שתוכנן כדי לעורר ולהניע אותו להשיג את הדבר הזה. לאדם יש הרבה רצונות ושאיופות בעולם הזה, ונדמה כי אין סוף לרצונותיו של האדם. אולם אם נבחון זאת, בין על פי התורה ובין אם נחקור את העולם סביבנו - נגיע למסקנה שהדבר אותו רוצה האדם יותר מכל הינו **הכבוד**. לא רק שאנו רוצים כבוד, אנחנו **מתאווים ומשתוקקים** לתהילה וכבוד.

אפשר למצוא אנשים רבים המוכנים להקריב הרבה מאוד - אפילו את חייהם - כדי להשיג תהילה וכבוד. הם מוכנים לרוץ אל תוך קו האש בעודם במלחמה, ובכך לסכן

המשובחים ביותר, מאז העת העתיקה ועד ימינו, אינם מתקרבים ל"המון העם" של עם ישראל, ליהודי שומר תורה ומצוות "רגיל".

לא הביט און ביעקב

עם ישראל הפך להיות כל כך מושלם במהלך ארבעים השנים האלה, עד שבלעם לא יכול היה לצפות בהם משום מקום אחר, אלא רק מתוך ראייה של "מראש צורים". ומראש ההר הזה - עם אצילות הדעת, מתוך נבואה - ממקום זה בלעם הביט בעם ישראל והרעיף עליהם שבחים כמותם לא נאמרו מעולם. התפעלותו של בלעם מגדולתו של עם ישראל, הביאה אותו לומר דברים מלאים הערצה, ולא מצינו כדברים אלו בכל התורה.

בלעם העיד "לֹא הִבִּיט אֵן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֲמַל בְּיַשְׁרָאֵל" - הקב"ה אינו רואה בכם שום רע! משה רבינו מעולם לא אמר מילים כאלה. עד עכשיו יש לנו הרושם שבני ישראל במדבר היו דור של "עושי צרות" - כל הזמן מתאוננים ומתלוננים. ולפתע מגיע בלעם ואומר "מָה טָבוּ אֲהַלֵּיךְ יַעֲקֹב" - איזה יופי יש לכלל ישראל. וזה לא היה בלעם שדיבר - ה' הוא זה שמשבח אותם! בלעם עצמו אמר: "אֵת אֲשֶׁר יֵשִׁים ה' בְּפִי אֶתֹּר אֶשְׁמֹר לְדָבָר".

מתנה לכלה

"אתם עם מושלם", אומר השי"ת, "איני רואה בכם שום פגם". הם הפכו למושלמים כל כך אחרי ארבעים שנה במדבר, עד שלבסוף ה' אמר, "עכשיו הגיע הזמן שאראה לכם כמה אני מעריך אתכם, כמה אתם מוצאים חן בעיני. אתן לכם מתנה מיוחדת - באר מים יפה". הדבר דומה לחתן השולח מתנה לכלתו, שאין זה משנה האם היא אכן זקוקה כעת לצמיד מזהב - לא זה מה שחשוב, המתנה הזו היא הבעה של חיבה, הוא מראה בזה כמה היא מוצאת חן בעיניו.

זה היה האושר גדול שהרגיש עם ישראל כאשר הם הבינו שכעת הם הפיקו רצון מאת ה'. זו היתה הסיבה שהם פצחו בשירה של שמחה והודיה לה'. הם ידעו שהחיבה הזו שמראה להם ה' על ידי הבאר שנתן להם במנה, היא **הכל!** רק בשביל זה הם חיים - חיים ברצונו! החיים נועדו רק כדי למצוא חן ורצון בעיני ה'!

ועל כן הם שרו "עלי באר". מה היתה כוונתם שהבאר "תעלה"? פירוש הדבר, שהם התפללו שהרצון שהשיגו מאת ה' - ימשיך! הם ידעו שעליהם להמשיך למצוא חן, יותר ויותר, בעיני השי"ת, כי זהו האושר הגדול ביותר בעולם - לדעת שה' שמח בך!

תמורה עודפת

ענין זה - למצוא חן ולהפיק רצון מאת ה' - הינו חשוב ויסודי ביותר, והיא ההצלחה הגדולה ביותר שיוכל לאדם לקוות אליה. עד היכן הדברים מגיעים, נוכל להבין מדברי החובות הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ג), וכך הוא כותב: "[צריך] שיתברר לה [לנפש] - דבר זה צריך להיות ברור

שכל דבר ששם הקב"ה בגופנו הוא בעל ערך וסיבה, גם אם איננו יודעים את הסיבה.

הכבוד האמיתי

עלינו לדעת שכן הוא גם ברגשות של האדם. לכל רגש הקיים באופן טבעי אצל האדם, ישנה מטרה. ואם הקב"ה הכניס לתודעה האנושית את הרצון לתהילה וכבוד, עלינו להבין שהרגש הזה שייך שם, הוא נמצא שם בכוונה תחילה. ולא רק שזה אחד ממרכיביו של אופי של האדם - זו הליכה; זהו מרכז כל הרצונות של האדם. יותר מכל דבר אחר, התשוקה של כל נפש אנושית היא שיכירו בה; כולם רוצים להיות חשובים, ואי אפשר להאשים אותם בזה. כך ברא הקב"ה את האדם, שיצר התהילה הוא החזק ביותר בלב האדם.

אמנם יש אנשים חסרי דעת, המעוותים את הרגש הזה ומנתבים אותו לאפיקים אחרים, חסרי משמעות, כגון להיות גיבור קרב או צייר מפורסם. אולם מהי תכליתו האמיתית של רגש זה? מדוע ברא ה' את האדם באופן כזה שהוא מחפש אחר כבוד? התשובה היא - כדי שירצה להשיג הערכה והכרה מאת ה'! למצוא חן בעיניו! זהו הכבוד האמיתי!

הגיבור האמיתי

כדי לקבל כבוד מאת הקב"ה, יש רק דרך אחת - וזו היא דרך התורה! אין דרך אחרת! לא על ידי התהדרות, לא על ידי קבלת פרסום. כל אותם אנשים ששמו מתנוסס מעל דפי העיתון - זה אינו כבוד. להיפך.

לעולם בחוץ ישנם כל מיני "גיבורי על". הם גם אוהבים לתלות פוסטרים עם תמונות של אותם ה"גיבורים". אולם גבורתם אינה כלום! אתה רוצה תמונה של גיבור? צלם תמונה של יהודי חרדי שהולך ברחוב. יהודי עם זקן וכובע שחור - זוהי תמונה של גיבור. הוא זה שמגיע לו כבוד! או אמא שדוחפת שני תינוקות בעגלה, בעוד ששה ילדים נוספים מחזיקים בעגלה. היא נראית "אשה רגילה", אך אם נקשים לדבריהם של מאורי הדורות שלימדו אותנו מהם הדרכים למצוא חן בעיני ה', נדע שאין כבוד אלא תורה! רק מי שהולך בדרך התורה מגיע לו כבוד! ה"אשה הפשוטה" הזו, מפעילה מבצע גדול, היא מנהלת חברת-ענק! זוהי גבורה אמיתית! לה נאה כבוד!

הכל בשביל הכבוד

וכך, אשה הנמצאת בבית, מבשלת ומנקה, מגדלת ילדים, עורכת קניות ומתפללת - מוטל עליה, עד כמה שהיא יכולה, לחשוב שהיא עושה הכל כדי למצוא חן בעיני ה'. כמובן שזה לא קל בהתחלה, לחשוב על זה כל הזמן, אבל זה משתלם.

את חייהם, בתקווה שביום מן הימים יציבו איזה לוח זכרון בכיכר כלשהיא. ומה קורה בסוף? מקימים איזו אנדרטה לזכרם, אולם אף אחד אינו מעיף אליה מבט. ישנם כמה חסרי-בית שישנים בסמוך לפסל, אבל גם הם אינם טורחים לקרוא מה שכתוב שם. אולם התהילה הדמיונית הזו הספיקה להם כדי להקריב את חייהם.

ישנם אמנים שנוסעים לפריז ובוחרים לגור באיזו עליית גג, לרעוב ללחם במשך שנים ארוכות בעוד הם מציירים ציור אחד אחרי השני. יום אחד, אולי ציור אחד שלהם יוצג בגלריה! אה! איזה כבוד - שציור שלך יוצג בגלריית התמונות!

למרבה הצער, מציאות זו קיימת לא רק אצל בני עם נכר, אלא גם אצל שלומי אמוני ישראל. ישנם אנשים שמצבם מחייב אותם לעסוק בפרנסה, וכך הם מחוייבים ע"פ דין תורה, והם נמנעים מאפשרויות העבודה הקיימות בפניהם, מכיון שפרנסה זו "אינה לכבודם". הם מעדיפים להזניח את בריאותם ובריאות בני משפחתם מאשר לוותר על כבודם.

אין חלקים מיותרים!

אולם גם אדם שהוא צדיק, וזוכר את דברי המשנה באבות (ד, כא), שהקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, כלומר שבקשת הכבוד הינו דבר נתעב, אינו יכול להתעלם מכך שזהו הטבע האנושי - יותר מכל, האדם מבקש האדם "הכרה". כך אומרים אנשים: "אינני מבקש כבוד, אלא רק הכרה" - זו מילה מודרנית הבאה לטשטש את המילה "כבוד", אבל זהו אכן רק טשטוש. כבוד הוא התשוקה העוצמתית ביותר בנפש האדם! זה לא רק מרכיב חשוב בנפש האדם, אלא זוהי ליבת רצונותיו של האדם. התשוקה הפנימית הפועמת בנפש האדם, יותר מכל, היא התשוקה ל"הכרה".

אולם אל לנו לחשוב שתשוקה זו לכבוד הינה תוצאה של טבעו הרע של האדם. אין אף תכונה אחת בנפש האדם שנמצאת שם בטעות. הרי אם נפתח את מכסה המנוע של הרכב, ונראה שם איזה חלק שאיננו מצליחים להבין את תפקידו, האם נהיה טיפשים עד כדי כך לחשוב ששמו אותו שם בטעות, ללא כל סיבה?! הלא ברור שיצרני הרכב לא התקינו בו אפילו בורג אחד מיותר!

כך הוא גם בגוף האדם - לכל חלק וחלק מגוף האדם יש סיבה ותכלית. בעבר הרופאים חשבו שה"שקדים" [הנמצאים בחלק האחורי של הפה] הינם חלק מיותר שאין לו שום תפקיד בגוף האדם, ועל כן בכל פעם שילד היה מצטנן - הם הורו להוציא את שקדיו עד האכיל. היום הם כבר מבינים שהם יודעים מעט מאוד, וכפי שהתבטא מדען אחד, "איהיה פזיז אם אומר שיש חלק בגוף שהוא מיותר". אנחנו יודעים

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

חשוב להמחיש זאת בדמיוננו: אתה מגיע לעולם האמת, והקב"ה יחד עמו כל הנביאים, התנאים, האמוראים, הראשונים והאחרונים, וכל גדולי הדורות - כולם יחד "מריעים" לך ומשבחים אותך. "תרועות כבוד" של הקב"ה! זהו כבוד אמיתי.

לשרוד את הכבוד

אמנם, כאשר ה' "יריע" לך בעולם הבא, תצטרך לזה הרבה כח כדי שתהיה מסוגל לעמוד בחוויה הזו. הדבר דומה לאדם שמקבל מברק ובו נאמר: "איש עשיר מאוד צרפת, שהיה דוד של סבא רבא שלך, נפטר. הוא הזכיר אותך בצוואתו, אולם לא הצלחנו לאתר אותך עד עכשיו. הוא השאיר לך מאה מיליון דולר". לפני שהשליח מעביר לך את המסר, יהיה זה חכם מצדו אם יתן לך כמה כדורי הרגעה קודם לכן, כי הלב שלך עלול שלא להחזיק מעמד. וכבר היו דברים מעולם, אדם שקיבל הודעה פתאומית על זכייה בלוטו, ולבו לא עמד לו והוא נפטר במקום.

כשתעמוד לפני השי"ת בעולם האמת והוא יחייך אליך, התענוג יהיה גדול לאין ערוך מההודעה על זכייה בלוטו! אתה "תימס" מרוב אושר! זה יותר מדי בשבילך לסבול! תצטרך כח מיוחד כדי לעמוד בזה! הגמרא אומרת שכאשר צדיקים באים לפני ה' וה' מחייך אליהם, זו חוויה כל כך אדירה שהוא צריך לתת להם כוח מיוחד לעמוד באושר שכזה. זהו הכבוד שאכפת לנו ממנו.

שאיפתם של דור המדבר

זה היה הכבוד אליו שאפו בני ישראל להגיע. במשך כמעט ארבעים שנה, הם התרגלו לחשוב על זה ורק על זה: "האם הקב"ה ישמח בי אם אעשה כך? ואולי אמצא יותר חן בעיניו אם אנהג כך ולא כך". מכיון שהם השיגו כזו דרגה של שלמות הדעת, תחת הנהגתם של "השרים ונדיבי העם", הם הבינו שהפקת רצון מאת ה' הוא הדבר החשוב באמת! זהו האושר הגדול ביותר - לדעת שה' שמח איתך.

ומכיוון שהם כל כך רצו להפיק רצון מאת ה', כאשר הם ראו שה' נתן להם כזו מתנה נפלאה - באר עם מים מתוקים ורעננים, מבלי שהם ביקשו זאת, היה זה סימן עבורם שהם זכו למציאת חן בעיני ה' בדרגה הנשגבה ביותר! ה' שמח בנו! מה יכול לי להיות טוב יותר מזה?

והחשוב ביותר, שבאר זו היה אישור עבורם על השכר הממתין להם בעולם הבא. מציאת חן בעיני ה' אינה רק התענוג המתוק ביותר בעולם הזה, אלא היא מבשרת על המתיקות הנפלאה ביותר, הממתנה לנו בעולם הבא, כאשר הקב"ה יאר פניו אלינו ויקבל אותנו בברכה: "כן, בני, מצאת חן בעיני! אני אוהב אותך!"

שבת שלום ומבורך!

כדאי לה להוסיף את המחשבה הזו לכל פעולה שהיא עושה, לחשוב שהיא עושה את הפעולות הללו לא רק בשביל שיהיה לה בית מוצלח, אלא משום שהיא רוצה למצוא חן בעיני ה', כדי לרכוש את חיבתו.

דוגמא נוספת: איש עסקים, המשתדל לעבוד בישרות ובנאמנות; הוא תמיד נזהר בכל הדינים של חושן משפט; מתייחס ללקוחותיו בדרך ארץ והגינות - הוא יכול לעשות את כל זה לא רק כדי שאנשים יאהבו אותו - אלא בגלל שהוא רוצה כבוד מה'!

גיבור הוא יהודי שומר תורה ומצוות עם מידות טובות, שמקיים את התורה, ומנסה ללכת בדרך הישר. אנשים בעלי משפחות, המחנכים את ילדיהם ללכת בדרך התורה - הם הגיבורים שלנו. הם אלה שאנו שואפים לחקות; ואנחנו עושים זאת בשביל כבוד - הסוג הנכון של הכבוד, שה' ירצה בנו ונמצא חן בעיניו. כל כבוד אחר אינו שווה מאומה!

תרועות החיידקים

לאור האמור, ישנו מרכיב נוסף, נחוץ ביותר, להבין את הנושא הזה של כבוד אמיתי, והוא, **שאינו שום כבוד אמיתי בעולם הזה!** כשאדם מקבל בעולם הזה, למען האמת זהו דבר מגוחך. מה יוצא לך מכך שאנשים נותנים לך כבוד?! מה יש לך מזה?!

נדמיין לרגע כינוס של 70,000 איש באצטדיון גדול, ואתה הוא אורח כבוד. 70,000 איש התכנסו יחד כדי לכבד אותך, וכאשר מציגים אותך בפני הקהל, הקהל כולו עומד על רגליו ומוחא לך כפיים! איזו חוויה! זהו רגע שלא תשכח לעד, הלא כך? חוששני שאולי תזדקק למישהו שיתמוך בך, כי אתה עלול ליפול מרוב התרגשות!

דע לך - מעמד זה הינו חסר משמעות לחלוטין! הרי כעבור שעה הכל נגמר, קהל המריעים יתפזר איש איש לביתו, והם ישכחו מקיומך. ונניח שאכן הם יזכרו אותך לעד, מה שווה ההערצה שלהם? זה כמו ש - 70,000 החיידקים הנמצאים ברצפה לידך, יריעו לך בעוז. אם 70,000 חיידקים היו מוחאים לך כפיים, היית מתרגש? איזה כבוד יש בזה? זה הבל וריק!

קוגל בערב שבת

כל הכבוד שיש בעולם הזה הוא ריק. פעם מישהו רצה לכבד את החפץ חיים באיזה דבר, והחפץ חיים הגיב: "כבוד זה כמו קוגל. לא אוכלים קוגל בערב שבת". פירושו של דבר הוא, שהכבוד הוא דבר טוב, אבל זה לא לעכשיו; עכשיו זה מוקדם מדי. זה כמו לאכול קוגל בערב שבת. כשאוכלים קוגל בערב שבת, זה טעים וטוב, אבל לא הזמן הנכון לזה!

הכבוד עצמו אינו שקרי, אולם עלינו לדעת היכן להשתמש בו. העולם הבא הוא המקום לקבלת הכבוד, ולא העולם הזה. ואת הכבוד האמיתי תקבל בעולם הבא, וה' יהיה זה ש"יריע" לך שם!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

לך לעם עד עולם (ש"ב ז, כד, דה"א יז, כב), עם עולם (ישעיה מד, ז). ואפילו לעולם הבא כמו שאמר (במדבר כג, י) ותהי אחריתי כמוהו.

ברוך אתה ה' גאל ישראל - עיקר הברכה היא על יציאת מצרים, אף שנכללו בה כל הישועות כמו שאמר מגן ומושיע לבניהם אחריהם.

כאמור, חז"ל (ברכות ט, ב) החשיבו מאד הסמיכות של גאולה לתפלה, וטעם אחד לזה הוא כמו שביארנו, שהחסד של הגאולה הוא המחייב של העבודה בכלל ותהילה בפרט, ולזה בשעת מתן תורה בדיבור הראשון של עשרת הדברות הקדים הקדוש ברוך הוא סיבה לכל המצות באמרו (שמות כ, ב) אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים ומבית עבדים.

טעם נוסף, כי מהות תפילת שמונה עשרה היא עבודה בקניית הבטחון. כי תפילה מיוסדת על בטחון, והיא ההשתדלות לקנות יותר בטחון, והאמונה והבטחון מיוסדים בעיקר על אשר ידענו וראינו מהנהגת ה' את עמו, אשר המעשה הגדול שבהם הוא יציאת מצרים.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

האם הרב יוכל לתת לי עצה כיצד להקל מעלי את הלחץ שאני מרגיש?

תשובה:

הקפד לישון שמונה שעות בכל לילה, ללא שום יוצא מן הכלל! אין חתונות, אין שמחות! בלי תירוצים! אם תתחיל לישון שמונה שעות כל לילה, ותעשה את זה במשך זמן רב, תגלה שינוי נהדר במערכת העצבים שלך. שינוי גדול! אם לעצתי תשמע, ותהיה עקבי בזה, לעולם לא תרצה לחזור להרגלי השינה הקודמים שלך. אתה תהיה אדם אחר לגמרי. אמנם זה לא הדבר היחיד, אבל זה אחד הדברים הראשונים אותם צריך לעשות. רוב האנשים, תגלה, נתונים ללחץ ולהפרעות עצבים אחרות בגלל חוסר שינה. שינה היא אחת המתנות הגדולות ביותר שנתן לנו השי"ת. איזה תענוג זה להניח את הראש על הכרית ולהיסחף אל תוך שינה מתוקה! אז דאג שלא לשבש את המתנה הזו. השתמש בה בצורה הנכונה, ואתה תהיה אדם מאושר!

יחד כולם - השפעת המאורע היתה כל כך גדולה עד שהשרתה רוח נבואה אפילו על הקטן שבהם [ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי במרכבה], ולכן לא היתה שום קדימה ואיחור בין המעולים, הבינונים והגרועים, אלא באה ההתעוררות בכח כה גדול עד אשר **כולם** אמרו שירה. ופירש שלא מפני שאחד התעורר מחברו והקטנים נתלהבו מהגדולים, אלא **יחד** בבת אחת הושפעו מרוח הנבואה מחמת עוצם מעלת המאורע והשפעתו. אבל זאת לדעת, שאף על פי שלא התעוררו איש מרעהו, מכל מקום כולם נתעוררו על ידי משה רבינו שהתחיל בדבר, כמו שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל.

ה' ימלוך לעולם ועד - פסוק זה הוא האחרון והמאסף לכל השירה, שתחילתה **אשירה לה' כי גאה גאה**, ומפסוקים אלה, בתחילה ובסוף, יש להכיר מטרת כל הפסוקים שביניהם, כי כוונת כל השירה להביע הדעת שקנו מן הנסים, והיא שה' הוא השליט על הכל. ויש בזה שני ענינים:

(א) ה', שהוא השם המיוחד לאלקי ישראל.

(ב) הוא יתברך **ימלוך לעולם ועד**, כלומר הוא השליט על הכל ומנהיג וינהיג את הכל לעולם, אבל לא רק בבחינת אלקי עולם, אלא בבחינת ה' אלהי ישראל, כי כל מה שעשה ה' ועושה, בין בבריאת העולם ובין בהנהגת כל האומות וכל העולמות בלי מספר, כולם עשה והנהיג רק בשביל עמו ישראל שהוא אלקיו.

זוהי **השירה החדשה** שחידשו, כי עד כה ידעו את אלקי השמים ואלקי הארץ (בראשית כד, ג), ואף על פי שאהב את האבות, מכל מקום חשבוהו רק כאלקי עולם. ואילו עכשיו כשהחריד ה' כל מעשה בראשית והפך הטבע במהפכה כה גדולה, והכל רק בשביל ישראל, אזי הכירו שכל מלכותו [הנהגת הבריא] בבחינת י"י [הוי"ה] אלקי ישראל, וכה יהיה **לעולם ועד** שכל מה שיעשה הקדוש ברוך הוא בעולם יהיה רק בשביל ישראל ובבחינת י"י [אלקי ישראל].

צור ישראל - מן העבר אנו יודעים ומכירים כי אתה, ורק אתה, **הצור** והקיום של ישראל, (עיין ש"ב כג, ג ישעיה ל, כט). אף שאתה גם הצור של כל הבריא, אין הבטחה של נצחיות אלא לעמו ישראל, ותכונן לך את עמך ישראל

ראיון נדיר עם מחולל המהפכה

הרה"ג רבי יעקב איטח שליט"א

מחבר סדרת הספרים 'האדם עץ השדה' לרגל הוצאת הכרך הרביעי 'תורת הקירוב - קירוב קרובים'.

ותנסה לדבר אתו. לכל סיטואציה יש תשובה נקודתית שצריכה לפעול מיידית בהצלחת המצב, כלומר בלימת ההידרדרות ונסיון לחבר את הילד להורים ולתורה."

מה באמת גורם לנוער לפזול החוצה?

"זו שאלה מאד מורכבת ובשביל לענות על שאלה זו צריך להכיר את מבנה הנפש, ובדרך כלל צריך לדעת מהי נפש, ורק אחרי הכרותנו בעצם את עצמנו רק אז נוכל להבחין בבעיה של ילדינו מה נתנו להם יותר מדאי ומה כלל לא נתנו."

האם אפשר לשמוע על קצה המזלג, מהו הבסיס והרקע לתופעה כואבת זו?

"אפשר בהחלט לענות על פי משל, אם ניקח ילד ונרעיב אותו לא כמה שעות אלא כמה ימים, נוכל להבין מדוע כשנניח לפניו צלחת עם אוכל קרוב לוודאי שלא ישאר ממנה כלום ואף הוא ירצה עוד... כך גם בנפש, הנפש זקוקה למזון והמזון שלה מתחלק לכמה סוגים שונים כשנדע מה אנחנו מחסרים מילדנו נבין מדוע הם מחפשים ברחוב בדיוק את מה שחסרנו מהם... ועל זה אפשר לקרוא בספר 'תורת נפש האדם'."

הרב רוצה לומר שמי שנותן לילדיו כל מה שהם צריכים הם לא יהיו נושרים?

"בוודאי, רוב הסיכויים שבית שנותן חום ואהבה לפי צרכי הילד בצירוף למידה עקבית ודוגמא אישית של ההורים, ילד נושר לא יצא מבית כזה."

הכי פופולאריות שנשאלו בבית הוראה, הוא עונה: "השאלה שהכי נשאלת היא על הילד הבכור שמתחיל לגלות סימנים של מצוקה וירידה."

ואנחנו ממושיכים לשאול, ומה יש לומר להורים במצב שכזה?

"בדרך כלל התשובה היא לא כמו בבית הוראה בנושא יורה דעה שהתשובה היא קצרה ותכליתית, אלא התשובה היא מורכבת מאד ומצריכה חקירה בעומק הנפש של ההורים והילד בסיבת הדברים שגרמו להגיע לתוצאה הנראית מול עינינו."

ומה באמת אפשר לומר להורים בשחת טלפון?

"בדרך כלל אני ממליץ לרכוש את אחד הספרים ולנסות באופן עצמאי להבין קצת ואולי הרבה בנושא הנפש וכל הדרכים המונעים נשירה וכו' וכך לקבל מידע אודות התהליכים שגורמים לנשירה וכך לתקן מבעוד מועד התנהגויות לא טובות שגורמות לכך."

האם הרב נותן גם פתרון זמני עד שההורים יבינו מה קורה עם ילדיהם?

"בוודאי, לכל אדם יש תשובה אחרת, יש כאלו שהתשובה שלהם היא כעת 'אל תדבר איתו יותר, תן למצב להירגע' ויש כאלו שהתשובה אליהם היא 'רוץ מהר ותקנה לו משהו מתוק' / טעים שהוא אוהב

בבואנו לשוחח עם הרה"ג רבי יעקב איטח שליט"א על יצירת המופת 'האדם עץ השדה', ניסינו לדלות מעט פרטים על עיסוקו בחיי היום יום למרות עיסוקיו הרבים בנושא הקירוב והתפלאנו לשמוע דברים שלא חשבנו עליהם עליהם קודם.

אם כי חשבנו בתחילה שהרב מטפל בכל שעות היום בנוער נושר, גילינו שהרב שליט"א אברך מן המניין בשיבת מיר ואף זכה להוציא כבר ג' כרכים של הספר 'חמדת יעקב' על מסכתות חולין, שבת, סוכה, נדה, וגיטין. ואת שארית זמנו הפנוי הוא מקדיש לפעילות זו בנושא החינוך והקירוב. ואף התבשרנו שממש בימים אלו עומים במכון 'חמדת יעקב' להוציא לאור את הכרך הרביעי על מסכת ברכות.

חשבנו לתומנו שזהו ועד כאן מסתכמת הפעילות, ומתברר שטעינו. 'מכון חמדת יעקב' בראשות הרב שליט"א מפעיל רשת כוללים יום שישי של לימוד משנה ברורה הלכות שבת, בה לומדים טובי אברכים מכל העדות והחוגים בימים אלו שהרפיון שולט ומנצלים כל רגע פנוי לעליה והצלחה בתורה.

מכיון שצורך השעה הוא, אף הוקם בעיר בית שמש בית הוראה לעניני חינוך, בו הרב שליט"א עונה על שאלות בשעות הערב. כשאנחנו שואלים את הרב **אלו שאלות**

**כל מה שרצית לדעת
על הימנעות מנשירה**

ספרו החדש של הרב **יעקב איטח שליט"א**

רק 60 ₪

ההצלה של הדור < בהמלצת גדולי הדור

מוקד הזמנות: 054-8564033

יבנה

או אצל "כלי הפצת ספרים"
בטלפון או באתר

להשיג בחנויות
הספרים והספריות

054-8453381

סדרת הספרים שכבשה את עולם התורה

ספר חובה בכל בית

אבל ראינו בתים של... שיצאו להם גם ילדים לא כ"כ?

"מי אמר לכם שהם לא היו דוגמא שלילית לילדים, אולי הם חיו חיים חרדיים חיצוניים ומה שבאמת הם עשו היה ההיפך מאשר חיים של תורה אמיתיים ומלאי פנימיות. ובאמת שכל מקרה נידון לגופו של ענין, שבהרבה בתים טובים שכחו להעניק לילדים את מה שנצרך להם כנפש ובנשמה מחמת עיסוק ההורים בנושאים אחרים עבור הכלל או מחמת קשיי פרנסה, וזו מציאות שמי שלא קיבל את מה שנוגע לו למזון הרוחני והנפשי הוא יחפש דרכים אחרות לקבלו".

דוגמא אישית זה לא להראות שאנחנו עובדי ה'?

"ממש לא. דוגמא אישית זה לא 'להראות' שאנחנו עובדי ה' אלא להיות עובדי ה'!!! ילדים יודעים טוב מאוד מי חקיין ומי קרוב לה' באמת, הם אמנם לא אומרים זאת להורים אבל הם מרגישים ברחשי ליבם את הצביעות והסתירות - אם יש כזו - ולכן הם מחפשים דרך אחרת בגיל ההתבגרות".

האם ההצלחה של מי שהולך בדרך זו שהרב מציע היא במאה אחוז?

"קרוב למאה, אנחנו רק עושים השתדלות, אבל אחרי ההשתדלות צריכים גם להתפלל והתפילה פועלת שנושגת ונפעל כמו שצריך. כמו שבן אדם מתפלל שיהיה לו מה לאכול, גם לאחר שתפלתו תתקבל הוא צריך לאכול בכוחות עצמו... אמר לי אדם שלפני שהוא בא אלי ליעוץ הוא היה אצל מרן שר התורה ר' חיים קנייבסקי שליט"א שברכו בברכת 'ברכה והצלחה' לאחר שכמה מילדיי נשרו, וכמובן הברכה גרמה לו לבוא ליעוץ והדרכה..."

מה הביא את הרב לפתוח בית הוראה?

"צורך השעה והחובה לעזור למשפחות בני התורה בדבר שצריכים לו מאוד הביא את הבשורה הזו לדור כולו. בתחילה אנשים לא ידעו למי לפנות לעזרה הם שמרו את הכל בבטן, אפילו שיש אנשים לכאורה מקצועיים אבל ברגע שלא מבינים היטב במכלול של הנפש והיהדות יחדיו התוצאות הן הרסניות, ולכן קיבלתי החלטה דווקא מתוך בית המדרש לפנות קצת זמן לצורך השעה לעזור לנתב ולהדריך לכל מי שחפץ להתמודד עם המצב".

היום יש יותר מודעות לענין מאי פעם?

"בוודאי, פעם היו מתביישים לדבר על זה אני זוכר בצעירותי איך הורים היו מתיאשים ממש כך מילדיהם ולא היה מי שמדריך או נותן עצה איך לטפל בזה, היום ב"ה יש הרבה מודעות לענין בפרט עם כל הפעילות שלנו באופן התורני והמקצועי יחדיו".

למה הרב מתמקד דווקא בזה ולא בנושאים אחרים?

"האמת שכבר למדתי בדרך להיות מו"צ והתחלתי לכתוב ספרי שו"ת אבל פתאום הכל השתבש וגיליתי שנתנו לי מן השמים כשרון לתחום זה, גיליתי שאני מונח טוב בתחום הנפש ובהבנתה. ולמעשה לא הייתה לי כמעט בחירה, הרגשתי שאני לא יכול לחיות בלי להתעסק דווקא בזה, בעצם גיליתי שזה היעוד שלי אז החלטתי ללכת על זה עד הסוף. היום כולם רואים כמה זה היה צעד נכון וצורך השעה לדור כולו..."

האם ההבנה כנפש היא תוצאה של למידה או גם נסיון?

"בוודאי שצריך לזה נסיון חיים, כלומר חוויה של ארועים ואתגרים רבים והנצחון בהם, וכיחד עם זאת צריך גם למידה אין סופית וחתירה להגעה לאמת בכל מחיר, ודבר זה מבקש הבנה בעומק של כל דבר. אי אפשר להסתפק בלמידה לבד ללא שימוש אישי מעשי וגם אי אפשר לעבור חוויות לרוב בלא להתעלות מעליהם, החובה היא בעצם לחוות את החיים רק על הצד החיובי ולהתעלות בכל מכמני החיים ואף בהתייעצות תמידית עם גדולי תורה ואנשי מקצוע".

עם מי זכה הרב להתייעץ?

"בעבר הייתי מקורב מאוד לראש ישיבת מיר הגאון הגדול ר' נתן צבי פינקל זצוק"ל ואף זכיתי לשמוע ממנו שנים רבות ועדים, וכיום אני אף מתייעץ ומושומעי לקחו של המשגיח הגה"צ רן סגל שליט"א שהרבה מדבריו הובאו בספרים".

לסיכום, היכן יש להשיג את ספרי הרב?

"אפשר להשיג בבית הוראה או אצל י. בלוי בבתי הכנסת או בחנויות הספרים".

מי שרוצה לקבוע פגישה ליעוץ איך הוא יוכל לעשות זאת?

"אפשר כל יום ראשון בשעות הפעילות בבית ההוראה ללא תשלום או בטלפון בשאר ימות השבוע בשעות הערב, כמובן מי שצריך הכוונה יותר לעומק ניתן לקבוע פגישה בהתאם".

כתובת בית הוראה:

בית שמש רמה 2ג רחוב מרים הנביאה 30 קומה 1 - בתאום מראש. מענה טלפוני מהשעה 19:30-20:30 בטלפון: 052-7104870 [בשאר שעות היום ניתן להשאיר הודעה].

הפצת בבתי הכנסת ומשלוח עד הבית: י. בלוי 054-8564033

הפצה ראשית: משנת הספר 050-4123114 | מכון חמדת יעקב: 054-8453381

אוצה החידות והדיעות לפרשת חוקת

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. מה החילוקים בין הפרה שעשה משה רבינו לפרות האדומות בשאר הדורות?

תשובה. א י"ל שפרה שעשה משה נעשתה ע"י סגן, דהיינו אלעזר. אבל לדורות, כתב הרבינו חננאל מסכת יומא (מג א) אינה נעשית בסגן אלא או כ"ג או בכהן הדיוט. ע"כ. דהיינו, דיש בזה מחלוקת ביומא (שם). ובאדרת אליהו במדבר (יט ג) כתב "ונתתם אתה אל אלעזר הכהן. וכו' שיהיו כל מעשיה בסגן. אתה אל אלעזר. אותה בסגן אבל לדורות בכה"ג, ע"כ.

ובילקוט שמעוני פרשת חקת (רמז תשס) איתא "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן [יט, ג], אותה אל אלעזר ולא לדורות לאלעזר, איכא דאמרי לדורות בכהן הדיוט ואיכא דאמרי בכהן גדול, וכו', ע"כ, יעו"י"ש.

ובילקוט שמעוני (שם רמז תשסא) איתא "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן [יט, ג], זו נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בכהן גדול דברי רבי מאיר, רבי יוסי ורבי שמעון ורבי (אבין) [אלעזר בן יעקב] אומרים זו נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט, ונתתם אותה אל אלעזר יכול אף של דורות לאלעזר, ת"ל אותה, אותה המכהן בבגדים", ע"כ. וכן הוא במדרש הגדול במדבר פרשת חקת (יט ג).

ב] עוד י"ל דפרה דמשה היתה השחיטה כשרה בזר, ואילו לדורות דוקא בכהן גדול. כמבואר בשו"ת באר משה (ירושלמסקי) כליל תפארת (ח"א סין סו). [מובא לקמן אות ג'], יעו"י"ש.

ג] - עוד י"ל דפרה דמשה, שריפתה היתה כשרה בזר, ואילו לעתיד יהיה בכהן גדול.

וז"ל שו"ת באר משה (ירושלמסקי) כליל תפארת (ח"א סין סו), על דבריו המצודקים (סי' נב) שכתב על דברי מר אבא עטרת ראשי הגאון מאוה"ג זצללה"ה בהעמק דבר בפרשת פרה, בדין שחיטת פרה בזר, ובדין שריפתה בזר, אין לי אלא להוסיף לעוררו, לעיין בספר אדרת אליהו לרבינו הגר"א ז"ל בפרשה זו, שכתב בזה הלשון "בגמ' פליגי רב ושמואל רב אמר שחיטה בזר פסולה ושמואל אמר כשירה, ופשטות הפסוקים משמע כשמואל, וכן בשריפה, אבל בזהר מצאתי הכרעה בין שני הדעות שפרה הראשונה אפי' בזר הי' כשר שחיטתה ושריפתה אבל לדורות פסולין בזר כמו שמצינו דפרה הראשונה הי' קלה קדושתה שהיא כשירה בסגן אבל לדורות דוקא בכהן גדול, וכמו כן בשני עבודות, שחיטה ושריפה, חמור לדורות שפסולין בזר" עכ"ל רבינו הגר"א ז"ל בשם הזוהר. והוא דלא כהרמב"ם ז"ל שפסק דגם לדורות כשירה גם בכהן הדיוט ופסק דגם לדורות שחיטתה כשירה בזר והדבר שקול, עד יבא ויורה צדק ויבאו משה ואהרן עמם בב"א. ע"כ.

וז"ל העמק דבר פרשת חקת במדבר (יט ג) "ונתתם אותה. היה מצוה שאהרן יצטרף בעסק זה לכפר עליו על ידי בנו: ושחט אותה. פירש רש"י זר שוחט, וזהו דעת שמואל [יומא מ"ב], אבל הלכה כרב דשחיטת פרה בזר פסולה, ופירוש לפניו שלא יסיח דעתו, והכי משמעות הפרשה דכתיב והשורף אותה יכבס בגדיו ולא כתיב כמו כן והשוחט אותה, והרי כל העוסקין בה מטמאין בגדים, אלא משום שהשחיטה בכהן וכתוב בו וכבס בגדיו הכהן, מה שאין כן שריפה כשר בזר משום הכי כתיב והשורף וגו', ולשמואל צריך לומר דאף על גב דשחיטה כשרה בזר, מכל מקום לכתחלה שחט הכהן, כמו קרבנות צבור שהיו מפיסים על השחיטה אף על גב דמן הדין כשר בזר, וכן היה בפרה, מה שאין כן השריפה רבים עסקו בזה אפילו ישראלים", עכ"ל. ויעוין רמב"ן ז"ל וחזקוני פרשת חקת במדבר (יט ג).

חידה. איזה דין בהלכות נדרים נשנה בפרשת השבוע?

תשובה. י"ל כמש"כ הפנים יפות פרשת חקת במדבר (כא ב) על הכתוב "וידר ישראל נדר". דהיינו דאף דקי"ל [כתובות נח ב] שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם מ"מ מחויב משום נדר, והיינו דכתיב וידר ישראל נדר אך שאין החרם חל עכשיו, כיון שאינו בידם הו"ל דשלב"ל, מ"מ חל הנדר כשבא לידם, והיינו דכתיב ויתן את הכנעני שכיון שבאו לידם חזרו והחרימו אותם ואת עריהם לקיים נדרם, ולפמ"ש הרמב"ן ז"ל דערד היה מא"י שנחשב מלך ערד בין ל"א מלכים שהרג יהושע י"ל דחל החרם על עריהם מיד, משום דקי"ל דא"י ירושה הוא לנו מאבותינו כדאיתא בע"ז [נג ב] אלא כיון שהחרימו אותם ואת הנכסים בתוכו עד שלא יהיה בידם, וזה הוי דבר שלא בא לעולם לדעת הפוסקים [חו"מ סי' רט, ס"ד] במקנה דבר שבא לעולם עם דבר שלא בא לעולם לא קנו שניהם דה"ל קני את וחמור, א"כ כיון שהחרימו גם אותם ואת עריהם לא חל החרם כלל אלא מדין נדר כנ"ל, לכך הוצרכו להחרים אחר שבאו בידם אותם ואת עריהם, ע"כ.

עוד י"ל כמש"כ החתם סופר בתורת משה (שם), דהנה גבי יריחו מצינו (יהושע ו' י"ז) שאמר יהושע והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה לה' וגו' וכל כסף וזהב וגו' קדש הוא לה', ולא אמר בלשון נדר והחרמתי. ונראה דהנה הרמב"ם ז"ל בהלכות מכירה פ' כ"ב (הט"ו) פסק לענין דבר שלא בא לעולם, דאם אמר כל מה שתלד בהמתי יהי הקדש לבדק הבית או יאסר עלי או אתננה לצדקה אעפ"י שאינו

מתקדש לפי שאינו בעולם אפ"ה ה"ז חייב לקיים דבריו שנאמר ככל היוצא מפיו יעשה, עיין שם בראב"ד וכ"מ שביארו דבריו ז"ל דודאי אם אמר פירות דקל זה יהי לעניים לא זכו בהם עניים, אבל אם אמר אתן לעניים נדר הוא שנדר וחייב לקיים. והנה לכאורה היאך יוכלו ישראל להחרים ולהקדיש נכסי הגוים קודם שכבשו הא היה דבר שלא בא לעולם. אך באמת ארץ ישראל מוחזק לנו מאבותינו והוא כמו דבר שבא לעולם. ולכן ה' יכול יהושע להחרים את שלל יריחו קודם שכבשו ולא הוצרך לקבל בלשון נדר על עצמם, אבל כאן במלחמות משה קודם בואם לארץ שלא היו ארצות ההם מוחזקים להם מאבותיהם, ולא ה' חל החרם על השלל ההוא מצד דהוי דבר שלב"ל, לכן הוצרכו ישראל לקבל על עצמם בלשון נדר אם נתן תתן והחרמתי, וחל הנדר על הגוף כדעת הרמב"ם, וממילא צריכין אחר הכיבוש לקיים נדריהם, וכן עשו באמת אח"כ, ע"כ.

עוד י"ל כמש"כ שם עוד בתורת משה דבנדר לא נדרו להחרים אתהם רק עריהם, עיין רמב"ן. כי העם הזה ה' עמלקים, ומצוה דאורייתא להחרים מעולל ועד יונק, ואין נדר חל לקיים המצוה, [וכמבואר שם בהערות הערה רעג דר"ל דנדר להחרים הוי חיוב גבירא, דאינו חל ע"ד מצוה מאחר דמושבע ועומד מהר סיני הוא, כמבואר בנדרים ח' ע"א ובפ' הרא"ש שם ד"ה והלא (השני)]. ע"כ לא נדרו רק על עריהם, ובשעת קיום הנדר החרים אתהם מד"ת ועריהם מטעם נדר.

עוד י"ל כמש"כ שם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא", דהקשה, דיל"ע הרי אסור לנדר שמא יבא לידי תקלה כמבואר ביו"ד (סי' ר"ג). ותיקף, דיל"ל בשעת צרה מותר לנדר כמש"כ שם (סעי' ה). והנדר היה שיחרימו את עריהם ואסורם בהנאה.

חידה. שירת הבאר במה חלוקה משאר שירות ומדוע?

תשובה. י"ל דבשירת הבאר אינה נכתבת אריח ע"ג לבינה או אריח ע"ג אריח כשירת הים וכשירת האזינו ושירת דבורה. והטעם, עפ"י המדרש בפרשת חקת וכן שם בתנחומא (אות כ"א) ומביאו רש"י ז"ל (שם) וז"ל אז ישיר ישראל. ומפני מה לא נזכר משה שם מפני שנענש ע"י הבאר. ואין אדם מקלס לאיספקלטור שלו. ולמה שמו של הקדוש ברוך הוא לא נזכר בה משל לשלטון שעשה סעודה למלך. אמר המלך אוהבי שם א"ל לאו. אמר אף אני איני הולך לשם. אף כך אמר הקדוש ברוך הוא הואיל ומשה אינו נזכר שם אף אני איני נזכר שם עכ"ל. ואחרי שלא הקדוש ברוך הוא ולא משה רבינו שרו שירה זו כמו בשירת הים מפני שמהולה בתוגה ויגון של משה רבינו אין דינה כשירת הים. יעויין עלי תמר מסכת מגילה (פ"ג ה"ז).

חידה. מהיכן ניתן להוכיח מפרשתינו שהבריאה כפופה לעמלי להתורה.

תשובה. א' י"ל כמש"כ האור החיים על הכתוב בפרשת חקת, במדבר (כא יז) "אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה". וז"ל "ואפשר כי שירה זו על התורה אמרוה, וכו'. כי ודאי היא זאת שירת התורה שנקראת באר מים, נקראת באר על שם המקור שהיא שכינה עליונה שנקראת באר, גם (מים) לפי שהתורה נמשלה למים, ואמרו עלי באר לשון עליה כי לא על באר שלמטה הם אומרים אלא על באר עלי פירוש עליון, ענו לה על דרך אומרו (שמות טו) ותען להם מרים שהוא דרך השיר. ואמרו חפרו שרים וגו' יתבאר על פי דבריהם (ב"ר ס"ד) שאמרו כי באמצעות עסק התורה מתקנים מקור עליון שנקרא באר, והתיקון הוא כפי בחינת מעלת העוסקים בתורה, הצדיקים הראשונים שהיו במדרגה גדולה הם שחפרו את הבאר ועשאוה לשות ממנה והם האבות בסוד (בראשית כט) והאבן גדולה על פי הבאר יגל את האבן וישק את הצאן, וכו'. ואמרו ומנחליאל במות פירוש ומאמצעות דבר זה שנחלנו אל במות נעשינו במדרגה עליונה על המלאכים שבחר בנו ה' יותר מהם. וכו', ע"כ. יעוי"ש דבריו הנפלאים. הרי דמבואר בדבריו, דע"י עסק התורה, מגיעים לדרגה גבוהה יותר מהמלאכים. הרי דכולם כפופים לעוסקים בתורה.

ב' בספר שבענו מטובך על הפסוק יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל הקשה הרי גם אם מכים בסלע יש קידוש השם ולמה נחשב שלא קדשו השם וביאר ע"פ המדרש ילקוט שמעוני ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק והוא מוציא מים מן הסלע כי כתוב ודברתם כי אם היו לומדים על יד הסלע היה בזה קדוש השם שיראו שלומדי התורה לא יחסר להם כלום וכל הבריאה כפופה להם ולכן זה לא נחשב שקדשו את ה' ויש רמז מכאן שהבריאה כפופה ללומדי התורה

ה' חידה. הצד השווה בין פרשת חוקת לפרשת שלח, ומה בכל אופן ההבדל בעובדא זה.

תשובה. א' דגם בפר' חוקת היה שילוח מרגלים, אמנם שם בטחו בזכותו של משה (כדכתיב בסוף הפר' - וברש"י שם).

ב' י"ל דבשני הפרשות מצינו עונש של מידה כנגד מידה. דהנה בפרשת שלח על שדיברו המרגלים בגנות ארץ ישראל, נענשו ככתוב בקרא במדבר (יד לו) "וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה'". וכתב רש"י ז"ל "במגפה לפני ה'. באותה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה. הם חטאו בלשון, ונשתרבו לשונם עד טבורם ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך טבורם, לכך נאמר במגפה ולא במגפה, וזהו לפני ה', באותה הראויה להם על פי מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא מודד מדה כנגד מדה", ע"כ. וכן מצינו שנענשו המתלוננים בפרשת חקת, במדבר (כא ו) "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל", וכתב רש"י ז"ל "את הנחשים השרפים. ששורפים את האדם בארס שיניהם: וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה. יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים", ע"כ.

אלא שיש הבדל בין הדברים, דבפרשת שלח היתה התופעה דבר מחודש, א' השרברבות הלשון, ב' יציאת תולעים מלשונם אל טבורם. משא"כ בפרשת חקת, הבאת הנחשים אינה דבר חריג כשלעצמו.

- עוד הבדל, דבפרשת שלח היתה המידה כנגד מידה ביושר, דהיינו כנגד הדיבור בלשון, השרברבות הלשון, וכנגד הדיבור על א"י שהיא טבורו של עולם, נענשו שהתולעים נכנסו לטבורם. משא"כ בפרשת חקת היה הן מידה כנגד מידה ביושר, דהיינו, "יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה דבר", וגם היה עונש של דבר והיפוכו, דהיינו "יבא נחש שכל המינין נטעמים לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים".

צ"ע. מדוע לא מצינו שמשה רבינו ביקש מחילה על חטא של מי מריבה.

תשובה. - י"ל כמש"כ הפנים יפות במדבר (כ כב) דסבר משה דעיקר השבועה לא היה אלא על אהרן מפני שאהרן עבר במזיד על מה שאמר הקדוש ברוך הוא ודברתם אל הסלע, אבל במרע"ה אחז"ל [ילקוט ש"ט מטות תשפ"ו] שהיה בטעות שמתוך הכעס בא לכלל טעות והיינו שוגג, והיינו דכתיב בפרשת האזינו [לב, נא] על אשר מעלתם בי וגו' על אשר לא קדשתם אותי וגו', והיינו דאף שהיה שוגג מ"מ אחז"ל [אבות פ"ד מ"ד] אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם, והיינו על אשר לא קדשתם, ועוד י"ל דסבר משה מפני שאחז"ל במסכת יומא [פו א] ארבעה חילוקי כפרה הם עבר על ל"ת תשובה ויוה"כ מכפרים, וכיון דכבר עבר יוה"כ לאחר שעשה תשובה על החטא סבר שכבר נתכפר, אך אחז"ל שם אבל מי שיש בידו חילול השם אין יוה"כ מכפר אלא מיתה ממרקת שנאמר [ישעיהו כב, יד] אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון, והיינו דכתיב על אשר לא קדשתם, ע"כ.

חידה. יש להתבונן, מהי השייכות של פרשת פרה אדומה לפרשות הללו, הלא מצות פרה אדומה נאמרה למשה כבר ביום השמיני למילואים כדי לטהר את הטמאים לקראת חג הפסח, ולמה המתינה התורה מלפרשה עד אמצע חומש במדבר.

תשובה. י"ל דמצות פרה אדומה נכתבה דוקא כאן, לאחר מעשה קרח. דהיות והיא מצוה חוקית שאין אנו יודעים טעמה. א"כ היה חשש שבני ישראל - עכ"פ בחלקם - לא יסכימו לקבל מצוה זו. לכן היא נכתבה לאחר מעשב קרח. ששם נתגלה לעין כל שמשה אמת ותורתו אמת. וגם המצוות החוקיות שאמר לבני ישראל, מאת ה' הם.

עוד י"ל כמש"כ בספר תורת המנחה פרשת חקת (דרשה סא עמוד 435) שסמך ענין פרה אדומה למתנות כהונה, כשאמר הקדוש ברוך הוא לאהרן כל טהור בביתך יאכלנו, אמר אהרן למשה, אחי תינח טמא שרץ ונבלה שנטהר בהערב שמש וטבילה דכת' ורחץ את בשרו במים וטמא עד הערב ובא השמש וטהר, אבל טמא מת דאמר רחמנא ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם וגו', במה יטהר, ובכמה זמן יטהר, מיד נאמר וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר זאת חקת התורה. ע"כ.

חידה. אדם שלא יכול לטבול לטומאתו איזה דבר מסייע לו לטהרתו, ומהיכן לומדים זאת מהפר'.

תשובה. תורה הרי היא מטהרת במקום שאינו יכול לטבול, וראה רמב"ם הלכות מקוואות פרק יא הלכה יב, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליתם אטהר אתכם, ע"כ. וראיתי שכן הורו כמה מחסידאי קמאי לתלמידיהם שלא יכלו לטבול במקוה שישקיעו עצמן יותר בתורה ועי"ז ייחשב להם כטבילה.

חידה. חוץ מפרה אדומה מה טהור שמטמא אחרים?

תשובה. א] - י"ל תינוק שנולד. שהוא טהור, ואמו נטמאת טומאת לידה מחמתו. וז"ל הספרא (תזריע פרשה א עד פרק א ח) "יכול המפלת בריית ראש שאינו חתוכה בריית הגוף שאינו חתוך ושיש לו שני גבין ושני שדראות הואיל ויש בהם מצורת האדם היא טמאה ת"ל וטמאה שבעת ימים, ובשמיני ימול מה זה מיוחד שהוא ראוי לבריית נשמה, יצאו אילו שאין ראויים לבריית נשמה, וטמאה, היא טמאה ואין הוולד טמא, הלא דין הוא ומה אם שהולד גרם לה טומאה הרי היא טמאה הוולד שגרם לטומאה אינו דין שיהא טמא, שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור, לא אם אמרת בשעיר המשתלח שאין לו טומאה, תאמר בולד שיש לו טומאה הואיל ויש לו טומאה היא טמא ת"ל היא היא טמאה ואין הולד טמא", ע"כ. ויעוין רמב"ם ז"ל (הלכות טומאת מת פכ"ה הי"א) והשגות הראב"ד ז"ל שם.

ב] - עוד י"ל, שעיר המשתלח, כדאיתא בספרא הנ"ל, "שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור", ע"כ.

ג] כל הפרות האחרות פר העלם דבר פרים הנשרפים.

ד] בסוטה מצינו שאם היא נסתרה ולא חטאה והשקו את האשה מהמים המאררים, הרי במי הסוטה יש בו גם ענין של מטהר טמאים שלמרות שנסתרה הרי היא טהורה, וטהרה ונקתה ונזרעה זרע.

חידה. מניין שאין אדם אוסר בע"ז דבר שאינו שלו מהפרשה.

תשובה. ראה באור החיים שכתב דהקב"ה אמר למשה עשה לך שרף, עשה לך משלך, כדי שכשיעבדו ישראל לא תיאסר, משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובשו"ת עונג יו"ט (סי' פב) כתב להוכיח שלא נאסר נחש הנחושת בהנאה, כמו שאמרו חכמים בע"ז (מד ע"א) שהוא משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וקשה דהרי בניו של משה לא ירשו את נחש הנחושת, ובודאי הניחו אותו להפקר ונתייאשו ממנו, וישראל היו מקטרין לו, וא"כ חזינן דאף אחר שיורשיו של משה הפקירו אותו עכ"ז לא נאסר כיון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומוכח דאין אדם יכול לאסור דבר הפקר.

חידה. היכן מרומז בפרשה שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה אפילו אחד שהיה רוצה בשגגה.

תשובה. משך חכמה כאן בפרשה: ויבכו את אהרן וכו' כל בית ישראל. פירוש, הכתוב מספר לנו בזה שלא היה כל הארבעים שנה רוצח נפש בשוגג שהיה נגלה למחנה לוי, והיה נפרד מביתו וממשפחתו. שאם היה, הלא חזרו במיתת אהרן - "מות הכהן הגדול" (להלן לה, כה) - והיה להם לשמוח.

חידה. ויבכו את אהרן כל בית ישראל, וברש"י מביא שהיה אוהב שלום ורודף שלום, ומטיל אהבה בין איש לאשתו, בכמה זוגות של אנשים ונשים השלים ביניהם אהרן הכהן בכל יום.

תשובה. הנה במס' מסכת כלה רבתי פרק ג מבואר ששמונים אלף זוגות עשה ביניהם שלום במשך הארבעים שנה, וזה הלשון: ובאהרן כתיב ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל, אפילו נשים, ולא נשים בלבד, אלא היו מפלשין טיט ועפר בטף ובוכין, לקיים מה שנאמר כל בית ישראל. תאנא שמונים אלף בחורים, קרואים בשם אהרן, יצאו אחרי מטתו, אמרו מרממותיה; ומאן דאהדר ואיעברה. וא"כ יוצא שכל יום הוא השלים בערך בין 6 זוגות של כהנים.

חידה. באיזה דבר בפרה אדומה סמכו על הנס, (אפילו שבעלמא אין סומכין על הנס) ומדוע.

תשובה. ראיתי מי שאומר שבדקו את הפרה אדומה דרך הענן לדעת אם היא טריפה או לא, וסמכו בזה על הנס. (עין תוס' שבת כב ע"א לאורה).

חידה. מים ששתו מהם תרנגולים כשרים לנטי" או לא, ומה זה שייך לפרשתנו.

תשובה. י"ל דבשו"ע או"ח (קס ד) הבני בזה שתי דעות, וז"ל, "מים ששתו מהם התרנגולים, או שלקק (פי' שתיית הכלב נקרא לקיקה) מהם הכלב, יש מי שפוסל ואין דבריו נראין, אלא בין באלו בין בכל שאר בהמה חיה ועוף, יש להכשיר", ע"כ. וטעם האוסר - והוא תרומת הדשן סי' רס - הביאו הבית יוסף (שם) דיש לפסול מדתנן (פרה פ"ט מ"ג) כל העופות פוסלין במי חטאת חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת ופירש רש"י ז"ל (חולין סב: ד"ה פוסלין) דשאר עופות אינם מוצצין אלא מגביהין פיהן אחר [שקלטון] מן המים והמים נופלין מפיהן והרי הם כמים שנעשו בהם מלאכה אמנם התוספות (חולין ט: ד"ה אם) חולקין על פירוש רש"י דמה מלאכה שייך בשתייה וכן נראה להוכיח מאור זרוע שכתב דמים שלקלק בהם הכלב פסולים לנטילת ידים משמע הא שאר בהמות וחיות לא ואי שייך עשיית מלאכה בשתייה אפילו שאר בהמה וחיה נמי ותו נראה דאפילו לפירוש רש"י דוקא במי חטאת פסלי שאר עופות בשתייה משום מים שנפלו מפיהם אבל לנטילת ידים ודאי בטלין במיעוטן והכי מוכח מדתנן (פרה פ"ט מ"א) נפל לתוכן דיו וכו' עכ"ל. וזו היא השייכות לפרשתנו. ויעוי"ש בב"ח.

חידה. הנה, העיר ירושלים בנויה היתה בעיקר מדרום להר הבית (עיר דוד) וממערבה לו (העיר העתיקה), ואילו ממזרח להר הבית (כיוון הר הזיתים) מסתיימת מיד קדושת ירושלים, ולא היה המקום מיושב. - ומה מאוד מפליא ששערי ההיכל היו פונים דוקא לצד שמם זה, כלומר שמי שבא מהעיר המערבית היה צריך לסובב את המקדש כדי להכנס לשערי המזרחי, ומבתי העיר לא היו נשקפים שערי ההיכל אלא אחוריו או צידו, ודבר זה אומר דרשני.

תשובה. ראה יומא טז ע"א, ומשמע שמחמת ששערי ההיכל יהיו מכוונים להר הזיתים בשביל עשיית הפרה אדומה.

חידה. מקור להלכות בקשת מחילה מפרשתינו, ומדוע לא הוזכר מקור זה בגמרא.

תשובה. על הפסוק ויתפלל משה בעד העם. כתב רש"י, מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול. ומדוע לא הוזכר מקור זה בגמרא כתב לבאר בספר דביר קדשו כי מאברהם אבינו לומדים את הדין שצריך למחול מהלכות תשובה וחובל ומזיק והיינו חיוב תשלומים וכו' ובה מיייר בגמרא. וממשה רבינו נלמד שהתפלל על העם שלא יהיה אכזרי וימחול ויתפלל עליו. בזה מיייר בריצוי לחבירו כי התשובה הוא שיתרצה למחול. וע"ע בספר אהל יעקב שכתב שאצל משה לא היתה כוונתם להתוודות ולבקש מחילה מפני שנתחרטו על פשעיהם, ורק באו בגלל הנחשים השרפים, אעפ"כ מחל להם והתפלל. משא"כ אצל אברהם דנתן לו מתנות גדולות, כדי שיפייס ויתפלל עליו, ולכך נתפייס ואותה תפילה ראויה לו אחר שהתוודה לפני ה' והשיב את הגזילה אשר גזל.

חידה. האם מיתת צדיקים מכפרת בכל גוני או שיש תנאי לכך, והיכן זה רמוז התנאי?

תשובה. במסכת מו"ק (כח ע"א) תניא א"ר אמי, למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך, מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת. וכתב במשך חכמה בפרשת אחרי ללמד שמיתת צדיקים מכפרת רק אם נתעורר האדם לעשות תשובה ולטהר מחטאיו, שמתבונן אם בארזים נפלה שלהבת, שזהו ענין פרה אדומה. ובתורת רפאל שכתב ותמת מרים אבל לא היה מים לעדה - לא היה מי שייקח מזה הלימודים הנצרכים, וכתוצאה מכך וירב העם עם משה. וקשה אם מיתת צדיקים מכפרת האין דבר זה לחוסר צדקות, והתירוץ שהמיתה של צדיקים זו השפעה, אך צריך שיידעו להיות מושפעים ממנה בצורה טובה שילמדו מזה מוסר השכל.

חידה. הנה המהרש"א הק' סתירה דבגמ' תענית ד"ט כ' שזכן למן באר וענני כבוד בזכות משה אהרן ומרים, ובגמ' ב"מ מבואר שהכל היה בזכות אברהם בשכר יוקה נא מעט מים זכו לבאר, ובשכר ל'שי ועשי עוגות זכו למן, ובזכות והשענו תחת העץ זכו לענני כבוד, ועיי"ש שתי' שבזכות אברהם זה יכל להיות אפי' מעט, אבל בזכותם זה היה כל המ' שנה, היכן מרומז תי' זה בדברי הגמ'.

תשובה. דברי המהרש"א מבוארים בגמרא תענית (ט ע"א) וכמו שכתב בספר לחמי תודה לבנו של בעל ההפלאה, שעד חטא העגל היה הבאר הענן והמן בזכות ישראל ואחר שחטאו בעגל היו בזכות משה ואהרן ומרים, וזה כוונת המהרש"א שלפי שעה היה בזכות אברהם היינו עד חטא העגל, וכל המ' שנה היה בזכות משה אהרן ומרים.

חידה. הקול קול יעקב בפרשתנו?

תשובה. רש"י כתב הקול קול יעקב שמדבר בלשון תחנונים, היינו כשהיה נצרך יעקב אבינו היה בא בתחנונים לבקש. וכן מצינו בפרשתנו שהשיב מלך אדום למשה לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך, וכתב שם רש"י אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם ואמרתם ונצקע אל ה' וישמע קולינו ואני אצא עליכם במה שהורישנו אבי ועל חרבך תחיה והיד חזקה, בהבטחת זקנינו והידיים ידי עשו. ומבואר שאמירת הקול קול יעקב הוא ברכה לדורות שישראל צועקים ונענים.

חידה. היכן רואים שהיה פה לבאר בפרשתנו (כמו פירש"י באבות י דברים שבער"ש בין השמשות ואחד מהם זה שהבאר פתח את פיו).

תשובה. בספר הכתב והקבלה כתב בשם הרנ"ו שהבאר שהיה במדבר לא הוציא מימיו תמיד, כי אם היה לו פה ורק ממקום למקום נתן מימיו, כי אם היה מוציא מימיו תדיר, היה הבאר מטשטש הדרכים בנהרותיו וביאוריו, כי נהרות רבות נמשכו ממנו, ככתוב, יבקע צורים במדבר, ונאמר פתח צור ויזובו מים הלכו בציות נהר. וממקרא זה יש כדמות ראייה למה שאמרו חז"ל לשון פי הבאר - שהיה פה ממש לבאר לפתוח ולסתום. ראייה לכך היא מן הכתוב פתח צור ויזובו מים הלכו בציות נהר. הלשון פתח נופל רק על פתיחת פה, כמו ותפתח הארץ את פיה.

חידה. היכן מרומז ברש"י בפרשה שיש עניין מן התורה בקריאת פרשת פרה.

תשובה. עין משך חכמה כאן בפרשה.

לקראת שבוע מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 229

פנינים לפרשת חקת

נכנס אברך יקר לחדרו של מורי ורבי מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ופרץ בבכי מר. היה ניכר עליו כי דבר מה מעיק עליו כבר תקופה ארוכה. כאן, במעונו של זקן ראשי הישיבות, בפני הלב הגדול, לב כל ישראל, הוא מצא לנכון לפרוק את כאבו. לדבריו, הוא חש כי אינו מתקדם ברוחניות

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

לפני שנים אחדות נכנס אברך יקר לחדרו של מורי ורבי מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ופרץ בבכי מר. היה ניכר עליו כי דבר מה מעיק עליו כבר תקופה ארוכה. כאן, במעונו של זקן ראשי הישיבות, בפני הלב הגדול, לב כל ישראל, הוא מצא לנכון לפרוק את כאבו.

לדבריו, הוא חש כי אינו מתקדם ברוחניות כפי שהיה מצפה מעצמו; הלימוד הולך בעצלתיים, התפילה אינה משהו, ובהתאם לכך גם מעמדו החברתי בכלל אינו בכי טוב, בינוני ומטה. "באופן כללי הכל הולך קשה" - סיכם את מצבו.

רבי גרשון הרהר מעט, פנה אל האברך ואמר: "ראה, אני יוצא כעת מהחדר, ומשאיר לך על השולחן דף ועט, שב ליד השולחן ותתבונן עם עצמך כמה דקות, וכתוב את המעלות הטובות שכן מצויות אצלך. תיכף אשוב".

רבי גרשון יצא מהחדר. האברך כתב. כששב רבי גרשון ועיין ברשימה הכתובה אורו עיניו, וקרא בהתרגשות: "נו, הרי לפי מצבך אתה עושה את המוטל עליך... אם כן הינך 'אדם גדול'!".

"מאי משמע 'אדם גדול'?", הוסיף רבי גרשון ואמר: "מרן הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל אמר פעם - איזהו אדם גדול? וכי רק מי שלומד שמונה עשרה שעות ביום? או רק מי שחי בפרישות מופלגת, או שהציבור מחזיקים ממנו כאחד מגדולי הדור הוא אדם גדול? לא ולא! לא רק הם נחשבים אנשים גדולים, אלא אדם גדול הוא מי שאין בו פגם בדרכיו והנהגותיו! אדם גדול הוא מי שעושה את המוטל עליו בכל זמן לפי מצבו ויכולותיו! גם אברך צעיר יכול להיות

אדם גדול!..."

נקודה זו המחיש המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א בסיפור נפלא:

שמעתי על יהודי יקר, שלאחר החתונה, כשרבו הנפשות בבית, נאלץ הבעל לעזוב את ספסלי בית המדרש, ויצא לעסוק במסחר בכדי לפרנס את משפחתו הגדולה.

באחד הימים בא הבעל לפני ה'סטייפלער', והשיח את צערו כי לאחרונה הוא שבור ורצון וחש חוסר סיפוק. "מדוע?" - התעניין ה'סטייפלער בהשתוממות, והלה השיב: "כל היום אני יגע לפרנסותי, נוסע מכאן לשם ומשם לכאן. סוף סוף מגיע הערב ואני בא לבית

המשך בעמוד 18

איך אתה מדמיין את השליח של בורא העולם? כנראה אתה מחכה שיבוא אליך מלאך המוות עם אלף עיניים רושפות ומזרות אימה, ויתאר בפניך את העונש הצפוי לך על עברותיך. מדוע כשבא אליך אדם בצורה נעימה ומדבר אליך מלב אל לב כאח אוהב, זה לא מספיק לך? רק את מלאך המוות אתה מזמין?!

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על השליחות מבורא עולם

"וַיִּשְׁלַח ד' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים" (במדבר כ"א, ו')

כל יהודי אינו אדם פרטי. כל ישראל ערבים זה לזה. כולנו חיים מקופה משותפת; כולם מפקידים באותה קופה ומושכים מאותה קופה. יש כאלה שמפקידים בקופה עבור כל עם ישראל, כמו רבי חנינא בן דוסא - "כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת" (תענית כד ע"ב), ויש כאלה שאינם מפקידים כלום, ורק מושכים ומושכים... הם חיים על חשבון הציבור

פעם אמרתי לנהג מונית שנסעתי איתו: "יש לי בשבילך שליחות ישירה מבורא עולם". הוא הסתקן: "מה השליחות?" אמרתי לו: "אני רוצה לבקש ממך שתפסיק להתגלח בתער."

הוא לא הבין על מה אני מדבר. הסברתי לו: "כשאתה מתגלח בתער אתה עובר על חמישה לאווים. על כל עבירה העונש הוא שלושים ותשע מלקות. על חמש עברות - מאה תשעים וחמש מלקות. אדם שמתגלח בתער בכל יום, אמור לקבל בכל יום מאה תשעים וחמש מלקות!"

"בזמן שבית המקדש היה קיים המלקות היו מתבצעות בפועל. היו דנים את האדם על העברות שעשה, אך אומדים כמה מלקות הוא מסוגל לספוג. בימינו אין מיתות בית דין ואין מלקות, אבל חז"ל (סנהדרין לו ע"ב) אמרו: "אף על פי שארבע מיתות בית דין בוטלו - דין ארבע מיתות בית דין לא בטל". מפרש רש"י: "פורענות בידי שמים הדומה למיתתה שהוא מחוייב בה".

הגמרא מפרטת: "מי שנתחייב בסקילה - או נופל מן הגג או חיה דורסתו. מי שנתחייב שריפה - או נופל בדלקה או נחש מכישו. מי שנתחייב הריגה - או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו (מי שנתחייב חנק - או טובע בנהר וכו').

אם כן, מה עושים בימינו למי שנתחייב מאה תשעים וחמש מלקות? ראשית, כיום אין מלקות. ושנית, גם אם היו מלקות, הרי אדם יחיד אינו מסוגל לספוג כמויות גדולות כזו של מלקות, ובוודאי אם הוא מתגלח בכל יום, ואמור לקבל את המלקות יום אחר יום.

מה עושה בורא עולם? אף על פי שבטלו מלקות - דין מלקות לא בטל. במקום מלקות מקבלים עונשים אחרים - ייסורים ומחלות

רחמנא ליצלן! אולם מכיוון שאדם אחד אינו מסוגל לספוג הכל בעצמו, ומכיוון שכלל ישראל ערבים זה בזה, מן השמיים מחלקים ומפזרים את הצרות הללו בין הרבה אנשים.

לעתיד לבוא, כשהאדם יבוא לשמיים, וייתייב לפני בית דין של מעלה, יראו לו רשימה של אנשים שסבלו מכל מיני מחלות וייסורים ומתו בגללו, רחמנא ליצלן, והוא עוד בא להשתתף בסעודת האבלים... הוא ישאל: "מה זה קשור אלי?" ואז יאמרו לו: "דע לך, הכל בגללך! אתה התגלחת מידי יום בתער, ידעת שזה אסור אך העדפת להתעלם מכך - והנה התוצאה. הכל עליך!".

את כל זה הרציתי באוזניו של נהג המונית, והוספתי: "תחשוב מה תהיה הרגשתך כשיראו לך את התמונה הזו. גם אם אני צודק בדברי רק בחמישה אחוזים, האם לא כדאי לך לא להתגלח במקום לקחת סיכון?!"

אך הוא ניסה להתחמק: "אם הייתי יודע שאתה אכן שליח של בורא העולם, הייתי מקבל את דבריך ללא היסוס ומפסיק לאלתר את השימוש בתער. אבל מנין לי שאתה בא בשליחותו של בורא עולם?"

אמרתי לו: "איך אתה מדמיין את השליח של בורא העולם? כנראה אתה מחכה שיבוא אליך מלאך המוות עם אלף עיניים רושפות ומזרות אימה, ויתאר בפניך את העונש הצפוי לך על עברותיך. מדוע כשבא אליך אדם בצורה נעימה ומדבר אליך מלב אל לב כאח

מדוע כשבא אליך אדם בצורה נעימה ומדבר אליך מלב אל לב כאח אוהב, זה לא מספיק לך? רק את מלאך המוות אתה מזמין?! הוא שמע 'מלאך המוות'

ואז יהיה לנו חופש" ... ואף אחד מהתלמידים לא מחה. כשהבין המלמד שהאיום שהוא יעניש את עצמו כבר לא משפיע עליהם, תפס את המקל והתחיל להכות בהם. תמהו התלמידים: "מדוע הרב'ה מכה אותנו?"

הסביר המלמד: "כל זמן שהיה אכפת לכם מהכאב שלי, די היה באזהרה שהזהרתי אתכם. אבל ברגע שאתם אדישים לכאב שלי, ואף שמחים בו, כי תצמח לכם איזו תועלת מכך- ראוי להעניש אתכם בכל חומרת הדין".

הנמשל: הקב"ה רואה את עם ישראל מתרפים מן התורה והמצוות, ואומר להם: אני אכה בגויים, כדי שאתם תשפרו מעשיכם ותחזרו בתשובה.

מדוע ה' עושה כן? התשובה היא שהקב"ה מביא פורענות על הגויים כדי שעם ישראל יראה מה הוא מסוגל לעשות, ייקח מוסר ויחזור בתשובה. וזה הביאור של מאמר חז"ל: "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל". וזהו שאמר הנביא: "הַכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמְנוּ פְּנוֹתָם הִתְרַבְּתִּי חוּצוֹתָם אֶמְרָתִי אֵךְ תִּיָּרָא אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר" (צפניה ג, ו-ז). אך כשרואה ה' שכל זה אינו מועיל, הוא מכה בהם עצמם.

והחכם עיניו בראשו, הוא אינו מחכה שה' יוכיח לו על בשרו שלא כדאי לעבור על מצוותיו, אלא מקדים ועושה תשובה, ועל ידי כך זוכה להארת פנים מן השמיים.

(מתוך הספר 'אריה שאג, ספר שמות')

אוהב, זה לא מספיק לך? רק את מלאך המוות אתה מזמין?!
הוא שמע 'מלאך המוות' וקפץ כנשור נחש: "לא, לא, חס וחלילה... רק שלא יבוא מלאך המוות! אני נותן לך מיד תקיעת כף, ומבטיח לך שמהיום לא אתגלח יותר בסכין..."

כשמכבדים אותי בסנדקאות, אנשים באים לבקש ברכות. כשבא אלי אדם המתגלח בתער, אני מוכיח אותו על כך. הוא לא מבין מה חמור כל כך, ואני מסביר לו וחוזר על כל העניין של המלקות, ועל החלופה שלהן בימינו. ואז אני אומר לו: "בגללך באות כל יום מאה תשעים וחמש צרות על יהודים, ואתה עוד רוצה לקבל ברכה? אם תקבל על עצמך לא להתגלח בתער, אברך אותך בכל הברכות..."
אין לכם מושג אלו תוצאות נפלאות יש לדיבורים הללו!

אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל

אומרת הגמרא (יבמות סג ע"א) "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל".

אומר ה"חתם סופר" זצ"ל: מעשה במלמד בחיידר שהיה אהוב מאוד על התלמידים. כשראה שהתלמידים מתעצלים בתלמודם, אמר להם: "אם לא תשתפרו בלימודים, אצבוט את עצמי". נבהלו הילדים ואמרו: "רב'ה, לא לא! אנחנו מבטיחים לך להשתפר! איננו רוצים שחלילה ייגרם לך כאב בגללנו!"

בתחילה הם עמדו בדיבורם והתאמצו ללמוד כראוי, אך עם הזמן השפעתו של ה'איום' של המלמד הלכה ופחתה, עד ששוב הם התרפו בתלמודם. אמר להם הרבי: "אני רואה שדברי כבר לא משפיעים עליכם, אם כן דעו לכם, אם תתרפו בלימודכם, אני אסטור לעצמי!"

נבהלו התלמידים ואמרו: "חלילה שבגללנו ייגרם כאב נורא שכזה לרב'ה האהוב שלנו. אנו מבטיחים ללמוד בחריצות רבה בלי שום רפיון!"

והדבר חזר על עצמו. בתחילה הם עמדו בדיבורם, אך עם הזמן, הם חזרו שוב לסורם והתרפו בתלמודם. אמר להם הרבי: "דעו לכם, אם תתרפו בלימודכם, אקפוץ מן החלון החוצה!"

אחד התלמידים החציף פנים, ואמר לחבריו: "הלואי והרבה יקפוץ

להתחיל את היום ברגל ימין

חווייה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'

הנוסעים קפצו לים והחלו לשחות. הרב ואזנר סיפר, שהוא ואשתו התרחקו מעט מהנוסעים האחרים מטעמי צניעות. הם ידעו לשחות היטב, ועובדה זו הצילה אותם - רק שישה אנשים מכל נוסעי האוניה הגיעו בשלום לחוף! הרב ואשתו נותרו חסרי כל, כאשר רק הבגדים הרטובים לעורם. הם החלו לחפש בית שיש בפתחו מזוזה

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על מי שממית עצמו על התורה

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (במדבר י"ט, י"ד)

ולא שבט לוי בלבד...

לקבוצת יהודים: "אתם היהודים, לא תמשיכו לאכול את לחמנו!". על אף שבאותה תקופה הוא כבר מסר שעורי תורה, והיה לו ילד קטן בגיל שנה וחצי, הוא שב הביתה ואמר לאשתו, שקיבל החלטה לעזוב את אוסטריה.

חמיו היה אדם עשיר. הרב וואזנר סיפר לו על כוונתו לעזוב את המדינה. "אני מריח ריח של שריפה. אירופה בוערת. צריך לברוח מכאן!"

"לאן תלכו?" שאל חמיו, והרב וואזנר השיב: "לארץ ישראל!". באותה תקופה שלטו הבריטים בארץ, והם ניהלו מדיניות שלא איפשרה ליהודים לעלות לארץ בלי 'סרטיפיקט' - אישור עלייה. האישורים ניתנו במשורה, כאשר ההנהגה הציונית ששלטה על האשורים הללו, דאגה שרוב מקבלי האשורים יהיו אנשים חילוניים, כאשר לחרדים היו זורקים בקושי אישורים בודדים, וזאת כדי שלא יגיעו לארץ יותר מדי חרדים.

חמיו טען שזו סכנת נפשות לנסעו לארץ ישראל, ואלו הרב וואזנר טען כי סכנה היא להישאר באירופה. החליטו שניהם לשאול תלמיד חכם חשוב שהיה מקובל על שניהם והתגורר בפרשבורג. השיב להם אותו תלמיד חכם: "הגמרא (כתבות קי ע"ב) אומרת: 'הכל מעלין לארץ ישראל', זו הלכה פסוקה ברמב"ם (הלכות אישות פרק י"ג הלכה כ'), ולכן אי אפשר למנוע מאדם לעשות כן".

דרשו חז"ל (ברכות סג ע"ב): "מנין שאין דברי תורה מתקימין אלא במי שממית עצמו עליה? - שנאמר: 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'".

אם רוצים אנו ללמוד כיצד מתעלים בתורה תוך התגברות על כל הקשיים שבדרך, אם רוצים לדעת מהי המשמעות של אדם ה'ממית עצמו באהלה של תורה' כפשוטו, הרי לנו סיפורו של עמוד ההוראה, פוסק הדור הגאון האדיר רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, ראש ישיבת "חכמי לובלין" בבני ברק, רבה של שכונת "זכרון מאיר" בעיר ומחבר ספרי שו"ת "שבט הלוי".

סיפורו של הרב מופיע בספר הנקרא "ולא שבט הלוי בלבד", כלשון הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (פי"ג הי"ג), כי שבט הלויים הובדל כדי לעסוק בעבודת השי"ת ומוסיף: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו ... הרי זה נתקדש קודש קודשים".

סיפור חייו של הרב וואזנר מתאר כיצד גדל והתעלה בתורה, כאשר מצעירותו דבק בתורה, בכל מצב ומול כל קושי.

ההחלטה לעלות לארץ ישראל

הרב וואזנר זצ"ל לא הגיע מבית של גאונים או גדולי תורה, אלא מבית חרדי רגיל, והקב"ה בכל דור ודור מכין את הצדיקים הללו שתהיה להם הצלה, כדי שיעמידו תורה בכלל ישראל.

הוא נולד בעיר וינה שבאוסטריה. רוב היהודים בעיר היו מודרניים, וכך היה החינוך שקבלו. כך, למשל, בצעירותו למד הרב וואזנר בעצמו שחיה, וכן אשתו לעתיד. למעשה, הידע הזה הוא שעמד להם להינצל בהמשך חייהם.

כשנה וחצי לפני שפרצה מלחמת העולם השנייה, הרגיש הרב וואזנר כי הקרקע בוערת תחת רגליו. הוא שמע על הצורך הנאצי שהתחיל לכבוש מדינות. באחד הימים שמע צעירים אוסטריים האומרים

- "ומנין תהיה פרנסתכם?" הקשה אבי אשתו.

- "על מנת כן", השיב הרב וואזנר.

- "וכיצד תיסעו בלי סרטיפיקט?" הוסיף חמיו.

והרב השיב שישנה אנייה המפליגה לארץ בעלייה בלתי ליגלית, והם ייסעו באנייה הזו.

נותרה בעיה אחת: מה יהיה גורל הילד. הרב וואזנר הסכים להשאירו בבית חמיו, וכאשר הוא יסתדר בארץ, כבר ימצא את הדרך להביאו אליו.

שחיה בלב ים באמצע הלילה

כאמור, האנגלים שלטו בארץ, והם מנעו מאותן ספינות בלתי חוקיות להגיע לחופי הארץ. הם היו מציבים צופים בחופי ישראל, כדי שיראו את הספינות מגיעות ומנעו מהן לעגון בחופי הארץ.

לאחר ימי הפלגה ארוכים, כאשר התקרבה הספינה לחופי הארץ, התברר לקברניט שהם התגלו על ידי הבריטים, ואם ינסו להתקרב לחוף - יילכדו. הוא המשיך להפליג במרחק מהחוף, כדי לנסות למצוא מקום לעגון, אבל במהלך ההפלגה נגמר הדלק באנייה, והיא נעצרה במקום.

היה זה יום שני של חנוכה שנת תרצ"ט, כאשר הספינה נעצרה במרחק של כשני קילומטרים מול חופי נתניה. הקברניט הודיע לנוסעים, שהדרך היחידה להגיע לחוף היא בשחייה. היה עליהם לשחות שני קילומטרים בים החשוך. חודש כסלו, ים סוער, לילה, הנוסעים קפצו לים והחלו לשחות.

הרב וואזנר ספר, שהוא ואשתו התרחקו מעט מהנוסעים האחרים מטעמי צניעות, הם, כאמור, ידעו לשחות היטב, ועובדה זו הצילה אותם - רק שישה אנשים מכל נוסעי האנייה הגיעו בשלום לחוף!

הרב ואשתו נותרו חסרי כל, כאשר רק הבגדים הרטובים לעורם. הם החלו לחפש בית שיש בפתחו מזוזה.

כאשר מצאו בית כזה, דפקו על הדלת, עיפים, רטובים ורעבים. היה זה באמצע הלילה, לשמע דפיקותיהם התעורר בעל הבית משנתו ופתח את הדלת, הוא גילה שני אנשים רטובים ותשושים, ולתדהמתם, הוא סילקם בצעקות וטרק את הדלת!

כל ימיו היה רגיל הרב לומר לבניו, כי יעקב אבינו אמר על עצמו: "כי במקלי עברתי את הירדן", ליעקב אבינו היה לפחות מקל, ואלו לו עצמו אפילו מקל לא היה! ועם כל זאת הצליח לשרוד ולהינצל. לאחר מכן הם דפקו על דלת נוספת, ובעלי הבית הכניסו אותם לדירתם, ונתנו להם אוכל, בגדים ומעט כסף כדי שיוכלו להמשיך בדרכם.

עמל התורה בעוני ובחוסר כל

כך הגיעו לירושלים, שם החל הרב לחפש ישיבה או כולל, וגם מקום מגורים. כסף לא היה להם, ואשתו הצדקת, שהייתה בת עשירים והורגלה מילדותה לחיי תפנוקים, הסכימה להסתובב בין הבתים ולבדוק היכן מחפשים עוזרת לניקיון ולכיבוס בגדים, כך תוכל להשתכר מעט למחייתם, ובלבד שבעלה יוכל לשבת וללמוד.

כבר ביום הראשון שהגיעו לירושלים, אסף הרב חבורת אברכים ומסר להם שיעור בהלכה. לאחר מכן הוא הצטרף לכולל שלמדו בו

באותה עת כמה מגדולי הדור, כמו גאון ישראל הגרש"ז אויערבך זצ"ל ועוד. העוני היה כה גדול, עד שהוא ביקש שיממנו לו את דמי הנסיעה לכולל, תוך שהוא מבטיח שגם בשעת הנסיעה יעסוק בתורה ללא הפסקה.

אי אפשר לתאר את עמל התורה שלו באותם ימים, כאשר הוא בעוני ובחוסר כל. הוא היה גר סמוך למרא דארעא ד'ישראל, הגאון מהרי"ץ דושינסקי רב העדה החרדית בירושלים, והיה רגיל לדבר עמו בלימוד. סיפר הרב דושינסקי, כי בכל עת שהסתכל לעבר חלונו של הרב וואזנר, היה רואהו יושב ועוסק בתורה, עד שלא ידע אימתי הוא הולך לישון.

[סיפר בנו של הרב וואזנר זצ"ל, כי כאשר אושפז אביו בבית חולים לאחר התקף לב, והוא הגיע לבקרו, ברך עליו 'שהחינו' בלא שם ומלכות. לתמיחתו של הרב על מה ולמה מברך עליו בנו, השיב הבן, כי לראשונה בחייו הוא רואה את אביו בבגדי לילה! תמיד כשהלך לישון הוא ראה את האב לבוש בבגדי הרגילים ולומד, וגם כאשר קם בבוקר ראה את אביו לומד, כך שמעולם לא ראה אותו בבגד שינה!]

נס הצלת בנו

בינתיים נולד ילדם השני בארץ, כאשר בנם הגדול, כאמור, נותר בחו"ל אצל חמיו וחמותו. המלחמה פרצה, ובמשך שש שנים הם לא ידעו מה עלה בגורל בנם. השמועות שהגיעו מעבר לים סיפרו על הרג המוני יהודים, והדאגה הייתה רבה. כל אותה עת הרגיעו הרב דושינסקי והבטיח, כי בעזרת ה' יראה את בנו בריא ושלם ויגדלו לתורה. זו הייתה הבטחה מופלאה, וכי מי יוכל להציל פעוט יהודי, בעת שמיליוני יהודים נטבחים?!

אך כפי שהבטיח הרב דושינסקי, כך אכן היה. בניסים גלויים הצליח הילד לשרוד את ימי השואה הנוראים. הסב מסר אותו ואת בן דודו לידי גויה הונגריה, ושלם לה הון עתק, תוך שהוא מבטיח לה שאם הילד יינצל, ישלם לה סכום כסף נוסף. אותה גויה הייתה מחסידות אומות העולם, והיא שמרה על שני הילדים במסירות נפש, כל אימת ששמעה שהקלגסים הארורים מחפשים אחרי יהודים, החליפה מקום מחבוא.

פעם אחת הלשינו השכנים הארורים שהיא מחביאה ילדים יהודיים, והקלגסים הגיעו אליה. היא הכחישה בכל תוקף, ואז לקחו את בעלה ואיימו עליה, שאם לא תגלה היכן הילדים, הם יהרגו את בעלה. הגויה המשיכה להכחיש, והארורים ירו בו למוות. עד כדי כך הייתה גדולה מסירותה למען הילדים!

בגמר המלחמה, נותרו הילדים בריאים ושלמים. כאשר החלו להגיע רשימות הניצולים, גילה הרב וואזנר כי בנו נכלל ברשימות, והוא נמצא בלונדון. כך התקיימה הבטחתו של הרב דושינסקי, והבן הגיע אל הוריו בריא ושלם.

דיין בגיל עשרים ושש!

אלו הן רק מקצת מהתלאות שעבר הרב במהלך השנים, כאשר בכל מצב המשיך לעמול בתורה, עד שיצא שמו למרחקים.

**מיד כאשר מסרתי את הכתר לגולל התכופף אלי מיישהו - הרב פלמן
- תפס את ידי בחביבות ואמר לי משפט קצר באהבה רבה: "אם תלמד
טוב אז גם על הראש שלך יהיה כתר תורה". מעולם לא דיברתי עמו,
ומסתמא הוא לא ידע מי אני, אבל המשפט שאמר לי, נתן לי כאילו
בעיטה לגבהי גבהים!**

דרכי החינוך המיוחדות של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל

"על כן יאמר פספס מלחמת ד'" (במודבר כ"א, י"ד)

אחד מבניו של הרב פלמן סיים את שמחתו באולם שמחות בבני ברק. השעה הייתה אחת וחצי אחרי חצות לילה. בני המשפחה המתווכים לעגלה גדולה לסחוב את המתנות ולסרוך את הרגליים לבית, מתוך שמחה.

לפתע נעצר לידם רכב, ובתוכו ישב יהודי חסידי לא צעיר. הוא הציץ לראות מי ומי העומדים כאן ברחוב, ואז בבת אחת פתח את החלון בהארת פנים והתעניין: "להיכן צריכים?"

"לרחוב עמוס".

"אתם יכולים להיכנס לרכב שלי".

הוא לא רק דיבר, אלא יצא מהרכב לקראתם, פתח את הדלתות, העמיס את כל המתנות. כמה מבני המשפחה נדחקו ונכנסו לרכב.

הוא הביא אותם עד לפתח ביתם.

הם הביטו זה אל זה כל הדרך, תמהים להבין מי הוא ה'אליהו הנביא' שהגיע כך באישון לילה לסייע להם, אין להם שום היכרות עם הדמות (הם חששו לשאול "מי אתה?" שמא הוא ידיד וותיק ורק העייפות שלהם מטשטשת את הזיכרון). כך כארבעים דקות הוא חג סביבם, עד שכל המתנות והחוגגים הגיעו למענם בשלום ובשלווה. ברגעים האחרונים, הוא פנה לפתע לבעל השמחה - בנו של ר' בן ציון: "אומנם אתה לא מכיר אותי, אבל אני מכיר אותך, או יותר נכון את אביך."

"לפני שנים למדתי בישיבת מכנובקה, בשנים שהרב פלמן זצ"ל מסר שיעורים שם בישיבה לבקשת האדמו"ר זצ"ל."

"למען האמת באותה תקופה לא הייתי בחור כל כך טוב, עד ש... עד שבאחד מהשיעורים, הרב פלמן שאל סתירה משני מקומות במסכת, ועניתי לו סברא לחלק ולתרוץ את הסתירה. בעת שעניתי הוא הקשיב ואמר כי זו סברא טובה, והסביר לתלמידי השיעור מה שאמרתי. והנה. באותו יום בשעות הערב, שלא כרגיל ולא כמתוכנן, הגיע לישיבה וחיפש אותי. כאשר מצאני, ניגש אלי בשמחה כאשר בידו קונטרס 'שלמי תודה' שיצא לאור באותם ימים, ואמר: 'באתי לכאן לישיבה כדי לתת לך

מתנה עבור הסברא שאמרת הבוקר, כיון שעד עכשיו אני נהנה מהסברא שאמרתי'.

"הדבר עשה עלי רושם אדיר. ומאותו לילה נהייתי 'מחובר' יותר לסוגיא ולגמרא, והיחס הזה נתן לי דחף עצום ללמוד, ומאותו ערב ניצלתי את שנות בחרותי לתורה. וכיון שלמדתי יותר טוב, לאחר כשבוע אמרתי לו ביאור נוסף בסוגיא, ובשעת מעשה חשב על הדברים בשתיקה. אך "למחרת לפני השיעור קרא לי ואמר: 'חשבת על הדברים שאמרת אמש כתשובה על מה ששאלנו, וזו תשובה אמיתית'. ושוב הוציא קונטרס נוסף בשמחה והעניק לי כהכרת טובה על התירוץ הנכון שלי. ראיתיו שהוא באמת שמח מהחידוש התורני שלי."

"ולכן אע"פ שאינני מכיר אותך אישית, אני מעזר לך אפילו עד אור הבוקר לסחוב חבילות. כי אביך הטעין לי חבילות של תורה, והאיר לי את חיי הישיבה כאור הבוקר. תספר לו על כך, והוא יאמין לך, כי יזכור אותי ואת המתנה שנתן לי. תודה."

הרב מלביש כתר על ראשו של ילד

כיום, הוא מגיד שיעור בשיעור ג' בישיבה קטנה בבית שמש. והוא סיפר:

זאת לתעודה: מכתבי ההוקרה שהעניק הגב' צ'פלקן. מתוך הספר 'ספר ללא שם'

שהסכים שהרב ילמד עם הילד שלו, כי הילד לא נתן לו מנוחה והגיע לכולל, יום יום, לא ויתר, "הרב העביד גם אותי... עד שנאלצתי להשקיע בילד. אך הבנתי כי זו טובתו האמיתית של הילד. ולמדתי אותו בסבלנות".

חלפו כמה חודשים, והרב אמר לאביו של הילד, כי לדעתו כבר חזר לו החשק ללימודים, ואין עוד צורך ללמוד איתו. "ובעזרת ה'", אמר הרב, "השבוע רצוני לתת לו שלושה חלקי 'שלמי תודה' כמתנה על בחינותיו במשך 3 חודשים". האב הציע, כי הוא ירכוש סט של רמב"ם מהודר, ויביא את הספרים לבית הרב, והרב יכתוב עליהם את ההקדשה, ויתן את הספרים לילד.

כאשר נכנס הילד ביום שישי, אמר לו הרב: "כיון שבחנתי אותך במשך 3 חודשים וכל שבוע ידעת יותר ויותר טוב, ומאוד נהניתי ממך, לכן מעניקים לך את הרמב"ם הזה כמתנה!". הרב הוציא את הכרך הראשון של הרמב"ם וכתב הקדשה מיוחדת. כיום, ילד זה הוא מחשובי תלמידי החכמים בעירו. וברור לו כי סולם העלייה שלו נרכש באותם 3 חודשים, שהפכו לו את התדמית העצמית הירודה שהיה נתון בה.

(מתוך הספר 'ספר ללא שם')

בשיעור א' בישיבה קטנה, הייתי בחור חלש בלימודים, בקושי למדתי, ולא הבנתי את הנלמד. הייתי נחשב לבחור חלש בכל קנה מידה. תלמיד חכם פלוני סידר לי חברותא מדי ערב בבית הכנסת 'נחלת משה' בבני ברק.

ראיתי את ר' בן ציון מפעם לפעם והוא ראה אותי אבל מעולם לא דיברנו, מה לילד קטן בשיעור א' בישיבה קטנה עם רב המקום.

יום אחד בסוף הקיץ התקיימה בקהילה 'הכנסת ספר תורה'. מנהג המקום שלפני שמכניסים את הספר תורה לארון קודש, קוראים בו בתורה, ובסיום מגביהים את הספר - הגבהה וגלילה.

בעת ההגבהה נדחקתי למקום והחזקתי את הכתר של הספר כדי למסור אותו לגולל. מיד כאשר מסרתי את הכתר לגולל התכופף אלי מישוה - הרב פלמן - תפס את ידי בחביבות ואמר לי משפט קצר באהבה רבה: "אם תלמד טוב אז גם על הראש שלך יהיה כתר תורה".

מעולם לא דיברתי עמו, ומסתמא הוא לא ידע מי אני, אבל המשפט שאמר לי, נתן לי כאילו בעיטה לגובה. לגובה? לגובה גבהים! אינני יכול להסביר את זה, אבל קיבלתי חיזוק. תפסתי את עצמי ללימודים ברצינות בשקידה וברצון עז, ועליתי על דרך המלך. מידי פעם כאשר היה לי קצת קשה נזכרתי במשפט 'אם תלמד טוב יהיה על הראש לך'..."

המשכתי את השטייגן במ בישיבה גדולה. והיום הנני ר"מ בישיבה בשיעור ג'. לא שזה הכוונה ל'כתר' על הראש. כי 'כתר תורה' שעל הראש לא נמדד דווקא במשרה כזו או אחרת. אבל זה רק ביטוי למצב שלי מול מה שהייתי, לפני שר' בן ציון ניסה להניח לי את הכתר על הראש..."

וזאת לתעודה

יהודי מהקהילה, לחש באוזני הרב פלמן והתאונן: "לילד שלי אין כל כך חשק וטעם בלימוד". הוא פירט את הרקע והמצב הכללי של החיידר, המלמד והילד.

"אני כבר אדבר עם הילד" - תגובת הרב.

הרב חיפש את הילד לפגישה אקראית, ואמר לו: "שמעתי עליך שאתה לומד טוב, הייתי מעוניין שתשמח אותי, ותבוא ביום שישי להגיד לי מה למדת בהמשך השבוע בחיידר".

מאותו יום, לא נתן הילד לאביו מנוחה, ובמשך כל ימות השבוע ביקש ממנו שילמד איתו, כדי שיוכל להגיד לרב את מה שלמדו בחיידר. אבא למד איתו ברוגע ובמתנות.

ביום שישי, הוא הגיע.

הרב שמע ממנו את כל מה שלמד, ולאחר מכן אמר לו: "אני רוצה לכתוב לך תעודה שידעת מצוין". הרב לקח דף וכתב בשבחו, בסיום הכתיבה הוציא את החותמת של הרבנות (שהשתמש בה רק לעיתים רחוקות) והחתים אותה. אחר כך אמר לילד: "שימחת אותי מאוד, ואני רוצה שתמשיך לבוא אלי, בכל יום שישי!".

כך נמשך הדבר ג' חודשים.

אבי הילד סיפר לימים בחיזוק, כי בשעתו כמעט 'הצטער' על

"אני?! שאני אוריד טלית קטן?!" הוא סטר לחוקר סטירה כה עזה, עד כי הלה צנח מכסאו וכובע המצחייה שלו עם העיטור שעליו, נפל על הרצפה. יכולים אתם לתאר לעצמכם לאילו מכות זכה הוא לאחר מכן...

הגה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל על מסירות הנפש של גיסו, רבי אהרן רבינוביץ זצ"ל

"אדם כי ימות באהל" (במדבר י"ט, י"ד)

לאחר שחרורו, התגורר אהרן בסמרקנד. שם היה מארגן ראשי של התפילות וההקפות בחג שמחת תורה. ואם כי בשנים הקשות הללו פחדו אנשים פחד מוות מהשלטונות, הוא הצליח להחזיק את כל מתפללי בית הכנסת עד לשעה ארבע לפנות בוקר, וכולם התקהלו סביבו...

מי שהצליחה להוציאו מהכלא היתה חמותו. במשך כל אותן שנים חיכתה אשתו לבעלה. כדי להימנע משיחות מסוכנות על הבעל הנעדר, לא ניסתה מעולם להתקבל לעבודה, והשתכרה רק מעבודות צדדיות מזדמנות. בתה נולדה לאחר מאסרו של בעלה, והיא גידלה אותה בדוחק רב ביותר.

לאחר צאתו של אהרן לחופשי, בשנות החמישים, הם עלו ארצה וכאן נולדו להם ילדים נוספים, ברוך ה'. גם בארץ ישראל חיו בדוחק רב, אך למרות זאת היה אוסף רבי אהרן בכל שבת את כל ילדי השכונה כדי ללמוד איתם פרקי אבות, ואשתו היתה מחלקת להם סוכריות לאחר סיום הלימוד.

גם היא היתה בלתי שגרתית. מעודי לא פגשתי מישהו שידמה לה. לא ידעה עלבון מהו, מעולם לא כעסה על איש, ואופייה היה חזק כמו פלדה.

מספר בנם, ר' בנימין יצחק:

עם שחרורו של אבא זצ"ל מהכלא הסובייטי ועלייתו ארצה, הוא לא חדל לדאוג ליהודי רוסיה. סבלו הממושך בהשגת מצות לפסח בכלל ולליל הסדר בפרט, הביא אותו ואת אמה ע"ה לפעול במסירות נפש, כדי שכל יהודי באשר הוא, שניתן לקבל את כתובתו המדויקת

אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כפי שסיפרתי, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, ברחו האחים אהרן ושולם רבינוביץ מפולין לרוסיה מאימת הנאצים. רוסיה קיבלה את פניהם עם בתי סוהר ומחנות עבודה משלה.

שלום הגיע לרוסיה יחד עם יחידות צבא של פולין, ואילו אהרן הצליח לחצות את הגבול בדרך לא חוקית. ומי הסגיר אותו? היה זה דווקא בחור יהודי מפולין, חבר חדש בקומסומול, שראה את הפליט והלשין עליו לשלטונות הסובייטיים. יהודים ניסו להניאו מכך באומדם: "מדוע עושה אתה זאת, והרי יאסרו אותך?" אך הלה היה 'בעל עקרונות' וכל הניסיונות לשכנעו לא צלחו.

אהרן נאסר, והיה כלוא בתנאים קשים ביותר, אי שם הרחק בצפון. לאחר מאסרו של שלום, יצא אהרן לחופשי, אך לא לזמן ארוך. הוא נאסר עם בני משפחת זיידמן באשמת 'הקשר הפולני', ועם עוד מחוסרי הבית שלנו אצלם. אהרן היה אחד מהם, ועם הזמן הפך לבן בית ולחלק מהמשפחה. וכך מצא עצמו נשלח לכלא לעשר שנים! היה זה שלושה חודשים בלבד לאחר נשואיו.

חייהם של הפליטים היהודיים מפולין היו קשים, ושיעור התמותה אצלם היה גבוה במיוחד. בין שתי תקופות המאסר שלו, עזר להם ר' אהרן בכל מה שיכול: ביקר בבתי חולים, עסק בחסד של אמת. (אגב, לבית זיידמן הגיעו לאכול וללון לא רק פליטים מפולין, אלא גם מלנינגרד, ממוסקבה ומכל מקום אפשרי...).

וכן מספר יעקב לרנר:

בשנת תשי"ז הגיע הרב יצחק זילבר לסמרקנד, שם גרתי, כדי לבקר את קרוב משפחתו, אהרן רבינוביץ.

בשל ענייני יהדות שלחו את הרב אהרן למשך עשר שנים לסיביר. במהלך החקירה אמר לו החוקר: "הורד מיד את הטלית קטן, מדוע יושב אתה מולי לבוש כך?"

"אני?! שאני אוריד טלית קטן?!"

הוא סטר לחוקר סטירה כה עזה, עד כי הלה צנח מכסאו וכובע המצחייה שלו, עם העיטור שעליו, נפל על הרצפה.

יכולים אתם לתאר לעצמכם לאילו מכות זכה הוא לאחר מכן?

סיפר לי רופא יהודי, אליו הביאו את אהרן אחרי המכות שספג, כי הוא חבש את פצעיו וריפא אותו. שנים לאחר מכן קראתי ספר של אסיר לשעבר, ושם מתואר הקטע בפירוט, רק מבלי לציין שמות.

אבל היה משהו מיוחד שהם אמרו השכם והערב, ממש מידי יום ביומו: "אבל אתם היהודים של מאה שערים לכם לא נעשה דבר. מטרתנו וכוונתנו רק ל'ציונים'. איתם אנו נלחמים, אבל את היהודים ממאה שערים לא נהרוג". הדבר היה נראה תמוה ופלאי: מה להם וליהודים של מאה שערים!?

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל על היהדות והתפילות

"וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלִּפְנֵי עֶרְךָ יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל" (במדבר כ"א, א')

מי זה "הכנעני"? אומר רש"י: "הכנעני - זה עמלק, שנאמר 'עמלק יושב בארץ הנגב'". אלא כיון שידעו כוחה של תפילת ישראל, "שינו את לשונם לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל טועים ומתפללים להקב"ה כי ייתן את הכנענים בידם והם אינם כנענים". אולם תחבולה זו לא הועילה להם, כי "ראו ישראל לבושיהם" כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו: נתפלל סתם, שנאמר: 'אם נתון תתן את העם הזה בידך'.

עד כאן דברי רש"י. שמעתי מהצדיק רבי דן סגל שליט"א ששאל: משהו לא ברור כאן, הן שינו את לשונם ללשון כנעני, ואת הלבוש השאירו כעמלקי. לכן עם ישראל הסתפקו מי הם. האם לא יכלו לשנות גם את הלבוש ללבוש כנעני? תחשבו רגע, מה קל יותר: לשנות את הלשון או את הלבוש? הלא וודאי שינוי הלשון קשה ומורכב יותר, ואם הצליחו לעשות כאלו מאמצים לשנות את הלשון, יכלו לשנות גם את הלבוש - ילבשו לראשם כובע של כנענים, חולצה קצרה כמו הכנענים, מכנסיים צהובים וכו', וגמרנו. שאלה קשה. אמר רבי דן: "לא! אין אפשרות לשנות את הלבוש, כי אם הם היו משנים את הלבוש ככנענים - הם היו באמת כנענים. כי הלבוש - זה האדם! מוראדיג! והיינו שבאופן כזה אם עם ישראל היו מתפללים על כנעניים התפילה מתקבלת בפשטותה.

"מה חשוב איך אני לבוש", תמה פלוני, "חולצה אדומה או אחרת, מה הנפקא מינה...?". התשובה לשאלתו רמוזה כאן בתורה, אמר רבי דן: "הלבוש זה האדם". אומרים על בחור פלוני, או על בת פלונית - הוא לא רחובי, הוא בחור טוב מאוד רק בסך הכל הוא לובש רחובי... טוב מאוד! אבל אין הדבר כן, כי אם הוא לבוש כמו ברחוב אז הוא עצמו רחובי. געוואלדיג, כך שמעתי מר' דן: הלבוש הוא האדם.

פעם הגיע לרבי עקיבא איגר זי"ע יהודי שלבוש כמו גוי, אמר לו הגאון כך: עם ישראל הוא כמו אש כנאמר: "והיה בית יעקב אש". גויים, הם מים, כמו שנאמר: "מים רבים לא יוכל לכבות את האהבה", היינו שאומות העולם לא יוכלו לכבות את האהבה של הקב"ה לעם ישראל. והנה, כאשר מים ואש הולכים ביחד מי גובר על מי? המים מכבים את האש. נמצא שהמים יותר חזקים. אז המצב רע ומר!

וכיצד המים לא יוכלו לכבות את האש? מתי האש בכל זאת מתגברת על המים - המשיך הגאון רבי עקיבא איגר - כאשר יש סיר באמצע, המים למטה תחתיה - אז האש מנצחת ומרתיחה את המים. האש גוברת והמים מתייבשים ומתנדפים. כלומר, ההבדלה בין המים לאש - זו התקווה של המים. אמר לו רבי עקיבא איגר: ה"קדרה" המבדילה אלו הבגדים - הביגוד היהודי. עם הבגדים הללו - כלל ישראל מנצחים ומתגברים על כל אויביהם.

הגויים מכירים בכח תפילת היהודים

למדנו מדברי רש"י דבר מבהיל: אותם עמלקים מקוללים ימ"ש, ידעו את כל התפילה של עם ישראל. הם הכירו בכך שאם היהודים יישאו עיניהם למרום בתפילה - הם אבודים, לכן החליטו לתחבל תחבולות כדי לברוח מהבעיה.

הגויים העמלקים מאמינים בתפילה של על ישראל! כאשר הגלה נבוכדנצר את ישראל לבבל, הזהיר את מפקד הצבא, נבזראדן, שירדוף אחריהם במהלך כל הדרך ולא ייתן להם מנוחה, כי אם היהודים ינוחו, יהיה להם זמן להתפלל לקב"ה, וכל התוכניות בטלות ומבוטלות. על כך נאמר בפסוק: "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון" (תהילים קלז, א) כי עד אותה שעה שהגיעו לבבל לא ישבו לנוח עד שהגיעו לבבל. נבוכדנצר פחד מהתפילה של עם ישראל.

אור לאותו יום קם הגאון הצדיק רבי הערשיל בלוי, אחיו של ר' משה, כדרכו - בחצות הלילה, כהכנה ללימוד התורה הקדושה. פגש אותו בדרכו הגאון הצדיק רבי שמואל גוטפרב, ברכו לשלום ואמר לו: "יום גדול יהיה היום! אחיך הגדול ר' משה הולך להיפגש עם מלך הולנד בעצמו!"

משיחותיו של הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

"וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם" (במדבר י"ט, ז')

האדם שיש לו 'פגישה' מסודרת עם מלך מלכי המלכים בכבודו ובעצמו!

ענוותנותו של מחותני הגאון הצדיק רבי יעקב בלוי זצ"ל, רב שכונת סנהדריה (פאג"י), וחבר בית דין צדק דהעדה החרדית בירושלים ת"ו, היתה לשם דבר. הוא ביטל את ישותו ואת עצמותו לגמרי, והיה כל כולו בטל ומבוטל לתכלית תפקידו עלי אדמות בכל דבר שנדרש לעשות ולפעול. על כבודו לא חס כלל - הוא שנא את הכבוד שנאה עזה וברח ממנו כמטחוי קשת.

בתחילת נשיאותו ברבנות שכונת סנהדריה, היה חסר מקווה בשכונה. הרב זצ"ל פעל רבות ונצורות לבנין המקווה, במציאת מקום מתאים, בגיוס משאבים וכו'. הוא ליווה את הקמת המקווה מן המסד ועד לטפחות.

כאשר זכה לראות פרי עמלו, ובניית המקווה הלכה והתקדמה יפה, דאג והשגיח כל העת מקרוב, שייבנה המקווה כראוי, כפי כל החומרות הנהוגות בירושלים מקדמת דנא.

כשהתקינו את בורות המקווה ובהם החורים המיוחדים להשקה עד האוצר, הגיע הרב לבדוק אם התבצעה הבנייה כראוי וכנכון ואם קיימו את כל הוראותיו. כנראה, עדיין לא הושלמה התקנתו של בור המקווה, ובמהלך ביקורו ובדיקתו הקפדנית, גילה בתוכו איזה

פרשתנו עוסקת בטהרתם של ישראל, ומוזכרת בה טבילה במקווה. כמו שתרגם בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק "ורחץ בשרו במים" - "ויסחי בשריה בארבעין סוין דמוי".

אחד העסקנים הגדולים והמפורסמים בירושלים של מעלה בדור הקודם, היה הרב החסיד הנודע רבי משה בלוי זצ"ל. הוא היה אחד מקברניטי היהדות החרדית שבדורו, לא רק בירושלים עיה"ק, שבה היה מקום מושבו, אלא אף בכל העולם כולו, היה מעורב תמיד בעניינים הציבוריים שעל הפרק בכל ענייני היהדות הנאמנה, והיה נוסע הרבה לחוץ לארץ בשליחויות ועסקניות שונות.

אחיו הגאון רבי הערשיל בלוי זצ"ל, היה אחד מגדולי תלמידי החכמים שבירושלים, הייתה לו לילה - לילה קביעות של למוד בחברותא, עם הגאון הצדיק המקובל המפורסם רבי אשר זעליג מרגליות זצוק"ל. הם למדו יחדו מחצות הלילה אחר 'תיקון חצות' ועד תפילת שחרית.

פעם אחת הרב ר' משה בלוי, נצרך להיפגש עם מלך הולנד, בשתדלנות עבור אחינו בית ישראל. בשביל כך היה עליו להפליג תחילה לאנגליה, ומשם לטוס בראש משלחת שלימה מגדולי הרבנים של היהדות החרדית אל מלך הולנד. העולם היהודי רעש מאותה 'משלחת' להולנד. בירושלים שחו הכל ודיברו בהתפעלות אודות התמסרותו המופלאה של רבי משה, שהסכים לרתום עצמו בדבר, והיו משוחחים רבות בעניין, ומשערים כיצד יפול דבר: האם יצליח ר' משה במשימתו, שהיתה חיונית וגורלית לטובת היהודים החרדים שבארץ ישראל, ובפרט עבור תושבי עיר הקודש ירושלים? אור לאותו יום קם הגאון הצדיק רבי הערשיל בלוי, אחיו של ר' משה, כדרכו - בחצות הלילה, ויצא לטבול במקווה כהכנה ללימוד התורה הקדושה ברתת ובזיע. פגש אותו בדרכו הגאון הצדיק רבי שמואל גוטפרב זצ"ל, ברכו לשלום ואמר לו: "יום גדול יהיה היום! אחיך הגדול ר' משה הולך להיפגש עם מלך הולנד בעצמו!"

ענה לו רבי הערשיל באש קודש: "הוא הולך לפגישתו עם מלך בשר ודם. ואלו אני כעת בדרכי אל פגישתי עם מלך מלכי המלכים בכבודו ובעצמו! בתורה, בתפילה ובעבודת השם יתברך!", ורץ תכף אל המקווה באש להבת שלהבת!

כל ימיו היה הצדיק רבי שמואל גוטפרב מספר זה המעשה, שידיע

**מעניין לעניין ספר לי אברך
ירושלמי יקר, שפעם אחת
בסביבות השעה אחת בלילה (!)
התעוררה בביתו שאלה חמורה
דחופה ביותר, שאינה סובלת
דיחוי. הוא לא ידע את נפשו, למי
פונים בשעה מאוחרת שכזו?**

עבורו... הוא הכניסו לביתו, הושיבו לצדו, וחזר ואמר כמה פעמים שזהו זמן נוח מאוד, וטוב עשה שבא כעת עם שאלתו, ולא המתין למחר וכו' ופסק לו את שאלתו.

בטרם יצא מן הבית קם הרב ללוותו אל הדלת. בעמדו כך בפתח אמר לו הרב: "תזכור שתמיד, בכל עת, יכול אתה לבוא לשאול! לא משנה מה תהיה השעה! אני נהנה מכך שבאים לשאול ההלכה בכל דבר, ואין סומכים על הדעה העצמית! כך ראוי לנהוג, לשאול תמיד בכל דבר ספק, ובפרט בעניינים הנוגעים לטהרתם של ישראל!".

(מתוך הספר 'טיב המעשיות')

שהוא ליקוי שהיה צורך לתקנו. המקום היה עדין מלא לכלוך וטיט, כבכל אתר בניה. הגם שהגיע הרב מלווה בפמליה של ראשי הקהל והאחראים על הבניה - כראותו דבר הצריך תיקון לא שת לבו לכבודו כלל. תכף פשט את החליפה והכובע ונתנם ביד הגבאי. ירד בכבודו ובעצמו אל תוך בור המקווה ותיקן וסדר במו ידיו את מה שנצרך לתקן!

פעולתו זו עוררה השתאות גדולה בלב כל המתאספים. עוד רבות בשנים אחר כך היו זקני סנהדריה מספרים על גודל הענווה שהוכיח הרב בפני הקהל באותו מעשה!

מעניין לעניין ספר לי אברך ירושלמי יקר, שפעם אחת בסביבות השעה אחת בלילה (!) התעוררה בביתו שאלה חמורה דחופה ביותר, שאינה סובלת דיחוי. הוא לא ידע את נפשו, למי פונים בשעה מאוחרת שכזו? היכן ימצא רב פוסק שיהיה מוכן לפסוק את שאלתו בשעה מאוחרת שכזו?

הוא נזכר ששמע פעם על הגאון הצדיק ר' יעקב בלוי, רבה של סנהדריה, שנהג לשבת רכון על תלמודו עד השעות הקטנות ביותר של הלילה. אמנם אין אלו שעות קבלה כלל וכלל, אך ההכרח לא יגונה. מחוסר ברירה נאלץ לנסות את האפשרות היחידה שהיתה לפניו. הוא נסע אפוא במונית אל שכונת סנהדריה, ובהיסוס רב נקש קלות על הדלת, כולו מלא חששות וספקות אם עושה הוא כעת את הדבר הנכון, או שמא מפריע, חלילה, את מנוחתו של הרב או של בני ביתו בשעה מאוחרת שכזו...

להפתעתו הרבה, פתח לו הרב בעצמו את הדלת במאור פונים מיוחד. ברגישותו הרבה עמד הרב מיד על חרדתו ומבוכתו של האיש. כדי להפיג מלבו כל חשש ומוורא, השתדל ביתר שאת לתת לו הרגשה טובה ביותר, כמי שהגיע בדיוק בזמן הנכון והנוח ביותר

*** חדש - שיעורים וטיפים ב'גישמאק בלימוד' (שלוחה 33)**

*** שיעורים מקוצרים על הדף היומי**

*** דף היומי בהלכה - 5 דקות ביום**

*** ווארטים וסיפורים מיוחדים לפרשת השבוע**

*** סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות**

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

הדיין מיהר לביתו של הרב שך. הוא חייב לדעת, מה פתאום הרב שך אמר ככה? "הרב, אני רוצה להבין, האם לא הסברתי לראש ישיבה נכון את הצדדים?". "הסברת מצוין", אמר לו הרב שך, "הרי אמרתי לך למה - בכל בעיה שתתעורר, אתה תהיה הנאשם". "והרב לא יהיה 'אשם' בכל בעיה? מה ההבדל?"

הרה"ג רבי יחיאל מאיר צוקר שליט"א על עיניהם של גדולי ישראל

"וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטָאנוּ" (במדבר כ"א, ז')

נספר סיפור ששמעתי מרבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א: הוא סיפר על בת, כמדומני מסמינר "אור החיים", בעלת תשובה ויתומה מאב. האם הייתה אשה מבוגרת, שעשתה את צעדיה הראשונים ביהדות, ולכן נהגה הבת להתיעץ עם דיין חשוב בבני ברק. בהגיעה לפרקה נפגשה הבת עם בחור בעל תשובה, אך לאחר שנפגשו מספר פעמים, היא חשה בלבול ומבוכה גדולה. מצד אחד, הוא מאוד מצא חן בעיניה, והיו בו מעלות רבות, אבל היו נקודות מסוימות שהפריעו לה באופן התנהלותו. היא התחבטה והתלבטה, ולבסוף באה להתיעץ עם אותו דיין. הוא שמע את הנקודות הבעייתיות שהפריעו לה, וסבר שלא כדאי להמשיך עם השידוך הזה. עם זאת, הוא חשש להכריע בעניין ולהמריץ אותה לומר את ה"לא". כיון שכן, עלה הדיין אל הרב שך, הציג בפניו דברים כהווייתם, וביקש את עצתו.

אמר לו הרב שך: "אל תיקח על עצמך את ההכרעה בשום פנים ואופן, לא לכן ולא ללא".

תמה הדיין לפשר התשובה הפסקנית, ואמר לו הרב שך: "לילדה הזו אין אבא, ובעצם גם אין לה אם שהיא יכולה לסמוך עליה. היא סומכת עליך. כרגע, יש בליבה רגש כלפי הבחור, והיא רוצה להתארס איתו. אם תגיד לה 'לא', היא תשמע לך, וביום מן הימים היא תתארס, מן הסתם, עם מישהו אחר. ואז, בכל פעם שתתעורר איזושהי בעיה קטנה או גדולה בבית, היא תגיד 'אהה, זה מכיוון שלא התחתנתי עם ההוא', ואתה תהיה האשם בעיניה. אם תגיד לה 'כן', בכל פעם שתהיה בעיה בבית, היא תגיד: 'הרי אני סיפרתי לו על כל הבעיות, שראיתי עוד לפני שהתארסנו, והוא אמר לי כן. הכל מכיוון שהוא לא שמע כמו שצריך...'. אם תכריע, אתה תהיה אשם עד אחרי מאה ועשרים שנה, ולכן אינך יכול להכריע".

"אם כן", שאל הדיין, "מה צריך אני לומר לה?"

אמר לו הרב שך: "שלח אותה אלי".

הדיין לא כל כך הבין מה פשר "תשלח אותה אלי", כלום מוכן הרב שך להיות "אשם" לגבי כל תשובה שיענה? בכל אופן, הוא אמר לבת ש"הרב שך רוצה שתעלי אליו", והיא הלכה בשמחה רבה, כשהיא

מוודה לקב"ה על הזדמנות הפז שנפלה בחלקה.

הרב שך פנה אליה, ואמר במאור פנים: "שמעתי שאת יתומה מאב. אני כבר מזמן חיתנתי את הילדים שלי, האם את מוכנה להיות לי לבת?"

מישהי היתה מסרבת?! היא נענעה בראשה בביישנות.

"אין צורך להתבייש", חייך הרב שך. "בת מגיעה אל אבא שלה בכל פעם שהיא זקוקה לעזרה או לעצה, נכון? לא רק כשיש לה שאלה חשובה וגורלית. בת זו בת. אם את לפני מבחן ואת במתח, תספרי לי. אם את אחרי מבחן, ואת מאוכזבת מהתוצאות, או אולי דווקא שמחה ומרוצה, תשתפי אותי. כל מה שחשוב לך, חשוב לי. תספרי לי איך אצלכם בפנימיה, מה את לומדת, מה מציק לך, ומה משמח אותך".

עשרים דקות ישבה הבת עם הרב שך, שמחה על ההזדמנות לשתף בחוויותיה מישהו שמקשיב באמת, מישהו שאכפת לו. אחרי עשרים דקות, היא עצרה. מה קורה פה, בעצם? היא יודעת שהרב שך עסוק מאוד, כל דקה שלו יקרה מפז, כי היא מוקדשת ללימוד תורה. אנשים רבים מחכים כעת כדי להתיעץ עם הרב, בענייני ציבור ובענייני הפרט, והיא יושבת ומספרת לו על חוויות מהפנימיה... היא חשה מבוכה גדולה, אך הרב שך עודד אותה במאור פנים: "אני שמח ששיתפת אותי, זה חשוב לי".

בעת שהיא החלה להפנים שהיא באמת רצויה ואינה מטרד, אמר

**יצאה הבת מביתו של הרב שך,
באה לפנימיה, שמה אסימון
בטלפון הציבורי, והתקשרה אל
הדיין. "הרב שך הכריע לי לסגור
את השידוך!". "מה אמרת?
הרב שך הכריע לסגור??". "כן",
היא אמרה בשמחה, "ככה הוא
אמר!". הדיין מיהר ויצא לביתו
של הרב שך. הוא חייב לדעת,
מה פתאום הרב שך אמר ככה?**

לילדים בבית הכנסת. לא כל כך מצוי שעוצרים זקן ואומרים לו:
"תגיד, יש לך רשות לחלק טופי לילדים? שאלת את אבא שלו אם
הוא מרשה?", כל אחד אומר תודה רבה ומחייך יפה.
לעומת זאת, אם הזקן הזה יהיה בבית הכנסת, יראה ילד משתולל,
ו'פליק' לו סטירה, מיד יתנפלו עליו, "מה, אתה אבא שלו?!",
כלומר, אבא יכול לתת סטירה...
רבי אהרון לייב שטיינמן זצ"ל שאל שאלה שרבים שואלים: איך יתכן
שהדבר הקריטי ביותר ביהדות - חינוך הדור הבא - מופקד בידיו של
זוג צעיר וחסר ניסיון שלא עבר שום קורס הורות?
השיב הרב שטיינמן, וזהו יסוד גדול מאוד: חינוך זה אהבה! אין
בעולם אהבה גדולה מאהבת הורים לילדיהם. בורא העולם נותן
להורים ילד, ונוטע בהם את האהבה לילד, ובעזרת ה' הם כבר יחנכו
את הילד הזה טוב יותר מכל אדם אחר בעולם.

[מאת דורש טוב - מגילת אסתר]

הרב שך: "אני מבין שאת מאוד מתלבטת עכשיו בעניין שידוך
מסוים. על מה ההתלבטות?".

היא הסבירה את השיקולים בעד ונגד, גם הציגה ניתוח של המצב,
וסיפרה על תחושותיה. לאחר שהקשיב בתשומת לב מרובה,
אמר הרב שך: "את יכולה לסגור את השידוך, שיהיה בשעה טובה.
ובבקשה, תבואי אלי לבשר לי, כדי שאוכל לשמוח יחד אתכם".

יצאה הבת מביתו של הרב שך, באה לפנימיה, שמה אסימון בטלפון
הציבורי, והתקשרה אל הדיין. "הרב שך הכריע לי לסגור את
השידוך!".

"מה אמרת? הרב שך הכריע לסגור??".

"כן", היא אמרה בשמחה, "ככה הוא אמר!".

הדיין מיהר ויצא לביתו של הרב שך. הוא חייב לדעת, מה פתאום
הרב שך אמר ככה?

"הרב, אני רוצה להבין, האם לא הסברתי לראש ישיבה נכון את
הצדדים?"

"הסברת מצוין".

"אם כן, אני לא מבין. ראשית, למה ראש ישיבה אמר לי לא להכריע,
והראש ישיבה כן הכריע? ושאלה שניה יש לי - אם הראש ישיבה
הכריע, והוא סומך עלי שאני אומר דברים נכונים, למה היה צורך
לקרוא לה? למה הוא לא יכול להגיד לי מה לומר לה?"

אמר לו הרב שך: "אתה לא מבין למה? הרי אמרתי לך למה - בכל
בעיה שתתעורר, אתה תהיה הנאשם!".

"והרב לא יהיה 'אשם' בכל בעיה? מה ההבדל?".

"אומר לך מה ההבדל, אני קודם כל הפכתי אותה לבת שלי. לאבא
מוותר להגיד 'לא' לבת או לבן שלו. רק אחרי שהבהרתי לה שאני כמו
אבא שלה, ושהיא יכולה לבוא אלי תמיד לשתף בשמחה ובצער,
ולבקש כל עזרה נחוצה, ושכל מה שקורה לה חשוב לי ואכפת לי -
רק אז אני יכול להגיד לה גם דברים שלא לגמרי מקובלים אצלה".

סטירה או סוכריית טופי

רבי שמשון פינקוס זצ"ל היה נוהג לחזק בענין המבט הנכון על
"מכות" שהקב"ה מביא, כביכול, על האדם וכך היה הרב פינקוס
אומר:

הזקנים הולכים בליל שבת עם סוכריות טופי בכיסים, ומחלקים

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

בניסיון נואש להגיע הביתה, בזמן שתקנות הקורונה המונהגות בהודו גברו, העובד בשדה תעופה רכש 28 טון בצל, ויצא למסע ארוך בן 1400 ק"מ כשהוא מוסווה למוכר בצל...

עובד שדה התעופה ההודי שהצליח לחמוק מהסגר בעזרת 28 טון בצל

הרב יהושע לייבזון

"זאת תקת התורה" (במדבר י"ט, ב')

תשמעו סיפור

רגע, לא סיפור אחד, 2!

שני אנשים שונים ברחבי העולם שהחליטו לעשות משהו יוצא דופן בתקופת הקורונה.

ואפשר ללמוד מהם על כח הרצון, עד היכן ניתן להגיע איתו. אבל הסיפורים האלה, הם על אנשים שאינם יהודים, ולפני שאני ממליץ לכם ללמוד ממי שאינם יהודים, אני חייב להביא לכם קטע קצר מבעל ה'אור החיים' הקדוש בפרשה זו:

בהסברו על דיני הטומאה והטהרה, שנוהגים אך ורק אצל היהודים ולא במי שאינם יהודים מסביר ה'אור החיים' כך: ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגויים הוא באמצעות קבלת התורה, שזולת התורה בני ישראל הם ככל הגויים, לכן כתוב בפרשה 'זאת חוקת התורה' על ענייני הטומאה. ומוסיף: "כי ע"י שקיבלו התורה, נעשו עם בני ישראל דבר שהרוחנים השפלים תאבים להידבק בהם. וכבר המשלתי עניין זה לשני כלים שהיו אצל בעל הבית, אחת מלאה דבש, ואחת מלאה זבל, ופינה אותם והוציאם לחוץ מהחדר, אותה שהיתה מליאה דבש מתקבצים לה כל הזבובים והרמשים, ואותה שהיתה מלאה זבל, הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישווה לשל דבש, וכו'".

מהמשל המיוחד נדע להעריך את חשיבותו של היהודי גם לגבי הכוחות הטמאים וכדבריו: 'שהרוחנים השפלים תאבים להידבק בהם'.

ולאחר הקדמה זו, בואו נלמד עד כמה ניתן להגיע רחוק בכח הרצון, אבל רק צריך לכוון את עצמינו לעלייה בתורה וביראת שמים.

אז הנה הסיפורים, מה עשו אנשים שהקורונה והבידודים וסגירת הגבולות לא נתנו להם להגיע אל בני משפחתם.

הסיפור הראשון הוא מה עשה

אזרח הודי כשהגבולות נסגרו

אני מצטט לכם מהעיתונות:

בניסיון נואש להגיע הביתה בזמן שתקנות קפדניות בהודו גברו, העובד בשדה תעופה רכש 28 טון בצל ויצא למסע ארוך בן 1400

ק"מ כשהוא מוסווה למוכר בצל, רק כדי להישלח לבידוד על ידי המשטרה המקומית לאחר שהגיע ליעדו. לפי המשטרה, פרם מורטי פנדי, עובד בשדה התעופה של מומבאי, העמיס משאית עם 28 טונות בצל, ונסע כ-1,400 ק"מ מן העיר מומבאי לביתו שבפגראג' בצפון הודו.

"הייתי תקוע במומבאי. בהתחשב במספר המקרים המדווחים בעיר, פחדתי ומכיוון שלא הייתה לי ברירה אלא לחזור הביתה", אמר פנדי, "וכיוון שכללי הסגר בהודו, מאפשרים לכלי רכב המספקים מוצרי מזון לחצות את גבולות המדינות המרכיבות את הודו.

אז פנדי החליט לשכור משאית כולל נהג, ולנסוע הביתה בהסוואה. "קנינו את הבצלים משוק ירקות סמוך למומבאי, ובאמצעות תירוץ שאנחנו מובילים את התוצרת, חצינו שלוש מדינות כדי להגיע סוף סוף הביתה ביום שישי, אחרי שנסענו במשך שלושה ימים", מספר פנדי. פנדי נשלח למרכז למבודדים לאחר שמעשיו התגלו. הוא לא הראה סימפטומים של הנגיף, אך הוא מוחזק במרכז כאמצעי זהירות במשך שבועיים".

והנה הסיפור השני על מסע ארוך של מישהו ארגנטינאי

הוא לא יכול היה לטוס חזרה לבית הוריו, כדי להעביר איתם יחד את סגר הקורונה. חואן מנואל בלסטרו החליט לחצות את האוקיינוס. במסע מפרך שארך שלושה חודשים הוא שט בסירה מפורטוגל לארגנטינה, תוך שהוא נאבק בסופות ובגלים גבוהים.

המשך בעמוד 20

"הפחד שלי" - השיב לו הרב מבריסק - "הוא שמא אני יוצא ידי חובתי בכל פעולה שעלי לעשות, כיון שבחרתי את המקלט המוגן ביותר, הרי עשיתי מה שמוטל עלי, אין לי ממה לפחד, בטוח אני בה' יתברך..."

ירא שמיים לא יפחד מדברים אחרים!

הרב ישראל ליוש

"אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלָיו עֹל" (במדבר י"ט, ב')

נפסקה הלכה שהעול הפוסל את הפרה, אינו נקבע עפ"י משקלו, אלא לפי שימושו ומטרתו, 'זה הכלל' - אומרת המשנה - 'כל שהוא לצרכה, כשרה. לצורך אחר, פסולה'.

יש שלמדו מכאן תובנה עמוקה למושג 'עול'. אם עוטה העול חש שאין העול לטובתו כלל, אפילו אם הוא קל ואין קשה לשאת אותו, הוא יכביד עליו מאוד. אך אם יבין בשכלו כי העול הוא לצורכו ולמענו, אזי גם אם משקלו רב, יישאהו בקלות...

אם נקביל זאת לעול תורה ומצוות, נאמר, שהמתייחס אל עול התורה כטובה וברכה, ייקל עליו לשאת אותה, אך אם עול התורה מציק לו, למשקל כבד ידמה ונשיאתו תהיה קשה עד מאוד.

אלא שמאידך מצאנו בחז"ל התייחסות שונה ל'עול תורה ומצוות'. רש"י (ר"ה כח א) כותב על דברי הגמרא 'מצוות לאו ליהנות ניתנו': 'לא ליהנות ניתנו לישראל להיות קיומם להם הנאה, אלא לעול על צוואריהם ניתנו'.

מהי, אם כן, ההשקפה הנכונה לעול תורה ומצוות, האם הוא עבורנו ולטובתנו וקל לשאת אותו, או שהוא לעול על צווארנו ולא להנאתנו? הנה, שני מבטים מנוגדים אלו, כתובים בפסוק אחד בתורה (דברים ו כד) 'וַיִּצְוֵנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ כִּהְיִים הָאֵלֶּה, מִצַּד אֶחָד, הַחֻקִּים הַמִּצְוֹת נוֹעֲדוּ לִירְאָה אֶת ה', וִירְאָה הִיא הוּא פֶּחַד וּמוֹרָא, שֶׁבִּפְשֻׁטוֹת אֵינוֹ לְטוֹבַת הַמַּתִּירָא, וּמִצַּד שֵׁנִי מַעֲיֵדָה הַתּוֹרָה שֶׁהַחֻקִּים הֵם לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים! נִבִּין זֹאת עַפ"י דְּבַרֵּי הַגֵּר "אֵלֶּה" (משלי י כז) 'יראת ה' תוסיף ימים': "כאשר האדם תמיד ביראה ופחד, חייו אינם חיים, ויכול למוות מן הדאגה בימים מועטים, אבל יראת ה' תוסיף ימים ואינו כשאר היראות ופחדים".

וכבר כתב ה'חובת הלבבות' שהיראה מפני החטא, בכוחה להסיר את של שאר היראות והפחדים....

אם כן, תכלית קיום התורה והמצוות ועטיית עול מלכות שמיים, הוא ליראה את ה' אלוהינו, אך יראה זו, על אף הפחד והמורא שבה, טובה היא לנו מאוד מאוד ולחיותנו היא באה, כי בעבורה לא נירא ולא ניחת מדאגות ופחדים טפלים.

משגיח ישיבת קמניץ, הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל סיפר כי בזמן מלחמת העולם השנייה, כאשר העיר וורשא הופגזה וקולות נפץ הרעידו את העיר, שהה הרב מבריסק מרן הגרי"ז זצ"ל במקלט ולמד בשקידה עצומה, ברוגע וביישוב הדעת.

האדמו"ר מלובביץ זצ"ל היה גם הוא באותו מקלט ושאל את הרב מבריסק: "שמעתי שאומרים על כבודו שהוא פחדן, והנה אני רואה שהוא לומד ברוגע ובשלווה, היתכן?".

"הפחד שלי" - השיב לו הרב מבריסק - "הוא שמא אני יוצא ידי חובתי בכל פעולה שעלי לעשות, כיון שבחרתי את המקלט המוגן ביותר, הרי עשיתי מה שמוטל עלי, אין לי ממה לפחד, בטוח אני בה' יתברך..."

תשובה דומה ענה הרב מבריסק בזמן אחר, כאשר דנו בני ביתו היכן עדיף לשהות בזמן ההפגזות, בבית שעלול חלילה להתמוטט, או במקלט שעלול להיסתם מאבני הבית, ולאחר שהכריע שאין הבדל, עלה על יצועו ונרדם בשלווה...

בני הבית השתוממו, הרי כל אנשי העיר אינם מצליחים להירדם מרוב דאגה מקולות הנפץ הרמים הנשמעים היטב, ומההפצצות שכבר הספיקו להרוס בתים סמוכים, ומאות גוויות הוצאו משם, ואילו הרב מבריסק, שבעבר נודע כמי שקשה לו להירדם, ישן בשלווה כאילו אינו דואג כלל!?

"בדרך כלל" - ענה הרב מבריסק "אינני רועד וחושש מפחד המוות, אלא משום שיש חובת שמירת הגוף והנפש, כפי שהתורה מצווה, וחרד אני אם קיימתה בדקדוק. עתה, שכל מקום בעיר נחשב כ'מקום סכנה', ואין לי מה לעשות בחובת הגוף והנפש, אין לי ממה לחשוש..."

אחד השכנים התנדב לקיים את השיעור בביתו, כאות הודאה על כך ששני הבתים שסביב ביתו כבר נפגעו מטיילים, ואילו ביתו שלו שרד. השיעור נקבע ויצא לדרך, כשמספר משתתפיו הולך ועולה... באחד הימים, לנוכח החשש מהטיילים התכופים, חששו חלק ממשתתפי השיעור לבוא, ושלחו לשאול את הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל אם נכון להמשיך בשיעור

'כל הנותן דברי תורה על לבו, מבטלין ממנו הרהורי חרב, הרהורי רעב, הרהורי שטות ועבירה, יצר הרע, איש רע, דברים בטלים ועול בשר ודם!'

הרה"ח ר' אשר קובלסקי שליט"א

"אדם כי ימות בְּאֵהָלָא..." (במדבר י"ט, י"ד)

החיים של כל בני האדם באשר הם, הינם מסכת ארוכה ומפותלת של צמתים, הסתעפויות, קשיים, בעיות והתמודדויות, לצד הישגים והצלחות. כל אדם שואף לשפר את חייו, להשיל מעליו חלק מהקשיים עמוס הוא מתמודד, לחיות חיים מאושרים נטולי לחץ. מבוקר עד ליל אנשים עסוקים בשיפור תנאי חייהם, רצים מקורס לקורס ומעסקנים ליועצים שונים, בחיפוש אחר מי שיעניק להם מעט שלוה, יוציא אותם מהדאגות, יקל מעליהם את משא החיים ויאפשר להם קצת אושר.

ואין זה משנה כלל אם מדובר בהתמודדויות רוחניות או גשמיות. כולנו מתמודדים עם קשיים רוחניים - היצר המתגבר עלינו ואורב לנו בכל פינה, מציב בפנינו נסיונות וקשיים. לצד זאת, כולנו שואפים לנחת יהודית מזוקקת, וגם בגיזרה זו אנו משקיעים לא מעט כוחות, ולא תמיד התוצאות הן כפי שייחלנו. ושלא לדבר על צרות בריאותיות וכלכליות, בעיות הזקוקות לפתרון, מצוקות 'שגרתיות' כאלה ש'לוקחות' לנו את כל הראש, ואנו מחפשים מוצא מהן.

האם יש כלי שבכוחו לפתור את כל אלה? האם יש משהו שנוכל לעשות שיקל עלינו באמת? האם יש דרך, שאם צועדים בה, משתמשים בה, פועלים לפיה, נקשרים אליה - בכוחה לשנות את המצב לחלוטין, להוציא אותנו מכל המצוקות והבעיות, ולהוביל אותנו לחיים מאושרים ושמוחים, עליזים וטובים, בכל התחומים ממש?!

התשובה היא שכן, והדרך הזו היא טובה, נעימה, מתוקה מדבש, אהובה עד אין קץ, משמחת לבבות ופותרת בעיות. מתנה טובה העניק לנו הבורא יתברך, קוראים לה התורה הקדושה. מרגלית יקרה שמכילה הוראות, חוקים, מצוות והנחיות, שכלל שעוסקים בה, מתחברים אליה, ונקשרים אליה - היא פותחת תחושות חדשות לחיים, מאירה את השגרה באור חדש ובוהק, משמחת את הלב ומעניקה אושר נפלא, ובנוסף - היא גם פותרת בעיות רבות בחיים!

רוצים לדעת עד כמה? הסכיתו ושמעו את דבריו של התנא האלוקי, רבי חנינא סגן הכהנים, אשר מגלה: 'כל הנותן דברי תורה על לבו,

מבטלין ממנו הרהורי חרב, הרהורי רעב, הרהורי שטות ועבירה, יצר הרע, איש רע, דברים בטלים, עול בשר ודם!' - לקרוא ולא להאמין: רשימה כה ארוכה של בעיות שכולנו מתמודדים עימן: בעיות בריאות ובעיות כלכלה, יצר הרע ואנשים, שכנים או חברים רעים, צרות ובעיות מכל הסוגים - וכולם מתבטלים בבת אחת, בפעולה אחת!

כיצד? כי היהודי נתן דברי תורה על לבו. הניח את התורה על לוח לבו, מיקם את התורה במרכז חייו. כשהיהודי מתחבר לתורה, מקשר את עצמו אליה, מתרפק עליה באהבה, נקשר אליה בכל נימי גופו ונפשו - התורה פותרת לו את הבעיות, מיישרת את דרכו, מנעימה את חייו, פותרת את מצוקותיו, מאפשרת לו חיי אושר, שמחה ושלווה!

כשהיהודי מחליט להקריב למען התורה, לוותר על נוחיותו, על זמנו הפנוי, על אנרגיה שהיה יכול להשקיע בדברים אחרים - והוא משקיע אותה בתורה, זהו 'ממית עצמו', מקריב את עצמו. זו הדרך להתחבר אל התורה, וזו הדרך לזכות באוצרותיה, בקיומה, בקניינה, באהבה, וגם בכך שהיא תוריד מעלינו את משא כובד החיים, ותזכה אותנו בחיי אושר.

בקשה אחרונה שהצילה ממוות...

היה זה בימי תקופת מלחמת העולם הראשונה, כשאדמת אירופה בערה באש הקרבות שהתחוללו בין מעצמות התקופה. כנהוג בעת

הקרין רצינות וכנות מוחלטת בכוונותיו הטובות. ניכר היה שהסתירה בדברי הרמב"ם אכן מטרידה את מנוחתו, ומכבידה עליו את התחושה סביב הריגתו... לפיכך, נענו החיילים לפנייתו הנרגשת, והואילו להעניק לו כמה דקות חיים נוספות, עד שישלים להבין את דברי הרמב"ם.

על אתר, שכח הרב מהחיילים שמסביבו, מהרובים השלופים לנגד עיניו, מהאיום על חייו. הוא שקע אל תוך לימוד התורה האהובה - משוש חייו ומחמד עיניו, כשכל כולו מרוכז בהבנת דברי הרמב"ם. הגזירה המרחפת מעליו, לובשי המדים וחמושי הנשקים המסתובבים בביתו - כל אלו נשכחו מלבו לחלוטין, הן הוא שקוע ברמב"ם...

שעה ארוכה היה הרב שקוע בדברי הרמב"ם, משווה בין מקורות, דן באפשרויות שונות, מעלה השערות ומיישב תהיות. לפתע נזכר כי בעצם בכל רגע עומד הוא למות, פקח את עיניו מהריכוז הממושך בו היה שרוי, הביט לכל עבר - וראו זה פלא:

החיילים אינם, פשוט נעלמו! והוא אפילו לא שם לב! רק הבית ההפוך מוכיח כי כל הסיפור היה גם היה ואינו חלום או הזיה, אבל החיילים עצמם פשוט נעלמו עם הרוח, נגזזו אל החלל - עם הנשק, עם האיום, עם גזירת המוות שריחפה מעליו!

הרב כה התפלא, עד שיצא לרחוב בנסיון להבין מה קרה. ואז שמע כי לפתע החלו הכוחות הגרמניים במתקפה נועזת, וכל החיילים נקראו לשוב אל קו החזית באופן מיידי. הם פשוט הותירו אותו כך - בחיים, ואצו רצו לתפוס עמדות בקו הגבול, להגן מפני האוייב...

ולכל ההתפתחות המפתיעה הזו - הרב אפילו לא שם לב. שקוע היה בלימוד התורה, כה עסוק ומרוכז בפיצוח תבונותיה והעלאת מרגליות מעומקיה. בינתיים האיום על חייו הוסר, הגזירה שריחפה עליו בוטלה, והוא זכה לחיים חדשים וארוכים!

ככל הסיפור הזה סיפר הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל - מייסד וראש ישיבת פוניבז', והוא מסביר מה כוחה של התורה, עד כמה היא כובשת, עד כמה ניתן לשקוע בתוכה - לשכוח מעולם ומלואו, להתחבר אליה בכל לב, להתקשר עימה בקשר אמיץ. וכשעושים כך - מדהים לראות כמה כוחות נפש היא נוסכת, איזו עוצמה ויכולות התמודדות היא מעניקה, עד כמה היא מחוללת ניסים אף למעלה מדרך הטבע!

כיפת ברזל' מקורית...

היה זה בקיץ תשע"ו, בעת שיישובי דרום הארץ הופגזו במטחי טילים ורקטות מרצועת עזה. כל אזעקת 'צבע אדום' חוללה אימה בכל לב, כל ירוט של טיל או נפילתו חלילה - הצניחו לבבות בבהלה. בעיר שדרות מוכת הירי חיו התושבים מתוך לחץ ודאגה קיומית, דרוכים בכל שלב לקראת האזעקה הבאה...

הרב מיכאל זאדה הי"ו, רכז ארגון 'לב לאחים' בעיר, נקלע באחד הימים לשיחת שכנים, ששוחחו על הבהלה האופפת כל פינה, על האימה שמנקרת בלבבות, על החרדה הנוראה. הם דיברו על מערכת האזעקה 'צבע אדום' והשניות הספורות שהיא מעניקה כדי לברוח לממ"ד, וגם על מערכת 'כיפת ברזל', המיירטת טילים בהצלחה די גדולה, אם כי מוגבלת. ואז הבריק במוחו רעיון, והוא פנה אל השכנים ואמר:

מלחמות, קבע הצבא חובת איפול מלא בבתי האזרחים בשעות הלילה, בכדי להקשות על האוייב לזהות מקומות יישוב ולסמן מטרות לתקיפה. כך היה גם בעת שהמערכה ניטשה לא רחוק מהעיירה הקטנה טברג שבליטא, שהיתה באותה עת תחת שליטה רוסית, והמפקד קבע כי חל איסור להדליק אור מכל סוג לאורך כל שעות הלילה.

באותה עת, כיהן הגאון רבי אברהם אהרן בורשטיין זצ"ל כרב העיירה, ובהיותו שוקד כל העת על דלתות התורה, דבר איסור הדלקת האור בלילות לא הגיע לאוזניו כלל, והוא המשיך בשגרת חייו. מדי לילה, היה מדליק כמה נרות בסלון ביתו, ולאורם עסק בתורה בהתמדה עד השעות הקטנות. הנרות ריצדו בלהבות עדינות, לא הפגינו אור גדול מדי, אולם באחד הלילות הבחין אחד מהחיילים הרוסיים באור קלוש הבוקע מבית הרב, ומיהר לדווח על כך למפקדיו.

לא עברה אלא שעה קלה, ופולגה חמושה בנשק רב ובשנאת ישראל תהומית שעטה אל עבר ביתו הקטן של הרב. החיילים פרצו בכוח אל הבית, ובלא אומר ודברים קבעו שהרב אינו אלא מרגל גרמני נאלח המשתף פעולה עם האוייב, ובכך גזר את דינו למוות מיידי. הרב מטברג ישב המום על כסאו, ראשו ושרעפיו עסוקים בפיצוח רמב"ם מוקשה, ולפתע חיילים ניצבים לפניו, נשקים שלופים, פחד אימתני ממלא את החלל, והוא כלל לא יודע למה ומדוע...

תוך שניות אחדות התאושש הרב מההלם, והחל להתחנן על חייו - כי יהודי הוא העוסק בתורה בהתמדה, וכלל לא ידע על האיסור להעלות אור בבית בשעות הלילה. אלא שכל תחנוניו נפלו על אוזניים ערלות, החיילים הרוסיים היו בטוחים כי הניחו את ידם על מרגל, וגם אם לא - לא התכוונו להניח את ה'טרף' מידיהם. 'גש נא ועמוד בצמוד לקיר, למען נוכל לירות בך יריה אחת ממוקדת, ולא נצטרך לבזבז תחמושת מזוהרת!' - הורה לו המפקד.

הרב הבין כי כלתה אליו הרעה, כל בקשתו ותחנוניו, ההוכחות שביקש להציג והסבריו ההגיוניים - כולם נדחים בבזזי ידי החיילים. יתירה מכך, הרב הבין כי אכזריותם ורשעותם של החיילים אינן יודעות שובעה, ובכל מקרה, הואיל וכבר גזרו את דינו למוות - כך יעשו. לא נותר לו אלא לבקש:

'אם כך נגזר עליי - מוכן ומזומן אני להיחרג. אולם בקשה קטנה לי אליכם, נא מלאו את בקשתי האחרונה...' - - -

החיילים עשו אוננם כאפרכסת. מה יבקש אדם רגע לפני מותו? מה בקשתו ותחינת לבו בדקות חייו האחרונות? על מה יבקש לנצל את הזכות לבקש בקשה אחרונה?!

'ובכן, חיילי הנכבדים של הצאר ירום הודו, אני עוסק כרגע בביורור הלכה מוקשית ברמב"ם, אחד מספרי ההלכה היהודיים המרכזיים ביותר. הרמב"ם פוסק כמה הלכות, ואני חש כי יש סתירה ביניהן, וחפץ ליישבה - קודם שאסתלק לבית עולמי. קשה לי כל כך לעזוב את העולם כשהקושיא עודה מנקרת במוחי, ולפיכך - אנא המתינו לי כמה דקות, עד שאספיק ללמוד את דברי הרמב"ם במקורותיהם על מנת ליישב את הסוגיא, ומיד אני מתייצב למותי!'

החיילים הביטו זה בזה, תוהים לפרש העניין, אך מבע פניו של הרב

"לכן גם הרוק שזב מפיו של אותו יהודי בעת השיעור", סיים הרב מטשיבין את דבריו באוזני אבא, "הוא טל תחיה. לעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא יקין וירונן עם הרוק הזה את שוכני העפר".

הפשט הוא, שלכל יהודי יש תפקיד שלשמו הוא נועד, והרי הוא מחוייב להשלים את תפקידו לפי האופן והמצב שה' יתברך זימן לו, ובשמיים מסתכלים ובודקים האם הוא עושה את כל מה שהוא יכול ומסוגל כדי למלא את תפקידו, וכלל לא על התוצאות. לכן כאשר הוא עושה את מיטב יכולתו נחשב הוא בשמים כגנרל חשוב, ורוקו נחשב לטל תחיה, מבלי קשר לתוצאה שאירעה לבסוף.

הקדוש ברוך הוא אומר: 'ודגלו עלי אהבה'. עבודתו הרוחנית של כל יחיד ויחיד חביבה אצלי בכל מצב, בכל מקום ותחת כל דגל שיהיה, ובתנאי שיעשה האדם מצדו את כל מה שהיה יכול ומסוגל לפי מצבו. כל פעולה, כל הנהגה, כל דבר, כל פרט, שנעשה לכבוד השם יתברך, הוא חלק בלתי נפרד מצרכי גבוה, ומרבה כבוד שמים בעולם.

הברכה שהורה רבי שמואל רזובסקי לברך בכינוס תלמידים

הגאון הצדיק רבי נתן מאיר ויכטפויגל זצ"ל, משגיח ישיבת לייקווד, היה רגיל לספר על הזכות הגדולה שזכה לה בבחרותו להיפגש עם מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל. היה זה במקום הנופש בו שהה יחד עם עוד שנים מחבריו, הם פנו אל ה'חפץ חיים' וביקשו לשמוע ממנו דברי חיזוק והתעוררות.

ה'חפץ חיים' לא הסכים לדבר לפני שכולם ישובו, אך היות והיו שם במקום רק שני כסאות ולא נמצא בסביבה כסא נוסף, הושיב אותו ה'חפץ חיים' על ידו, באותה ספה קטנה עליה ישב.

לימים התבטא המשגיח: "אנשים צעירים לא מעריכים את מה שיש להם... בזמנו לא הערכת את הזכות העצומה לשבת שעה ארוכה על כסא אחד יחד עם ה'חפץ חיים'... רק היום אני תופס איזו זכות נפלה אז בחלקי...".

שמע צדקותו וגדולתו של ה'חפץ חיים' הרעישה עולם ומלואו, והבחורים הצעירים ציפו לשמוע מפיו איזה חידוש מבריק או הארה מוסרית עמוקה, אך למעשה הם שמעו ממנו דברים פשוטים ויסודיים שליוו אותם לכל החיים.

ה'חפץ חיים' האריך במשך שעה ארוכה על ענין אחד, על חובתו של כל אדם ואדם לעשות את ה'עשה טוב' מעצמו מבלי לחקות אחרים ומבלי להיות תלוי באחרים. המשגיח היה חוזר על המילים המדוייקות ששמע מה'חפץ חיים' בהטעמת הניגון המיוחד שניגן אז: "עֲדָעֵר אֲיִנְעָר דְּאָרְךָ אֲרַבְעֵטֵן אֲלִיין! אֲרַעְוֵעֵן אֲלִיין!" [כל אחד מוכרח לעבוד לבד! להתייגע לבד!].

שנים אחר כך הוסיף המשגיח ואמר: "שני החברים הנוספים ששמעו יחד איתי את הדברים נספו במלחמה, וכנראה שה'חפץ חיים' דיבר את הדיבורים הללו בשביל שאני אשמע אותם, הוא התכוון אלי. הוא

הכנסת להשתתף בשיעור הדף היומי, וגם אז בקושי רב אני מצליח להתרכז מעט... ודקות אחדות לאחר תחילת השיעור תופסת אותי תנומה וכך אני ישן עד סוף השיעור...

"אם כן 'למה זה אנוכי'?", התאונן באוזני ה'סטייפלער', "בשביל מה אני נמצא כאן בעולם הזה?".

השיבו ה'סטייפלער' בטון נחרץ: "טעות היא בידך! אתה טועה בכל ההסתכלות שלך!...! אינך יודע איזה גנרל חשוב אתה בשמים!... בעולם הזה אולי מחשיבים יותר את ה'למדנים', ה'פלפלנים' וה'עמקנים', אבל שם למעלה משבחים דוקא את מי שעושה את מה שהוא יכול! את מה שהוא מסוגל! ומכיון שאתה עושה את מה שאתה יכול ומה שאתה מסוגל, הרי שנחשב אתה גנרל חשוב בשמים...".

אספר עוד מעשה נפלא, שסיפר הר"ג רבי יוסף זייבלד שליט"א, מוותיקי המחנכים בתלמוד תורה 'תשב"ר' בבני-ברק:

אבי מורי הרב הגאון רבי שלמה צדוק זצ"ל, היה מוסר שיעור דף היומי לבעלי בתים מידי יום ביומו, בבית הכנסת 'קהל חסידים' בשכונת 'שערי חסד' בירושלים. אחד המשתתפים הקבועים היה יהודי אומלל ניצול שואה, מוזנח מעט, שהיה טורח להגיע כל יום מתוך רצון ללמוד, אך מיד עם תחילת השיעור היה נרדם עמוקות ומתעורר בסיומו של השיעור.

עובדה זו לא הפריעה למשתתפים האחרים, לולי זאת שבמהלך השינה היו זבים מפיו כמויות גדולות של רוק, תופעה שגרמה למיאוס אצל אחרים, שהיו מתיישיבים רחוק ממנו, וחלקם אף חדלו מלבוא לשיעור בגללו.

בשלב מסוים הועלתה הצעה על ידי אי מי מהמשתתפים, כי כיוון שבכל מקרה האיש ישן בכל מהלך השיעור, ומאידך גיסא בגללו נמנעים אחרים מלבוא, אולי יש לבקש ממנו בעדינות לחדול מלבוא לשיעור.

אולם היות ואבא ידע כי הענין גובל ב'נפשות' ממש, הוא לא הסכים לעשות דבר מבלי שישאלו קודם את דעתו של מרן שר התורה הגאון רבי דב בעריש ויידנפלד מטשיבין זצ"ל, וכפי שיורה כן יעשו. הרב מטשיבין שמע את פרטי השאלה והזדעזע עמוקות: "חס ושלום! חס וחלילה! וכי יעלה על הדעת לומר ליהודי כזה הטורח להגיע כל יום לשיעור לחדול מכך?! וכי יש לכם מושג כמה נחת רוח זה גורם לאבינו שבשמים?! הרי באמת הוא רוצה ללמוד והוא בא על מנת כן, ומה שבפועל 'נעבאן' הוא אינו לומד, זה לא מוריד כהוא זה מערכו בשמים...".

הוסיף הרב מטשיבין ואמר לאבא: "תאמר בשמי למשתתפי השיעור, כי במדרש ילקוט החדש (ערך משיח אות כה), מובא בשם אחד הראשונים, רבינו יחיאל מפאריז זצ"ל, לפרש את הפייט שאומרים ביוצר של ראש השנה: "אטומים להחיות בטללי שינה". אטומים הן עם הארץ מן התורה העתידיים להחיותם בטללי שינה כשלומדים וישנים על הספר, ריר הנוזל מפיהם הקדוש ברוך הוא משמרם ועושה טל להחיות בו מתים עם הארץ".

רצה שאבנה את עבודתי הרוחנית באופן עצמי, בלי לחקות אחרים ובלי לסמוך על אחרים, וגם כאשר לבד יהיה עלי להמשיך הלאה."

שאלו פעם את מרן הגאון הצדיק רבי **ירוחם ליוואוויץ** זצ"ל, משגיח ישיבת מיר, כיצד הוא מסוגל לקחת אחריות ולהיות ממונה על שלוש מאות בחורים. השיב רבי ירוחם תשובה שנונה: "אני לא משגיח על שלוש מאות בחורים, אלא יש כאן שלוש מאות בחורים אשר לכל אחד יש משגיח אחד!"

כלומר, אמנם הישיבה יש בה שלוש מאות בחורים, אבל כל אחד ואחד נחשב שיש לו משגיח בפני עצמו. לכל אחד דרך משלו וסגנון משלו. זו היתה הסתכלות הנכונה של רבי ירוחם, ובכוחה הצליח להוציא אל הפועל את הפוטנציאל הטמון בכל יחיד ויחיד.

באחת משיחותיו סיפר פעם הגאון רבי **יצחק הקר שליט"א**, ראש ישיבת גרודנא בבאר-יעקב, חתנו של מורי ורבי מרן הגאון רבי **שמואל רוזובסקי** זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', כי לאחר פטירתו של מרן הרב מפוניבז', הגאון רבי **יוסף שלמה כהנמן** זצ"ל, התכנסו תלמידי ישיבת פוניבז' בירושלים לכינוס זכרון לכבודו, בו נטל חלק בנו יחידו, הגאון רבי **אברהם כהנמן** זצ"ל, נשיא הישיבה, ורבותיו מרנן ראשי הישיבה זצ"ל.

רבי שמואל רוזובסקי היה נרגש מאוד להיפגש עם תלמידיו אהובי גידולי הישיבה הקדושה לאחר שנים שלא נפגשו, ולהיווכח כיצד רבים מהם צמחו לתלמידי חכמים ומרביצי תורה דגולים, וכשעמד

לשאת דברים לא הסתיר את התרגשותו, ופתח ואמר: "על מחזה מרגש ונפלא כזה כמדומה שיש לברך 'ברכת בורא מאורי האש'. בטח תשאלו - מדוע? אסביר לכם: הנה מצאנו בגמרא מסכת ברכות (נב, ב) מחלוקת איזו ברכה מברכים על נר, בית שמאי סוברים 'בורא מאור האש', ובית הלל סוברים 'בורא מאורי האש'. הנימוק של בית הלל הוא, משום ששלל גוונים יש לאש, ולכן אין מברכים בלשון יחיד 'מאור', אלא בלשון רבים 'מאורי'."

"אף בכינוס זה יש לברך 'בורא מאורי האש' בלשון רבים", אמר רבי שמואל בהתרגשות. "כשאני רואה למול עיני את כולכם אני רואה כאן שלל גוונים של אש. הרי כולכם חבשתם את ספסלי אותה ישיבה, כולכם שיתם מאותה באר גדולה, ואמנם גם אז היה ניכר כל תלמיד בגוונו וסגנונו, אך בצורה פחות בולטת. אך כעת לאחר שנים רבות שלא פגשתי אתכם, וכל נר קטן הפך לאבוקה של אש, אני רואה באופן מובהק כי למרות שכולם נבנו בישיבה אחת, אין כל התלמידים מהווים דפוס אחד, כל אחד הגיע למעלתו ומביע אותה בדרכו שלו ובסגנונו הייחודי, וכעת למול עינינו קיימים שלל גווני אורות מאירים ומבהיקים."

זוהי המעלה שהתפעל ממנה רבי שמואל כשפגש את תלמידיו כעבור שנים רבות, שלמרות שכולם למדו במקום אחד, כל אחד התאים את הישיבה לסגנונו, וסלל על ידה דרך אישית לעצמו כיצד להתרומם, להתעלות ולצמוח.

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

המשך מעמוד 9 | הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל

כך גם העמלקים ערכו תכנית שלמה כדי לנסות לברוח מהתפילה של על ישראל, מוראדיגע מעשה! בשנת תשכ"ז התנהלה בארץ ישראל מלחמה מסוכנת מאוד, ה' ירחם. כולם יחד: המצרים, הירדנים והסורים - התאספו להילחם בנו. אין לתאר באיזו סכנה היו נתונים יושבי ארץ הקודש - חושך וצלמוות פחדים נוראים. פשוטו כמשמעו. והם איימו ודיברו באכזריות ויוהרה - איומים וקללות.

למצרים הייתה תחנת שידור בעברית, "קול קהיר". השדרנים הערבים היו מדברים בעברית עילגת ומטילים על היהודים פחד ואימה. הם התרברבו ואמרו שהערבים יהרגו את היהודים כמו זבובים, וישליכו אותם לים. רק הזיכרון בפחד ששרר אז מעורר חלחלה.

אבל היה משהו מיוחד שהם אמרו השכם והערב, ממש מידי יום ביומו: "אבל אתם היהודים של מאה שערים (נדמה שכינינו אותנו 'החסידים ממאה שערים') - לכם לא נעשה דבר. מטרנתנו וכוונתנו רק 'לציונים'. איתם אנו נלחמים, אבל את היהודים ממאה שערים לא נהרגו!". הדבר היה נראה תמוה ופלאי: מה להם וליהודים של מאה שערים?! עד שהוברר, כי הם פחדו מהתפילות של ה'מאה

שערים' 'דיגע יידן'.... במלחמת העולם אמר הרבי מגור: "כן, הישועה בוא תבוא, וכשתבוא - יאמרו אלף ואחת סיבות לישועה, אבל תדעו שהיא תבוא בזכות 'מאה שערים'", היינו בזכות התפילה. כי מרכז התפילות היה בשעתו בבתי הכנסת הגדולים של שכונת 'מאה שערים'. שם התאספו לתפילות בוקעות רקיעים.

הנה כאמור, בשנת תשכ"ז ניסו הערבים לרמות את היהודים במטרה להחליש את כל התפילה של עם ישראל, ובקשר דיברו כביכול אל ה'מאה שערים' 'דיגע יידן': אין לכם מה לפחד.

את ה'חכמה' הזאת הם למדו מעמלק. הם ידעו את כוחה של התפילה, הם ידעו שה' שומע למי שמתפלל אליו מכל הלב - "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". הם לא רצו שהיהודים החרדים לדבר ה' יתאמצו בתפילתם לבוא עולם, ולכן מצאו דרך מתוחכמת לרפות את ידיהם ואת ליבם מן התפילה. אין לכם מה להתפלל - אתם לא בסכנה...

אוי, אוי, הגויים האלה יודעים את כל התפילה, בכל דור.

(מתוך הספר 'יחי ראובן')

בערך מחצית הכוס, טחן את הגרעינים באבנים וקיבל קמח. הוא הגיע להסכם עם אחת המאפיות, ושם אפה מצה אחת שתספיק ל"כזית" מצה בעבור ליל הסדר הראשון. על המצה הזו שמר רבי אהרן כעל בבת עינו, ועד לסעודת החג נשא אותה עימו לכל מקום ומקום, מחשש שמא תיגנב...

בפעם אחרת אסף גם כן שיבולת שועל, הפעם לכבוד חג אחר, לא זכור לי אם היה זה שבועות או ראש השנה. בינתיים כינסו בחוץ את כל יושבי המחנה, כדי להחתימים על ניירות. על פי הנהל המשונה שהיה נהוג במחנות הרוסיים, היו האסירים צריכים מדי פעם לחתום על ניירות, ובהם מאושר על פי איזה סעיף בחוק נאסר כל אחד מהם. היה זה ביום טוב ראשון (שחל אז ביום חמישי). רבי אהרן יצא ובידו ספל ובו שיבולת שועל. הוא עמד כך, מחזיק בידו את הספל, ובעוד כולם חותמים - המשיך לעמוד. המנהל היכה אותו על סירובו לחתום, הספל נפל מידו ותכולתו התפזרה, אך הוא לא חתם. למחרת שוב אספו את כל האסירים והודיעו כי מי שלא חתם אתמול - יחתום מיד. אך רבי אהרן בשלו: "היום שוב חג".

"יום אחר יום?", התפלאו הרוסים.

למחרת שוב חזר על עצמו הסיפור.

"ומה היום? שוב חג?", שאלו אותו.

"היום שבת". וכך לא חתם רבי אהרן במשך שלושה ימים! ובכל זאת נותר בחיים!

בנו של הרב אהרן שומר אצלו טלית-קטן, אותה תפר אביו לעצמו במחנה. היא תפורה מהרבה רצועות ופיסות אריגים. זוכר אני כי כשלבש את הטלית הזו - מפחיד היה להסתכל עליי.

כל שנות צעירותו עברו על רבי אהרן רבינוביץ מאחורי גדר תיל... ולמעשה, כל משפחתנו עברה את 'חוויית' בית הסוהר.

(מתוך הספר 'להישאר יהודי')

ברוסיה, יזכה במצוות אכילת מצה. וכפי שהוא נהג תמיד לומר בדרשותיו כאשר ערך מגביות בבתי הכנסת ובישיבות: "במקום שיש מצה - חמץ לא ייכנס".

קרוב לעשרים שנה ניתן היה לראות את אמא ע"ה עומדת בבית הדואר המרכזי ברחוב יפו בירושלים, שם שהתה ימים רבים מבוקר ועד ערב, ממלאת טפסים, מתרוצצת אנה ואנה, הכל "לשם מצות מצווה", ללא קבלת שום אגורה אחת שחוקה כתמורה. הכל לשם שמיים, כפשוטו.

כבר כתבתי על כך, שהרב אהרן רבינוביץ הדפיס את ספרו של אביו - "בנין שלמה". בהקדמה לספר מזכיר הוא את כל הקרובים: את חמיו - הרב בנימין, את אחיו וגם אותי. על אשתו כותב הוא:

"אשתי מרת קילא ע"ה היתה ילידת רוסיה האדומה, אשר לא הלכה בתלם הקומוניסטי ולא רעתה בשדות זרים. היתה נערה יהודית-מקורית, אשר חן של חסד היה משוך עליה והיא הסכימה להיות אשה לאחד פליט. לאחר נישואינו נאסרתי מיד, וכאמור, שתיים עשרה שנה עוניתי במחנות והיא שמרה לי אמונים והתפללה לבואי. לאחר שזכינו לעלות ארצה... ונתקלתי עם ייסורי הקליטה, היא קבלה את הכל בהבנה. היא היתה אשה צדקת במלוא מובן המילה". בסיכומי של דבר עברו על רבי אהרן, שתיים עשרה שנה במאסרים, ובמשך כל הזמן אף לא פעם אחת חילל שבת ולא אכל טריפה. דבר שכזה אין שומעים בכל יום, ואולי לא שומעים כלל.

כאשר נישאתי לגיטא, הפך רבי אהרן לגיסי, והודיעו לי כי הוא מבקש לשלוח אליו לכלא משניות 'טהרות' וכן את ספר 'התניא'. כיצד הצלחתי לעשות זאת - לא אספר כאן, אך הוא קיבל את שני הספרים, ואת המשניות למד על פה.

אירועים רבים אירעו לרבי אהרן בכלא. הוא שהה בדולינקה, בצפון הרחוק. כאשר התקרב חג הפסח, אסף גרעיני שיבולת שועל, שנשרו ארצה כאשר האכילו את הסוסים. לאחר שהצליח לאסוף

המשך מעמוד 14 | הרב יהושע לייבזון

שלוש, יום רביעי, הגיע סוף-סוף הארגנטינאי בן ה-47 לעיירת הולדתו מאר דל פלטה. הוא סיפר כי את השיט תכנן ב-24 שעות בלבד, אחרי שלמד כי הטיסות לארגנטינה בוטלו כחלק מהניסיון לבלום את התפשטות הנגיף.

"רציתי להיות איתם", סיפר בלסטרו, שמחכה כעת לסיום תקופת בידוד בת 15 יום, שלאחריה יוכל להתאחד עם אביו בן ה-90 קרלוס ואמו בת ה-82. את הבידוד הוא עושה בסירה שלו, שאורכה 8.8 מטר.

בלסטרו, שמתגורר בספרד, היה בארכיפלג הפורטוגלי, כאשר הגבלות הסגר בספרד ובפורטוגל נכנסו לתוקפן. הוא לקח איתו 200 אירו שחסך, העמיס את המפרשית שלו "סקואה" במזון, והפליג מפורטו סנטו

הוא סיפר כי לאורך המסע נקלע כמה פעמים לסופות עזות שאיימו

להפיל את סירתו. סמוך לחופי ברזיל, הוא אמר, הוא כמעט איבד את חייו כאשר הגלים הגבוהים טלטלו מצד לצד את הסירה. "הייתי יכול לאבד את התורן", סיפר בלסטרו, שציין כי אחד החבלים בסירה נקרע אז, והוא נאלץ לתקן אותה בברזיל.

בלסטרו אומר כי הוא החליט לעשות את המסע לעיירת מולדתו, כיוון שהיה בטוח שהסגר ימשך זמן רב, ורצה להיות לצד משפחתו. הוא קיווה מאוד להגיע כבר בחודש שעבר, כדי להשתתף בחגיגת יום ההולדת ה-90 של אביו.

לדבריו היו לו מספיק הרפתקאות בים - ובתקופה הקרובה הוא מתכנן להישאר על היבשה, בבית שליד בית הוריו. "אשתול גינה ואקנה שלוש תרנגולות. אני רוצה להיות עם המשפחה". הם רצים, ואנו רצים...

לתגובות: leib1964@gmail.com

הופתעתי לראות את הגאון זצ"ל. הוא שוחח עמי זמן ארוך והתעניין בעניין התשובה, כשהוא מוסיף בענווה ובמתיקות שפתיים בדרך הלצה: "היה חלקי עם חלקך..."

וכל זאת, החל מ'כלום'. כאשר הוא הגיע לארץ, וכותנתו לעורו בלבד, אבל התורה הקדושה גידלה ורוממה אותו, וממנה יצא שמעו לכל קצווי תבל.

הרב וואזנר זצ"ל קיים בנפשו "אדם כי ימות באהל", המית עצמו באוהלה של תורה כפשוטו, והתקיימו בו דברי המשנה באבות (פרק ו): "כל העוסק בתורה לשמה - זוכה לדברים הרבה".

(מתוך הספר 'משכני אחר'')

כבר בגיל עשרים ושש התמנה הוא למורה הוראה ולדיין ב'עדה החרדית' בירושלים. היה זה דבר מופלא ויוצא דופן, עד שבאחד מעיתוני אותה תקופה פורסמה הידיעה המופלאה, שה'עדה החרדית' מינתה אברך צעיר לדיין. שמעו הגיע עד לאוזני "חזון איש" שהתגורר בבני ברק, והוא פנה אליו בבקשה שיבוא לכהן כרבה של שכונת "זיכרון מאיר" בבני ברק.

ואכן, הרב וואזנר הגיע לבני ברק, שם הקים את ישיבתו הגדולה, ישיבת "חכמי לובלין", הרביץ תורה ברבים, פסקיו שהופיעו בספרי "שבט הלוי" התפרסמו בעולם כולו, והוא העמיד אלפי תלמידים, המפוזרים בכל קצווי תבל.

נכדו היה שכני לבנין כמה שנים, ופעם, כשעמדתי להיכנס לבניין

המשך מעמוד 17 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

אדום'. משתתפי השיעור ביקשו לפעול בהתאם להנחיות ולהיכנס אל חדר פנימי בבית, אולם מספר המשתתפים היה כה גדול - עד שלא היה מקום לכולם בחדר הקטן... איש לא רצה להעדיף את חייו שלו על פני חיי חברו, איש לא הסכים להיכנס אל החדר המוגן - כשחברו יצטרך להישאר מחוצה לו...

לפיכך, החליט מגיד השיעור, 'אם אין מקום לכולם בחדר המוגן - פשוט נמשיך את השיעור בסלון, והשיעור הוא שיגן עלינו!' - אמר. ובאומרו זאת, ולקול זעקת המשתתפים 'אמן', נשמע 'בום' קולני במיוחד - - -

באותו רגע ממש, נחת בדיוק מאחורי הבית טיל קאסם הרסני, ורסיסי התפזרו לכל עבר - אחדים מהם חודרים אל החדר הפנימי, הנחשב 'מוגן' יחסית. כל משתתפי השיעור עמדו המומים בסלון הבית, מבינים היטב מה היתה המשמעות לו היו מפסיקים את השיעור ונדחקים אל החדר הפנימי, שהפך לזירה זרועת שיירי טיל, רסיסי מתכת וכדוריות ברזל קטלניות...

מה שווה יותר ממיליונים?

שעת ערב במעונו של הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל. הרב רכון על הספרים, שוקד על התורה, כשמדי פעם ניתנת הרשות למישהו להיכנס אליו, לשאול שאלה, ולקבל מענה ממוקד מומעינה הנובע של התורה. בין הנכנסים באותו יום היה גביר מפורסם, מגדולי תומכי עולם התורה, שנכנס אל הרב והציע עיסקה:

'מוכן אני להעניק לרב ברגע זה צ'ק בסכום עתק, שיספיק עבור הרב, בניו ונכדיו, למחיה חודשית לכל החיים וגם לרכישת דירה. מוכן אני להעניק את הסכום כולו ברגע זה, למרות שמדובר במיליונים רבים, אולם בקשה אחת לי - שבתמורה, יבטיח לי כבודו כי בכל יום שאחפוץ, אוכל להיכנס לשעה קלה, לשאול את שאלותי, לשוחח על עסקיי, אולי אפילו ללמוד קצת עם הרב. אם הרב מוכן - אני נותן את הסכום כולו ברגע זה!' - אמר הגביר, וקיווה לתשובה חיובית...

הרב אלישיב הצטחק לעברו: 'במחילה, ההצעה אינה הגונה... וכי

'ראו נא, כולנו מסכימים שבעת אזעקה יש לברוח למרחב מוגן, ובוודאי שאנו מצפים שמערכת 'כיפת ברזל' תועיל בס"ד ותיירט את הטילים המתעופפים מעלינו. אולם, הבה נתקין לעצמנו מערכת 'כיפת ברזל' נוספת, עוצמתית מאין כמוה, חזקה ואימתנית, שלבטח תגן עלינו ועל משפחותינו...'

הכל הקשיבו לו מרותקים, מבקשים לדעת איזו מערכת הם יכולים להתקין בכוחות עצמם, מערכת שתגן עליהם מפני הטילים... ואז הוסיף ר' מיכאל ואמר:

'מורי ורבותי, הלא שנינו בדברי רבותינו 'תורה מגנא ומצלא', התורה מגינה ומצילה, שומרת עלינו, על החיים, על המשפחה, על הבתים. התורה היא 'כיפת ברזל' אמיתית, אין כמוה לעמוד לנו כהגנה מפני כל משחית ומחבל, חי או מעופף, מתכתי או אנושי. הבה נקים שיעור תורה קבוע בבית אחד מכם, והשיעור הזה - בו כולנו נשתתף ונשקע בלימוד התורה, יהיה עבורנו 'כיפת ברזל' מגינה מכל טיל, חזקה מכל איום!'

אחד השכנים, יהודי יקר בשם 'יובל', קם על אתר והתנדב לקיים את השיעור בביתו, כאות הודאה על כך ששני הבתים שסביב ביתו כבר נפגעו מטילים, ואילו ביתו שלו שרד. 'אני מזמין את כולכם לשיעור, בואו בהמוניכם!' - הכריז, והשיעור נקבע ויצא לדרך, כשמספר משתתפיו הולך ועולה...

באחד הימים, לנוכח החשש מהטילים התכופים, חששו חלק ממשתתפי השיעור לבוא, ושלחו לשאול את הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל אם נכון להמשיך בשיעור - למרות הסכנה המרחפת. הרב שטיינמן האזין לשאלה בכובד ראש, הבין כי מדובר בחיי אדם, אולם פסק: 'התורה מגינה ומצילה, המשיכו בשיעור בכל הכח, הרבו את משתתפיו ככל יכולתכם, כי זכות התורה תגן ותושיע מכל טיל!', ולמותר לציין כי בעקבות תשובתו גדל השיעור עוד ועוד, וכבר נמנו בו למעלה מ-40 לומדים...

ויהי באחד הערבים, בעיצומו של השיעור, נשמעה אזעקת 'צבע

וארטים לפרשת השבוע

יט א. זאת חקת התורה אשר ציווה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה. יש להקשות הא היה יותר נכון לומר דבר אל בני ישראל, ואח"כ זאת חוקת התורה. וי"ל שמצינו בתוספתא דסנהדרין פ"ג אין שורפים את הפרה אלא עי"פ ב"ד של 71, וכאן שרפו את הפרה רק עי"פ משה כי משה הוא כב"ד של 71 כמבואר בסנהדרין טז. ולפי"ז מיושב מה שהוקדם 'זאת חוקת התורה' לידבר אל בני ישראל ויקחו אליך' משום שגם הדין שע"פ משה שורפים את הפרה הוא גם חוקה. וזהו זאת חוקת שמשה יכול לדבר אל בני"י ויש לו דין של 71. הגר"י ז.

יט א. זאת חקת התורה וגו'. וברש"י לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת לפיכך כתב בה חקה גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה. וצ"ב הרי אומות העולם שואלים שאלה של טעם ובמקום לענות להם אומרים גזירה היא מלפני. וי"ל, אומר הכת"ס, דוודאי הטעם הוא כמו שרש"י מביא לקמן לפי שחטאו בעגל ולכן תבוא האם ותקנה צואת בנה ועי"י פרה אדומה אנחנו מכפרים על העגל. אך לכאורה קשה הרי כבר נהרגו בחטא העגל כל החוטאים וא"כ מה צריך עדיין כפרה על אותו חטא? וי"ל, עי"פ הרמב"ן, שבחטא העגל נהרגו 3000 האנשים שחטאו בפועל בחטא העגל אבל אלו שלא עבדו בפועל אלא רק חשבו לעבוד לא נענשו. והנה בעי"ז נענשים אף על מחשבה ואלו שחשבו עדיין לא נענשו, והם צריכים כפרה עי"י הפרה. וכעת מובן כל המהלך: אומות העולם שאלו מה צריך כפרה על חטא העגל הרי כבר נענשו כל החוטאים בעגל? והתירוץ על זה הוא שזאת גזירה שאין להרהר אחריה, היינו שבעי"ז אסור להרהר ועל ההרהור באה הפרה לכפר.

יט. א-ב. וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חקת התורה אשר ציוה ה' לאמר. הקשו המפרשים מדוע חזר הכתוב שוב על המילה לאמר הלא בתחילה ה' דיבר למשה ואהרן לאמר, וא"כ למה נאמר אח"כ זאת חוקת התורה לאמר? וי"ל דהנה מצינו שכל פעם שמוזכרים חוקת העגל זה גורם קטרוג לעם ישראל (פרקי דר"א פ"ד ובעוד מקומות) וא"כ השטן ואומות העולם שואלים כל הזמן את ישראל מה המצווה הזאת, למרות שהם ידעו את טעמו של רבי משה הדרשן שהובא ברש"י והם שאלו רק כדי שעם ישראל יענו וכך ייעשה עליהם קטרוג. אמר להם הקב"ה כששואלים אותכם ולאמרו חוקה שחקקתי וגזירה היא שאין לך להרהר אחרי, ולכן כתב זאת חוקת התורה לאמור, והיינו שיאמרו שזה היא חוקה ולא יענו את הטעם של רבי משה הדרשן. ולפי"ז יובן מה שכולם מתקשים מדוע זה חוקה הרי יש לזה הטעם של רבי משה הדרשן שזה הולך על חטא העגל, אלא התשובה שאמנם יש הטעם הנ"ל אבל לא כדאי להזכיר אלא לומר שזה חוק. אורח לחיים. **עו"ל** שמרומז כאן כמו השיטה שמובאת בשו"ע תרפה שיש חיוב מדאורייתא לקרוא פרשת פרה, וזמ"ש אשר צוה ה' לאמור, דהיינו שיאמרו אותה.

יט ב. ויקחו אליך פרה אדומה. יש לעיין מה משמעות תוספת המילה "אליך"? וי"ל, אומר רבי חיים אבולעפיא עי"פ הרמב"ם פרה אדומה א, שאין לוקחים עגלה ומגדלים אותה, אלא פוסק לבעלים דמים בעודה עגלה והיא נשארת אצל הבעלים עד שתהיה פרה ואז לוקחים אותה אליך. וא"כ י"ל שכוונת התורה ויקחו אליך פרה שבשעה שאתה לוקח אליך היא תהיה פרה ולא עגלה.

יט יט. והזה הטהר על הטמא. המילה טהור חסר ו והטעם לזה, אומר הטעמא דקרא, משום שבפרה ל"צ שיהיה טהור לגמרי, וטבול יום ג"כ כשר בפרה לכן כתב טהר לא מושלם.

כ א. ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין וגו' וישב העם בקדש. למה כתוב כאן **וישב** העם ולא כתוב כמו בכל המקומות ו**יחנו** בני ישראל. וי"ל שבקדש איתא שישבו 19 שנה כמבואר בדברים א' מו: וישבו בקדש ימים רבים כשיהיה אשר ישתם. ואומר שם רש"י. בקדש היו 19 שנה כמו כל המקומות ביחד שנסעו וחנו וכו' ביחד 19 לכן כתוב וישב כי היתה ישיבה ארוכה.

כ ד. ולמה הבאתם את קהל ה' וגו' למות שם אנחנו ובעירנו. שואל רבי ישראל סלנטר, אדם הולך למות, הוא חושב על הבהמות שלו: וי"ל עי"פ הסיפור הידוע במעשה דאלכסנדר מוקדון, שאמר אם יורד אצלכם גשם זה בגלל הבהמות, כי אתם לא ראויים לכך, וכמ"ש אדם בגלל בהמה תושע ה'. וכל זה אלא העונש על האדם, אבל בעונש על **מקום** לא עוזר שהבהמה לא צריכה להיענש, וא"כ הכל מובן, התלונה שלהם היתה למה הבאת אותנו אל **המקום** הזה שאפי' הבהמות לא עוזרות שבגללן יהיה לנו מים.

כ ה. לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון. יש להקשות למה מנה רק את חמשת המינים הללו (זרע כולל חיטה ושעורה) ולא מנה את ב' המינים הנותרים של שמן ודבש? י"ל שה'מין' היה טעמו לשד השמן וכצפיחית בדבש, וא"כ זה לא היה חסר להם ולכך לא התלוננו עי"כ. (מרבין נתן גשטטנר ורבי יונתן דינז)

כ יא. ויד את הסלע. רבים נתקשו כאן איך משה שהיה אדם הכי ענק בעולם שינה מדברי הקב"ה שאמר לו לדבר אל הסלע והוא הכהו: וי"ל, אומר החנוכה התורה, עי"פ מה שמבואר בב"מ פו. שכל מה שעשה אברהם למלאכים בעצמו שילם הקב"ה בעצמו לבניו, ומה שעשה עי"י שליח הקב"ה השיב עי"י שליח. והנה יוקח נא מעט מים היה עי"י שליח אז הקב"ה שילם עי"י שליח כאן אצילנו עי"י הסלע. והנה משה ידע ד"ז וידע שאם ידבר אל הסלע זה לא עי"י שליח כי הקב"ה מדבר מגורנו של משה, לכן פירש את דברי הקב"ה להכאה, ולא ידע שבאותו הזמן השכינה לא דיברה מגורנו כי הוא כעס על בני ישראל שאמר שמעו נא המורים, וכל הכועס שכינה מסתלקת ממנו, ולכן דיבור של משה באותו הזמן היה נחשב לשליחות, ומה שהיכה נענש עי"כ. ולפי"ז מבארים את מה שכתוב בתהילים קו 'קציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם כי המרו את רוחו ויבטא בשפתי'ו. והיינו שבגלל שמשה אמר שמעו נא המורים הוא נענש, ואם תשאל הלא שכינה מדברת מתוך גרונו, התשובה היא כי המרו את רוחו והוא כעס, ולכן זה נחשב ויבטא בשפתי'ו.

כא א. וישמע הכנעני מלך ערד וגו' כי בא ישראל דרך האתרים ויחלם בישראל. אומר רש"י שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד. יש להקשות אז מה אם נסתלקו ענני הכבוד? וי"ל בזה ב' תירוצים. א. על הפסוק העמלקי יושב בהר כתוב בחז"ל (קה"ר סוף ד יח) שמי שיושב בהר גם אם הוא חלש הוא מנצח את הגיבור לכן עמלק נלחמו שוב עם ישראל למרות שבפעם הקודמת ישראל ניצחו אותם, כי אז היו באותו מקום של ישראל כעת הם בהר והם ניצחו, והנה כותב כאן רש"י דרך האתרים דרך הנגב שכתוב אצל המרגלים ויעלו בנגב, וא"כ מהמרגלים לומדים שהכנענים היו במקום גבוה כי כתוב אצל המרגלים ויעלו בנגב משמע שזה עליה ומובן למה הזכיר רש"י המרגלים. והנה כשהיו ענני הכבוד אז היה מיישר להם את העליה וכעת שנסתלקו ענני הכבוד והוא בעליה אז יש לו אפשרות לנצח לכן קם להילחם. עו"ל שכיוון שהסתלקו ענני הכבוד אז חזרה רוח צפונית וא"כ ישראל יכולים למול עצמם אז הם יהיו חלשים אחרי המילה (וכמו הסיפור עם שכם) ואז הוא ינצח. רבי יונתן איבשיץ.

כא ה. נפשנו קצה בלחם הקלוקל. פרש"י שהתלוננו על המן שמכניס ולא מוציא. יש להקשות מדוע התלוננו עי"ז רק כעת בסוף הארבעים שנה? וי"ל שכל המ' שנים בשביל לעשות צרכיהם הם היו צריכים לצאת חוץ לעננים שהוא טירחה גדולה מאוד (כמבואר ביומא פה) לכן לא התלוננו. אבל כעת שאהרן נפטר ונסתלקו ענני הכבוד הם כבר רצו לקנות אוכל נורמלי מתגרי הנכרים כמבואר ביומא שם כי אז כבר בית הכסא סמוך על שולחנם לכן כעת התלוננו. ולכן גם כעת הקב"ה שלח את הנחשים והשרפים כדי שיצטרכו את ענני הכבוד שעד היום היו להם והרגו את כל המזיקים. ואם יהיו להם עננים שוב לא ירצו את הלחם הקלוקל וכנ"ל. תורת משה לחת"ס.

כא ה. וידבר העם וגו' ונפשנו קצה בלחם הקלוקל וישלח ה' בהם את הנחשים. הם טענו כלפי שמים שנאסם להם מהמך כי הוא מקולקל. ומסביר רש"י לפי שהמן נבלע באברים ואמרו עתיד המן שיטפח באברינו... כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא? עי"כ טענתם. מה עשה הקב"ה שלח בהם את הנחשים.

פרשת חקת תשפ"א

ולכאורה קשה. א. מה הקשר בין העונש לבין מה שהם טענו, מה המידה כנגד מידה בזה? ועי"ק מה טענתם כלום יש ילוד אישה שמכניס ואינו מוציא, הרי יש את היתוש שמבואר בגמ' בגיטין נו. שהיתוש הוא ברייה קלה שמכניס ואינו מוציא. וי"ל עי"פ הגמ' בשבת עז ב: כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא לבטלה יתוש לנחש היינו מי שנשך יואדו נחש כותש יתוש ומניח במקום המכה ומתרפא. לפי"ז מובן הכל. הם טענו שיש להם לחם קלוקל שמכניס ואינו מוציא ואין כזאת בריה. לכן שלח הקב"ה את הנחש ועי"ז הם יצטרכו להזדקק ליתוש ואז הם יראו שיש בריה כזאת וזה לא לחם קלוקל. רבי יוסף ענגיל.

כא ו. וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. יש להעיר מה זה הלשון וישלח, הול"ל ויביא את הנחשים וינשכו את העם: וי"ל דאיתא בב"ק טז. תוד"ה ונחש, דנחש למרות שאינו נהנה בנשיכתו חשיב רגל ופטור ברה"ר כיוון דאורחיה בהכי ולא חשיב כקרן ע"ש. ובב"ק ב. איתא ושלח זה הרגל וכה"י משלחי רגל השור והחמור, ומכיוון דנשיכת הנחש הוי רגל נקט וישלח לרמוז דהוא רגל.

שס. יש להקשות מדוע כאן שנתאו לאוכל רגיל נענשו בנחשים. ואילו לעיל יא ד בקברות התאוה שנתאו ג"כ נענשו הבשר עודנו בין שיניהם ויד ה' בהם מכה רבה מאוד, מדוע עונשים שונים על אותו עוון? וי"ל דהנה בבעלותך הם היו יוצאי מצרים ובאמת נאמת על מה שאכלו במצרים, נמצא שחטאם היה באמת תאוה לכן נעשנו בעונש הבשר בין שיניהם ויד ה' אותם מכה רבה. אך כאן מדובר שכבר מתו כל עולי מצרים כדפרש"י לעיל כ א ואלו שגדלו במדבר מעולם לא ידעו מה זה תאוות אכילת אוכל רגיל וחטאם הוא רק חטא הלשון שדיברו על המן שהוא קלוקל ועל חטא הלשון נענשים בנחשים, וד"ז מבואר ברש"י שכתב שהיה זה חטא של הוצאת דיבה. חבצלת השרון.

כא ט. ויעש משה נחש נחושת וגו' והביט אל נחש הנחושת וחי. איתא בגמ' שלושה דברים עשה חזקיהו המלך והודו לו ואחד מהם שכיתת את נחש הנחושת לפי שהיו טועים אחריו, ויש להקשות מדוע לא כיתת משה את נחש הנחושת שלא יכשלו אחריו בהמשך? וי"ל דאיתא בברכות י. שחזקיהו לא רצה לשאת אישה כי ראה ברוה"ק שאמור לצאת ממנה בנים לא ראויים, ואמר לו ישעיה בהדי כבשי רחמנא למה לך, והיינו אתה עושה את שלך ומה שהקב"ה עושה אח"כ זה לא תפקידך. ולפי"ז י"ל שמשה לא רצה לעשות דבר מליבו לשרוף ולבער מה שציווה ה' לעשותו ואז משום שישירש יטעו בו בהדי כבשי דרחמנא ל"ל, אבל חזקיהו שהלך לשיטתו שלא סבר כך בברכות י. לכן הוא כיתת את נחש הנחושת. חת"ס.

כא יב-יג. משם נסעו ויחנו בנחל זרד, משם נסעו ויחנו מעבר ארנון. יש להקשות מדוע כאן שינה הכתוב וכתב משם נסעו בשונה מכל המסעות שאמר ויסעו? וי"ל, אומר האור החיים, שכל המסעות היו עי"פ העננים שהובילו אותם ולא נסעו מעצמם, משא"כ הכא שנסעו עי"פ משה ולא עי"פ הדרתם העננים לכן כתב משם נסעו. וראיה לדברים מחומש דברים ב יג דכתב שם שהקב"ה אמר עתה קומו ועברו לכם את נחל זרד, ובפסוק כד כתב קומו סעו ועברו את נחל ארנון, חז"ן שזה היה רק עי"פ משה, כי אם הענן הולכים בשביל מה הוצרך משה לומר להם קומו. והטעם לזה הוא משום שזה היה אחר מיתת אהרן שענני כבוד הסתלקו וחזרו רק מאוחר יותר בשביל משה.

כא לד. ויצא עוג מלך הבשן וגו'. ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו. כתב רש"י שהיה משה ירא להילחם עם עוג שמא תעמוד לו זכותו שסיפר לאברהם על חטיפת לוט, שנאמר ויבא הפליט, הוא עוג שפלט מהרפאים, ויגד לאברהם. פעם ניגש אחד מגדולי הציונים ששנה ופירש לאחד מחשובי הרבנים שליט"א ושאלו לאמור מדוע הם שונאים למדינה הרי הם מחזיקים הישיבות בתקציבי עתק, ואפי' אם אין כוונתם לטובה הא בעוג נחשב לזכות מה שגרם להצלת לוט ואע"פ שכוונתו היתה לרעה כי חפץ שאברהם ימות במלחמה והוא יישא את שרה. והשיב אותו רב שלא כתוב שמשה אהב את לוט אלא פחד ממנו.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

השכנו שלום: בפרשתנו מובא שאהרן הכהן נפטר ויבכו אותו כל בני ישראל. אומרים חז"ל ומובא ברש"י בכו עליו אנשים ונשים משום שאהרן היה אוהב שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו. אמרו חז"ל באבות הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום **ובמסכת כלה רבתי פרק ג.** הביא כיצד אפשר לרדוף שלום, אדם מקללהו, אומר לי שלום, אדם מריב עמו, ושותק, ועוד אם רבו שנים, הוא משפיל רוחו והולך אצל זה וירצהו על זה, וכן לזה, שכן היתה אומנותו של אהרן הצדיק, שמע על שנים שהיו מריבין, הולך אצל האחד, ואומר פלוני חברך שגרני אלך לפייסי מפני שאמר, אוי שסרחתי על חברי, מיד אותו האיש מנהרה בדעתי, וכי כזה הצדיק בא אלי לפייסי, והיה אומר לו, רבי, אני הוא שסרחתי עליו, הולך אצל האחר ואומר לו כן, פגשו שניהם בדרך, זה אומר לזה מחול לי מורי שאני סרחתי, וזה אומר כן לזה. שמע על בעל ואשתו שעשו מריבה, הולך אצל הבעל ואומר לו, בשביל שאני שומע שאתה רב עם אשתך, אם אתה מגרש אותה, ספק תמצא כמותה ספק לא תמצא, ועוד אם אתה מוצא, שמא תריב עם השניה ג"כ, ועל זאת היו כל ישראל אנשים ונשים אוהבין אותו. מובא בחז"ל שאלפים היו בישראל שנקרא שמם אהרן שאלמלא אהרן לא בא זה לעולם. חז"ל אמרו שבשביל השלום מותר לשרק, ומובא בחז"ל שהרודף את השלום ומשכין שלום אין תפלתו חוזרת ריקם. **ומצינו רבות בחז"ל** כמה חשוב להיות משכין שלום ולטרונ בזה בכל הכוח, ומי שעושה זאת וטורח בעניין זה אז זוכה שאין תפילותיו חוזרות ריקם, וזוכה להיות מתלמידיו של אהרן הכהן וכולם אוהבים אותו ותמיד מסייעים בידו גם בשמים וגם כאן בארץ. וכל בוקר אנו אומרים שהמביא שלום בין אדם לחברו זוכה שאוכל פירותיהם ומקבל שכר בעולם הזה ונשאר לו קרן לעולם הבא, וזוכה לאריכות ימים ושנים כמו שכתוב מי האיש החפץ חיים וגו' בקש שלום ורדפוהו. וכן זוכה לעשירות מופלגת, ולא מציא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, ומובא בתורת כהנים שהשלום שקול כנגד הכל וכשאין שלום אין כלום, והקב"ה ברא את העולם ע"מ שיהיה שלום בין איש לרעהו. ותלמיד חכם, מובא בחז"ל, שצריך שיהיה רודף אחר השלום. וזו המצווה היחידה שכתוב בה לרדוף אחרי זה, ובשביל השלום מצינו שביטלו מצוות ועניינים רבים כמו הדלקת נר שבת שקודם לנר חנוכה וקידוש היום בשביל השלום, כמו"כ מצינו שבשביל השלום הותרו על מצוות עשה של מדבר שקר תרחק והותרו לשנות. וכשעושים שלום כאן בעוה"ז יש גם שלום במרום, ומשה רבינו גם בתחילת המחלוקת עם קרח הוא ניסה בכל כוחו לחזר אחר השלום עם דתן ואבירם אך הם לא הסכימו ורק אז קרה מה שקרה. במדרש איכה פרק א מובא שהסיבה להמשך הגלות היא בגלל שאין שלום בעולם, וברור שכלל שנקרא את השלום בעולם נקרב את הגאולה ויפסקו מאתנו כל הצרות המשונות שעם ישראל עוברים יום יום ושעה שעה.

ובפלא יועץ ערך שלום כתב. ולא די לאיש במה שיעשה שלום לו עם הכל וירבה כבוד ביתו אלא גם כי יהיה ריב בין אנשים או בין איש לאשתו יטרח בכל מאמציו כמו להביא שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו שעושה נ"ר גדול ליוצרו. ותדע שהרי הקדוש ברוך הוא שניה מפני השלום והתיר לחמוק שמו שנכתב בקדושה מפני הבאת שלום וראוי לגדול למחול על כבודו ולילך אצל קטן בשביל לתווך שלום שלא יהא כבודו יתר על כבוד שם שמים. ועיקר מצוה זו כבודה בגדולים וע"כ אמרו ת"ח מרבים שלום בעולם. **ובמדרש רבה** נשא ט, כ מובא המעשה הבא. מעשה ברבי מאיר שהיה יושב ודורש בבית הכנסת בכל ערב שבת והיתה שם אשה אחת שהיתה גרילה לשמוע את דרשותיו. פעם אחת שהה בדרשתו, הלכה האשה ורצתה ליכנס לביתה ומצאה נרות כבויים אמר לה בעלה איפה היית ענתה לו הייתי בדרשה של רבי מאיר אמר לה אין את נוסט לבית עד שיתקרי בפני רבי מאיר. ראה רבי מאיר הדבר ברוח הקדוש ועשה עצמו חולה בעיניו, אמר כל אשה שיודעת ללחוש לעינים תבוא ותלחש אמרו לה השכנות עשי עצמך לוחשת לו ואז תירקי בתוך עיניו. באה אצלו אמר לה יודעת את ללחוש לעין, מפחד ממנו היא אמרה לרבי מאיר שאינה יודעת ללחוש לעין, אמר לה רבי מאיר מכל מקום רקיע בו ז' פעמים והוא טוב לעין אחר שרקקה בעיניו אמר לה לכי אמרי לבעלך פעם אחת אמרת לי ואני רקקתי שבעה פעמים. אמרו לו

תלמידיו לרבי מאיר רבי כך מביאים דברי תורה! אילו אמרת לנו היינו שולחין ומביאים אותו ומלקין אותו על הפסל ומרצין ומפייסין אותו לאשתו. אמר להם רבי מאיר לא יהא כבוד מאיר גדול מכבוד קונו ומה אם שם הקודש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו כבוד מאיר לא כל שכן.

ידוע שגדולי ישראל הטריחו עצמם להשכין שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו. **רבי** חיים מוולאז'ין היה משפיל עצמו למען הרבות שלום. כשתלמידיו אמרו לו שהוא מגזים ומזלזל מידי בכבודו, אמר להם רבי חיים מצינו שבשביל עושה שלום אדם פוסע שלוש פסיעות אחורה ואז עושה שלום, ללמדך שבשביל שלום צריך לפסוע שלוש פסיעות אחורה וצריך לרדת מכבודך. **החפץ חיים** היה אומר שבשביל השלום בבית ראוי לייחד קופה מיוחדת להוצאות מותרות אפי' שלא נצרכים בשביל השלום. **הרב** מפובניץ הגיע אליו תלמיד ואמר לו שהוא רוצה להיפרד מאשתו כי היא מאוד מפוזרת והוא טיפוס מסודר. אמר לו הרב אין בעיה תבוא אלי מחר בשעה פלונית הביתה. למחרת ניגש הרב אל אשתו וביקש ממנה שתפזר את כל הבית פזר היטב, למרות אי הנעימות בזה היא עשתה רצונו. למחרת הגיע התלמיד ושטח את בעיותיו לרב, א"ל הרב בא תראה את ביתי והראה לו איך הכל הפוך, הוסיף הרב ואמר ואעפ"כ אני מסתדר עם זה כי זה לא נורא העיקר שיש מידות טובות... **פעם** נודע לחפץ חיים צ"ל שעגלון אחד בעירו ראדון נמצא ביחס מריבה עם אשתו, החפץ חיים לא התעצל ובליל שבת מיד לאחר התפילה הופיע בביתו של אותו העגלון והשלים ביניהם. למרות שהח"ח הוקיר זמנו מכל הון בכל זאת ביטל כמה פעמים שעות רבות הרבה וגם ימים להבאת שלום ולשכך מריבות בין אדם לחברו וביותר בעניני ציבור להקטין מחלוקת. וכתוב בנו של הח"ח: בזכרוני כי קרה לפעמים שהיה מטייל אבא בחצר בית הכנסת שעה ארוכה עם אחד מבני הקהל וידו על שכמו של האיש ומשוחח עמו. אמנם ידעו כולם שאין זה שיחה בעלמא בדרך מטיילי באשר אבי לא טייל מעודו רק להקשיט ריב ולרכך לב הקשה ותמיד עלה בידו כי גם לב אבן היה נימוח תחת תוכחתו מאהבה. ופעמים רבות שמענו מבעלי דברים הקשים שאמרו שהח"ח הוא הגורם שלהם לשנות דרכם לאהבה ואחוה. **עוד מסופר** על החפץ חיים שהוא פגש פעם את אשת רבי ברוך בער ליבוביץ והוא הפליג מאוד בכבודה, לשאלת תלמידיו מה ראה לעשות כ? ענה הח"ח ע"י שאני מכבדה מאוד היא מעריכה ביותר את בעלה ודבר זה מרבה את השלום בביתו ואין לך גדול מלפני ה' כמו הרבות שלום בבית. **הסטיפלער** לא קיבל נשים לברכה אף לא קיבל פתקאות שכתבו נשים, אמנם כשהמדובר היה בעניני שלום בית הסכים לפעמים לזמן אליו את בני הזוג ולשוחח עמהם בהרחבה ולשכנעם לחיות יחדיו בשלום. **מסופר** על החיד"א שעל אף יומו העמוס היה מקיים את מאמרו התנא הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום. באחד ממסעותיו נקלע לעיר שהיה שם מחלוקת עצומה בין שתי משפחות ונמשכה מחלוקתם למעלה משנים עשרה שנה. רבים ניסו להשכין שלום ביניהם והכל עלה בתוהו. החיד"א נכנס בעובי הקורה כשהוא מעיד על עצמו שרוח לבשה אותו הצעיר ודברתי ותכונתי ופייסתי לעשות שלום ביניהם ואף כי בתוכניתו ללכת לונציה ביטל הכל כדי להשכין שלום וכותב על עצמו בזה הלשון היה לי טורח עצום ונורא מה שאין הפה יכול לדבר לולי ה' שהיה לנו שחננו דעת סבלנות והמצאות עד שפשרנו ביניהם בעניני הקרקעות ונוקו שכנים והוצאנו חודשים בעניינים אלו ברוך האל המושיע. **מסופר** על רבי חיים פנחס שינברג, על התמסרותו הגדולה להשכין שלום. תושב הקריה שהיה בתהליך של הרחבת ביתו התברר לו כי אחד השכנים מעכב את ההרחבה בטענה של מניעת ראייה וכדו' הוא ניגש לראש הישיבה והוציא את בעייתו. ראש הישיבה שמע ולקח את הדברים לתשומת ליבו לאחר כמה ימים הוא עלה להיותו של המתנגד לבניה דפק בדלת ושאל אותו במה דברים אמורים וביקש אם יכול להראות לו כמה זה יכול להפריע. הלה שהתרגש לראות את ראש הישיבה על מפתן ביתו הכניסו בשמחה והשניים הלכו יחד מפניה לפניה בבית כשרה"י מודד עם השכן ומביט היכן מפרעיה, לו תוספת הבנייה של השכן לאחר כל המדידות והבדיקות הוברר שאכן ישנה פינה קטנה בודדת במרפסת הבית שמורפעת על ידי

הרחבתו של השכן, ואז פנה אליו רה"י ואמר לו אכן הנך צודק, ההרחבה מפרעיה לו והנך יכול למנוע הרחבתו אך הוסיף רה"י ואמר לו בנעימה הרי לשכנך הצעיר יש ילדים בבית ויתכן שבחלק זה שמפרע לך יעמידו כיסא וסטנדר וילמדו שם תורה ואם כן במידה ותוותר הלימוד שם יהיה זכות שלך ולכן תשקול את הדבר. לאחר מספר רגעים פנה השכן והודיע שהתצהה בלב שלם להרחבת השכן. כששמע זאת רה"י תפס את כף ידו של השכן הזקן ונשקו שוב ושוב כשהוא חוזר ואומר לו בהתרגשות איזו זכות יש לך.

מסופר על האדמו"ר מטאש מקנדה שביום שישי בהיר בנו בכורו שהיה עתיד לרשת את מקומו נפטר באופן פתאומי באמצע תפילת שחרית. היה זה ביום שישי ובעולם החסידי שרר זעזוע גדול כי הוא היה ידוע ומפורסם כאדם גדול. החסידים הפכו עולמות כדי לגמור את העניינים הטכניים כדי שההלווה תתקיים ביום שישי עוד טרם כניסת השבת, ואכן החסידים הצליחו ונקבעה הלוויה ליום שישי בשעות הצהריים. בהגיע שעת הלוויה, המיטה נכנסה להיכל בית המדרש אך הרבי לא מגיע, מחכים חצי שעה שעה שעה וחצי שעתיים ואז החליט אחד מבני המשפחה להיכנס לחדר של האדמו"ר צ"ל. הוא נכנס לחדר וראה את הרבי שכבר היה בגיל לא צעיר מדבר בטלפון ומנסה להסביר למי שמעבר לקו כמה כדאי למחול ולפתוח דף חדש ולנסות להבין את השני. התברר שהרבי פשוט הרים את הטלפון ובמשך שעה ארוכה הוא טיפל בבעיה של שלום בית שבבלנות ובמסירות, והכל כשמתו מוטל לפניו ועד שלא נחה דעתה של האישה שמעבר לקו (שכמובן לא ידעה על המתרחש) הרבי לא הוריד את הטלפון באמרו שזה דבר חשוב ששווה לעכב בשבילו את ההלוויה. **מסופר** על אחד הצדיקים שהלך פעם עם חסידיו ברחוב בעברם על יד חנות תכשיטים הם שמעו קולות של ויכוח. לפליאתם של החסידים עזב אותם הרבי ונכנס אל חנות התכשיטים, מיד שהוא נכנס כמובן נגשו אליו הבעלים הבעל והאישה והחלו להציע את עזרתם והוא במשך שעה ארוכה בדק ובירר מה מעלותיו של כל סוג של תכשיט עד שלבסוף החליט לקנות את אחד התכשיטים היקרים יותר וישלם עליו ממיתב כספו. המוכרים הודו לו במאור פנים והוא נפנה לצאת מהחנות כשבכיסו התכשיט החדש. כשיצא אמרו לו תלמידיו רבי תורה היא וללמוד אנו צריכים, אמר להם הרבי כששמעתי קולות של ויכוח מהחנות חשבתי הלא אפשר להרגיע את הכעס ע"י שאכנס ואתעניין בתכשיט ואז תשתנה האווירה, וכעת לא רציתי לגנוב דעת לכן קניתי וכך גם ישוב להם המצב רוח והם ישכחו מהמריבה שלהם.

על רבי עובדיה יוסף מסופר רבות איך השתדל להשכין שלום ופינה לכך זמן רב מזמנו היקר. כשהיה בביה"ד והיו מגיעים לפניו מקרים של גטיין היה טורח ומברר רבות מה אפשר לעשות כדי להרגיע את הצדדים ופינה רבות מזמנו כדי להשכין שלום. אחד הסיפורים שהתפרסמו פעם אחת הגיעו לפניו לבית הדין זוג בעלי תשובה בבקשת גירושין. כשהתחיל הבעל לדבר, הרגיש מרן שחסרה לו הבנה יסודית בבניית הנהגת הבית, והוא עושה חומרות יתירות ובכך גורם להפרת שלום הבית. הרב אמר למזכיר בית הדין: "קבע להם תאריך לעוד חודש", וביקש מהמזכיר שייקח את מספר הטלפון של הבעל. אחרי יום הרב עובדיה התקשר לבעל וביקש שיבוא לביתו. הרב ישב עמו כשעה להסביר לו מה זה דין ומה זו חומרא, עד שהשלים לשכון באהלו. **מסופר על** רבי ניסים קרליץ שכשהיו מריבות בין שכנים הוא היה אומר שכדאי לשלם גם כשאתה צודק כי שווה ליהלם בשביל המצווה הגדולה הזאת של השכנת שלום, והוא עצמו אומר ועושה בהיותו צעיר הפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו ופעם אחד משכניו התלונן שאיזה בעיה בבניין היא בגלל רבי ניסים, ולמרות שהדבר כלל לא היה נכון, רבי ניסים חסך מלחמו במשך תקופה כדי לשלם את הנזק שכלל לא קשור אליו. **רבי אברהם** גנחובסקי למרות שקיעותו הגדולה בתורה הוא עשה בכל כוחו פעולות להרבות שלום בין אדם לחברו ובפרט בין איש לאשתו. בספר עמודיה שבעה הביא סיפורים רבים כיצד רבי אברהם הרבה בהבאת שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו. הוא היה קונה לתלמידים שוקולדים שיביאו לנשותיהם, הוא היה שולח זוגות רבים שהתקשו בשלום בית לנופש מכספו הפרטי ואף היה מגייס כספים בשביל זה. פעם שמע

על מקרה של בעיה בשלום בית בעיר רחוקה ממושבו הוא מיד קם ונסע להשכין שם שלום, וגם במקרים שלא הכיר כלל טרח מאוד להרבות אהבה ואחוה. בחודש האחרון לחייו שכסבר לא היו לו כוחות כלל ובקושי הוא נשם הוא הכניס לביתו מקרה מסובך של שלום בית ולא עזב אותם עד שהגיעו לסיומו הטוב. רבי אברהם היו לו פטנטים מיוחדים להרבות שלום, הוא היה מתקשר לבתי אברכים בזמן שידע שהבעל לא בבית והיה מבקש מהגב' את הבעל, וכשהיתה עונה שהוא לא נמצא הוא היה פותח את פיו ואומר: מדבר אברהם גנחובסקי אין לך מושג מה זכית איהו בעל ת"ח עצום וכו' וכו'. כמו"כ הוא היה עולה לבתי אברכים שחיברו ספרים בזמן שידע שלא נמצאים וכשהגב' היתה פותחת הדלת היה משבח את הספר בפניה, וכך היה מתגדל בעיניו כבוד בעלה. וכששכנים היו מארסים ילדים היה עולה לביתם והיה משבח בפני הכלה את החתן לה זכתה. פעם הוא נסע ברכב עם תלמיד והנהג היה יהודי שהשגותיו בתורה לא היו גבוהות וברכב היתה גם אשת הנהג. התלמיד של רבי אברהם ניסה לדבר איתו בענייני חו"מ ועוד, אבל רבי

אברהם התחיל לדבר בענייני העולם וכל הזמן הסיט את השיחה לענייני חיות וכדו'. כשירדו שאל התלמיד מדוע לא הסכים לדבר עמו בלימוד? ענה רבי אברהם אילו הייתי מדבר עימך בלימוד אז האישיה של הנהג היה יורד ערך בעלה בעיניה שהוא לא מספיק יודע, לכן דיברתי מענייני חול כדי שהוא גם יבין בזה וכך יגדל קרנו בעיניה.

לפני עשרים שנה היה סכסוך גדול על דברים פטוטים בין שתי שכנות ובמשך שנים רבות הן לא דיברו זו עם זו, והיתה ביניהן טינה עצומה. לימים אחת השכנות אירסה את בנה והשכנה למעלה החליטה שכעת היא מסיימת עם המריבה הנצחית הזאת. היא הכינה עוגה מכובדת וירדה עם זה לבית השכנה. ברגע שהיה הגיעה לבית ברגע אחד חלפו להם כל שנות השנה והאיבה לבית מקומן תפסו אהבה ואחוה. בעוד הן מדברות היתה התעניינות מתי החתונה, ואז נודע שקבעו תאריך לחתונה בזמן מסויים שבאותו היום נקבע תור לטיפול רפואי לשכנה המפייסת, תור שנקבע חצי שנה קודם לכן. השכנה המארסת

ידעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך שו"ת

החליטה שהיא תעשה הכל על מנת שהשלום יהיה מושלם והאהבה ואחוה תשכון באהליהם. היא החליטה שהיא דוחה את מועד החתונה ליום אחר שמתאים שהשכנה השנייה תגיע. למחרת היא עשתה כמה טלפונים והעבירה את התאריך לחתונה למען הרבות שלום בישראל. ביום המקורי שהיה מיועד להיות יום החתונה נערכה חתונה באולם שמעל היכן שהיתה צריכה להיות החתונה והאולם שלמטה נשאר שומם. המחנות היתה צריכה לשלם איזה פיצוי לבעל האולם אך ליבה היה שלם שהיא עשתה מה שצריך. באותו היום שבו אמורה היתה להיות החתונה המקורית קרס האולם העליון ונהרגו עשרות אנשים, ועוד רבים נפצעו בדרגות פציעה שונות. היה זה באולמי וורסאי בירושלים והיה זה אחד האסונות האזרחיים הגדולות בארץ. ורק נחשוב אילו היתה החתונה למטה מתקיימת והאולם העליון היה קורס על כל יושבי האולם מתחת, האסון שהיה קורה היה גדול אף יותר מאסון מירון, ללמדך שהרדיפה אחר השלום מצילה ממוות ושכול.

טיפש ולכן לא בחר בו אבל הוא יודע טוב מה ראו וטוב לעם הטיפש הזה כדעתו. **יש** להוסיף שאנחנו נמצאים כעת בגלות האחרונה של שלטון הערב רב, כך כתוב בזוהר שלפני ביאת הגואל הערב רב ישלוט על עם ישראל, ועת שרואים שפרורמים ואנשים כמו ליברמן שר"י ושאר שונאי הדת ישתלטו עליו, מרגישים שאנו נמצאים ממש בגלות האחרונה. וצריך להוסיף שאמנם הערב רב מלאים תוכניות כרימון אך להצר ולעשות רע לעם ישראל אבל צריך לדעת שהם לא יצליחו וכלל ישראל ישאר לעולם ותורה ומצוות ישארו לעולם וה' עמנו גיבורי החייל ואין לנו להתפעל ממה שקורה. מרבי דן סגל. לפני כשמונה שנים שקם עלינו שלטון הרעש של לפיד הרב שטיינמן התבטא בכמה מקומות שיו"ו.

שאלה: האם כשנשבר כלי בבית זה סימן טוב? **תשובה:** ידוע שכנשבר כלי בבית נהוג לומר מזל"ט. יש כאלו המפרשים זאת שזה רק בשביל להרגיע, אך בשיטה מקובצת מעילה יז: שכשנשבר כלי זה סימן טוב, (כמובן לא בכוונה), וכע"ז בפסחים ק"ה שעשיר שמתה פרתו ועני שמת טלה שלו יודה לה' כי כילה חמתו על עצים ואבנים.

שאלה: בסוף הפרשה מובא הסיפור של עוג מלך הבשן, מה היה גובהו ומי האדם הגבוה בעולם כיום? **תשובה:** יש מחלוקת האם יש לפרש את גובהו של עוג כפשוטו ורש"י מביא מהגמ' בברכות שעקר הר בן שלוש פרסאות, ועד הקרסול הוא היה גבוהה שלוש אמות שזה אומר למעלה מחמש קומות עד הקרסול, ולפי החשבון ס"ה גובהו מאות מטרים שווה לגובה של מגדל בן מאות קומות. כיום גובה האנשים ברוב העולם הוא כמטר שבעים וחמש פלוס, האישה הגבוהה שנמדד אי פעם בעולם המודרני הוא היה בגובה 2.72 מטר והוא סבל ממחלת הענקיות ונפטר בגיל 22 לפני עשרות שנים. כיום גבוה העולם הוא סולטן קוסן בן ה-35, שמתנשא לגובה של 2.51 מטרים.

שאלה: מתי נפטר רבי אלחנן וסרמן? **תשובה:** ביא תמוז תש"א, השבע לפני 80 שנים. ביום השנה ה-75 לעקידתו על קידוש השם של רבי אלחנן הי"ד, מסר שאר בשרו רבי יצחק גרודזינסקי שיחה בישיבת "אור אלחנן", וכך סיפר: "רבי אלחנן הגיע לסלבודקא מפני שבא לבקר את בנו ר' נפתלי, שקיבל טיפול בבית החולים של קובנא. הוא התגורר בבינתו. באותו יום היה הפוגרום, הטבח הנורא שטבחו הליטאים הרוצחים. הם הלכו מבית לבית, אך לביתנו לא נכנסו. אנחנו התחבאנו ושמענו היטב את הצעקות הנוראות מהבתיים הסמוכים. היה פחד נורא. באותו יום מר, בו נלקח רבי אלחנן הי"ד להריגה עם בני הישיבה, שהה רבי יצחק בבית אביו, אך אברהם הי"ד. "בביתנו שחן באותה שעה גם בני ישיבה רבים", מספר רבי יצחק. "אבי, רבי אברהם הי"ד ביקש מר' אלחנן שיאמר שיעור בעניין קידוש ה'. בתחילה הוא סירב, כי בשעה נוראה כזאת חסרה צלילות הדעת ולימוד צריך צלילות, אך לבסוף הוא נעתר ומסר שיעור. גם אבי, רבי אברהם, מסר שיחת חיווק". בשעותיו האחרונות "הוא ישב כל היום ולמד בכתובות עם אחד מבני הישיבה. למחרת הרוצחים נכנסו לפתע לחצר שלנו והפסיקו את לימודו. היה ויכוח בין שני גוים אם לקחת את רבי אלחנן או לא ולבסוף לקחוהו, וציוו עליו לעמוד בחצר. הוא לא הסתתר

בפרשתנו זאת התורה אדם כי ימות באהל. אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה. מה הכוונה במי שממית עצמו עליה? תשובה: אדם שמודיעים לו: היום אתה מת. מה הוא עושה? האם הוא רץ לבדוק מה קורה בחשבון הבנק שלו או להספיק עוד איזו הנאה מהעולם הזה? ודאי שלא. אלא מה הוא כן עושה? הוא עושה תשובה. חשבון הנפש. אומץ עוד זכויות. אומר הרבי הישיעות משה מוויזניץ זצ"ל אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה. היינו שהוא מתייחס לכל יום כאילו זה היום אחרון שלו. והוא אוסף עוד ועוד זכויות. וזמ"ש מה יעשה אדם ויחיה, ימית את עצמו. אדם שרוצה להצליח בחי התורה, הוא חייב להרגיש שכביכול היום הוא מת ואין לו כלום מלבד התורה, ועי"ז התורה תתקיים בידו. **ואין "מתים" למעשה?** לפחות בשעות הלימוד לסגור את הטלפונים ואנחנו "מתים" - כי אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה. ויש שחשבו מי שממית עצמו עליה שהכוונה היא לנהוג בצומות וסיוגים אבל זה אינו כי מובא בגמ' בכמה מקומות שריש לקיש היה בעל בשר ובחתי"ס בגיטין מז. ביאר שאמר ר"ל שעדיף למלא כריסו בש"ס ופוסקים מאלפי צומות ותעניות ולכן ר"ל לא חפץ לצום אלא לאכול כמו שצריך ולאגור כח ללימוד, ובדודאי אין הכוונה לאכילת תאוה, אלא מה שנערך לגופו. ומי שיושב ולומד בהתמדה זוכה מלבד עולם הבא גם לשלמות הנפש כאן בעוה"ז, אשריו בעוה"ז וטוב לו לעוה"ב. ויש להוסיף שראוי מאוד גם לאברך שלומד כל היום שילמד גם זמן מסויים בלי תשלום כמובא בשערי תשובה קנה.

שאלה: מה הדרך לקבל ישועות מה' יתברך? **תשובה:** וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא כ"ז שמשעבדים ליבם אל אביהם שבשמים, ולא סומכים על כל מיני השתדלויות חיצוניות ובוטחים בקב"ה שהוא מנהל את העולם מיד נעלים. וכן מצינו שכשמתה מרים פסק הבאר והבאר היתה בזכות מרים, בזכות שבטחונה בה' היה אדיר ביותר והיה נתמיד עוד לפני הישועה היתה מודה לה' כי היתה בטוחה בישועתו. וידוע שהחפץ חיים כשהיו באים לבקש ממנו ברכות, היה תמיד אומר תפסיקו לשלוח מתווכים לקב"ה, והיינו שלא מספיק רק לבקש ברכה מהרב. אבא אל אוהב ששולחים אח אחר שביקש ממנו בקשות, הוא אוהב שמדברים אתו ישירות. וכן בימינו רבי חיים קניבסקי אומר בשם הסטיפלער שהצרות באות כי נחלשו באמונה ובטחון ועושים יותר מידי השתדלות חיצונית. ומה שצריך לעשות זה להתחזק בתפילה ובאמונה שהכל בידו ואז התפילה תהיה משה הלב ומוכרח להתקבל. ולפני כלשלושים וחמש שנה היינו אצל רבי חיים קניבסקי והוא קרא לאחי הגדול רבי אריה שליט"א שהיה אז בן 5 בערך הוא הושיב אותו על ברכו והראה לו את דברי חז"ל האלו וחזר ע"כ כמה פעמים 'בזמן שישראל משעבדים ליבם לאביהם שבשמים מיד נעלים' עד שהדבר נחרט אצלו במוח.

שאלה: את מי כדאי לא להעלות השבוע לעליית חמישי? **תשובה:** מי ששמו אהרן. כיוון שכתוב בחמישי יאסף אהרן אל עמיו ומובא בספר חסידים סימן תשס"ח להזהר לא להעלות לתורה עיוור בעין אחת בפרשה של עורת או שבור. ובספר יעלזו

חסידים על ספר חסידים מובא שה"ה לא להעלות בו"אסף אהרן מי ששמו אהרן.

שאלה: יום שישי הקרוב הוא ער"ש חוקת, אך צריך להתנהג באותו היום: **תשובה:** כתב הלבוש שביום זה ארעו הרבה צרות ליהודים, והוא שאל בחלום ע"מ רגזה הארץ ונאמר לו שזה בגלל פרשת השבוע זאת חוקת התורה שהתורה תובעת את עלבונה. והמג"א ומשנ"ב תקב. הביא אף הם מנהג זה שיום זה הוא יום צום. ויש להוסיף שמי שלא יכול לצום שיזהר לכה"פ לא לאכול מעדנים ולא יעשה דברים מסוכנים או משמחים כגון טיולים, משום שהדרכים הם בחזקת סכנה, ויעסוק ככל שיכול בתורה, ולכה"פ יימנע מדברים בטלים. ויזהר מלהיכנס לים סוער וכדו'. ורבים זוכרים כי לפני קרוב לשלושים שנה טבעו למאות מספר בחורים מאחת הישיבות החשובות בבני ברק.

שאלה: כשלאדם יש צרה אך יהפוך אותה לדבר טוב: **תשובה:** הליקוט שמעוני בתחילת הפרשה כותב שמכל דבר רע שיש לנו אמור לצאת דבר טוב, ומתי זה קורה: כשמאמינים בזה. וכמו שאמר פרה מטמא את הטהורים ומטרה את הטהמים, כך דבר רע יוצר טוב. רק צריך להאמין בזה. והגר"א כותב על דברי חז"ל שאומרים 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה', כי כמה שיותר רע ייצא בסוף יותר טוב רק כשמאמין בדבר זה. וכ"כ בחוה"ל שבבדי לקבל תוצאות טובות מסבל צריך להתבונן בלבבו שהקב"ה אוהבו והוא לא מביא לו חלילה דבר רע וזה נעשה רק לטובתו ועי"ז יזכה לראות הטוב. **ולהפך** כשיש דברים שנראים טובים לא תמיד זה כך,

הנה במלחמת סיחון מואב כמו כל מלחמה זאת היתה מלחמה עקובה מדם ולבסוף סיחון ניצחו. הם כל כך שמחו שהם ניצחו אבל הם לא ידעו שכל מטרות הניצחון היתה כי עם ישראל הוצרך לכבוש את מואב רק היה אסור להם כי כתוב אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, מה עשה ה'? שילחמו עם סיחון וכך מואב ייבלע בסיחון ועי"ז יהיה מותר להילחם עימם ואז המלחמה נהיית גם עם סיחון ויצא סיחון ורק הפסידו הניצחון הזה, כי בלי הניצחון שלהם ישראל לא היו נלחמים בסיחון. הדברים אמורים כלפינו, לפעמים אדם חושב שהוא הצליח באיזה עניין והיינו: הוא יצא מוקדם מהתפילה להרוויח משהו; הוא דיבר לשה"ר כדי להצליח בחברה; הוא עשה פעולה של לא ילבש כדי להיראות יותר טוב; וכל מיני בדיעבדים - שייך שהצלחה אמיתית לא נמדדת בנקודת מבט זמנית, אלא בטווח הארוך ולא מסתבר שמדבר אסור אדם ירוויח משהו, וההפסד בא יבוא.

שאלה: בימים אלו הוקמה ממשלה הגרועה מאוד לתורה ולדת, האם דבר זה מסמן לנו משהו? **תשובה:** לכולם ידוע שהמשמלה המקומת היא לא ממשלה של רצון הבוחר, וכידוע רוב מי שבחר ברה"מ החדש לא מעוניין ביצור שעטנו הזה, וגם כ-95 אחוז מהמדינה הודיעו קבל עם ועולם בבחירות האחרונות שהם לא מעוניינים בראש הממשלה הזה, אלא מה הממשלה מקומת משנאת האחר וכל השותפים מסכימים בלעז את הצדפדע משנאת ציבור שמרי התורה והציבור המסורתי. וכמו שבית המשפט שולט עלינו למרות שהוא מייצג מיעוט זעום מהעם, כך גם מר בנט מנסה לכפות את שלטתו עלינו באומרו שהעם

ולא התנגד". יחד עם רבי אלחנן נרצחו עוד שלושה עשר מבני הישיבה. תלמידי חכמים גדולים. הם לקחו אותם רגלית עד קובנא לפורט השביעי". כאשר הגיעו לקובנא, רבי אלחנן שכב שם על הרצפה מתשישות הדרך ודבר עכ"ז.

שאלה: איך אדם יכול לסייע לעצמו להירגע, כשמרגיש שעלול להתעצבן? **תשובה:** כשנפנים ונעבוד ע"ז שזה נסיון מה' לבדוק האם אנו כועסים, ואם נכעס נפסיד ע"ז הרבה ואם נהיה רגועים נרוויח את כל מה שאנו חפצים בו כבר הרבה זמן, אז ברור שנירגע כי אנו יודעים שע"ז הכעס נקבל עונש, וע"ז הרגיעה נקבל שכר.

שאלה: איזו דבר שכח שעלול להביא לאירוע מוחי, ר"ל: **תשובה:** אכילת מאכלים עתירי שומן וסוכר, וכן חוסר פעילות גופנית. ועל אכילה בריאה והתעמלות גופנית כותב הרמב"ם בהלכות דעות שמי שנוהר בכך הוא ערב לו שלא יחלה ולא ימות קודם זמנו אא"כ תהיה מגיפה או תאונה, אך גופו יהיה בריא עד שיגיע זמנו למות. והחזו"א כותב באגרת להיוהר מאוד מאכילת תענוג שהוא דבר שפל מאוד, ועד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו שיתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. והגמ' בגיטין ע. אומרת סעודתך שהנאתך הימנה משוך ידך ממנה. ולכן יש לחנך את ילדינו לעניין זה ולהימנע בעצמינו מאכילת סוכרים וכדו' כי כידוע לא שייך שהורה יבקש מילדיו שימנעו מלאכול מאכלים עתירי סוכר והוא עצמו ילקק ארטיקים.

שאלה: מה עושה את האדם מאושר בבית ומה גורם לאדם להתמסר לבית? **תשובה:** אדם שנותנים לו הרגשה שצריכים אותו זה עושה אותו מאושר ונותן לו סיפוק. ואם בעל חוזר הביתה ושומע עד כמה ציפו

לבואו אז זה עושה אותו מאושר וגורם שיתן את כל ליבו למען הבית, וכן להיפך כשבא הביתה יבוא בשמחה ויביע את הערכתו וכמה הוא זקוק לבית, כזה דבר יקנה מסירות וידידות אליו. ויש להוסיף שצריך להביע את זה בפה מלא, כמה לא מסתדר כשבן זוגו לא נמצא וכדו'.

שאלה: מה הדרך בחינוך, האם לומר רק 'אסור' 'מוותר' או שצריך מעבר לכך? **תשובה:** חינוך זה להחדיר את הערך של הדבר, להפוך את הדברים למשמעותיים, להחדיר ערכים כדי שירגיש שה'לא' הוא טוב לו, וירגיש שה'כן' הוא ראוי שבבילוי, ולא סתם כן ולא. ולתת לו הרגשה שהמצוות הם לא עול שהעמיסו עליו בעל כורחו אלא זה נותן לו חיים והוא נהיה אהוב לפני ה'. ואותו הדבר ערכי דרך ארץ ננקיון וסדר וחוסד ומשמעות, להסביר לילד שע"ז שיקיים אותם יהיו לו חיים מאושרים וטובים, ויש זמן מיוחד להחדיר בילדים ולחנכם לחיים של תורה מצוות מעשים טובים ודרך ארץ, והזמן הזה הוא בסעודות שבת למצוא כל שבת איזה עניין ולדבר עליו זה חודר בעצמות ואין כמו גירסא דינקותא. חלק מהספר וזכינו.

שאלה: באיזה מקרים בבית עדיף לא להתערב? **תשובה:** הדברים ידועים שכל תינוק שנולד כשם שיש לו צורך במזון וחום וכדו' כך יש לו צורך להרגיש שייכות, ויש ילדים שמנתבים את הצורך הזה למקומות לא טובים כגון שכל הזמן מציקים לאחים שלהם או עושים בלגנים בכיתה, כי יודעים שזאת הדרך שלהם לקבל שייכות אפי' שזה לשלילה. ואם האמא ממשיך כל פעם להפריד בין הניצים ולהרחיק את הילד על כל מריבה ולצעוק עליו היא תגרום שזה ימשיך שוב, אך אם היא תתעלם ותעשה עצמה כחריש

הלכות

האם צריך ליטול ידיים לאחר הנחת תפילין כשנגע ביד מעל המרפק? החזו"א החמיר בזה ליטול, אך ברים כהבן איש חי, רי"ח זונפלד, המנחת יצח, הרב אלישיב ועוד כתבו שכיוון שהנגיעה היא בגלל המצווה אינו צריך ליטול ידיו.

האם מותר לאכול סוכריה על מקל או קרטיב בצבעים עזים ועי"ז נצבע הפה והשפתים בשבת? תשובה: אם מתכוון לצבוע לרוב השיטות זה בעיה. ואם אינו מתכוון לצביעה אין בזה בעיה כלל. וכן מותר לנקות את הצבע שנשאר על פיו מהסוכריה וכדו'.

חידות

שם של בן הוא יצא שם של בת? **כז.** איזה מספר כשתהפוך אותו הוא יצא רשע? **כח.** איזה מספר כשתהפוך אותו הוא יגדל בשליש? **כט.** איזה מספר נקרא לפעמים באות נ באמצע לפעמים באות ת? **ל.** איזה מספר מצמידים לו לפעמים אבנים? **לא.** איזה מספר כשהופכים אותו הוא שמח? **לב.** איזה מספר נקרא ישר והפוך אותו הדבר? **החידה העלון: לג.** איזה אולם קרס? **לד.** איזה שני טעמים יש למה אהרן כהן לא יקבל השבוע חמישי? **לה.** מי נפטר לפני שמונים שנה השבוע?

תשובות: **א.** כ.יב. יען לא האמנם בי להקדישני לעיני בני ישראל. **ב.** יט.יב. ביום השלישי וביום השביעי. **ג.** וירא, ויצא, וישלח, וישב, ויקרא, בהר, במדבר, חוקת. **ד.** ערד כא א. ה. חשבון. **ו.** פרה אדומה מטהרת. הנחש מרפא. **ז.** השומר על מי פרה. **ב"מ** צג. **ח.** כהן שנשא חצי שפחה חצי בת חורין ועיין מנחת חינוך יח לא. **ט.** המכה את חברו הכאה שאין בה שווה פרוטה לוקה ואילו היה יותר היה משלם רק פרוטה. וכן חובל באביו בלי דם חייב תשלום ואם דם חייב מיתה ופטור. **י.** פסחים נ חזקיהו פורר אותו לאחר 700 שנות שיושיו. **יא.** חולין יא תוד"ה מלא דילפני רובא וחזקה מפרה אדומה שאין בודקים אותה אם היא טריפה או לא וסמכין ארוב אפי' שיש חזקת טומאה על האדם שמוזים עליו. **יב.** חוט המשולש, איל משולש. **יג.** ישעיה מב ה'. כי תעברו במים איתן אני וגו' כי תלך במו אש לא תכווה. **יד.** און הכלל. **טו.** אוזניים לכותל. **טז.** האזינו השמים ואדברה. **יז.** יורצע אדוניו את אזנו במרצע". **יח.** אוזני המן. **יט.** כפתור. **כ.** משקפיים. **כא.** אם סותמים עם מכשיר שמיעה. **כב.** הסיבה. **כג.** לאה – אילה. אילה – נחום – מנוחה. חנה – נחמה. **דן.** נדב. **דב.** נדב. משה – שמחה. מאיר – אפרים. מיכל – מיכאל. שאול –

שלא ישמע, כלשונו של הפלא יועץ, אז לאט לאט העניין ידעך והילד יחפש לעצמו שייכות אחרת לדברים יותר טובים. זה אמנם לא יהיה ברגע אחד אבל בסופו של תהליך זה יקרה, כי גם הילד המסכן נהג לגרות את אחיו כדי שאחיו ירביץ לו והוא יהיה המסכן, ובס"ה הם באמת חברים רק יש ביניהם הסכם בתת מודע אתה תרביץ לי אני אבכה ונלך לאמא, אמא תעניש אותך ואני אמשיך להיות הנרדף ושנינו נקבל את השייכות שלנו בבית, אבל ברגע שכ"ז ייפסק ואמא תאמר לנו תסתדרו לבד אז נדע גם להסתדר לבד ולהמשיך להיות חברים כמו שאנו באמת.

שאלה בחושן משפט: ראובן שאל ספר משמעות ונתבלה מחמת השימוש, האם חייב ראובן לשלם חדש או שפטור בגלל שזה נחשב כמחמת מלאכה ששואל פטור בזה? **תשובה:** המחנה אפרים שאלה ד כתב שבכזה מקרה הדין הוא תלוי בפלוגתת הרמב"ן והרשב"א דלרמב"ן שהטעם שפטור במתה מחמת מלאכה הוא משום פשיעת המשאיל שלא היה לו להביא לו פרה לא ראוי לעבודה, וכאן אין פשיעה של המשאיל כי הספר ראוי היה לקרוא בו ולשמור עליו. ולרשב"א שהוא מדין מחילה פטור השואל כי ע"ז זה הוא המשאיל את הספר. והנה בש"ך שמ סק"ה פסק כהרמב"ן ובכ"א בספר שאול פסק בסימן עב ס"ק קמ' שפטור, האור שמח בהשמטה להלכות מלו"ל בסוף הלכות נחלות פסק ששאלת ספר הוא ככחש מחמת מלאכה ולא כמיתה ואז לכו"ע מחל. ולהלכה אם נתקלקל קצת באופן נורמלי פטור לכו"ע כיוון שידע ע"כ המשאיל והלווה ע"ז זה. אבל כשהתבלה לגמרי זה תלוי במחלוקת הנ"ל. משפטי אהרן.

אוכל שתחת המיטה לכתחילה אין לאוכלו כי רוח רעה שורה עליהם: ויש מקרים שמותר לכתחילה כגון אוכל שתחת עגלת תינוק שתינוק יישן מעליהם, וכן אוכל שבתא מטען של האוטובוס וישנו מעליהם, ורבים התירו לתת למי שלא יודע ע"כ לכתחילה, וכן התירו על מי ששם מאכל של אחר תחת המיטה ג"כ הרוח רעה אין לה רשות להידבק בזה האוכל, כך מבואר בבין איש חי ושו"ת תורת חיים לרי"ח זונפלד. ובעבר הרחבנו רבות בהלכות אלו

שמואל. נח – חנה. שלום – שמואל. אהרן – נהוראי. שלום – משולם. ששון – שמשון. משה – שלמה. אלעזר – אליעזר. **כד.** שלוש. **כה.** ארבע. **כו.** אלי-שבע. **כז.** עשר. **כח.** 6 הפוך הוא 9. **כט.** שניים שתיים. **ל.** חמש אבנים. **לא.** חמש. **לב.** שש. **לג.** ורסאי. **לד.** כי הוא כהן, וכן כי כתוב של וימת אהרן. **לה.** רבי אלחנן וסרמן.

חידון משמעויות מילים לפרשת חוקת: ז'
משמעויות למילה חיים:

- חיים** - מים חיים. מי מעיין. "ונתן עליו מים חיים" (במדבר יט יז).
- חיים** - דבר שיש בו חיות, ההיפך ממוות.
- חיים** - תוכן הקיום. משמעות החיים. עושה חיים.
- חיים** - בעלי חיים: חיות, בהמות, עופות, דגים, שרצים.
- חיים** - קיום בלתי מוגבל. "ובחרת בחיים" ספורנו: חיי נצח. (דברים ל טו).
- חיים** - אמת. אלו ואלו דברי אלוקים חיים. (עירובין יג: י - טו)
- חיים** - אדם ששמו חיים.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון המלא במיל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למיל:
456alon@gmail.com יש לזייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ **alon@gmail.com**

או לטל: 0527633431
לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

חידות לשאל את הילדים: כב. איזה דבר כולם עושים לצד שמאל? **כג.** אמור שמות של אנשים שבתוספת אות אחת משתנה שמם, לא דווקא בסדר האותיות?

חידון מספרים לילדים: כד. איזה מספר נוריד ממנו המילה לו הוא יכפול את עצמו? **כה.** איזה מספר נוריד ממנו אות הוא יהיה רבע? **כו.** איזה מספר תוסיף לו

חסד לאֱלֹפִים - ברכת כהנים
נדפס בהמלצת גדולי ישראל זיע"א ושיבלחט"א

אוצר הספרים
הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

אמונת איש
עמ"ס פאה דמאי וכלאיים
רבי אברהם ישעיהו אדלר שליט"א

בשורה משמחת

ניתן להשיג שוב את הספר יקר המציאות

שהודפס בהשתדלותם של רבותינו
מרן רשכבה"ג רבינו הגראי"ל שטיינמן זיע"א
ויבלחט"א מרן רבינו הגר"ח קנייבסקי
שליט"א

על ענייני ברכת כהנים וכוונתה
כולל כוונה בברכה לענינים שונים בברכת כהנים

עכשיו במחיר מסובסד
להשיג במערכת 'קובץ גליונות'
בטלפון 0533-145-900

לעמלי התורה מחברי ספרים שליט"א
מערכת קובץ גליונות הקדישה את מדור
אוצר הספרים

לנתינת במה מכובדת עבור מחברי הספרים
לפרסום ספריהם ועמלם, ולהציע לפני יושבי
בית המדרש את פרי עמלם.

לפרסום במדור זה יש לפנות אל מערכת
'קובץ גליונות' בטלפון: 05331-45-900

בהערכה מרובה ויקרא דאורייתא
מערכת 'קובץ גליונות'

'אוצר הספרים'
פרסום ממוקד לקהל היעד שלך!

ספר
אמונת איש
על מסכתות

פאה דמאי וכלאיים
מאת הגאון רבי אברהם ישעיהו אדלר שליט"א

ספר "אמונת איש". הארות והערות על סדר המשניות - כך נכתב בשער ספר "אמונת איש", על מסכתות פאה דמאי וכלאיים, מאת הגאון רבי אברהם ישעיהו אדלר שליט"א. ברם, דומה שהגדרה מצטנעת זו, רחוקה מלמצות את היקפו האמיתי של הספר. גם עיון קל בחיבור זה, מראה כי מדובר למעשה בפירוש מקיף, הכולל את תמצית דברי מפרשי המשנה על אתר, כמו גם את סיכום דברי ספרי רבותינו האחרונים שנתחברו על סדר זרעים, ומאידך, הרי כאן לפנינו אוצר שיעורים וחיידושים על דברי המשניות ומפרשיהם, מאת הגאון המחבר שליט"א. וכך, הספר מכיל שילוב מרהיב של עיון בשמעתתא דזרעים בהיקף נרחב, לצד דיון מעמיק בסוגיות שונות הנספחות לזה, באופן מעורר ענין ומושך לבב.

הגרא"י אדלר שליט"א, חתנו של מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א, ומתלמידיו החביבים והמובהקים של מרן ראש הישיבה זיע"א בעל ה'אבי עזרי', מוכר כאחד מחשובי תלמידי - החכמים ומנהיגי השמועה בעיר בני ברק. הגרא"י, הידוע כמי שמשנתו סדורה לו בהיקף עצום ונרחב באופן נדיר, משכיל מזה שנים לפתוח שערי אורה בפני קהל שומעי לקחו ומאזיניו, בישיבת 'רבנו חיים עוזר בבני ברק, ובכולל 'עטרת שלמה' - בני ברק, בהן הוא מכהן כאחד מראשיהן.

הורתו ולידתו של החיבור הנוכחי, הוא בשיעור הנמסר מידי ערב בביה"כ "צעירים - תלמידי ישיבת פוניבז'" ברח' האדמו"ר מצאנו בבני ברק, שיעור שנוסד לע"נ מרן ראש הישיבה הגרמ"ל לפקוביץ זצ"ל, שאורכו עשר דקות בלבד, ומתקדם בקצב של משנה ליום. מפעים לראות כיצד בזמן כה קצר, מצליח הגאון המחבר שליט"א למסור תוכן כה רב באזני השומעים, הכולל, כאמור, מלבד ביאור המשנה על פי המפרשים, גם מו"מ במלחמתה של תורה בהיקף ועיון, כאשר הדברים נאמרים בצורה כה בהירה ומאירה. הספר המוגש כעת על שולחן מלכים, ויוצא לאור בהשתדלות ובסיוע כולל עטרת שלמה בני ברק, בראשות ראש ישיבת 'עטרת שלמה' הגרש"ב סורוצקין שליט"א, נערך בכשרון רב ע"י הרה"ג רבי נפתלי יוז'ק שליט"א, מחשובי רבני הכולל, באופן שבו כל משנה ומשנה זוכה לביאור ברור ומו"מ מקיף, ומאידך נשמרת בו בחינת 'מועט המחזיק את המרובה', וכפי שנמסרו הדברים בשיעור, לתועלת הלומד והמעייין.

חיבור זה, מלבד התועלת העצומה שבו ללומדי סדר זרעים בהווה או בעתיד, מהווה גם כלי מחזיק ברכה לכל בן תורה כאשר הוא, בהיותו אוצר של דברי תורה משמחי לב, ושווים לכל נפש, אשר כל ההוגה בהם יוכל לשמוח בשמחת התורה, ולהתענג על הדברים האמורים בו, בסייעתא דשמיא.

ניתן להשיג את הספר:

050-4100057

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 46 | תמוז תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

**בינוס מיוחד במעונו של רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
לחיזוק לימוד הלכות שמיטה במסגרת ארגון 'דרשו'**

מעמד סיום השי"ס ע"י אברכי כולל טהדות לדגל יום היארצייט לאשת הנגיד רבי ראובן שראהן שליט"א

הגאון ר' מאיר גריינמן שליט"א בשמחת נישואי נכד הגאון ר' יוסף חיים בן
דוב ראשי ישיבת זכרון מיכאל בזכרון יעקב, זנין הגאון ר' חיים גריינמן זצ"ל

מרח"הגר"א לוי שליט"א חבר מועצה"ת
בביקור במעונו של מרח"ה שד התורה שליט"א

שמחת נישואי נכדת מרח"הגר"א לוי שליט"א חבר מועצה"ת
ונינת מרח"הגר"ה ש קרליץ זצ"ל גאב"ד שארית ישראל

מדרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א בקידוש לבנה

הגר"ז ברודמן שליט"א אצל מדרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א

מדרן גאון ישיבאל הגר"ד לנדו שליט"א ביציאה משיבת סלבודקא

מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א במעמד חלוקת מלגות על כתיבת חידו"ת בקהילת גני איילון אחיסמך

עם המרא דאתרא הגר"א ברודא שליט"א

ביום הזכרון של מדרן הגר"ד שניאור קוטלר זצ"ל בישיבת לייקווד - מדרן הגר"ד אליה ברודני שליט"א נואם, לצידו מדרן הגר"ד ירוחם אולשין שליט"א ראש ישיבת לייקווד

מעמד סיום השי"ס בישיבת אורחות תורה לע"נ אשת הנגיד רבי ראובן שדאהן שליט"א

מזן ראש ישיבת מיד הגאון הגדול רבי יצחק אזורחי שליט"א
אצל הגאון הנוקא הרב שלמה יהודה שליט"א, במעמד "הסיומים"
במעמד מסד הנוקא שיעור מעורר השתאות השזור מכל פרד"ס התורה ועורר על בקשת מלכות ה'

משניות (א)

עם ילקוט באורים

למי מיועדות המשניות?

- החוברות לתלמידים, המתחדשים עם כל מסכת חדשה. ציפי לימניצ'ה אי ניילון לכל דף שומרים על החוברות לאורך ימים.
- הספרים למלמדים, לתלמידים חלוצים מסכתות רבות. לאנדרים ובעלי בתים המעונינים ללמוד בדרך קצרה. ובפרט לומדי "השלמת הש"ס" יפיקו תועלת מרובה ממשניות ארעיים וטהרות.

המעלות היהודיות!

- פסוקים. בראש כל מסכת מובאים כל הפסוקים הנוגעים לעניי המסכת, מסודרים לפי נושאים.
- ליקוט מפרשי המשנה, בתוספת הסבר וכהשלמה לפירושי הברטנורא והתו"ט – מובא בלשונם של המפרשים. לעיתים גם הובאו דברים מספרי הפוסקים כגון משנה ברורה, חזו"א.
- מדור "ציני דרך". סיכום ותמצית הנושא המדובר במשנה – ציני דרך ללומדים לתועלת ההבנה והזכרון.
- הקדמות טבלאות וסיכומים. במקומות הצורך.
- קונטרסים מיוחדים. קונטרס מקיף על מלאכות עבדות האדמה בזמנים הקדומים (לסדר ארעים ולמלאכות עשיית הפת במסכת שבת), הסבר מצוייר על עניי קידוש החדש (מס' ר"ה), מראה מקומות להלכה בעניי שחיטה מריפות וכו' (למסכת חולין) ועוד.
- ציורים. להמחשת הדברים הקשים. (למשל במסכת כלי – יותר מ-100 ציורים).
- קצר ולענין. הכל נעשה בתכלית הקיצור והתמצות וכמאמר חז"ל (פסחים ג:) לעולם ישנה אדם לתלמידיו בדרך קצרה.
- סדר חדש ומאיר עינים.

קצר ולענין:

הכל נעשה בתכלית הקיצור והתמצות, כמאמר חז"ל לעולם ישנה אדם לתלמידיו בדרך קצרה.

חוברות לתלמידים, מסכתות:

ברכות. פאה. שביעית. ביכורים. שבת. עירובין. פסחים. שקלים. יומא. ביצה. ר"ה. סוכה. תענית. מגילה. מו"ק-חגיגה. קידושין. בבא קמא. בבא מציעא. בבא בתרא. סנהדרין. מכות. ע"ז – הוריות. אבות. ובהם.

יצאו בס"ד עד כה:

ארבעה אבות. כיצד הרגל. המניח. שור שנגח ד' וה'. שור שנגח את הפרה. הכונס. החובל. אלו מציאות. המפקיד. השוכר את האומנין. השואל. תפילת השחר-אין עומדין. כיצד מברכין. שלשה שאכלו.

המעלות היהודיות בגמרא מהדורת 'בארות'

- סדר חדש ומדויק. הגמרא, רש"י ותוספות מסורת הש"ס עין משפט וכו' סדרו מחדש באותיות מאירות עינים ע"פ דפוס וילנא המקורי ללא תוספות ושינויים.
- ביאורי רש"י ותוספות. ביאור דברי רש"י ותוספות במקומות הקשים – ע"י השלמות מדברי הראשונים, וכן מהמפרשים האחרונים: מהרש"א מהר"ם פני יהושע ועוד. דברי המפרשים הובאו בלשונם. [לעתים נכתבה רק תמצית הדברים המבוארים במפרשים].
- הבאת הגמרות. שמביאים רש"י ותוספות בתוך דבריהם, מצוטטים ומביארים (כגון רש"י שם במקום). [במקומות מסויימים – תומצת הדברים בקצרה]. ויש בזה תועלת עצומה.
- ביאורי המילים הארמיות. לתועלת הילדים והמתחילים, וכן תרגום לעזי רש"י במקומות הצורך.
- בתכלית הקיצור. הכל מסודר על הדף בתכלית הקיצור, וכמו שאמרו חז"ל (פסחים ג:) לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה.
- אותנטיות. הכל בלשון הזהב של חז"ל והמפרשים, למען יצמדו בעז"ה תלמידי הבנים אמיתיים.

פרקי גמרא (ב)

עם באורי רש"י ותוספות

תכלית מהדורה זו:

- לימוד מהמקור. להחזיר עטרה ליושנה בדרך הלימוד המקורית, להבין דברי רש"י ותוספות על בוריים, מילה במילה בלימוד מתוך הרש"י והתוספות עצמם (ולא מתוך סיכום דבריהם בלשון המדוברת).
- מלמדים ברמה אחרת. לאפשר לתלמידים להעמיק בסוגיא, כאשר דברי המפרשים פרוסים לפניהם כצידי הדף.
- אבות ובנים. לאפשר לאבות הלומדים עם בניהם, ואינם מונחים בסוגיא, להתמצא במהירות בעניינים המובאים ברש"י ותוספות. הן ע"י ציטוט הגמרות שהובאו ברש"י ותוספות, והן ע"י ההשלמות מפירושי הראשונים והאחרונים.
- לתלמידים המוכשרים וגם לחלשים. המוכשרים, בגיל המתאים, יוכלו להיעזר בביאורים, והחלשים יותר – בביאורי המילים שבתחתית הדף.

תמציתי ואותנטי:

הכל מסודר על הדף בלשון הזהב של חז"ל והמפרשים, למען יצמדו בעז"ה ת"ח אמיתיים.

אם גם אתה רוצה להבין כל שורה ושורה ברש"י ובתוספות

חדש!

מסכת בבא קמא מהדורת באר"ת להבין כל שורה ברש"י ותוספות!

כרך מפואר במחיר מיוחד: 35 ש"ח בלבד!

הפצה ראשית: 052-766-07-07

מפעל המשניות והתלמוד

המשניות שהתקבלו בחיבה כבר עשרות שנים

משניות

עם ילקוט באורים בלשון המפרשים, ציוני דרך, טבלאות וציורים ועוד.

מפעל המשניות והתלמוד

עכשיו הזמן לרכוש!

ניתן להשיג גם כרכים בודדים, מסכתות בודדות ופרקי גמרא. אברהם בן דוד 39, 052-7660707

הבילה כוללת "אמא ואבא"

פרקי גמרא מהדורת "בארות" עם באורי רש"י ותוספות באור דברי רש"י ותוספות בתכלית הקיצור, מסודר על הדף בלשון הזהב של המפרשים ציטוט כל הגמרות המובאות ברש"י ובתוספות

הגמרות החדשות שהתקבלו בשמחה בציבור הלומדים

משניות עם ילקוט באורים, ציוני דרך, טבלאות וסיכומים, ציורים במקומות הצורך

המשניות הותיקות שנלמדות בחיבה כבר עשרות שנים

ארון יחודי מפואר נייד ומסודר לכל החבורות פרקטי מאוד לכל בית כנסת

אפשרות להנצחה על כל חוברת וכן על הארון

מוחזר מסובסד מיוחד

מפעל המשניות והתלמוד

052-7660707

וה"אבות ובנים" שלך מסודר!

לכל מי שחיכה

בס"ד יצא לאור מסכת בבא מציעא באר"ת - עם באורי רש"י ותוספות הסדרה שכבשה את בתי המדרשות

אם גם אתה רוצה להבין כל שורה ושורה ברש"י ותוספות זה מה שאתה צריך!

חדש!

לרכישת הגמרות:

052-766-07-07

מפעל המשניות והתלמוד

נאמנים לרבנות!

וצריך כל אחד להתאמץ ולהיות שותפים עם גיבורי הכח בקיום מצווה רבה זו, על ידי תרומה לכה"פ בסך 50 שקלים לחודש עד סוף תקופת השמיטה, כדי שעי"ז יוכל כל אחד מיישראל לקיים את מצוות השביעית. כאשר "קרן השביעית" היא הדרך הטובה ביותר לסייע לשומרי שמיטה כהלכתה.

מאת הרב יצחק אייזיק ווייס
מנכ"ל קרן השביעית

חקלאי ממוצע, זו משמעות ההחלטה שלו אם לשמור שמיטה או לא

רק העזרה שלך תכריע!

שותפים בברכה, מובטחים בישועה!

"אמר הקב"ה אין אדם שומע לי ומפסיד"

(דברים רבה, ה)

להציל. להשפיע. להיות שותפים!

מוקד 'ציווית את ברכת'

1-800-300-544

ניתן לתרום באמצעות: 'גדרים פלוס' ו'קהילות'

המחלקה הקהילתית
שומרי שבת
קהילות הקודש בא"י עם
גיבורי הכח עומדי השביעית

שמיטה
תשפ"ב
קרן השביעית
קרן הקודש של גדולי ישראל שליט"א
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל